

**Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti
do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl**

Príloha č. 2:

**Odborné texty k jednotlivým témam
Národného štandardu finančnej gramotnosti verzia 1.1**

Bratislava, 22. august 2014

Obsah vzdelávania – odborné texty

Téma č. 1 Človek vo sfére peňazí

Čiastková kompetencia 1: Vyhodnotiť trvalé životné hodnoty a osvojiť si vzťah medzi životnými potrebami a financiami ako prostriedku ich zabezpečenia.

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť vzťah medzi zachovávaním trvalých životných hodnôt a uspokojovaním životných potrieb,
- vysvetliť na konkrétnych príkladoch funkciu peňazí ako prostriedku na zabezpečenie životných potrieb.

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- analyzovať svoje možnosti ako finančne prispieť pri zabezpečovaní životných potrieb v rámci rodiny.

Čiastková kompetencia 2: Pochopiť vzťah ľudská práca – peniaze a etickú súvislosť medzi bohatstvom a chudobou

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť vzťah ľudská práca – peniaze.
- demonštrovať na príkladoch rôzne pohľady na bohatstvo a chudobu (z pohľadu ľudskej práce a peňazí).

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- prezentovať svoj postoj k peniazom aktívnym podieľaním sa na spravovaní financií v rodine,
- posúdiť etické súvislosti bohatstva a chudoby v rodinnom a celospoločenskom kontexte.

Čiastková kompetencia 3: Osvojiť si, čo znamená žiť hospodárne

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- prijímať finančné rozhodnutia na základe svojich reálnych možností.

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť príklady dobrého hospodárenia (z literatúry, médií, svojho okolia, z vlastnej skúsenosti).

Obsah vzdelávania

- vo vzťahu k identifikovaným čiastkovým kompetenciám a v nich popísaným očakávaniam podľa úrovni sa zameriava na témy súvisiace s ekonomickým kolobehom, podstatou ekonómie a ekonomiky, pochopením základných ekonomických pojmov a kategórií, rodinnými financiami a rozpočtom, príjmami a výdavkami a hospodárnym rozhodovaním pri narábaní so zdrojmi (vlastnými, cudzími) a spravovaním vlastných financií.

učebnice:

- Podniková ekonomika 1 pre I. ročník študijného odboru OA - Velichová, Orbánová, SPN - Mladé letá, spol. s. r. o.
- Ekonomika 1 pre SŠ, OA, Kravárik, Tarábek, Mravcová
- Ekonomika pre ŠO SOŠ- zberka príkladov, Jakubeková, a kol., SPN - Mladé letá, s. r. o.
- Maturujem z ekonomiky - Velichová, Orbánová, SPN - Mladé letá, spol. s. r. o.

a ďalšie pozrieť: <http://www.minedu.sk/ucebnice-ucebne-texty-pracovne-zosity/>

Téma č. 2 Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí

Čiastková kompetencia 2: Nájsť a vyhodnotiť informácie z rôznych zdrojov

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť silné a slabé stránky internetových a tlačových zdrojov informácií o produktoch,
- opísať základné typy bankových produktov

Obsah vzdelávania – odborný text:

Základné typy bankových produktov

- Platobné karty
- Vklady a sporenie
- Úvery

Platobné karty - pohodlný a bezpečný nástroj na bezhotovostné prevody peňažných prostriedkov, ktorá umožňuje svojim držiteľom platiť za tovar v obchodoch, reštauráciách, hoteloch, na čerpacích staniaciach a dokonca i na internete. Navyše umožňuje vyberať hotovosť z bankomatov nepretržite 24 hodín denne, v banke alebo vo vybraných zmenárňach a iných finančných inštitúciách.

Podľa funkčnosti a spôsobu zúčtovania môžeme rozdeliť platobné karty na:

Karty debetné, ktoré umožňujú okamžitý prístup k vlastným peniazom na bežnom účte. Debetná platobná karta môže byť vydaná len k bežnému účtu, nemôže teda existovať bez bežného účtu. Pri platbe debetnou kartou v obchode alebo pri výbere z bankomatu používa klient banky vždy iba vlastné peniaze. Najviac môže vybrať peniaze do výšky disponibilného zostatku.

Karty kreditné (úverová karta) predstavujú úverový produkt, ktorý umožňuje klientovi čerpať úver, do bankou schválenej výšky úverového limitu. Kreditná karta umožňuje, podobne ako debetná platobná karta, uskutočňovať platby a výbery hotovosti. Na rozdiel od debetnej platobnej karty, klient nemusí mať v banke bežný účet. Majiteľ kreditnej karty môže čerpať úver počas istého obdobia (väčšinou 30 až 50 dní) bezúročne. Po uplynutí bezúročného obdobia musí klient zaplatiť minimálnu splátku (od 5 do 10 % z vyčerpanej sumy) a zostatok úverového limitu môže použiť v ďalšom období.

Vklady a sporenie - predstavujú pre ľudí formu vyčlenenia časti príjmu na použitie v budúcnosti. Úspory predstavujú zdroj finančnej hotovosti v prípade núdze a sú určené na plnenie krátkodobých cieľov a potrieb ľudí.

Svoje peniaze ľudia môžu vkladať na bežné účty ako aj na sporiace účty:

Bežný účet - predstavuje základný finančný nástroj, ktorý zabezpečuje:

- správu vašich financií,
- hospodárenie a manipuláciu s finančnými prostriedkami cez vašu banku,
- výber hotovosti v bankomatoch alebo na pobočkách vašej banky v SR alebo v zahraničí,
- platby platobnou kartou u obchodníka alebo platby za tovar cez internet,
- úhrady bezhotovostným prevodom na bežný účet príjemcu platby, cezhraničným prevodom, trvalým platobným príkazom alebo hromadným platobným príkazom, ale napríklad aj príkazom inkaso,
- nepretržitý prístup k vašim peniazom 24 hodín denne prostredníctvom platobnej karty alebo Internet Banking,
- zmluva musí mať písomnú formu.

Sporenie - možno rozdeliť na predlehotné a polehotné:

- pri predlehotnom sa čiastka ukladá na začiatku obdobia, ktorá je úročená úrokovou mierou
- pri polehotnom sa čiastka ukladá na konci každého obdobia sporenia.

Existujú rôzne druhy sporenia, ktoré ponúkajú banky, napríklad:

- sporenie na vkladných knižkách,
- sporenie na sporiacich účtoch,
- sporenie na termínovaných vkladoch,
- sporenie formou stavebného sporenia.

Úvery - predstavujú poskytnutie finančných prostriedkov jednou osobou (veriteľom) druhej osobe (dlžníkovi), pričom dlžník sa zaväzuje v dohodnutej dobe prijaté prostriedky veriteľovi vrátiť a zaplatiť aj úroky z požičaných peňazí. Splátka úveru sa tak spravidla skladá z istiny a úroku.

Úvery možno rozdeliť:

- Povolené prečerpanie je úverový produkt, ktorý banka môže poskytnúť klientovi spolu s bežným účtom. Banka klientovi umožňuje ísť do „mínusu“. Ide v podstate o predschválený úver, ktorého veľkosť sa odvíja od výšky príjmu poukazovaného na účet. Povolené prečerpanie musí byť medzi klientom a bankou uvedené a dohodnuté v zmluve
- Kreditná karta (definícia vid'. vyššie)
- Spotrebiteľský úver predstavuje špecifické typy úveru v zmysle zákona o spotrebiteľských úveroch. Spotrebiteľským úverom je každý úver, poskytnutý na viac ako 3 mesiace, v rozpätí od 200 do 20 000 eur, ktorého účelom nie je zabezpečenie bývania a je splácaný viac ako 4 splátkami. Najčastejšími úvermi, ktoré sa riadia podľa tohto zákona, sú spotrebiteľské úvery od bánk, kreditné karty, lízing, úvery a pôžičky splátkových spoločností.
- Hypotekárny úver je úver s lehotou splatnosti najmenej 4 roky a najviac 30 rokov. Je zabezpečený záložným právom k tuzemskej nehnuteľnosti, financovaný prostredníctvom vydávania a predaja hypotekárnych záložných listov hypotekárnou bankou, ktoré poskytuje hypotekárna banka na zákonom stanovené účely. Môže byť poskytnutý maximálne do výšky 70 % hodnoty založenej nehnuteľnosti. Klient si v prípade hypotekárneho úveru môže uplatniť nárok na štátnu podporu, ak ju štát poskytuje.
- Americká hypotéka je úverový produkt zabezpečený nehnuteľnosťou, ktorý sa môže na rozdiel od hypotekárneho úveru použiť na akýkoľvek účel. Výhodou oproti spotrebiteľským úverom je nižšia úroková sadzba.
- Stavebný úver/mediúver. Stavebný úver je špecifický typ úveru, poskytovaný stavebnými sporiteľňami, určený najmä na účely zabezpečenia bývania. Samotnému poskytnutiu úveru predchádza fáza sporenia, ktoré je zvýhodnené štátnou prémieou. Medziúver je špecifický úverový produkt, poskytovaný len stavebnými sporiteľňami, ktorý slúži na preklopenie časového obdobia do pridelenia cieľovej sumy, uvedenej v zmluve o stavebnom sporení.

Niektoré druhy úverov sú podporované štátom formou štátnej podpory, napr.:

- štátna podpora hypotekárnych úverov,
- štátny fond rozvoja bývania.

Čiastková kompetencia 2: Nájsť a vyhodnotiť informácie z rôznych zdrojov

Úroveň 3:

Očakávaná, že žiak je schopný:

- identifikovať relevantné finančné informácie potrebné na prijatie rozhodnutia.
- rozlíšiť charakter práce odborníka na finančné poradenstvo a daňového poradcu,
- získavať informácie z internetových portálov vrátane investičných internetových portálov,
- charakterizovať finančné inštitúcie a ich využitie aj cez internet,
- analyzovať aktívnu a pasívnu komunikáciu s finančnými inštitúciami.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- identifikovať relevantné finančné informácie potrebné na prijatie rozhodnutia

Na prijatie rozhodnutia je potrebné rozumieť predovšetkým svojim osobným financiám, pod ktorými rozumieme súhrn všetkých príjmov, ľahko speňažiteľných hodnôt majetku finančného spotrebiteľa (jednotlivca alebo rodiny), či už pravidelných alebo nepravidelných, resp. či získaných za protihodnotu (práca) alebo za určitý finančný náklad (napríklad pôžička, kde finančný spotrebiteľ platí úrok). Príjmy osobných financií môžu byť získané aj bezodplatne, a to napríklad dedením alebo darovaním.

Čo by ste mali vedieť pred plánovaním svojich osobných financií

- rozpočet osobných financií závisí od očakávaných príjmov a výdavkov, vrátane sporenia. Pomáha ľuďom lepšie sa orientovať vo vlastných financiách
- základným výstupom finančného plánovania je osobný finančný plán, ktorý by mal zahŕňať:
  - finančné ciele
Určíte si svoje krátkodobé ciele (napr. kúpa novej chladničky), strednodobé ciele (napr. kúpa nového auta) alebo dlhodobé ciele (napr. kúpa bytu alebo rodinného domu)
  - záznamy o príjmoch a výdavkoch
Zosumarizujte si svoje výdavky a príjmy, aby ste si boli schopný vyčíslieť, koľko prostriedkov vám zostane na naplnenie stanovených cieľov.
  - sporiaci a úverový plán
Rozhodnite sa, koľko rokov budete sporiť a koľko rokov splácať dlh, prostredníctvom ktorého zaplatíte vaše stanovené ciele.
  - poistný plán
Zabezpečte svoje príjmy, ale najmä svoju rodinu pred neočakávanými udalosťami.
  - rozpočet
Pripravte si stručný rozpočet a riad'te sa ním.

Odporúčania a rady

- buďte si vedomý, koľko získate príjmov mesačne alebo za iné pravidelné obdobie a aké sú vaše pravidelné výdavky
- robte si váš rozpočet na papier, nepotrebuje žiadny výpočtový vzorec ani počítač
- ak je suma príjmov jednotlivca (rodiny) > ako suma výdavkov, vzniká prebytok zdrojov. Prebytok je následne možné použiť buď na financovanie spotreby alebo na investičné účely (zhodnotenie do budúcnosti)
- ak je suma príjmov jednotlivca (rodiny) < ako suma výdavkov, vzniká deficit zdrojov. Deficit zdrojov je vždy potrebné z niečoho pokryť (financovať). Buď odstrániť/znížiť nepravidelné a špecifické výdavky (podľa možnosti aj fixné náklady), alebo financovať deficit formou cudzích zdrojov (pôžička, úver, lízing, iné...), čo však so sebou prináša dodatočné náklady (úrok, poplatky).

Príklad:

Finančný cieľ: Do jedného roka by ste si radi kúpili auto formou lízingu. Predpokladaná obstarávací cena formou lízingu je 12 000 eur. Máte úspory 2 000 eur. Lízingová spoločnosť vám dala prísľub na 8 000 eur.

Záznam o príjmoch a výdavkoch: Príjmy spolu 900 eur, výdavky 700 eur, zostatok 200 eur.

Sporiaci a úverový plán:

- za 10 mesiacov si dokážete našetriť chýbajúcich 2 000 eur
- treba zvážiť, kde budete prostriedky hromadiť, t.j. správne investovať prostriedky. Môžete využiť jednu z foriem vkladových produktov, kde vložíte vaše úspory vo výške 2 000 eur a mesačne naň budete vkladat' ďalších 200 eur po dobu 10 mesiacov
- následne si zoberiete lízing vo výške 8 000 eur na 48 mesiacov s mesačnou splátkou 166 eur

Poistný plán: Pre prípad nehody alebo havárie je v lízingovej splátke zahrnutá aj havarijná a zákonná poisťka, to znamená že v prípade tejto udalosti, poisťovňa hradí všetky náklady s tým spojené.

Rozpočet: Na nasledovné mesiace si viete určiť koľko a za čo míňať a na najbližšie štyri roky máte stanovený peňažný tok.

Očakávanie:

- rozlíšiť charakter práce odborníka na finančné poradenstvo a daňového poradcu,

Finančný poradca - osoba poskytujúca klientovi konzultačnú a poradenskú činnosť na základe nestrannej analýzy širšieho počtu produktov, dostupných na finančnom trhu. Finančný poradca musí mať na vykonávanie činnosti povolenie udelené Národnou bankou Slovenska.

Finančné poradenstvo je poskytovanie:

- odborných finančných odporúčaní,
- navrhovanie osobných finančných plánov,
- uzatváranie alebo zmena zmlúv o poskytnutí finančných služieb na žiadosť klienta v mene klienta, a na jeho účet.

Finančný poradca - je osoba, ktorá vykonáva finančné poradenstvo na základe písomnej zmluvy o poskytnutí finančného poradenstva uzavretej s klientom:

- finančný poradca účtuje odmenu za svoje služby priamo klientovi. Jej výšku určí na základe rozsahu poskytovaných služieb.
- na výkon svojej činnosti potrebuje povolenie NBS, ktoré je vám povinný na požiadanie predložiť
- platí, že finančný poradca nemôže vykonávať finančné sprostredkovanie. V prípade porušenia tohto zákazu môže finančný poradca stratiť povolenie na vykonávanie činnosti.

Hlavný rozdiel medzi finančným agentom a finančným poradcom je teda v tom, že finančný poradca uzatvára zmluvu priamo s klientom a ten mu za odborné služby platí, zatiaľ čo finančný agent uzatvára zmluvu s finančnou inštitúciou a tá mu platí za sprostredkovanie služby klientovi.

Daňový poradca poskytuje daňové poradenstvo fyzickým osobám a právnickým osobám

Daňové poradenstvo je podnikanie, ktorého predmetom je poskytovanie poradenských služieb vo veciach daní, odvodov a poplatkov.

zahŕňa:

- a) poradenstvo pri zisťovaní základu dane a dane a pri plánovaní daní,
- b) poskytovanie stanovísk a vysvetlení pre klientov k aplikácii právnych predpisov v oblasti daní.

Oprávnenie vykonávať daňové poradenstvo vzniká fyzickej osobe dňom zápisu alebo registrácie do zoznamu. K tomuto dňu vydá komora daňovému poradcovi osvedčenie na výkon daňového poradenstva.

Daňový poradca vykonáva daňové poradenstvo na základe uzatvorenej zmluvy s klientom. Daňový poradca vykonáva svoju činnosť za odmenu dohodnutú v zmluve a má právo požiadať svojho klienta o poskytnutie primeraného preddavku.

Očakávanie:

- získať informácie z internetových portálov vrátane investičných internetových portálov,

Internetové portály sú populárne. Mnoho užívateľov má svoje obľúbené portály, ktoré navštevujú so železnou pravidelnosťou. Keďže predstavujú vstupnú bránu k množstvu informácií, ktoré sú inak roztrúsené po webe, zjednocujú prístup k aktuálnym údajom z určitej oblasti.

Internetové stránky známe pod pojmom internetový portál predstavujú pre väčšinu ľudí rozsiahly a komplexný web poskytujúci množstvo informácií pod jednou strechou. V skutočnosti existuje viacero druhov a typov internetových portálov slúžiacich rôznym potrebám rôznych užívateľov

Ako sa môžeme dočítať na Wikipedii, webový portál je internetová stránka, ktorá funguje ako prístupový bod k informáciám na internete.

Internetové portály môžeme ďalej rozčleniť na dve základné skupiny:

- **Všeobecné portály** (tiež známe ako horizontálne)
- **Špecializované portály** (tiež známe ako vertikálne)

Všeobecné portály poskytujú široké spektrum informácií a pokrývajú mnoho odvetví a kategórií. Dobrými príkladmi sú svetové portály ako [Yahoo!](#), [Google](#), [AOL](#) alebo [AltaVista](#), spomedzi domácich môžeme uviesť [Zoznam](#), [Centrum](#) alebo [Azet](#).

Špecializované portály sa zameriavajú na špecifickú skupinu informácií a predstavujú vstupnú bránu k zdrojom z tejto vybranej kategórie. Ponúkajú prístup k aktuálnym správam, novinkám a digitálnym publikáciám vo svojej oblasti vrátane investičných internetových portálov, napríklad:

- www.bbsk-invest.sk
- www.bsse.sk
- www.cdcp.sk
- www.ass.sk

Zoznam obchodníkov s CP je možné nájsť na www.nbs.sk alebo www.aocp.sk

Očakávanie:

- charakterizovať finančné inštitúcie a ich využitie aj cez internet, Opísať moderné spôsoby platenia (elektronické bankovníctvo)

Hlavným poslaním finančnej inštitúcie je sprostredkovanie finančných transakcií medzi dlžníkmi a veriteľmi; v tomto zmysle možno teda finančnú inštitúciu chápať ako finančného sprostredkovateľa.

Základné úlohy finančných inštitúcií:

- tvorba zisku
- zhromažďovať úspory obyvateľstva a voľné peňažné prostriedky podnikov
- investovať získané peňažné prostriedky na finančných trhoch, poskytovať úvery
- uskutočňovať zúčtovanie platieb, hotovostný a bezhotovostný platobný styk
- chrániť a zabezpečovať subjekty trhu pred rizikami

Medzi dôležité inštitúcie finančného trhu patria:

- banky - sú finančné inštitúcie, ktoré prijímajú vklady a poskytujú úvery. Okrem toho vykonávajú ďalšie činnosti. Na výkon všetkých týchto činností majú Národnou bankou Slovenska udelené bankové povolenie.,
- sporiteľne - predstavujú druh úverového ústavu, ktorého hlavným poslaním je prijímanie úsporných vkladov na vkladné knižky alebo sporiteľničné listy. Sústreďovanie drobných úspor umožňuje ich premenu na kapitál. Pokiaľ sú organizované ako štátne alebo verejné ústavy, poskytujú záruku za vklady orgán, ktorý ich založil (zakladateľ).,
- dôchodkové správcovské spoločnosti (DSS) – sú akciové spoločnosti so sídlom na území Slovenskej republiky, ktorých predmetom činnosti je vytváranie a správa dôchodkových fondov na vykonávanie starobného dôchodkového sporenia, a to na základe povolenia na vznik a činnosť dôchodkovej správcovskej spoločnosti udeleného Národnou bankou Slovenska, predstavujú II. pilier,
- doplňkové dôchodkové spoločnosti (DDS) – sú akciové spoločnosti so sídlom na území Slovenskej republiky, ktorých predmetom činnosti je vytváranie a správa doplnkových dôchodkových fondov na účel vykonávania doplnkového dôchodkového sporenia, a to na základe povolenia na vznik a činnosť doplnkovej dôchodkovej spoločnosti udeleného Národnou bankou Slovenska, predstavujú III. pilier,
- obchodníci s cennými papiermi - sú v širšom slova zmysle všetci, ktorí obchodujú s cennými papiermi, v užšom zmysle akciová spoločnosť so sídlom na území Slovenskej republiky, ktorej predmetom činnosti je poskytovanie jednej alebo viacerých investičných služieb klientom alebo výkon jednej alebo viacerých investičných činností na základe povolenia na poskytovanie investičných služieb udeleného Národnou bankou Slovenska,
- poisťovne - sú právne (podnikateľské) subjekty, ktoré majú oprávnenie vykonávať poisťovaciu činnosť. Môžu byť špecializované na realizáciu niektorého druhu poistenia, niektorých skupín poistených, na niektoré riziká, alebo sú univerzálnymi poisťovňami,
- investičné správcovské spoločnosti - sú akciové spoločnosti založené na účel podnikania so sídlom na území Slovenskej republiky. Predmetom ich činnosti je vytváranie a spravovanie podielových fondov na základe povolenia na vznik a činnosť správcovskej spoločnosti udeleného Národnou bankou Slovenska;

- finančná správa Slovenskej republiky - www.financnasprava.sk

Na internetových stránkach vybraných komerčných bánk je možné zistiť, aké formy elektronického bankovníctva poskytujú.

Elektronické bankovníctvo je jeden z najmodernejších bankových produktov, ktorý umožňuje klientom banky uskutočňovať určité druhy bankových operácií priamo zo svojho počítača. Elektronické bankovníctvo sa stalo novým a efektívnym spôsobom komunikácie klienta s bankou bez toho, aby klient musel navštíviť banku. Pomocou elektronického bankovníctva má klient svoje finančné prostriedky vždy po ruke a to 24 hodín denne.

Pod pojmom elektronické bankovníctvo sa skrýva široká paleta služieb:

- Telebanking (nazýva sa aj ako phonebanking),
- GSM banking,
- Mailbanking,
- SMS banking,
- Internet banking,
- WAP banking,
- Home banking,
- ePay,
- Platby platobnou kartou cez internet.

Internet banking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou internetu, z ľubovoľného počítača, ktorý je pripojený na internet,
- nonstop prístup k bankovým účtom (informácie o pohyboch na účte, zadávanie trvalých príkazov, platieb na inkaso, atď.),
- zriadenie tejto služby je väčšinou bezplatné a je ponúkané ako služba k bežným účtom,
- jednoduchý prístup, po zadaní www adresy Vašej banky a zadaní užívateľského mena, hesla a PIN kódu sa klient dostane na špeciálne zabezpečené stránky banky,
- všetky úkony sa vykonávajú s autorizačným kľúčom, ktorý zaisťuje bezpečnosť proti prípadnému zneužitiu, niekde sa jedná o GRID kartu, či EOK - elektronický osobný kľúč alebo SMS notifikáciu.

Cez Internet Banking je možná správa financií, a to najmä:

- prevody finančných prostriedkov,
- inkasá,
- trvalé príkazy,
- termínované vklady a pod.

Cez Internet je možné realizovať aj tieto činnosti:

- poistenie,
- spravovanie účtu v DSS,
- operácie s Obchodníkmi s cennými papiermi a pod.

Očakávanie:

- analyzovať aktívnu a pasívnu komunikáciu s finančnými inštitúciami

Finančná situácia klienta sa môže meniť. Či už k lepšiemu alebo horšiemu. Ako však riešiť prípady, keď svoj finančný záväzok nedokáže klient plniť? Finančné inštitúcie odporúčajú komunikovať. Vyriešiť sa dá všetko, alebo takmer všetko.

Základným predpokladom je snažiť sa o kontakt. Snahou finančnej inštitúcie je s klientom sa dohodnúť. Ak klient úver nespláca, je od prvej nezaplatenej splátky kontaktovaný písomne aj telefonicky. Snahou je dohodnúť zaplatenie omeškaných splátok. V prípade, že sa klient nedá kontaktovať, resp. svoje sľuby opakovane nedodrží a dostane sa do omeškania s viacerými splátkami (pasívna komunikácia), nasleduje vymáhanie pohľadávok "tvrdšími metódami", čo znamená využitie všetkých práv vyplývajúcich zo zmluvnej dokumentácie. Postup je vo veľkej miere ovplyvnený tým,

či je zo strany klienta seriózny záujem situáciu riešiť. Sú prípady, kedy klient dobrovoľne predá svoju nehnuteľnosť a svoj dlh vyrovná (aktívna komunikácia). Sú však aj prípady, kedy finančná inštitúcia je nútená viesť exekúciu alebo realizovať záložné právo. Pokiaľ si klient nájde kupca na svoju nehnuteľnosť sám, finančná inštitúcia mu vyjde v ústrety, v snahe riešiť danú situáciu. Keď je klient seriózny a komunikuje, vždy sa dajú dohodnúť podmienky, vedúce k riešeniu situácie, ktorá nastala. Dohodne sa napríklad odklad splátok na nejaké obdobie, a termín kedy musí klient svoj dlh vyrovnať. V niektorých prípadoch postačí napr. predĺženie lehoty splatnosti, kedy klient rozloží splácanie na dlhšie obdobie a má tak nižšie splátky.

Každá finančná inštitúcia si zakladá na individuálnom prístupe.

Medzi najčastejšie príčiny platobnej neschopnosti klienta, ktoré majú dlhodobější charakter, je napríklad strata zamestnania a zdravotné dôvody. Finančná inštitúcia pri riešení nesplácanej pohľadávky berie do úvahy jednoznačne aktívny resp. pasívny prístup klienta pri riešení svojej platobnej neschopnosti

V každom prípade je dôležitý najmä kontakt a komunikácia.

Príklad aktívnej komunikácie klienta:

V tomto roku mi končí 5-ročná fixácia na hypotekárny úver v banke. Zaujímalo by ma preto:

- dá banka vedieť klientovi v dostatočnom predstihu, že mu končí fixácia?
- ak áno, navrhne hneď aj novú výšku úrokovej sadzby na ďalšie 5-ročné obdobie?
- aký vplyv na stanovenie výšky úroku má výška štátnej prémie ?
- možno namietat bankou navrhnutú výšku úrokov a vyjednať si výhodnejší úrok? Čo hovorí v prospech klienta (napr. úverová história?)
- je možné 5-ročnú fixáciu úroku zmeniť pri "výročí" na ročnú fixáciu? ak áno, za akých podmienok?

Internetová stránka finančnej správy a spôsob hľadania informácií

- www.financnasprava.sk a členenie informácií potrebných pre fyzickú osobu a právnickú osobu – časti Občania, Podnikatelia a organizácie, Daňoví a colní špecialisti a možnosť komunikácie s verejnosťou – časť

Spôsob aktívnej a pasívnej komunikácie s finančnou správou

- **aktívna komunikácia:** vysvetliť elektronickú komunikáciu s FS; kto je povinný elektronicky komunikovať; Spôsoby elektronickej komunikácie: so ZEP alebo na základe dohody s FS; komunikáčne kanály pri elektronickej komunikácii: Portál FS, eDane win, e Dane java;

Túto časť navrhujeme z dôvodu oboznámenia sa žiakov s využívaním internetu a elektronických prostriedkov pri plnení si daňových povinností.

Aktívna komunikácia = podávanie všetkých dokumentov finančnej správe elektronicky prostredníctvom portálu finančnej správy. Poukázať na povinnosť tejto aktívnej elektronickej komunikácie, ktorá vyplýva fyzickým a právnickým osobám zo zákona. Túto povinnosť má:

Daňovník, ktorý je platiteľom DPH

Daňový poradca, ktorý zastupuje daňovníka pri správe daní

Advokát, ktorý zastupuje daňovníka pri správe daní

Iný zástupca, ktorý zastupuje daňovníka pri správe daní

Elektronická komunikácia s FS je zabezpečovaná 2 spôsobmi, a to buď cez zaručený elektronický podpis, alebo na základe dohody o elektronickej doručovaní uzatvorenej medzi daňovníkom a FS

- **pasívna komunikácia-** Poukázať na možnosť podávania dopytov v oblasti daní; znalostná databáza – knowledgebases; Live agent, live agent chat; tlačové správy pre médiá;

Každá fyzická a právnická osoba, ktorá presne nepozná svoje zákonné daňové povinnosti, alebo neovláda daňové zákony, môže sa informovať na plnenie si týchto povinností na FR SR buď telefonicky cez kontaktné centrum FS, alebo podaním dopytu, a to buď poštou alebo elektronicky cez aplikáciu Live-agent, ktorá je k dispozícii na webovej stránke FS. FS zabezpečuje aj online-chat s verejnosťou. Databáza všetkých daňových informácií je k dispozícii verejnosti aj na internetovej stránke FS v časti Pomoc, kde si môže každý vyhľadať potrebné informácie ku všetkým druhom daní.

Uviesť kompetencie FS pri poskytovaní informácií verejnosti a rozdiel oproti poskytovaniu daňového poradenstva, ktoré je náplňou práce daňových poradcov.

Finančná správa zabezpečuje poskytovanie informácií verejnosti, ktoré vyplývajú z právnych predpisov. Teda iba informuje verejnosť o platných právnych predpisoch a o povinnostiach z nich vyplývajúcich.

Daňoví poradcovia v rámci svojej činnosti poskytujú daňové poradenstvo, t.j. dopad jednotlivých účtovných operácií na výšku daní, navrhujú rôzne varianty riešenia pri uzatváraní odberateľsko-dodávateľských vzťahov s cieľom minimalizovať výšku daní, ako aj vykonávajú za daňovníka praktické úkony, ako napr. vyplňajú daňové priznania, vypočítavajú výšku daní a pod.

Charakterizovať orgány finančnej správy a ich kompetencie – činnosť DÚ a CÚ, Finančného Kriminálneho úradu, Finančného riaditeľstva

Poukázať iba na zákon č. 333/2011 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti daní, poplatkov a colníctva v znení neskorších predpisov.

Kompetencie jednotlivých orgánov vyplývajú z tohto zákona.

Rozlíšiť charakter práce colníka a zamestnanca daňového úradu.

Vyplniť modelové hlásenie o dovoze alebo vývoze hotovosti.

https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Obciana/Clo/2014.02.06_TlacivoPenazHotov.pdf

Vedieť sa zorientovať v povinných platbách a obmedzeniach za tovar objednaný zo zahraničia prostredníctvom internetu.

Povinnými platbami pri dovoze tovaru sú spravidla: clo, daň z pridanej hodnoty a spotrebná daň. Od cla je oslobodený tovar spravidla pri hodnote do 150 eur, od DPH spravidla do 22 eur, od spotrebných daní sú určené množstevné limity na oslobodenie. Do hodnoty tovaru sa zarátava aj poštovné, balné a poistné. Pri zasielaní tovaru od súkromnej fyzickej osoby súkromnej fyzickej osobe je limit na oslobodenie od cla aj od DPH 45 eur. Existujú však aj zákazy a obmedzenia, kedy dovoz určitých tovarov podlieha osobitnému povoleniu, napr. chránené druhy rastlín a živočíchov (CITES), alebo tovary, ktoré sa nesmú dovážať vôbec, napríklad použitý nábytok, použitá elektronika.

Vedieť vypočítať prevod eura na cudziu menu podľa kurzového lístka, uviesť limity na dovoz a vývoz peňazí v hotovosti bez ohlásenia – žiadosť o konkrétne rozpracovanie!

Očakávanie:

- vyhodnotiť riziká spojené s finančnými produktmi (bežný účet, platobná karta)

Bežný účet

- zriadenie bežného účtu bezplatne resp. za poplatok
- okamžité disponovanie s prostriedkami v rámci celej siete pobočiek Banky,
- disponovanie s prostriedkami prostredníctvom medzinárodnej platobnej karty,
- minimálny zostatok v stanovenej výške,
- úver bez ručiteľa (možnosť povoleného debetu),
- poskytnutie a vedenie služieb elektronického bankovníctva- bezplatne za poplatok,
- realizovanie pravidelných a nepravidelných bezhotovostných úhrad,
- pohodlné realizovanie inkasných platieb bez čakania,
- realizovanie vkladov, výberov hotovosti a zmenárenskej činnosti,
- realizovanie expresných prevodov - okamžitý prevod prostriedkov medzi účtami v rámci banky
- vyhotovovanie výpisov podľa zvolenej frekvencie,
- možnosť zhodnocovania voľných prostriedkov formou termínovaného vkladu a sporiaceho účtu
- blokovanie zvolenej sumy prostriedkov na základe Vašej žiadosti,
- zamedzenie výberu (napr. pri strate platobnej karty),
- možnosť výberu balíka služieb s predplateným rozsahom služieb podľa Vašich potrieb

Platobné karty

- platobnú kartu ihneď podpíšte, čím zvýšite jej bezpečnosť,
- čo najskôr overte jej správnu funkčnosť výberom v ATM alebo platbou u obchodníka,
- spolu s platobnou kartou dostanete kartičku (automatická telefónna služba), na ktorú si zapíšete číslo Vašej platobnej karty a túto kartičku noste oddelene od platobnej karty,
- PIN kód si zapamätajte, nikdy si ho nezapisujte na kartu a neoznamujte ho inej osobe (ani zamestnancom banky, či polícii). Ak si ho zapíšete, nenoste tento zápis spolu s platobnou kartou.
- nezverejňujte číslo platobnej karty,
- dbajte, aby zadávanie PIN kódu či už pri platbe u obchodníka alebo pri výbere hotovosti z ATM nesledovala iná osoba,
- platobnú kartu noste oddelene od osobných dokladov a hotovosti,
- chráňte kartu pred pôsobením magnetického poľa a mechanickým poškodením,
- transakcie uskutočnené platobnou kartou si skontrolujte na výpise k účtu/kontu a porovnajte s dokladmi od obchodníkov a potvrdenkami o výbere hotovosti z ATM,
- pred podpísaním účtovného dokladu u obchodníka si vždy prekontrolujte úplnosť a správnosť vyplnených údajov a celkovú sumu,
- uschovajte si potvrdenky o Vami uskutočnených transakciách pre prípad reklamácie,
- pravidelne si na výpise z účtu/konta kontrolujte transakcie uskutočnené Vašou platobnou kartou. V prípade nejasností kontaktujte pobočku, v ktorej máte vedený účet/konto.
- ak sa rozhodnete (aj napriek riziku s tým spojeným) použiť Vašu embosovanú platobnú kartu na objednanie tovaru, resp. služieb prostredníctvom internetu:
  - o vždy sa uistite, že údaje o Vašej karte sú prenášané bezpečným spôsobom (SSL, alebo SET protokol),
  - o vyžiadajte si potvrdenie objednávky od obchodníka a uschovajte si ho pre prípad reklamácie.

Očakávanie:

- rozlíšiť majiteľa účtu a spolumajiteľa (disponenta), ich práva k účtom
  - Majiteľ účtu** - klient, ktorý s bankou uzatvoril zmluvu o účte a ktorý určuje osobu splnomocnenú klientom prostredníctvom podpisových vzorov na zakladanie, zmenu a zrušenie vzťahov súvisiacich s príslušným účtom alebo vkladnou knižkou, na zadávanie, zmenu alebo zrušenie osôb v podpisových vzoroch k príslušnému účtu alebo vkladnej knižke a na požadovanie bankových informácií o príslušnom účte alebo vkladnej knižke.
- **Disponent** - osoba splnomocnená klientom prostredníctvom podpisových vzorov na disponovanie s finančnými prostriedkami na účte alebo vkladnej knižke a na samostatné požadovanie

informácií o účte alebo vkladnej knižke nevyhnutné pre výkon jej oprávnenia (t. j. informácie o názve a čísle účtu alebo vkladnej knižky, stave a pohyboch na účte alebo vkladnej knižke, výpis z účtu) a tiež na samostatné podanie žiadosti o poskytnutie informácií o účte klienta pre účely auditu.

- zákon o platbách - príklady

Príklad č. 1

Fyzická osoba – nepodnikateľ vráti v hotovosti súkromnú pôžičku fyzickej osobe – nepodnikateľovi v sume 17 000,- €.

Pôjde o porušenie zákona, platba prevyšuje stanovenú hodnotu 5 000,-€..

Príklad č. 2

Slovenská obchodná spoločnosť poskytne svojmu spoločníkovi – fyzickej osobe pôžičku v hotovosti v sume 6 000,- €.

V tomto prípade bol porušený zákon, a to aj zo strany spoločnosti ako aj zo strany spoločníka, nakoľko odovzdávajúcim je podnikateľský subjekt, t.j. ak odovzdávajúcim alebo prijímajúcim je podnikateľský subjekt, pre obidva subjekty (odovzdávajúceho aj prijímajúceho) platí stanovená hranica.

Príklad č. 3

Slovenská obchodná spoločnosť vráti v hotovosti pôžičku inému podnikateľskému subjektu so sídlom na území SR v sume 4 900,- € a úrok z tejto pôžičky v sume 490,- €.

Bol porušený zákon, nakoľko celkové odovzdanie platby v hotovosti bolo vo vyššej sume ako 5 000,-€.

Príklad č. 4

Spoločník FO alebo spoločník PO uskutoční vklad zo svojich osobných hotovostných prostriedkov do pokladne právnickej osoby ako dotáciu pokladne v sume 5 100,- €.

V tomto prípade dôjde k porušeniu zákona, pretože zákon na svoje účely za platbu v hotovosti považuje odovzdanie bankoviek alebo mincí v hotovosti v mene euro, alebo v inej mene, odovzdávajúcim a prijatie tejto hotovosti príjemcom.

Príklad č. 5

Autobazár predá zákazníkovi vozidlo v sume 7 000,- €. Za vykúpené staré vozidlo autobazár poskytne zákazníkovi zľavu 2 500,- €. Faktúru autobazár vystaví zákazníkovi na 4 500 €, ktorú zákazník zaplatí v hotovosti.

Zákon porušený nebol, nakoľko v hotovosti bola uhradená suma na základe faktúry do limitu 5 000,- €.

Čiastková kompetencia 3: Posúdiť význam boja proti korupcii, ochrany proti praniu špinavých peňazí a ochrany finančných záujmov EÚ

Úroveň 2:

Očakávaná, že žiak je schopný:

- vymedziť korupciu ako porušenie zákona (trestný čin).
- vysvetliť pojem pranie špinavých peňazí.
- uviesť príklady podvodov súvisiacich so zneužívaním verejných zdrojov

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- vymedziť korupciu ako porušenie zákona (trestný čin).

Pojem korupcia nie je v slovenskom právnom poriadku presne definovaný prostredníctvom jednej definície, ktorá by vystihovala spoločné znaky všetkých rozličných foriem korupčného správania. Vo všeobecnosti sa korupciou rozumejú protispoločenské a protiprávne javy vo verejnom aj súkromnom sektore, ktoré sú v oblasti trestného práva charakterizované najmä ako *prijímanie úplatku, podplácanie a nepriama korupcia*. Môže ísť aj o akékoľvek iné správanie osôb (voči osobám), ktorým sú zverené

kompetencie vo verejnom alebo súkromnom sektore, ktoré odporuje povinnostiam vyplývajúcich z ich postavenia a smeruje k získaniu nenáležitých výhod.

Ide o také správanie sa, výsledkom ktorého je na jednej strane „spokojnosť“ nad poskytnutím nejakej neoprávnenej výhody a na strane druhej poškodzovanie verejných záujmov a verejnosti, teda „nespokojnosť“ ostatných.

Negatívne dopady korupcie – korupcia ohrozuje právny štát, demokraciu a ľudské práva, podkopáva dobrú vládu, slušnosť a sociálnu spravodlivosť. Ekonomicky je nákladná - likviduje zdravú ekonomiku, má za následok zvyšovanie cien, štátneho dlhu, znižovanie kvality tovarov, neefektívnosť trhu. Korupcia celkovo vedie k morálnemu, kultúrnemu a hospodárskemu úpadku krajiny, je prekážkou rozvoja, bráni rovnosti šancí a spôsobuje anarchiu a spoločenský rozvrat. Je deštruktívnym javom v spoločnosti, ktorý vedie k nezákonnému obohacovaniu sa osôb a k ľahostajnosti verejnosti voči platným pravidlám.

Čiastková kompetencia 3: Posúdiť význam boja proti korupcii, ochrany proti praniu špinavých peňazí a ochrany finančných záujmov EÚ

Úroveň 3:

Očakávaná, že žiak je schopný:

- identifikovať trestné činy, klasifikované ako korupcia (prijímanie úplatku, podplácanie, nepriama korupcia), ako podvody, týkajúce sa ochrany finančných záujmov EÚ a ako pranie špinavých peňazí
- opísať postup oznámenia korupcie.
- vyhľadať na internete inštitúcie, ktoré sa zaoberajú korupciou, bojom proti korupcii, ochranou finančných záujmov EÚ a ochranou proti praniu špinavých peňazí.
- rozlíšiť typy finančných podvodov (internetové, kartové, bankomatové).

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- identifikovať trestné činy, klasifikované ako korupcia (prijímanie úplatku, podplácanie, nepriama korupcia), ako podvody, týkajúce sa ochrany finančných záujmov EÚ a ako pranie špinavých peňazí

Akýkoľvek prejav korupcie je na Slovensku trestným činom.

Korupcia a úplatkárstvo – pojem korupcia je širší ako pojem úplatkárstvo. Pod úplatkom rozumieme vec alebo iné plnenie majetkovej či nemajetkovej povahy, na ktoré nie je právny nárok (§ 131 ods. 3 Trestného zákona). Úplatok musí byť prijatý, žiadaný, sľúbený alebo poskytnutý v súvislosti *s niektorým konkrétnym činom*, ktorý patrí medzi trestné činy korupcie. Za úplatok sa očakáva konanie porušujúce právne povinnosti konajúceho subjektu. Úplatok je neoprávnená výhoda, spočívajúca v priamom majetkovom prospechu, finančnom alebo materiálnom, môže ísť aj o výhodu iného druhu alebo protislužbu, ktorú dostáva podplácaný alebo s jeho súhlasom iná osoba. Úplatkom nie je plnenie (na ktoré nie je právny nárok), za ktoré sa neočakáva konanie spočívajúce v porušovaní právnych povinností.

Korupcia „v malom“, t.j. v kontakte občana s akýmkoľvek osobami, ktoré môžu o niečom rozhodovať, je rovnako závažná ako korupcia „vo veľkom“. Ide o zneužitie postavenia pri *obstarávaní vecí všeobecného záujmu*, čo je činnosť, ktorá súvisí s plnením úloh, ktoré sa týkajú vecí všeobecného záujmu, teda nielen rozhodovania orgánov verejnej moci, ale aj inej činnosti pri uspokojovaní záujmov občanov a právnických osôb v oblasti materiálnych, sociálnych, kultúrnych a iných potrieb.

Formy úplatkov – úplatkom môže byť vec *hnutel'ná* (napr. peniaze, auto, šperk) alebo vec *nehnutel'ná* (napr. pozemok, byt, nebytový priestor); *plnenie majetkovej povahy* (napr. oprava domu, prenajatie bytu za zvýhodnenú cenu); *plnenie nemajetkovej povahy* (napr. prednostné vybavenie pasu alebo vodičského preukazu). Hodnota veci alebo plnenia majetkovej povahy vyjadriteľná v peniazoch *nie je* z hľadiska naplnenia znakov základnej skutkovej podstaty trestného činu *rozhodujúca*. Už len samotný fakt, že niekto žiada, resp. prijme neoprávnenú výhodu za výkon svojich povinností, je porušením

povinnosti. Aj obyčajné ponúknutie, či sľúbenie úplatku ako aj jeho požiadanie je protispoločenským správaním ktoré ustanovenia o korupcii postihujú.

Prijímanie úplatku – (§ 328 až 331 Trestného zákona) znamená žiadať, dať si sľúbiť, či prijať určité plnenie majetkovej alebo nemajetkovej povahy, na ktoré by inak podplácaná osoba nemala nárok za to, aby podplácajúcej osobe poskytla určité výhody, spočívajúce v porušení svojich povinností vyplývajúcich zo zamestnania, povolania, funkcie alebo postavenia. Ide o tzn. **pasívnu korupciu**, **osoba sa necháva podplácať.**

Príklad

- a) Člen komisie pre vyhodnotenie verejného obstarávania si žiada luxusnú dovolenku od jedného zo súťažiteľov, ak jeho ponuku bude hodnotiť ako víťaznú.
- b) Sudca opakovane prevzal úplatky za skoré ukončenie občiansko-právneho konania, čím spáchal trestný čin prijímania úplatku a zneužívanie právomoci verejného činiteľa.
- c) Lekár ortopedického oddelenia v nemocnici opakovane požadoval od pacientov úplatky v rôznych sumách za vykonanie operácie, čím sa dopustil trestného činu prijímania úplatku,

Podplácanie – (§ 332 až 335 Trestného zákona) znamená sľúbiť, ponúknuť alebo poskytnúť určité plnenie majetkovej alebo nemajetkovej povahy zo strany podplácajúcej osoby, na ktoré by inak podplácaná osoba nemala nárok za to, aby podplácajúcej osobe poskytla určité výhody, spočívajúce v porušení svojich povinností vyplývajúcich zo zamestnania, povolania, funkcie alebo postavenia. Ide o tzn. **aktívnu korupciu**, **osoba podpláca.**

Príklad

Štatutár stavebnej firmy sľúbi predsedovi výberovej komisii, že ak bude mestský projekt rekonštrukcie parku pridelený jeho firme, táto následne predsedovi výberovej komisii za tretinovú cenu zrekonštruje dom.

Nepriama korupcia – (§ 336 Trestného zákona) je založená na prijímaní úplatku osobou, ktorá má ďalej svojim vplyvom pôsobiť na iného, aby ten poskytol podplácajúcej osobe určité výhody, spočívajúce v porušení svojich povinností vyplývajúcich zo zamestnania, povolania, funkcie alebo postavenia alebo na podplácaní takejto, na iného pôsobiacej osoby.

Príklad

- a) Brat starostu si nechá sľúbiť opravu auta zadarmo, ak zariadi, že starosta nechá do predmetného servisu zaviesť plynovú prípojku;
- b) Rodičia dieťaťa, ktoré súrne potrebuje operáciu, ponúkne peniaze známemu, aby ten presvedčil primára chirurgie, aby ich dieťa operoval prednostne.

Volebná korupcia - (§ 336a Trestného zákona) je založená na ponúknutí alebo sľúbení úplatku (priamo alebo cez sprostredkovateľa) tomu, *kto má právo voliť, zúčastniť sa na referende alebo na ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky*, ako aj na žiadaní, prijatí alebo príslužbu úplatku osobou (priamo alebo cez sprostredkovateľa), *ktorá má právo voliť, zúčastniť sa na referende alebo na ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky*, aby volil alebo hlasoval určitým spôsobom; nevolil alebo nehlasoval určitým spôsobom; nevolil alebo nehlasoval vôbec alebo sa nezúčastnil volieb, na referende alebo na ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky. Aj obyčajné ponúknutie, či sľúbenie úplatku ako aj jeho požiadanie je protispoločenským správaním ktoré dané ustanovenie o volebnej korupcii postihuje.

Príklad

- a) Zástupcovia politickej strany si kupujú voličské hlasy - dar alebo službu (napr. aj „volebný guláš“) podmieňujú volením ich kandidáta.
- b) Dve osoby obvinili z trestného činu volebnej korupcie – miestny vajda a jedna žena z okresu Dunajská Streda si pýtali finančnú hotovosť od členky politickej strany SaS za zabezpečenie volebných hlasov. Jeden hlas mal stáť 4 eurá.

Pokiaľ niekto formou akejkoľvek odmeny vyzýva inú osobu, či osoby, k voľbám *bez toho aby bližšie špecifikoval akým spôsobom má voliť*, sa nepovažuje za trestný čin volebnej korupcie.

Posúdiť význam ochrany finančných záujmov EÚ

Z rozpočtu Európskej únie je financovaných množstvo programov a projektov, ktorých cieľom je zlepšiť život občanov členských štátov a tretích krajín. Protiprávne vynaloženie prostriedkov Európskej únie alebo nezaplatenie daní, ciel a poplatkov, z ktorých sa financuje rozpočet Európskej únie, priamo poškodzuje európskych občanov a ohrozuje celý projekt európskej integrácie.

Peniaze z fondov majú slúžiť na zvýšenie životnej úrovne v krajinách EÚ, nie na obohacovanie sa firiem a jednotlivcov.

Finančné prostriedky v rámci rozpočtu EÚ je treba v členských štátoch chrániť a hospodárne ich vynakladať.

Podvody súvisiace so zneužívaním eurofondov sú škodlivé pre spoločnosť ako takú, je potrebné dodržiavať etické princípy ako nepodvádzanie, neklamanie, nezneužívanie schválených príspevkov z fondov EÚ.

Školy tiež realizujú projekty z prostriedkov EÚ ich využívanie je potrebné kontrolovať. Uvedené kontroly vykonávajú na to príslušné inštitúcie, tzv. riadiace orgány a sprostredkovateľské orgány pod riadiacim orgánom (sú to jednotlivé ministerstvá), Úrad vlády SR, Úrad pre verejné obstarávanie, Najvyšší kontrolný úrad SR a vyššie územné celky.

V oblasti príjmov plní svoju funkciu Finančná správa SR. Orgány finančnej správy musia jednotne a koordinovane uplatňovať národné a komunitárne predpisy, vykonávať dohľad nad tovarom tak, aby ochránili finančné záujmy EÚ, zabezpečili ochranu a bezpečnosť obyvateľov a to tak, aby zároveň nebránili plynulému toku obchodných činností. Je nevyhnutné poznať riziká, ktorým musia colné orgány čeliť, ako aj mieru ich dosahu, len tak je možné predísť podvodu, alebo ho aspoň eliminovať.

Čo je EÚ?

Európska únia (EÚ) je integračné zoskupenie, ktoré od posledného rozšírenia v roku 2013 tvorí 28 členských štátov s celkovým počtom 503,7 miliónov obyvateľov (približne 8 % svetovej populácie).

Hlavným cieľom Európskej únie je Európa s výrazným hospodárskym rastom, konkurencieschopnou ekonomikou a zlepšujúcou sa kvalitou životného prostredia. K ďalším cieľom patrí aj napríklad spolupráca v oblasti justície a vnútra, ktorá sa týka aj boja proti podvodom v súvislosti s ochranou finančných záujmov EÚ v členských štátoch EÚ.

Zaujímavosť: Plánuje sa zriadenie Úradu Európskeho prokurátora, ktorého hlavným cieľom bude vytvoriť jednotný systém vyšetrovania a stíhania trestných činov spojených s podvodmi proti finančným záujmom EÚ. Európska komisia (Generálne riaditeľstvo pre spravodlivosť), v spolupráci s OLAFom predložila návrh nariadenia Rady o zriadení Úradu európskej prokuratúry (EPPO) v júli 2013.

Aký je rozdiel medzi ES a EÚ?

Európske spoločenstvo (neoficiálna skratka ES; z angl.: European Community), do 1. novembra 1993 Európske hospodárske spoločenstvo (EHS; po angl.: European Economic Community), bolo pôvodne medzivládne hospodárske združenie založené roku 1957, ktoré sa neskôr postupne premenilo na nadnárodnú (supranacionálnu) organizáciu a ktoré bolo od roku 1967 súčasťou Európskych spoločenstiev a od 1. novembra 1993 aj Európskej únie.

Európske spoločenstvá formálne vznikli v roku 1967 vytvorením spoločných orgánov pre tri spoločenstvá: Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ (ESUO), Európske hospodárske spoločenstvo (EHS) a Európske spoločenstvo pre atómovú energiu (Euratom).

Na základe Lisabonskej zmluvy Európske spoločenstvo 30. novembra 2009 zaniklo a 1. decembra 2009 ho nahradila Európska únia ako jeho právny nástupca.

Skratka ES môže znamenať buď Európske spoločenstvá alebo Európske spoločenstvo. Oficiálne, napríklad aj v úradnom vestníku, znamená len Európske spoločenstvá.

Čo je rozpočet EÚ? Z čoho sa skladá rozpočet EÚ?

Rozpočet Európskej únie sú prostriedky daňových poplatníkov, ktoré sa používajú pri realizácii politik schválených zákonodarcom Európskej únie (Európsky parlament). Rozpočet EÚ je tvorený vlastnými zdrojmi a ostatnými príjmami. Vlastné zdroje EÚ možno charakterizovať ako príjmy pridelené raz a navždy EÚ s cieľom financovania svojho rozpočtu a plynúce do tohto rozpočtu automaticky bez potreby akéhokoľvek dodatočného rozhodnutia národných orgánov.

Vlastné zdroje EÚ sú tvorené clom (tradičné vlastné zdroje), poľnohospodárskymi poplatkami, odvodmi z produkcie cukru, zdrojom založeným na dani z pridanej hodnoty (DPH) a zdrojom založeným na hrubom národnom dôchodku (HND). Podstatná časť rozpočtu EÚ je tvorená vlastnými zdrojmi, pričom malý podiel zabezpečujú ostatné príjmy (napr. dane a iné zrážky z plátov zamestnancov, bankové úroky, príspevky z nečlenských krajín na určité programy spoločenstva a pod.).

http://ec.europa.eu/budget/figures/2014/2014_en.cfm

Čo je to štátny rozpočet/ prostriedky štátneho rozpočtu?

Štátny rozpočet (ŠR) je bilancia príjmov a výdavkov štátu vyjadrujúca peňažné vzťahy spojené s plnením funkcií štátu; plán príjmov a výdavkov štátu za určité obdobie (spravidla kalendárny rok). Je to najdôležitejší finančný nástroj presadzovania štátnej hospodárskej politiky. V Slovenskej republike sa štátny rozpočet schvaľuje zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rok.

Daňový poplatník je fyzická alebo právnická osoba, ktorej príjmy, majetok alebo činnosť podlieha dani. Platcom dane je osoba zo zákona povinná daň vypočítať, vybrať alebo zraziť a v určitej lehote odniesť správcovi dane (napr. daňové úrady, mestá, obce).

Čo sú finančné záujmy EÚ?

Finančné záujmy Európskej únie zahŕňajú príjmy, výdavky a majetok v rámci rozpočtu Európskej únie, rozpočtov inštitúcií, orgánov, úradov a agentúr, ako aj rozpočtov, ktoré tieto subjekty riadia a monitorujú.

Čo je to ochrana finančných záujmov EÚ?

Ochrana finančných záujmov Európskej únie (skratka OFZ EÚ) je súbor opatrení zameraných na **zabezpečenie efektívnosti a transparentnosti tvorby zdrojov všeobecného rozpočtu EÚ, efektívnosti, účelnosti, hospodárnosti a transparentnosti nakladania s prostriedkami tohto rozpočtu**, rozpočtov ním spravovaných, ako aj nakladania s majetkom EÚ, jej inštitúcií a orgánov. Znamená **prijímanie potrebných opatrení s cieľom zabezpečiť** finančným záujmom Európskej únie rovnako dôslednú **ochranu, akú Slovenská republika poskytuje svojim vlastným finančným záujmom**. V praxi sa používa aj pojem **boj proti podvodom** v súvislosti s ochranou finančných záujmov EÚ.

Finančné záujmy Európskej únie treba chrániť. Lebo sú to naše prostriedky, prostriedky daňových poplatníkov, nakoľko my všetci platíme dane. V prípade, že sa niekto dozvie o prípade zneužitia peňazí z fondov EÚ je potrebné nahlásiť takýto prípad, resp. naň upozorniť (napr. aj prostredníctvom rodičov a učiteľov).

Zaujímavosť: Touto problematikou sa zaoberá aj Slovenská informačná služba (SIS), ktorá je aj členom Riadiaceho výboru pre ochranu finančných záujmov EÚ v SR.

Link: <http://www.sis.gov.sk/pre-vas/sprava-o-cinnosti-2012.html>

Fondy EÚ:

<http://www.nsrr.sk/narodny-strategicky-referencny-ramec-2007-2013/>

<http://www.nsrr.sk/sk/programove-obdobie-2014---2020/>

<http://www.nsrr.sk/narodny-strategicky-referencny-ramec-2007-2013/>

<http://www.euroinfo.gov.sk/uvodna-stranka/>

Čo je to AFCOS?

AFCOS - (Anti-Fraud Coordination Service) je koordinačný útvar pre boj proti podvodom, ktorého úlohou je uľahčovať účinnú spoluprácu a výmenu informácií, vrátane informácií operatívnej povahy, s OLAF-om. V Slovenskej republike funkciu tohto útvaru plnia organizačné zložky Úradu vlády SR, a to Sekcia kontroly a boja proti korupcii (SK BPK) a jej odbor Centrálny kontaktný útvar pre OLAF (OCKÚ OLAF).

Čo je to sieť AFCOS? Kto sú sieťoví partneri?

Sieť AFCOS - je štruktúra spolupracujúcich orgánov (partneri siete AFCOS) v členských štátoch EÚ, ktorej hlavným cieľom je vzájomne spolupracovať pri plnení úloh týkajúcich sa ochrany finančných záujmov EÚ a efektívne komunikovať s úradom OLAF Európskej komisie a s ostatnými členskými štátmi. Sieť AFCOS v SR tvoria orgány a inštitúcie prispievajúce do rozpočtu EÚ a tiež čerpajúce finančné prostriedky z rozpočtu EÚ, orgány zodpovedné za kontrolu finančných prostriedkov poskytnutých z rozpočtu EÚ, orgány zodpovedné za ochranu finančných záujmov EÚ. Túto sieť tvorí 11 ministerstiev (okrem MZV SR a MO SR), NKÚ SR, ÚVO, GP SR, SIS, NBS, FS SR, Bratislavský samosprávny kraj a ÚV SR.

Čo sú to nezrovnalosti?

Zjednodušene je možné povedať, že ide o zistené a odhalené porušenia pravidiel a zákonov pri čerpaní finančných prostriedkov z fondov EÚ, ako aj o protiprávnu činnosť, týkajúcu sa príjmovej stránky resp. napĺňania rozpočtu EÚ.

Ide o konanie subjektu čerpajúceho finančné prostriedky Európskej únie takým spôsobom, že by mohlo dôjsť alebo dochádza k neoprávnenému použitiu takýchto prostriedkov a k porušeniu práva Slovenskej republiky alebo Európskej únie. Patrí sem aj podozrenie z podvodu v súvislosti s neoprávneným použitím finančných prostriedkov Európskej únie.

Taktiež sem patria podvody na strane príjmov rozpočtu EÚ (napr. nezaplatenie cla, podvody na DPH, falšovanie meny Euro, falšovanie tovarov)

Definícia nezrovnalosti podľa Nariadenia Rady (ES, Euratom) č. 2988/1995 z 18. decembra 1995 o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev: Nezrovnalosť je akékoľvek porušenie ustanovenia práva spoločenstva vyplývajúce z konania alebo opomenutia hospodárskeho subjektu, dôsledkom čoho je alebo by bolo poškodenie všeobecného rozpočtu spoločenstiev alebo rozpočtov nimi spravovaných, buď zmenšením, alebo stratou výnosov plynúcich z vlastných zdrojov vybraných priamo v mene spoločenstiev alebo neoprávnenou výdavkovou položkou.

Ako sa nahlásujú nezrovnalosti?

V zmysle právnych predpisov EÚ sú členské štáty povinné nahlásiť podozrenie z podvodu a iné zistené nezrovnalosti s dosahom na finančné záujmy EÚ v tých oblastiach, v ktorých členské štáty plnia rozpočet EÚ, a v oblasti výberu tradičných vlastných zdrojov EÚ. Vzťahuje sa to najmä na dva hlavné výdavkové sektory, a to poľnohospodárstvo a politiku súdržnosti. Všetky nezrovnalosti presahujúce 10 000 EUR z prostriedkov EÚ a podozrenia z podvodu v sume nad 10 000 EUR sa však nahlásujú Komisii.

V Slovenskej republike je v zmysle právnych predpisov EÚ vytvorená štruktúra pre nahlasovanie nezrovnalostí. Za podávanie hlásení o nezrovnalostiach Európskej komisii v prípade príslušných fondov a ostatných finančných nástrojov EÚ zodpovedá odbor OCKÚ OLAF sekcie kontroly a boja proti korupcii Úradu vlády SR.

Finančná správa SR zodpovedá za odhaľovanie nezrovnalostí a podvodov v oblasti tradičných vlastných zdrojov. Nezrovnalosti a podvody týkajúce sa tradičných vlastných zdrojov sa nahlásujú Európskej komisii prostredníctvom systému OWNRES.

Úlohou OCKÚ OLAF v rámci svojej činnosti je **prijímanie, evidenciu a monitorovanie** všetkých zistených a odhalených porušení pravidiel pri čerpaní finančných prostriedkov z fondov Európskej únie, tzv. **nezrovnalostí**. V rámci tejto činnosti spolupracuje so sieťovými partnermi siete AFCOS.

OCKÚ OLAF všetky nezrovnalosti zasielané relevantnými orgánmi (napr. MF SR, Pôdohospodárska platobná agentúra) analyzuje. Štvrťročne nahlasuje úradu OLAF cez internetový systém Komisie pre nahlasovanie nezrovnalostí – IMS tie nezrovnalosti, ktorých finančný dopad na rozpočet EÚ je nad 10 000 EUR.

OCKÚ OLAF vypracováva a na svojej webovej stránke zverejňuje pravidelne aktualizovaný **Národný zoznam nezrovnalostí**. Ide o zoznam všetkých nezrovnalostí, ktoré majú vplyv na výkaz výdavkov EÚ a nezrovnalosti, v ktorých je vedené trestné konanie, vzniknutých pri čerpaní pomoci zo štrukturálnych fondov (ŠF), Kohézneho fondu (KF) a Európsky fond pre rybné hospodárstvo (EFF) v programovom období 2004-2006, 2007-2013 (momentálne sa začalo nové programové obdobie 2014-2020), nahlásených OCKÚ OLAF.

Programové obdobie – ide o obdobie na ktoré sú alokované finančné prostriedky EÚ (ide o 7-ročné obdobie).

Poznámka: V období 2007 – 2013 bolo alokovaných pre SR 11 mld. EUR.

Trestné činy (TČ), týkajúce sa ochrany finančných záujmov EÚ

TČ poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločenstiev - § 261 až 263 Trestného zákona.

Príklady:

1. Uchádzač o zamestnanie v úmysle získať finančné prostriedky pre svoju potrebu predložil písomnú žiadosť o poskytnutie príspevku na prevádzkovanie a vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti (SZČ) a po jej posúdení bola medzi Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR) a uchádzačom podpísaná Dohoda o poskytnutí nenávratného finančného príspevku (NFP) zo štátneho rozpočtu a z fondu EÚ. Príspevok nebol použitý v zmysle podnikateľského plánu a žiadosti na úhradu nákladov súvisiacich so samostatnou zárobkovou činnosťou osôb (SZČO), ale pre vlastnú potrebu. Činnosť v mieste bydliska nevykonával, nepoužil príspevok na úhradu odvodov a ani nevrátil príspevok ÚPSVaR, čím takto spôsobil ÚPSVaR škodu.
2. Osoba ako konateľ spoločnosti s r. o. uzavrel s ÚPSVaR dohodu o poskytnutí NFP na zriadenie chránenej dielne vo výške 96 564,40 EUR. Následne mu bolo v rámci žiadosti o platbu (ŽoP) uhradených 55 663,09 Euro. Následnou finančnou kontrolou Úradom PSVaR bolo zistené, že chránené pracovisko nevykonáva predmet podnikateľskej činnosti, čím neboli splnené podmienky Zmluvy o NFP. Po odstúpení od Zmluvy o NFP zo strany Úradu PSVaR príspevok protiprávne zadržal a nevrátil.
3. Osoba nezačala SZČ vykonávať, poskytnutý príspevok nebol použitý na určený účel, ale pre vlastnú potrebu. Trest: 2 mes., podmienčne 2 mes.
4. Osoba pôdu deklarovanú v žiadostiach o platbu na projekt vôbec neobhospodarovala a Pôdohospodárskej platobnej agentúre predložila nesprávne faktúry. Peňažný trest: 1 200,- EUR
5. Osoba nezačala vykonávať SZČ podľa predloženého podnikateľského zámeru, Trest: 10 mes. – podm. 1 rok

Trestný čin poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločenstiev je spravidla spáchaný v súbehu s iným trestným činom, najčastejšie subvenčným podvodom, pretože finančné prostriedky sú poskytované v percentuálnom pomere zo zdrojov EÚ a štátneho rozpočtu SR, ktorých poskytnutie alebo použitie je viazané na podmienky stanovené všeobecne záväzným právnym predpisom, ktoré nespĺňajú, alebo tým, že ho uvedú do omylu v otázke splnenia týchto podmienok.

Subvenčný podvod (lebo ide aj o finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu, ktoré sú poskytované v percentuálnom pomere) - § 225 Trestného zákona

TČ machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe - § 266 až 268 Trestného zákona

Kto v súvislosti s verejným obstarávaním alebo verejnou dražbou v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému prospech koná v rozpore so všeobecne záväzným právnym

predpisom o verejnom obstarávaní alebo verejnej dražbe alebo dojedná niektorému súťažiteľovi alebo účastníkovi verejnej dražby prednosť alebo výhodnejšie podmienky na úkor iných súťažiteľov alebo účastníkov verejnej dražby, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky. Pri závažnejších prípadoch môže ísť o sadzbu až do 12 rokov.

Príklad:

1. Osoby, vystupujúce ako zástupcovia obstarávateľa, odborne spôsobilé osoby a ďalšie osoby v obciach XY, v rámci realizácie 2 projektov pre uvedené obce manipulovali s verejným obstarávaním tak, že ich vypracovali so spätnými dátumami bez riadneho zverejnenia výzvy, zabezpečili podanie cenových ponúk so spätnými dátumami od uchádzačov tak, aby víťazom jednotlivých obstarávaní sa stala vopred určená spoločnosť.

TČ podvodu - § 221 Trestného zákona

Trest odňatia slobody podľa rozsahu škody, spôsobu konania, motívu a iných okolností je 2 až 15 rokov.

Príklady:

1. Osoba pozastavila výkon SZČ, časť poskytnutého príspevku nepoužila na určený účel, ale pre vlastnú potrebu, Peňažný trest: 300 EUR
2. Fyzická osoba nemala v úmysle vykonávať SZČ, poskytnutý príspevok nepoužila na určený účel, ale pre vlastnú potrebu, trest: 4 mes. - podm. 18 mes.,
3. Osoba nevykonávala žiadne práce v zmysle uzatvorenej dohody a finančný príspevok použila na súkromné účely, trest: 12 mes. - podm. 2 roky
4. Osoba nepoužila fin. príspevok v súlade so žiadosťou a predloženým podnikateľským zámerom. Nevrátila úradu finančný príspevok, trest: 1 rok - podm. 2 roky

TČ korupcie - § 328 až 336 Trestného zákona – iba v súvislosti s prostriedkami EÚ

Príklady:

1. Kontrolór Pôdohospodárskej platobnej agentúry (PPA) žiadal od konateľa spoločnosti úplatok 500 EUR, že vykoná kontrolu čerpania a použitia NFP v realizovanom projekte z prostriedkov EÚ v prospech tejto spoločnosti, Trest: 3 roky - podmienčne 4 roky, peňažný trest 4 000 €.
2. Osoby konajúce v prospech spoločnosti s r. o., ponúkali úplatok v bližšie nezistenej výške osobám konajúcim v mene vyhlasovateľa verejného obstarávania obce XY; 2 osoby súčasne žiadali od uchádzačov v týchto verejných obstarávaníach úplatky v bližšie nezistenej výške za to, že zo svojej pozície zabezpečia, aby sa ich spoločnosti stali víťazmi týchto súťaží.
3. Osoba žiadala úplatky za vybavenie schválenia žiadosti o NFP od viacerých žiadateľov vo výške 20 - 30% zo schváleného NFP, vyhotovoval fiktívne zmluvy o spolupráci a poradenstve, išlo o nepriamu korupciu. peňažný trest 8 000,00 EUR.

Sprenevera - § 213 Trestného zákona

Trest odňatia slobody podľa rozsahu spôsobenej škody, spôsobu konania, motívu a iných okolností je 2 –až 15 rokov.

Príklady:

1. Nevykonával SZČ po dobu 2 rokov. Nepoužil finančný príspevok v súlade so zmluvou. Nevrátil úradu finančný príspevok v stanovenej lehote po zrušení živnostenského oprávnenia. Podnikanie predčasne ukončil a zvyšnú časť príspevku použil na iné účely. trest: 6 mesiacov. - podmienčne. 18 mesiacov.
2. Osoba použila príspevok na iné účely ako je úhrada nákladov súvisiacich so SZČ v CHD/CHP občana uvedených v podnikateľskom zámere, predkladala fiktívne faktúry, Trest: 8 mesiacov.. - podm. 18 mesiacov, dohoda o vine a treste.
3. Subjekt použil iba časť poskytnutého príspevku oprávnene, zvyšnú časť použil neoprávnene, nakoľko nezdokladoval jeho oprávnené využitie, trest: povinná práca 150 hod., dohoda o vine a treste

Ďalšími trestnými činmi, pri ktorých môže dôjsť k poškodeniu finančných záujmov EÚ sú:

Zneužitie účasti na hospodárskej súťaži - § 250 Trestného zákona

TČ zneužívania informácií v obchodnom styku - § 265 Trestného zákona

TČ legalizácie príjmu z trestnej činnosti - § 233 až 234 Trestného zákona

TČ založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny - § 296 Trestného zákona

TČ zneužívania právomoci verejného činiteľa – § 326 Trestného zákona

Ak sa pri výkone kontrol príslušných inštitúcií (ministerstvá, sekcia kontroly a boja proti korupcii Úradu vlády SR, Úrad pre verejné obstarávanie, Najvyšší kontrolný úrad SR, vyššie územné celky a pod.), prípadne pri nahlásení podozrenia z poškodenia finančných záujmov EÚ občanmi SR zistí podozrenie z trestného činu, všetky súvisiace dokumenty sú postúpené orgánom činným v trestnom konaní (menovite Národnej protikorupčnej jednotke Národnej kriminálnej agentúry (NAKA) Prezídia policajného zboru).

Podvod podľa článku 1 ods. 1 Dohovoru o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev vypracovaného na základe článku K.3 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len „Dohovor“) je vymedzený takto:

a) podvod v oblasti výdavkov rozpočtu EÚ znamená každý úmyselný čin alebo opomenutie týkajúce sa:

- používania alebo predkladania nepravých, nesprávnych alebo neúplných výkazov alebo dokumentov, ktoré majú za následok spreneveru alebo nezákonné zadržiavanie finančných prostriedkov zo všeobecného rozpočtu Európskych spoločenstiev alebo rozpočtov spravovaných Európskymi spoločenstvami alebo v ich mene, neuverejnenia informácií v rozpore s konkrétnou povinnosťou s rovnakým účinkom ako je uvedené vyššie,
- sprenevery týchto finančných prostriedkov na iné účely než účely, na ktoré boli tieto prostriedky pôvodne poskytnuté

b) podvod v oblasti príjmov ako každý úmyselný čin alebo opomenutie týkajúce sa:

- používania alebo predkladania nepravých, nesprávnych alebo neúplných výkazov alebo dokumentov, ktoré majú za následok spreneveru alebo nezákonný úbytok zdrojov zo všeobecného rozpočtu Európskych spoločenstiev alebo rozpočtov spravovaných Európskymi spoločenstvami alebo v ich mene,
- nezverejnenia informácií v rozpore s konkrétnou povinnosťou s rovnakým účinkom ako je uvedené vyššie,
- sprenevery právoplatne nadobudnutého zisku s rovnakým účinkom ako je uvedené vyššie.

Podozrenie z podvodu – je nezrovnalosť, ktorá vyvolá začatie správneho alebo súdneho konania na vnútroštátnej úrovni s cieľom zistiť existenciu úmyselného správania, najmä podvodu, ako sa uvádza v článku 1 ods. 1 písm. a) Dohovoru.

Očakávanie:

- opísať postup oznámenia korupcie

Každý občan má podľa Trestného zákona *povinnosť* oznamovať korupciu. Ustanovenie § 340 ods.1 Trestného zákona *upravuje trestnú zodpovednosť za neoznámenie trestného činu. Podmienkou je, aby sa občan hodnoverným spôsobom dozvedel o tom, že bol spáchaný niektorý z trestných činov korupcie. V súčasnosti je trestné nielen neoznámenie trestného činu korupcie, ale aj jeho neprekazenie.* Ustanovenie § 341 Trestného zákona ukladá povinnosť *prekaziť spáchanie alebo dokončenie trestného činu korupcie* osobne alebo prostredníctvom inej spôsobilej osoby alebo príslušného orgánu, ak sa osoba hodnoverným spôsobom dozvedela, že iný pripravuje alebo pácha trestný čin korupcie. Prekaziť trestný čin korupcie možno aj jeho včasným oznámením orgánom činným v trestnom konaní.

Trestné stíhanie korupcie vykonávajú výlučne orgány činné v trestnom konaní (policajt a prokurátor) a súdy. *Občania* preto nemôžu podávať priamo na páchatel'ov obžalobu, ale *oznámia* *policii* alebo

prokuratúre svoje podozrenia na spáchanie niektorého z trestných činov korupcie. Nahlásiť korupciu je možné aj na „antikorupčné linky“, napr. na ministerstvá, Úrad vlády SR, prokuratúru.

Občan tak môže urobiť ústnou alebo písomnou formou na ktoromkoľvek útvare polície alebo na prokuratúre:

- Pri ústnom oznámení musí príslušný pracovník spísať zápisnicu, ktorú občan podpíše.
- Písomné oznámenie nemá presne určenú formu. Stačí pravdivo a čo najpresnejšie opísať skutok, vrátane označenia páchatel'a, ak je oznamovateľovi známy, a ďalších svedkov. K podaniu tiež môžu občania pripojiť rôzne listinné dôkazy (ich fotokópie), audio alebo videokazety nahrávkami a pod. Takéto podanie možno nazvať „Podnet na začatie trestného konania“ alebo „Oznámenie o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin“. Oznamovateľ trestného činu v podaní uvedie aj svoje identifikačné údaje (meno, adresu trvalého pobytu, číslo telefónu a pod.) pre prípad, že by ho chceli vyšetrojúce orgány ešte vypočuť. Ak však ma obavy, že by bol oznámením jeho totožnosti ohrozený jeho život alebo zdravie, nemusia sa jeho údaje v spise uvádzať. O tom, či sú tieto obavy opodstatnené, rozhodne prokurátor. Ak z oznámenia vyplývajú aj nejaké konkrétne poznatky, je polícia povinná vybavovať aj anonymné podania.

Priklady z bežného života

- Ak idem niečo vybavovať na úrad, či do podobného prostredia a na základe skúsenosti alebo z počutia mám obavu, že by som sa mohol stretnúť s korupciou, zoberiem si so sebou na vybavovanie nejakého známeho, pretože väčšina ľudí stratí chuť na korupciu, ak je prítomný svedok.
- To iste platí aj naopak, ak očakávam ako zamestnanec úradu stretnutie s ľuďmi náchylnými na korupciu, pribriem do rozhovoru s nimi kolegu (pravidlo „4 očí“), alebo si kolegu zavolám až počas rozhovoru, ak mám dojem, že sa rozhovor vyvíja nepriaznivým smerom.

Čo ak mi niekto ponúkne úplatok alebo ho odo mňa začne žiadať?

Priklad

- Ešte v zárodku, kedy nie je úplne zrejmé, o čo „korupčníkovi“ ide, rázne preruším rozhovor a odídem;
- Alebo si ho pokojne vypočujem, v žiadnom prípade mu nič nesľúbim, dohodnem si s ním ďalšie stretnutie a následne skontaktujem príslušné policajné orgány, ktoré ma pri ďalšom stretnutí vybaví potrebnou policajnou technikou i praktickými radami. Zo zásady nič nepodnikám na vlastnú päsť, hlavne sa nesnažím nikoho nahrávať, pretože takto získané dôkazy by mohli byť nezákonné a následne v trestnom konaní neprípustné ;
- pošlem „korupčníka“ preč bez toho, aby som mu niečo sľuboval a neurobím nič pre jeho odhalenie, pretože sa mi do toho nechce a myslím si, že by som mu aj tak nič nedokázal.

Toto je *nesprávny názor*, pretože okrem toho, že ním chtiac-nechtiac podporujem postoj „nič ma nezaujíma, nech sa svet okolo mňa zrúti“, dopúšťam sa tým zároveň trestného činu neoznámenia (prípadne neprekazenia) korupcie.

Očakávanie:

- vyhľadať na internete inštitúcie, ktoré sa zaoberajú korupciou, bojom proti korupcii, ochranou finančných záujmov EÚ a ochranou proti praniu špinavých peňazí.

Na internete sa po uvedení hesla „ korupcia“ alebo „boj proti korupcii“ otvorí veľa stránok.

Napríklad:

<http://bojprotikorupcii.vlada.gov.sk>

Úrad vlády SR, sekcia kontroly a boja proti korupcii presadzuje **štátnu politiku v oblasti boja proti korupcii** a vykonáva funkciu koordinátora aktivít súvisiacich s bojom proti korupcii. SKBPK plní aj funkciu koordináčného úradu boja proti podvodom (tzv. AFCOS - Anti-Fraud Coordination Service). Zároveň plní úlohy súvisiace s kontrolou a ochranou finančných záujmov Európskej únie v Slovenskej republike. Slovenská republika ako členská krajina Európskej únie, Rady Európy, ako aj Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj „OECD“ sa zaviazala eliminovať korupčné

správanie i prejavy korupcie vo všetkých oblastiach spoločenského života, čo prezentovala prijatím viacerých [medzinárodnoprávných záväzkov](#) a v nadväznosti na ne prijatím kľúčových dokumentov, ktorých realizáciou sa snaží predchádzať a zamedzovať šíreniu korupcie.

<http://www.minv.sk/?NPKJ>

Národná protikorupčná jednotka pôsobí v rámci národnej kriminálnej agentúry Prezídia Policajného zboru Ministerstva vnútra SR. Plní dôležité úlohy na úseku odhaľovania a vyšetrovania trestných činov korupcie vymedzených v ôsmej hlave osobitnej časti Trestného zákona, ktoré predstavujú hrozbu pre stabilitu právneho štátu a riadne fungovanie demokratických inštitúcií, nachádzajúcich svoj negatívny a neakceptovateľný odraz na trhovej ekonomike, ako aj v sociálnej a hospodárskej progresii.

Národná protikorupčná jednotka zároveň vyvíja účinné odhaľovacie, objasňovacie a vyšetrovacie aktivity proti páchaniu trestných činov poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločenstiev podľa § 261 až 263 Trestného zákona a niektorých vybraných trestných činov proti majetku podľa štvrtej hlavy osobitnej časti Trestného zákona (napríklad trestné činy porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku podľa § 237 Trestného zákona a trestné činy páchané v súvislosti s konkurzným a vyrovnávacím konaním podľa § 241 až 243 Trestného zákona), ako aj vybraných trestných činov hospodárskych podľa piatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona, zdôrazňujúc najmä trestný čin machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona.

Inštitúcie, ktoré sa zaoberajú bojom proti podvodom v súvislosti s ochranou finančných záujmov EÚ a na úrovni EÚ a v Slovenskej republike

Európska komisia:

Európska komisia je výkonným orgánom EÚ a zastupuje záujmy Únie ako celku (t. j. nie záujmy jednotlivých štátov). Výrazom Komisia sa zvykne označovať kolégium komisárov, ako aj samotná inštitúcia. Hlavné sídlo Komisie sa nachádza v Bruseli (Belgicko), niektoré jej útvary však majú sídlo v Luxemburgu. Komisia má svoje úrady, tzv. zastúpenia, vo všetkých členských štátoch EÚ.

Medzi hlavné úlohy Komisie patrí určovať ciele a prioritné činnosti, navrhovať právne predpisy a predkladať ich na schválenie Parlamentu a Rade, riadiť a implementovať politiky a plniť rozpočet EÚ, presadzovať právne predpisy EÚ (spolu so Súdny dvorom), zastupovať EÚ na medzinárodnej scéne (napr. pri vyjednávaní obchodných dohôd medzi EÚ a inými štátmi).

Komisia je organizačne rozdelená na niekoľko útvarov a služieb. Útvary sú známe ako generálne **riaditeľstvá**: http://ec.europa.eu/about/ds_sk.htm. Jednotlivé generálne riaditeľstvá sú zamerané na jednotlivé oblasti politiky, ktorú majú na starosti. Služby Komisie môžu byť poverené všeobecnými administratívnymi úlohami alebo plnia osobitné funkcie napríklad v oblasti boja proti podvodom, korupcii alebo štatistik.

Európsky úrad pre boj proti podvodom (**OLAF**) je jednou zo služieb Európskej komisie, ale je zároveň **operatívne nezávislým úradom Komisie**.

Za oblasť boja proti podvodom je súčasne zodpovedný aj príslušný komisár pre dane, colnú úniu, audit a boj proti podvodom.

http://ec.europa.eu/policies/economy_finance_tax_sk.htm

http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/semeta/index_en.htm

Rada EÚ

Rada EÚ je kľúčovým rozhodovacím orgánom EÚ. Rokuje o legislatívnych aktoch a prijíma ich, väčšinou spolu s Európskym parlamentom v rámci riadneho legislatívneho postupu, ktorý sa označuje aj ako spolurozhodovací postup. Spolurozhodovací postup sa používa v oblastiach, v ktorých má EÚ výlučnú právomoc alebo spoločnú právomoc s členskými štátmi. V týchto prípadoch prijíma Rada právne predpisy na základe návrhov, ktoré jej predloží Európska komisia.

Jednou z hlavných úloh je aj prijímanie rozpočtu EÚ. Rada spoločne s Európskym parlamentom prijíma rozpočet EÚ. Rozpočtové obdobie sa zhoduje s kalendárnym rokom. Rozpočet sa väčšinou prijíma v decembri a začína sa plniť 1. januára nasledujúceho roku.

<http://www.consilium.europa.eu/council/what-does-the-council-do?lang=sk>

Európsky parlament

Parlament je spolu s Radou Európskej únie hlavnou zákonodarnou inštitúciou EÚ.

Európsky parlament má tri základné úlohy: prerokováva a schvaľuje európsku legislatívu v spolupráci s Radou, dohliada na to, aby bola činnosť ostatných inštitúcií EÚ, hlavne Komisie, v súlade so zásadami demokracie a tiež prerokováva a prijíma rozpočet EÚ v spolupráci s Radou.

V rámci Európskeho parlamentu pracuje 5 výborov. Výbor pre kontrolu rozpočtu (CONT) kontroluje, akým spôsobom sa vynakladajú prostriedky z rozpočtu EÚ, do akej miery sa plnia stanovené ciele a či výsledky programov zodpovedajú vynaloženým prostriedkom. Dbá tiež o to, aby sa peniaze európskych daňových poplatníkov vynakladali efektívne, účinne a v súlade s právom EÚ. V tejto súvislosti výbor úzko spolupracuje s Dvorom audítorov a navrhuje zlepšenia na základe výsledkov auditov vykonávaných Dvorom audítorov s cieľom zabezpečiť riadne finančné hospodárenie.

Okrem toho výbor CONT **spolupracuje s Európskym úradom na boj proti podvodom (OLAF)** v záujme posilnenia boja proti podvodom a korupcii v súvislosti s rozpočtom EÚ.

<http://www.europarl.europa.eu/committees/sk/cont/home.html>

Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF)

OLAF - (z francúzskeho Office européen de lutte anti-fraude/ v angličtine sa nazýva European Anti-Fraud Office) je Európsky úrad pre boj proti podvodom, ktorého cieľom je chrániť finančné záujmy EÚ, bojovať proti podvodom, korupcii a všetkým ďalším nezákonným aktivitám, vrátane zneužitia úradnej moci v rámci európskych inštitúcií, prostredníctvom výkonu interných a externých administratívnych vyšetrení. Pravidelne a úzko spolupracuje s príslušnými orgánmi členských štátov na účel koordinácie ich činností. OLAF pomáha členským štátom pri ich aktivitách v boji proti podvodom poskytovaním potrebnej pomoci a technického know-how. Prispieva k vypracovávaniu politiky Európskej únie pre boj proti podvodom pri ochrane finančných záujmov EÚ a podniká nevyhnutné kroky na posilnenie príslušných právnych predpisov.

OLAF riadi generálny riaditeľ.

- **vnútorné administratívne vyšetrenia** - v rámci inštitúcií a orgánov Európskej únie súvisiacich s výkonom pracovných povinností
- **vonkajšie administratívne vyšetrenia** - mimo inštitúcií a orgánov Európskej únie v rámci členského štátu v prípadoch, kde ide o čerpanie prostriedkov z rozpočtu Európskej únie. Na tento účel môže OLAF vykonávať kontroly na mieste a inšpekcie v priestoroch hospodárskych subjektov v úzkej spolupráci s príslušným členským štátom a orgánmi tretích krajín.

Ako OLAF vyšetruje prípady podvodov?

OLAF prijíma informácie od inštitúcií EÚ a od členských štátov (napr. z vykonaných kontrol) ako aj zo súkromných zdrojov (od občanov, súkromného sektora a od informátorov- tzv. whistleblowerov¹).

Vyšetrenie prebieha v 3 fázach:

- a) Selektívna fáza – príslušný odbor OLAFu dá návrh generálnemu riaditeľovi OLAF-u na otvorenie alebo zamietnutie prípadu, na základe posúdenia, či poskytnutá informácia spadá do kompetencie OLAFu na konanie, či je dostatočná na otvorenie vyšetrenia, či spadá do priorit vyšetrovacej politiky OLAFu na príslušný rok. Následne generálny riaditeľ rozhodne o vyšetrení alebo zamietnutí prípadu
- b) Vyšetrovacia fáza - Rozhodne sa o začatí:
  - **vyšetrenia**, vyšetrovacie aktivity zahŕňajú interview, inšpekcie v priestoroch a kontroly na mieste, využívajú sa tzv. forénzne operácie, ako aj vyšetrovacie misie do nečlenských krajín

---

¹ Whistleblowing – oznamovanie nekalých praktík na pracovisku

EÚ. **Pozor:** Nejde o policajné vyšetrowanie, ale administratívne vyšetrowanie (delia sa na vnútorné a vonkajšie)

- alebo môže ísť aj o **prípád koordinácie**, kde sa riadia činnosti v boji proti podvodom, ktoré vykonáva samotný členský štát, ktorého sa prípad týka.

Následne generálny riaditeľ OLAFu vydá tzv. **odporúčania** pre opatrenia resp. aktivity, ktoré sa majú vykonať

- c) Monitorovacia fáza – odporúčania môžu byť súdneho charakteru, disciplinárneho charakteru, finančného charakteru a administratívneho charakteru. Je vypracovaná **finálna správa**, ktorá je odovzdaná vyšetrowaným EÚ inštitúciám, orgánom, úradom a agentúram alebo členským štátom. Následne sa sleduje a kontroluje (monitoruje) realizácia a zavedenie odporúčaní, t.j. či bolo vykonané kriminálne vyšetrowanie, trestné stíhanie, žaloba, usvedčenie, odsúdenie, finančné znovuzískanie/vymáhanie zneužitých prostriedkov alebo boli prijaté disciplinárne opatrenia.

Odkaz na súvisiacu brožúru OLAFu: http://ec.europa.eu/anti_fraud/media-corner/publications/brochure/index_en.htm

Ako je možné OLAF informovať o podozrení z podvodu, korupcie a inej protiprávnej činnosti poškodzujúcej finančné záujmy EÚ?

Ktokoľvek, kto má podozrenie na podvod, nezrovnalosť alebo korupciu s dosahom na finančné záujmy Európskej únie, môže o svojom podozrení OLAF alebo jeho kontaktné pracovisko v členskom štáte (pozn. v Slovenskej republike je to OCKÚ OLAF) Európskej únie informovať.

Ak má táto osoba akékoľvek dokumenty, ktoré potvrdzujú uvedené informácie, je potrebné ich do OLAF-u resp. jeho kontaktnému pracovisku v členskom štáte taktiež poskytnúť.

OLAF je možné kontaktovať vo všetkých úradných jazykoch týmito spôsobmi:

- **písomne** na adresu:
OLAF - European Commission
Rue Joseph II, 30
1000 Brussels
- **telefonicke**: kontakty na jednotlivé riaditeľstvá (pre vyšetrowania, podporu vyšetrowaní, politiku a zdroje) sú uvedené na webovej stránke OLAF-u v časti „Kontakty“ (http://ec.europa.eu/anti_fraud/contacts/index_en.htm)
- **e-mailom**: cez elektronický systém oznamovania podvodov - FNS (Fraud notification system) na webovej stránke OLAF-u. Systém je k dispozícii v anglickom, francúzskom, nemeckom a holandskom jazyku, avšak správy môžu byť vkladané do elektronického formuláru vo všetkých jazykoch Európskej únie:

http://ec.europa.eu/anti_fraud/investigations/report-fraud/index_sk.htm Europe resp.
<https://fns.olaf.europa.eu/>

Webová stránka OLAFu: http://ec.europa.eu/anti_fraud/

Odbor Centrálny kontaktný útvar pre OLAF (OCKÚ OLAF)

OCKÚ OLAF je kontaktným pracoviskom v SR pre OLAF a usmerňuje činnosť ostatných sieťových partnerov. Na účely plnenia záväzkov vyplývajúcich z článku 325 Zmluvy o fungovaní Európskej únie vláda Slovenskej republiky poverila funkciou koordinačného útvaru pre boj proti podvodom odbor Centrálny kontaktný útvar pre OLAF, ktorý je organizačným útvarom sekcie kontroly a boja proti korupcii Úradu vlády SR.

Úlohou OCKÚ OLAF je koordinovať legislatívne, administratívne a operatívne činnosti a na tento účel úzko spolupracovať s orgánmi a inštitúciami SR zapojenými do systému tejto ochrany – do siete AFCOS (partneri siete AFCOS).

V rámci tejto úlohy OCKÚ OLAF prijíma od partnerov siete AFCOS návrhy na začatie diskusie o zmenách a doplneniach právnych predpisov a o administratívnych a operatívnych činnostiach, ktoré pomáhajú zabezpečiť ochranu finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike. Tieto návrhy

predložené partnermi siete AFCOS posudzuje Riadiaci výbor pre ochranu finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike.

Na základe zákona č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva je OCKÚ OLAF orgánom zabezpečujúcim ochranu finančných záujmov Európskej únie v Slovenskej republike.

OCKÚ OLAF vykonáva kontrolu poskytovania a využívania prostriedkov Európskej únie, spolupracuje s orgánmi činnými v trestnom konaní pri odhaľovaní prípadov trestnej činnosti súvisiacej s nezákonným nakladaním s prostriedkami EÚ, v preventívnej oblasti organizuje školenia zamerané na oblasť ochrany finančných záujmov Európskej únie, spolupracuje s OLAF-om pri jeho administratívnych vyšetrovaniach, poskytuje OLAF-u na požiadanie informácie, potrebné k riešeniu konkrétnych prípadov, zabezpečuje informovanosť a publicitu o ochrane finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike v spolupráci so sieťovými partnermi.

Príklad: leták o OCKÚ OLAF a o OLAF-e

<http://www.olaf.vlada.gov.sk/>

Kam nahlasovať podozrenia z podvodov a nezrovnalostí, týkajúcich sa prostriedkov Európskej únie?

OCKÚ OLAF ako aj ostatní sieťoví partneri prijali opatrenia podnecujúce verejnosť k aktívnej účasti na nahlasovaní podozrení z nezrovnalostí. Tak môže aj verejnosť prispieť k ochrane verejných prostriedkov.

OCKÚ OLAF prijíma podania verejnosti o podozreniach z poškodenia, resp. ohrozenia finančných záujmov Európskej únie v Slovenskej republike prostredníctvom emailovej adresy nezrovnalosti@vlada.gov.sk, zverejnenej na webovej stránke OCKÚ OLAF www.olaf.vlada.gov.sk, poštou alebo osobne.

Adresa:

Úrad vlády SR

Sekcia kontroly a boja proti korupcii

Odbor Centrálny kontaktný útvar pre OLAF

Nám. Slobody 1

813 70 Bratislava 1

Slovenská republika

Tel.: +421 2 572 95 562 – sekretariát

Fax: +421 2 572 95 530

Národná protikorupčná jednotka Národnej kriminálnej agentúry (NAKA) Prezídia policajného zboru

Národná protikorupčná jednotka vyvíja účinné odhaľovacie, objasňovacie a vyšetrovacie aktivity proti páchaniu trestných činov poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločenstiev podľa § 261 až 263 Trestného zákona, ako aj vybraných trestných činov hospodárskych podľa piatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona, zdôrazňujúc najmä trestný čin machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona.

<http://www.minv.sk/?NPKJ>

Špecializovaný trestný súd

Špecializovaný trestný súd patrí do sústavy súdov Slovenskej republiky. Koná a rozhoduje v trestnoprávných veciach a v iných veciach, o ktorých to ustanovuje predpis v konaní pred súdmi (Trestný poriadok). Je prvostupňovým súdom a má postavenie krajského súdu. Pôsobnosť Špecializovaného trestného súdu je upravená v zákone č. 291/2009.

Pôsobnosť špecializovaného trestného súdu sa vzťahuje okrem iného aj na trestné činy proti majetku podľa štvrtej hlavy Trestného zákona alebo trestné činy hospodárske podľa piatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona, ak takým trestným činom bola spôsobená škoda alebo získaný prospech dosahujúci najmenej 250 -násobok malej škody podľa Trestného zákona, alebo ak taký čin bol spáchaný v rozsahu dosahujúcom výšku najmenej 250-násobku malej škody podľa Trestného zákona. Vzťahuje sa aj na trestné činy poškodzovanie finančných záujmov EÚ.

<http://www.specialnysud.sk/>

Úrad špeciálnej prokuratúry

<http://www.genpro.gov.sk/kontakty-a-uradne-hodiny/burad-specialnej-prokuraturyb-1cd5.html>

Národná stratégia ochrany finančných záujmov Európskej únie v Slovenskej republike - je strategický dokument schválený uznesením vlády SR č. 547 z 27. júna 2007, ktorého cieľom je zabezpečiť plnenie povinností, ktoré Slovenskej republike vyplývajú z článku 325 Zmluvy o fungovaní EÚ, a to prijímanie potrebných opatrení s cieľom zabezpečiť finančným záujmom Európskej únie rovnako dôslednú ochranu, akú SR poskytuje svojim vlastným finančným záujmom.

Riadiaci výbor pre ochranu finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike - je koordinačný a iniciatívny orgán zriadený vedúcim Úradu vlády SR na základe uznesenia vlády SR č. 547 z 27. júna 2007, ktorý v spolupráci s OCKÚ OLAF zabezpečuje plnenie úloh vyplývajúcich z vykonávania Národnej stratégie ochrany finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike.

Centrálna databáza vylúčených subjektov (CED) databáza Komisie EK obsahujúca subjekty, ktoré sa previnili voči finančnej disciplíne a sú za podmienok uvedených v nariadení Komisie (ES, Euratom) č. 1302/2008 zo 17. decembra 2008 o centrálnej databáze vylúčených subjektov vylúčené z možnosti uchádzať sa o finančné prostriedky EÚ. Funkciu sprostredkovateľského bodu CED v Slovenskej republike plní OCKÚ OLAF.

Očakávanie:

- rozlíšiť typy finančných podvodov

Internet umožňuje nakupovať jednoducho z pohodlia domova, v akomkoľvek čase. Môžete si dokonca jednoducho objednávať tovar aj zo zahraničia, zaplatiť dovolenku a pod. Tovar si obzriete aj vyberiete priamo na internete a môžete si ho nechať doviezť rovno domov. Za tovar z internetu zaplatíte častokrát menej, ako v bežnom obchode. Avšak nakupovanie cez internet má aj svoje nevýhody. Tovar si nemôžete dopredu pozrieť ani vyskúšať, niekedy musíte čakať aj niekoľko týždňov na jeho doručenie. Výhodné ponuky môžu byť také lákavé, že neodoláte a objednáte si viac, než skutočne potrebujete a dokázate zaplatiť. Je možné ešte ľahšie podľahnú marketingovým stratégiám. Môže sa však stať aj to, že sa stanete obeťou podvodu. Pri on-line nakupovaní zadávate vaše osobné údaje, ktoré môžu byť zneužitú. Nespoľahliví predajcovia vám zašlú tovar alebo poskytnú službu, ktoré vôbec nezodpovedajú tomu, čo ste si vybrali na stránke a odmietajú uznať vašu reklamáciu. V najhoršom prípade za tovar alebo službu síce zaplatíte, ale nikdy sa ich nedočkáte.

Príklad:

Dvaja mladí ľudia sa rozhodli ísť na nejaký čas pracovať a študovať do Anglicka. Už dopredu si hľadali byt na prenájom. Cez internet si vyhľadali vyhovujúci byt, vymenili si viacero emailov s majiteľkou. Tá si však vyžiadala zloženie zálohy poštovým prevodom na bankový účet. Následne si peniaze vyzdvihla a odvtedy sa neozvala.

A preto si vyberajte spoľahlivého a overeného dodávateľa, prečítajte si referencie o ňom na internete. Skontrolujte, či internetový obchod uvádza kompletne kontaktné údaje, preštudujte si dodacie podmienky a reklamačný poriadok predajcu. Nenechajte sa nalákať na podozrivo výhodné ponuky, v skutočnosti nie je nič zadarmo.

Vo svete pôsobia viaceré skupiny zameriavajúce sa na **kartové podvody**. Najčastejším typom je tzv. **skimming**, ktorý spočíva v skopírovaní údajov z platobnej karty a ich následne použitie na výrobu inej karty resp. výber hotovosti, platbu alebo platbu cez internet. Kopirovacie zariadenia vyzerajú totožne s originál terminálmi a nie je možné ich na prvý pohľad rozpoznať.

Podvody s **bankomatovými kartami** majú medzinárodný rozsah.

Príklad:

Dvaja ľudia sa dali nahovoriť na založenie bankových účtov na Slovensku. V bankách slovenskí bezdomovci tvrdili, že idú pracovať do zahraničia a že budú dostávať výplatu na účet. Zároveň požiadali o vydanie medzinárodnej platobnej karty. Tú však obratom predali. Noví držitelia kariet potom „nakupovali“ za tovar, za ktorý nezaplatili, pretože na účtoch nastrčených „bielych koní“ boli minimálne sumy. Kým banky na to prišli, podvodníci spôsobili vysoké škody.

Očakávanie:

- uviesť príklady z praxe na ochranu pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovaním terorizmu

„Pranie špinavých peňazí“ nie je nič iné ako kúzelnický kúsok. Je to magický trik, ako vytvoriť bohatstvo. Zo všetkého ľudského snaženia má snád' najbližšie k alchýmii. Je životnou nutnosťou priekupníkov narkotík, podvodníkov, pašerákov, únoscov, obchodníkov so zbraňami, teroristov, vydieračov a neplatičov daní.“

Pranie špinavých peňazí je dôsledkom páchania inej, spravidla organizovanej a veľmi rôznorodnej trestnej činnosti na ktorú bezprostredne nadväzuje, počnúc obchodom s drogami, cez prostitúciu, podvody, krádeže, lúpeže, falšovanie peňazí, obchodovanie so zbraňami či ľuďmi, pašovanie umeleckých diel a pod. Aby sa takto získané peniaze mohli užívať je potrebné ich v prvom rade zlegalizovať, aby sa zakryl ich zdroj a pôvod v trestnej činnosti. Treba zdôrazniť, že legalizácia príjmov z trestnej činnosti je jednak dôsledkom páchania trestnej činnosti, a zároveň je sama trestným činom.

Najznámejšou metódou prania špinavých peňazí a tiež jednou z najstarších je vkladanie špinavej hotovosti do banky. Spôsobov je niekoľko, napr. prostredníctvom menších vkladov do viacerých bánk, tzv. smurfing, čím sa znižuje riziko, že banka vklad zaregistruje ako podozrivý. Transakcia sa jednoducho rozloží na niekoľko častí, z ktorých sa každá môže zaradiť buď pod požiadavky povinnej identifikácie, alebo pod požiadavky povinného oznamovania. Nasleduje niekoľko ďalších prevodov a transakcií medzi takýmito účtami a výsledkom sú legálne peniaze, pretože ich pôvod v trestnej činnosti už nie je možné vystopovať. Pri tejto metóde sa využívajú sa aj možnosti trezorov, bezpečnostných schránok, a celá škála finančných transakcií a bankových produktov, ktoré sa zneužívajú na „pranie“, ako obchody s pôžičkami, zmenkami, šekmi, inými cennými papiermi a pod. V posledných rokoch zločincom situáciu výrazne uľahčili aj on-line transakcie, ktoré sú dnes bežným bankovým produktom, ktorý síce uľahčuje a zrýchľuje finančné operácie, ale zároveň uľahčuje a zrýchľuje i pranie špinavých peňazí prostredníctvom bánk.

Populárne medzi práčmi sú aj nebankové inštitúcie, ktoré nemajú také striktné oznamovacie povinnosti ako banky a nepodliehajú bankovému dohľadu, lebo nespĺňajú kritériá potrebné k činnosti banky. Najčastejšie sa zaoberajú obchodom s drahými kovmi a drahokamami, poskytovaním zmenárenských služieb, prevádzkovaním cestovných kancelárií, za ktoré maskujú ilegálne aktivity, ktoré sú označované za tieňové bankovníctvo.

Rozšírená a v posledných rokoch stále „populárnejšia“ je aj metóda pašovania hotovosti resp. bezhotovostné prevody do tzv. daňových rajov (Offshore centier), známe sú napríklad Monako, Kajmanské ostrovy, Bermudy...

Veľmi rozšírená je aj metóda, ktorá využíva nefinančné inštitúcie. Ide o podniky s vysokým podielom hotovosti na tržbách ako bary, reštaurácie, herne, kasína či obchody so šatstvom. Tržby sa umelo navyšujú o peniaze pochádzajúce z trestnej činnosti. Veľmi rýchlo sa peniaze, ktoré boli získané napr. podvodom, stanú legálnymi, hoci reštaurácia či obchod živa prázdnotou.

Pranie špinavých peňazí prostredníctvom predčasne ukončených a vyplatených životných poisťok, či poisťných podvodov, kedy sa nelegálne peniaze hoci znížené o „nevyhnutné náklady“ dostanú do legálnej ekonomiky prostredníctvom vyplateného poisťného plnenia. Využívané sú aj úverové inštitúcie či investičné spoločnosti, realitné kancelárie, právny zástupcovia a daňový poradcovia a v neposlednom rade obchodné spoločnosti, hlavne tie, ktorých predmetom činnosti sú sprostredkovateľské služby.

Čiastková kompetencia 4: Prijímať finančné rozhodnutia zvažovaním alternatív a dôsledkov

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- stanoviť si kroky na dosiahnutie krátko, stredne a dlhodobých finančných cieľov.
- používať zodpovedné rozhodovanie pri strednodobých a dlhodobých cieľoch.

- analyzovať vplyv inflácie na hodnotu peňazí.
- uviesť príklady, ako dnes prijaté rozhodnutie môže ovplyvniť budúce príležitosti.
- zhodnotiť vplyv daní, odvodov a poplatkov na finančné rozhodnutie klienta.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- analyzovať vplyv inflácie na hodnotu peňazí.

Inflácia - znehodnotenie peňazí, ktorého najčastejším prejavom je celkové zvýšenie cenovej hladiny tovarov a služieb v ekonomike; opakom je menej bežná **deflácia**. Rast obeživa v miere presahujúcej množstvo tovaru a služieb na trhu.

Podľa wikipédie **inflácia** (lat. nadutie, nadúvanie) označuje v národnom hospodárstve všeobecný nárast cien ekonomických **statkov**, čo má za následok zníženie kúpnej sily **peňazí**. Inflácia v praxi je prejavom ekonomickej nerovnováhy a znamená, že napríklad za 1 euro sa pri zvýšenej inflácii dá kúpiť menej ako v minulosti, euro má menšiu hodnotu ako predtým, jeho **kúpna sila** sa znížila. Prispôbovanie výšky príjmov (dôchodkov, miezd) výške inflácie sa nazýva **valorizácia**. Opatreniami voči inflácii sú **sledovanie stability cenovej úrovne a zriaďovanie centrálnych bánk**, ako napríklad **Európska centrálna banka** alebo systémov ako **Federal Reserve System**. Inflácia je predmetom výskumu ekonómie, špeciálne **makroekonomiky**. Podáva dôležité informácie o tom ako sa ekonomika vyvíja.

Pojmom **dezinflácia** sa označuje znižovanie miery inflácie. **Reflácia** označuje stav, ktorý nastane po deflácií, keď sa ceny vracajú na pôvodnú úroveň. **Hyperinflácia** je vysoká inflácia, ktorá je spôsobená hlavne stratou dôvery v **menu**.

Vysoká inflácia mení prerozdelenie príjmov, zapríčiňuje neistotu a vedie k ekonomickým deformáciám. Inflácia nie je len niečo zlé. Tri výhody inflácie sú:

- príjmy štátu z tvorby peňazí tzv. **razobné**,
- možnosť použiť negatívne reálne úrokové sadzby ako ekonomicko-politický inštrument a
- skutočnosť, že inflácia a peňažná ilúzia môžu uľahčiť proces valorizácie.

Miera inflácie (inflation rate) - miera rastu alebo poklesu cenovej hladiny v danom roku v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Na výpočet sa najčastejšie používa index spotrebiteľských cien (CPI - consumer price index). Je vytváraný na základe nákladov na kôš tovarov a služieb spotrebovávaných domácnosťou.

Sporiť či investovať?

Pri sporení sa jedná o pravidelné odkladanie finančných čiastok za účelom dosiahnutia určitej cieľovej sumy. Tieto prostriedky sú častokrát viazané na určité obdobie a zhodnocujú sa minimálne na úrovni inflácie. Úspory predstavujú zdroj okamžitej hotovosti v prípadoch núdze a zároveň sú určené na plnenie krátkodobých cieľov. Čím dlhšie obdobie viazanosti si vyberiete, tým väčší výnos ročne sú vám ochotné finančné inštitúcie ponúknuť. So sporením je spojené menšie riziko straty financií v porovnaní s investovaním.

Druhou z možností, ako zhodnocovať svoje financie, je investovanie. Jedná sa o činnosť, zameranú na rozloženie (umiestnenie) voľného kapitálu s cieľom jeho zhodnotenia. V porovnaní so sporením, finančný spotrebiteľ pri investovaní podstupuje väčšie riziko straty finančných prostriedkov. Pri investovaní sa rozhodnite, či chcete investovať kolektívne (podielové fondy) alebo individuálne (cenné papiere). Individuálne investovať odporúčame skúsenejším finančným spotrebiteľom, keďže touto formou podstupujete vyššie riziká straty svojich peňazí.

Očakávanie:

- uviesť príklady, ako dnes prijaté rozhodnutie môže ovplyvniť budúce príležitosti

Každý finančný spotrebiteľ sa rozhoduje podľa svojich potrieb v každej fáze svojho života odlišne. Volí rôzne produkty či už na zhodnocovanie voľných finančných zdrojov alebo na zadlžovanie sa. Existujú štyri základné skupiny v životnom cykle človeka:

1. mladý a slobodný človek

- počas štúdia
  - nízky príjem, pokiaľ ste podporovaný rodičmi

- počas voľného času a prázdnin si zarábate financie na rôznych brigádach
- na to, aby ste robili závažnejšie finančné rozhodnutia, nemáte dostatok voľných zdrojov
- typické finančné produkty: študentský bežný účet, študentské pôžičky
- **po štúdiu prvé zamestnanie**
  - príjem, ktorý dosiahnete, sa väčšinou vyrovná vašim výdavkom
  - zaoberáte sa financovaním krátkodobých potrieb ako: kúpa auta, cestovanie, platenie nájomného, kúpa iných spotrebných vecí a vaše koníčky.
  - typické finančné produkty: bežný účet, elektronické bankovníctvo, spotrebiteľský úver, lízing, splátkový predaj

2.bezdetný pár alebo manželský pár s deťmi

- **bezdetný pár**
  - spoločný príjem prevyšuje spotrebu
  - dokážete vytvárať úspory a mesačne si odkladať väčšie sumy peňazí
  - rozmýšľate o kúpe lepšieho auta
  - začínate uvažovať o kúpe bytu alebo výstavbe rodinného domu
  - zariaďujete si domácnosť
  - chodíte na spoločné dovolenky
  - typické finančné produkty: stavebné sporenie, úver na bývanie, lízing, splátkový predaj, produkt financujúci dovolenku
- **manželský pár s deťmi**
  - príjem, ktorý dosahujete, je už vyšší, ale zvýšil sa počet členov rodiny, ktorí zatiaľ žiaden príjem nemajú
  - v prípade, že nemáte vlastné bývanie, uvažujete si ho zaobstarat'
  - rozmýšľate o kúpe väčšieho rodinného auta
  - nakupujete deťom rôzne hračky, oblečenie, študijné pomôcky
  - snažíte sa deťom zabezpečiť budúcnosť a postarať sa o ich vzdelanie
  - začínate uvažovať o zabezpečení vašej rodiny v prípade neočakávaných udalostí a uzatvárate rôzne poisťovacie zmluvy
  - máte viacero úverov, ktoré treba splácať, a ktoré treba vedieť riadiť
  - typické finančné produkty: úver na bývanie, lízing, splátkový predaj, spotrebiteľský úver, kapitálové životné poistenie, investičné životné poistenie, produkt na zabezpečenie vzdelávania detí

3.aktívny vek po osamostatnení detí

- vaše deti sa osamostatnili, začínajú zarábatať a netreba ich už ďalej finančne podporovať
- väčšinou máte za sebou splatenú väčšiu časť úverov
- vaše príjmy sú oveľa vyššie ako výdavky, začínajú sa vám vytvárať značné úspory
- začínate investovať do podielových fondov alebo do cenných papierov
- začínate uvažovať, ako sa zabezpečiť na dôchodok
- viacej cestujete do zahraničia a trávite viac času na dovolenkách
- typické finančné produkty: termínované vklady, garantovaný vklad, podielové fondy, cenné papiere, dôchodkové sporenie II. pilier, dôchodkové sporenie III. pilier, platobné príkazy a formy úhrad v zahraničí

4.dôchodok

- vaše príjmy sa značne znížili, poberáte dôchodok
- začínate čerpať svoje prostriedky z osobných dôchodkových účtov
- v prípade, že máte nahromadený majetok, rozmýšľate, ako ho rozdelíte medzi deti - zaoberáte sa dedením a závetom
- časť vašich výdavkov smeruje na zdravie a lieky
- typické finančné produkty: dôchodkové sporenie II. pilier, dôchodkové sporenie III.pilier,finančné poradenstvo

Odporúčania a rady

- pred každým výberom finančného produktu si porovnajte viacero ponúk, aby ste sa vedeli správne rozhodovať
- v prípade zadlžovania sa myslite na to, že požičané prostriedky budete musieť vrátiť
- predtým, ako podpíšete nejakú zmluvu, dôkladne sa oboznámte s jej obsahom a nechajte si podrobne vysvetliť z nej vyplývajúce záväzky
- nepodpisujte zmluvy pod tlakom
- v prípade, že sa neviete správne rozhodnúť, využite služby finančných poradcov či sprostredkovateľov

Očakávanie:

- zhodnotiť vplyv daní, odvodov a poplatkov na finančné rozhodnutie klienta.

Daň -je (v slovenskom práve) platba fyzických alebo právnických osôb, ktorá je vynútiteľná, nenávratná, spravidla neúčelová, zákonom určená a pravidelne sa opakujúca, a ktorú vyberá štát a orgány miestnej samosprávy v prospech verejných rozpočtov a účelových fondov na úhradu verejných výdavkov vo vopred určenej výške a s presne určeným termínom splatnosti. Dane sa členia na:

- priame: -daň z príjmov (fyzických osôb, právnických osôb)
  - miestne dane (z nehnuteľnosti, za ubytovanie, z motorových vozidiel, za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta, za psa, za užívanie verejného priestranstva, za predajné automaty, za nevýherné hracie prístroje, za jadrové zariadenie, miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady)
- nepriame: -DPH
  - spotrebné dane (z minerálneho oleja, z vína, z piva, z liehu, z tabakových výrobkov, z elektriny, uhlia a zemného plynu)
- clá

Odvody – zákonom stanovené čistky z príjmu, ktoré plynú do verejných zdrojov

- do: -Sociálnej poisťovne (zamestnávateľ, zamestnanec)
- Zdravotnej poisťovne (zamestnávateľ, zamestnanec)

Pred počítaním svojho príjmu nezabudnite na rozdiel medzi hrubým a čistým príjmom. Suma, ktorú dostanete na účet, alebo vám je vyplatená v hotovosti, je čistá mzda. Táto suma je počítaná z hrubej mzdy, od ktorej sa odpočítavajú všetky zrážky vo forme odvodov a daní a pripočítava sa k nej daňový bonus na deti, ak ich máte.

Platiť odvody sa vždy oplatí, aby ste mohli získať to, čo Vám zo zákona patrí, t.zn. zdravotnú starostlivosť, dôchodok, sociálne dávky

Poplatky – každý finančný produkt má isté poplatky

Odporúčania a rady:

- plat'ťe včas dane, odvody a poplatky
- vypracujte si váš osobný finančný plán (príjmy - výdavky), aby ste videli, o akom prebytku viete z krátkodobého alebo dlhodobého pohľadu rozmýšľať
- čím konzervatívnejšie produkty využívate, tým je výnos nižší, ale investícia bezpečnejšia
- čím rizikovejšie produkty využívate, tým je výnos vyšší, ale investícia viac riziková
- ak očakávate plánovaný výdavok, zvol'ťte likvidnejšie produkty (termínované účty, podielové fondy, bežné a sporiace účty)
- najlikvidnejšie sú vždy peniaze na účte a najmenej likvidné finančné prostriedky investované do nehnuteľností
- požiadajte finančnú inštitúciu alebo finančného poradcu o odporúčenie pri výbere správneho umiestnenia finančného prebytku
- nechajte si vysvetliť prípadné otázky dedenia/pokračovania v úsporách a v investícii v prípade smrti alebo úrazu
- nepodpisujte zmluvu pod časovým tlakom

Čiastková kompetencia 5: Určiť rôzne spôsoby komunikácie o finančných záležitostiach

Úroveň 2:

Očakávaná, že žiak je schopný:

- vysvetliť možnosti úniku dôležitých osobných informácií.
- zhodnotiť dôsledky zneužitia osobných informácií.
- vysvetliť, ako komunikácia o finančne významných záležitostiach môže pomôcť predchádzať konfliktom (finančná inštitúcia, klient).

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- vysvetliť, ako komunikácia o finančne významných záležitostiach môže pomôcť predchádzať konfliktom (finančná inštitúcia, klient)

V prípade akýchkoľvek problémov je potrebné komunikovať s finančnou inštitúciou o finančne významných záležitostiach klienta. Tým je možné predchádzať rôznym nedorozumeniam a konfliktom. A to aj v prípade výberu istého finančného produktu resp. už daného v minulosti vrátane splácania pôžičky či podpisu zmluvy a pod. Treba zvážiť a porovnať viacero ponúk a nehanbiť sa obrátiť na konkrétnu finančnú inštitúciu, aby ste sa vedeli správne rozhodnúť, resp. využiť služby finančných poradcov či sprostredkovateľov

Existujú rôzne formy komunikácie:

1. Komunikácia prostredníctvom internetu

Ak chcete mať nepretržitý prístup k svojim peňažným prostriedkom z prostredia svojho domova a chcete mať ľahkú kontrolu nad svojimi platbami a jednoznačnú komunikáciu s bankou, jednou z možností je využívať službu, tzv. **Internet banking**.

2. Komunikácia prostredníctvom klienta v banke

Úhrady a iné transakcie je možné riešiť **bankovým prevodom**. Ide o tzv. bezhotovostný platobný styk, resp. hotovostný platobný styk, ktorý prebieha na základe príkazu klienta v banke (tzv. platobný príkaz

3. Telebanking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou telefónneho spojenia, ide o nonstop a bezplatný prístup po prihlásení sa cez identifikačný kód,
- telefonický rozhovor môže prebiehať dvoma spôsobmi:
  - komunikáciou s automatickým telefónnym hlasovým systémom,
  - prostredníctvom komunikácie s telefónnym bankárom,
- cez automatickú hlasovú službu môžete:
  - získať informácie o produktoch (termínované vklady, podielové fondy) a aktuálnych zostatkoch na Vašich bežných účtoch,
  - vykonávať úhrady či zadávať trvalé platobné príkazy,
- na to, aby ste mohli túto službu využívať, musíte mať k dispozícii telefón s tónovou voľbou.

4. SMS banking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou mobilného telefónu cez funkciu SMS,
- banka Vám vystaví autentizačný kalkulátor. Tento Vám generuje kód, ktorý vkladáte do štruktúry SMS správy podľa predloženej predlohy,
- forma a predloha SMS má pre každý úkon inú štruktúru, ktorú by ste si mali zapamätať,
- nevýhodou je zložitá štruktúra SMS správ, pri ktorej si je treba dávať pozor, aby ste sa nepomýlili.

5. WAP banking

- jedná sa o podobnú funkciu ako internet banking,
- komunikácia klienta s bankou prebieha prostredníctvom mobilného telefónu vybaveného technológiou WAP (Wireless Application Protocol),
- pomocou mobilného telefónu a prehliadača sa dostanete na zabezpečené WAP stránky banky,

- po zadaní autorizačného kľúča môžete zadávať napr. príkazy k úhrade, môžete zisťovať zostatok a pohyby na účte, zriaďovať termínované vklady alebo zisťovať aktuálne kurzy mien,

6.Home banking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou internetu,
- na počítači, ktorý je pripojený na internet, musí byť nainštalovaný software dodaný bankou,
- táto forma komunikácie cez internet je bezpečnejšia ako internet banking, keďže spravujete svoj bankový účet cez osobný počítač, ku ktorému máte prístup iba Vy,
- nevýhoda tohto spojenia s Vašou bankou je v tom, že potrebujete inštalovať software, potrebný na pripojenie sa na Váš bankový účet a navyše nemáte k svojmu účtu pohodlný prístup z ľubovoľného miesta

Očakávanie:

- poukázať na možnosť komunikácie s finančnou správou - Spôsoby podávania dopytov v oblasti daní
Platenie daní – charakterizovať daňový nedoplatok, kedy vzniká a čo má za dôsledok
Daňový nedoplatok je dlžná suma dane po lehote splatnosti. Ak napr. daň z príjmov je splatná 31.3. a daňovník túto daň v zákonom stanovenej lehote nezaplatí, od 1.4. vzniká daňový nedoplatok. Daňový úrad tento daňový nedoplatok vymáha exekučným konaním.
Za účelom predchádzania daňových exekúcií sa daňovníkom odporúča priebežne sa informovať o vzniku daňových nedoplatkov na príslušnom daňovom úrade.
Lehoty na podanie daňových priznaní, a opravných prostriedkov
Lehoty na podanie daňových priznaní sú presne stanovené v jednotlivých zákonoch.
Lehota na podanie daňového priznania k dani z príjmov je 31.3.
Lehota na podanie daňového priznania k DPH je do 25. dňa každého kalendárneho mesiaca, ak je daňovník mesačným platiteľom DPH
Lehota na podanie daňového priznania k dani z motorových vozidiel je do 31.1.
Odvolanie proti rozhodnutiu správcu dane sa podáva do 15 dní odo dňa doručenia rozhodnutia.
Sankcie za nesplnenie si daňových povinností a nezaplatenia dane
Správca dane ukladá pokuty a vyrubuje úrok z omeškania.
Pokuta sa ukladá, ak:
  - daňovník nepodá daňové priznanie v zákonom stanovenej lehote,
  - daňovník si nesplní svoju registračnú alebo oznamovaciu povinnosť v zákonom stanovenej lehote,
  - v iných prípadoch porušenia zákona nepeňažnej povahy stanovených zákonom.
 Úrok z omeškania správcu dane vyrubí, ak
  - daňovník nezaplatí daň v zákonom stanovenej lehote,
  - daňovník nezaplatí preddavok na daň v zákonom stanovenej lehote,
  - daňovník nezaplatí splátku dane v lehote stanovenej rozhodnutím správcu dane
 Povinnosť FS dodržiavať daňové tajomstvo, poskytovanie údajov tretím osobám len v zákonom stanovených prípadoch

Čiastková kompetencia 5: Určiť rôzne spôsoby komunikácie o finančných záležitostiach

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- navrhnuť kroky, ktoré by obeť krádeže osobných údajov mala podniknúť na opätovné získanie osobnej bezpečnosti.
- rozoznať osoby alebo subjekty, ktoré sú oprávnené získavať osobné informácie.
- uviesť príklady zmlúv medzi jednotlivcami a podnikateľskými (finančnými) subjektmi (presnejšie definovať – fyzická a právnická osoba)
- identifikovať základné povinnosti zmluvných strán pri uzatváraní dohôd alebo obchodu.
- uviesť príklady dôsledkov neznanosti zmluvy vrátane všeobecných obchodných podmienok a jej dodatkov.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- uviesť príklady zmlúv medzi jednotlivcami a podnikateľskými (finančnými) subjektmi (presnejšie definovať – fyzická a právnická osoba)

Spotrebiteľ je fyzická osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy nekoná v rámci svojho podnikania ani zamestnania. Spotrebiteľmi sme teda všetci, keď nakupujeme výrobky alebo služby a pritom nevystupujeme ako podnikatelia ani zamestnanci.

Naopak dodávateľa možno charakterizovať ako osobu, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy koná v rámci svojho podnikania.

Zmluvné strany môžu spotrebiteľskú zmluvu uzatvoriť ústne aj písomne. Spotrebiteľská zmluva nemá zákonom predpísanú formu, ak nespadá pod konkrétny zmluvný typ ustanovený zákonom. Inými slovami, spotrebiteľská zmluva nemusí vzniknúť len jej podpisom a nie všetky zmluvy musia byť písomné. Odchýlku predstavuje zmluva pri ktorej zákon požaduje písomnú formu a ktorej nedodržanie má za následok neplatnosť zmluvy.

Napríklad v prípade spotrebiteľských úverov a iných úverov a pôžičiek pre spotrebiteľov je jednoznačne stanovené, že zmluva o spotrebiteľskom úvere musí mať písomnú formu. Ak zmluva o spotrebiteľskom úvere nebude vyhotovená v písomnej forme, tak je táto zmluva pre nedostatok formy neplatná.

Spotrebiteľská zmluva je každá zmluva, bez ohľadu na svoju formu, ak ju uzatvára spotrebiteľ a dodávateľ. Spotrebiteľská zmluva tak vzniká v mnohých každodenných situáciách, a to nielen pri nákupe výrobkov v obchode, ale aj pri nákupe cez internet či pri využívaní služieb.

Okrem zmlúv, ktoré možno uzavrieť „tu a teraz“, napríklad v kamenných predajniach existujú aj také, pri ktorých sa spotrebiteľ s dodávateľom nemusia vôbec stretnúť. Ide o tzv. **zmluvy uzavreté na diaľku**. O takýchto zmluvách možno hovoriť v prípadoch, ak sú dohodnuté a uzavreté použitím prostriedkov diaľkovej komunikácie (napr. web, e-mail, telefón, fax, list, katalóg) bez toho, aby sa predávajúci so spotrebiteľom fyzicky stretol. Je pritom jedno, či si tovar išiel spotrebiteľ osobne prevziať k predávajúcemu alebo tovar doručil kuriér. Platba za tovar alebo službu prebieha zvyčajne tiež na diaľku (napr. kreditnou kartou, prevodom na účet, zaslaním sms, dobierka). Pri takýchto zmluvách poskytuje zákon spotrebiteľom vyššiu právnu ochranu, pretože spotrebiteľ si tovar nemôže fyzicky prezrieť.

Vyššiu právnu ochranu poskytuje zákon spotrebiteľom aj v prípadoch tzv. **zmlúv uzatváraných mimo prevádzkových priestorov predávajúcich**. Dôvodom je to, že spotrebiteľa môže pri jeho rozhodovaní sprevádza určitý moment prekvapenia (napríklad keď podomový predajca navštívi spotrebiteľa doma). Ide pritom o zmluvy, ktoré vznikajú tak, že sa predávajúci a spotrebiteľ stretnú osobne mimo predajne predávajúceho a uzatvoria zmluvu. Za predaj mimo prevádzkových priestorov možno považovať predaj u spotrebiteľa doma alebo na pracovisku, ale aj predajné akcie, ktoré sa „preslávili“ konaním tzv. šmejdov.

Ako je uvedené vyššie, na predajných akciách dochádza k predaju tovaru mimo prevádzkových priestorov predávajúceho. Ide vlastne o akcie určené pre obmedzený počet spotrebiteľov (na rozdiel napr. od veľtrhov, ktoré sú určené pre neobmedzený počet návštevníkov) a sú organizované na základe pozvánky, či iného oznámenia. Ich predmetom nemusí byť len samotný predaj výrobkov a služieb ale aj ich prezentácia.

Podľa Občianskeho zákonníka platí, že spotrebiteľské zmluvy nesmú obsahovať ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Ide o tzv. neprijateľné podmienky. Sú to napríklad ustanovenia, ktoré musí spotrebiteľ plniť, aj keď nemal možnosť sa s nimi oboznámiť pred uzavretím zmluvy, alebo o ustanovenia požadujúce zaplatenie neprimerane vysokej pokuty od spotrebiteľa, ktorý nesplnil svoju povinnosť. Neprijateľné

podmienky sú neplatné. To znamená, že sa ich plnenia dodávateľ nemôže domáhať a spotrebiteľ nie je povinný ich plniť.

Dodávatelia pri vypracovaní písomnej verzie spotrebiteľskej zmluvy veľmi často uvádzajú niektoré ustanovenia menším písmom. Nejedná sa o nedostatok formy, ale môže ísť o neprijateľnú zmluvnú podmienku. Od 1. júna je minimálna veľkosť písma určená nariadením vlády SR č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka znení nariadenia vlády č. 141/2014 Z. z., podľa ktorého výška písma používaného v zmluvných dokumentoch pre spotrebiteľa môže byť najmenej 1,9 mm.

Príkladom spotrebiteľskej zmluvy je zmluva o poskytnutí spotrebiteľského úveru, kúpna zmluva, zmluva o dielo, zmluva o pôžičke, zmluva o oprave vecí, zmluva o zázajde a mnohé iné zmluvy vrátane tzv. nepomenovaných zmlúv.

Očakávanie:

- identifikovať základné povinnosti zmluvných strán pri uzatváraní dohôd alebo obchodu.

Pri uzatváraní dohôd alebo obchodu sa vychádza zo základného ústavného princípu, kedy každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo mu zákon neukladá. Pri uzatváraní zmlúv musia obe zmluvné strany dbať, aby sa pri úprave zmluvných vzťahov odstránilo všetko, čo by mohlo viesť k vzniku rozporov. Zmluvné strany sa musia uzatvárať zmluvu slobodne a vážne, určite a zrozumiteľne; inak môže dôjsť k neplatnosti zmluvy. Zároveň zmluva nesmie svojim obsahom alebo účelom odporovať zákonu alebo ho obchádza alebo sa priečiť dobrým mravom. Zmluvná strana, ktorá uzavrela zmluvu v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok, má právo od zmluvy odstúpiť.

Medzi základné všeobecné náležitosti zmlúv, ktoré by mala zmluva obsahovať (záleží od zmluvného typu), patrí napr. predmet zmluvy, cena, zmluvné práva a povinnosti strán, doba, na ktorú sa zmluva uzatvára (určitá, neurčitá), spôsoby jej ukončenia (výpoveď, dohoda, doba určitá), ale aj sankcie za porušenie zmluvy (zmluvné pokuty, úroky z omeškania) či zabezpečovacie prostriedky (záložné právo, ručenie, zmenky).

Pri uzatváraní každej zmluvy je dôležité prečítať si pred samotným podpisom zmluvy, ktorým sa zvyčajne overujú údaje uvedené v zmluve a vyjadruje sa súhlas. Všetky ustanovenia zmluvy a jej neoddeliteľných príloh, či niektoré ustanovenia neobmedzujú práva a nejasnosti prekonzultovať so zmluvnou stranou. S uvedeným súvisí zrozumiteľnosť zmluvy ako dôležitý predpoklad úspešného fungovania zmluvného vzťahu.

Zmluvné podmienky upravené spotrebiteľskou zmluvou sa nemôžu odchýliť od zákona v neprospech zmluvnej strany - spotrebiteľa. Ak spotrebiteľské zmluvy obsahujú dojednania, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán, tieto dojednania sú tzv. absolútne neplatné; nie je teda potrebné, aby o tom rozhodol súd. Ide o neprijateľné podmienky. Okrem práva spotrebiteľa na ochranu pred neprijateľnými podmienkami, má spotrebiteľ právo na výrobky a služby v bežnej kvalite, uplatnenie reklamácie, náhradu škody, vzdelávanie, informácie, ochranu svojho zdravia, bezpečnosti a ekonomických záujmov a na podávanie podnetov a sťažností orgánom dozoru a kontroly a obci pri porušení zákonom priznaných práv spotrebiteľa a pod.

Každý spotrebiteľ má právo združovať sa spolu s inými spotrebiteľmi v združeníach a prostredníctvom nich v súlade so zákonom chrániť a presadzovať svoje oprávnené záujmy ako aj uplatňovať práva zo zodpovednosti voči osobám, ktoré spôsobili škodu na právach spotrebiteľov. Proti porušeniu práv a povinností ustanovených zákonom s cieľom ochrany spotrebiteľa sa môže spotrebiteľ proti porušiteľovi domáhať ochrany svojho práva na súde. Spotrebiteľ domáhajúci sa na súde ochrany svojho práva je oslobodený od súdneho poplatku a môže sa obrátiť na súd v meste svojho bydliska.

Ak chce spotrebiteľ predísť súdnemu konaniu, môže sa najprv pokúsiť s predávajúcim dohodnúť mimosúdne. Môže sa obrátiť na spotrebiteľské združenie, ktoré mu poradí a prípadne aj napomôže dohode s predávajúcim. Zoznam spotrebiteľských združení sa nachádza na stránkach Ministerstva hospodárstva SR: <http://www.economy.gov.sk/kontakty-na-spotrebiteleske-zdruzenia-5933/127618s>.

Ak by šlo o cezhraničné spory s predávajúcim, spotrebiteľ sa môže obrátiť aj na Európske spotrebiteľské centrum: <http://www.esc-sr.sk/>.

Približne od polovice roku 2015 sa bude spotrebiteľ môcť obrátiť aj na tzv. orgány mimosúdneho riešenia sporov. Jedným z týchto orgánov bude aj Slovenská obchodná inšpekcia (SOI) a v rámci mimosúdneho riešenia sporov sa bude SOI usilovať o sprostredkovanie dohody medzi predávajúcim a spotrebiteľom.

V súčasnosti SOI vykonáva len **dozor** nad dodržiavaním zákonov na úseku ochrany spotrebiteľa. Ak ide o špecifické tovary či služby, dozor môžu vykonávať aj iné orgány (napr. Úrad pre reguláciu sieťových odvetví – v prípade dodávok vody, plynu či energií; Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb – v prípade mobilných operátorov, internetu, poštových služieb a pod.).

Ak SOI zistí porušenie zákona, uloží predávajúcemu pokutu. Ak sa spotrebiteľ domnieva, že nejaký predávajúci porušuje svoje povinnosti, môže dať SOI podnet, a to aj elektronicky na stránkach: <http://www.soi.sk/sk/Podavanie-podnetov-staznosti-navrhov-a-ziadosti.soi>.

SOI však nerozhoduje spory medzi predávajúcim a spotrebiteľom, t.j. nemôže nariadiť predávajúcemu aby spotrebiteľovi napr. vrátil peniaze za tovar. Rozhodovať spory môžu len súdy.

Práva spotrebiteľa nemožno zmluvne vylúčiť ani obmedziť.

Právam spotrebiteľa zodpovedajú povinnosti dodávateľa. Medzi základné povinnosti dodávateľa patria podľa zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane spotrebiteľa“) tieto:

- predávať výrobky v správnej hmotnosti, miere alebo v správnom množstve a umožniť spotrebiteľovi prekontrolovať si správnosť týchto údajov,
- predávať výrobky a poskytovať služby v bežnej kvalite; ak kvalita nie je predpísaná, môže predávajúci predávať výrobky v nižšej ako bežnej kvalite, len ak spotrebiteľa upozorní na všetky rozdiely,
- predávať výrobky a poskytovať služby za dohodnuté ceny,
- správne účtovať ceny pri predaji výrobkov alebo pri poskytovaní služieb,
- zabezpečovať hygienické podmienky pri predaji výrobkov a poskytovaní služieb,
- dodržiavať pri predaji výrobkov a poskytovaní služieb podmienky skladovania výrobkov určené výrobcom alebo osobitným predpisom tak, aby nedošlo k ich znehodnoteniu,
- predviesť spotrebiteľovi výrobok, ak to povaha výrobku umožňuje,
- zabezpečiť predaj výrobkov a poskytovanie služieb spôsobom, ktorý umožňuje ich riadne a bezpečné použitie,
- poskytnúť potrebnú súčinnosť Európskemu spotrebiteľskému centru pri riešení sporu medzi spotrebiteľom a predávajúcim,
- uviesť v akejkoľvek obchodnej komunikácii vrátane reklamy a marketingu tovarov a služieb, ktorá od spotrebiteľa vyžaduje, aby na získanie tovaru alebo služby kontaktoval predávajúceho telefonicky na čísle služby so zvýšenou tarifou alebo krátkou textovou správou (SMS), pravdivý a úplný údaj o jednotkovej cene volania, jednotkovej cene krátkej textovej správy (SMS) alebo maximálnej možnej cene volania alebo krátkej textovej správy (SMS), ktorú je povinný spotrebiteľ za také volanie alebo krátku textovú správu (SMS) uhradiť; ak vznikne spor o cenu a plnenie za volanie alebo krátku textovú správu (SMS), ktoré má spotrebiteľ uhradiť, znáša dôkazné bremeno preukázania nároku na plnenie a jeho výšky predávajúci.

Predávajúci nesmie používať nekalé obchodné praktiky a neprijateľné podmienky v spotrebiteľských zmluvách a je povinný vo vzťahu k spotrebiteľovi dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania v poskytovaní výrobkov a služieb.

Osobitne sú upravené práva a povinnosti spotrebiteľa a dodávateľa pri poskytovaní spotrebiteľských úverov, pri poskytovaní služieb cestovného ruchu, pri predaji na diaľku alebo mimo prevádzkových priestorov predávajúceho, pri finančných službách na diaľku a pod.

Očakávanie:

- uviesť príklady dôsledkov neznalosti zmluvy vrátane všeobecných obchodných podmienok a jej dodatkov

Pri uzatváraní spotrebiteľských zmlúv vplyvajú na spotrebiteľa viaceré faktory, ktoré majú vplyv na posúdenie a následné uzatvorenie zmluvy. Príkladom je fyzická či psychická situácia (deti, mladiství, staršie osoby, osoby so zdravotným postihnutím a iné), ďalej faktory ako sú neznalosť jazyka, chýbajúce vzdelanie (všeobecné alebo konkrétne v danom trhovom odvetví) alebo jednoducho aj povinnosť používať nové technológie, ktoré spotrebiteľovi nie sú známe. Na tieto faktory nemá spotrebiteľ zväčša vplyv, ale do určitej miery je možné eliminovať nežiaduce následky, ktoré môžu vzniknúť.

Spotrebiteľ si pri uzatváraní spotrebiteľských zmlúv nemusí uvedomiť všetky následky, ktoré uzatretím zmluvy môžu nastať. Jediným podpisom môžu totiž rozhodnúť aj o zásadných otázkach ovplyvňujúcich ich životnú úroveň na niekoľko rokov vopred.

Preto je veľmi dôležité, aby si spotrebiteľ prečítal zmluvu a obchodné podmienky, ktoré upravujú práva a povinnosti zmluvných strán. Mnohé všeobecné obchodné podmienky sú vopred spracované, štandardizované texty, obsahujúce spravidla dojednania napr. o zodpovednosti, prechode vlastníckeho práva a nebezpečenstva, platobné podmienky, rozhodcovské doložky, voľbu rozhodného práva a iné.

Spotrebiteľa nikto nemôže nútiť, aby nejakú zmluvu podpísal či nepodpísal. V takom prípade by totiž šlo o zmluvu, ktorá nebola uzavretá slobodne, čo by spôsobovalo jej neplatnosť. Spotrebiteľ by nemal podpisovať zmluvu, s ktorou sa nemohol vopred oboznámiť a vždy by mal mať možnosť riadne si zmluvu preštudovať. Spotrebiteľ by mal byť pri podpisovaní zmluvy ostražitý a mal by zvýšiť svoju pozornosť zakaždým, keď sa predávajúci snaží vytvoriť dojem, že zmluva je len formalitou a nie je potrebné ju čítať.

Vo všeobecnosti je nutné klásť dôraz pri čítaní spotrebiteľských zmlúv vrátane všeobecných obchodných podmienok na nasledovné oblasti:

- platobné podmienky,
- za aké porušenie povinnosti je možné uložiť zmluvnú pokutu, jej výška, splatnosť,
- výška úrokov z omeškania,
- ďalšie zabezpečovacie prostriedky,
- prechod vlastníckeho práva,
- prechod zodpovednosti za škodu za tovar, dielo,
- povinnosť poistiť predmet zmluvy,
- rozhodné právo, ktorým sa zmluvný vzťah riadi,
- rozhodcovskú doložku, t.j. či je určené, že prípadné spory bude riešiť rozhodcovský súd, a nie všeobecné súdy, ktorý rozhodcovský súd je určený, počet rozhodcov,
- možnosti odstúpenia od zmluvy,
- zmeny vo všeobecných obchodných podmienkach,
- iné podľa predmetu zmluvy (napríklad výška úroku pri zmluve o pôžičke).

V prípade neprečítania zmluvy (príloh a všeobecných obchodných podmienok) sa spotrebiteľ vystavuje riziku, ktoré spočíva v neznalosti základných ustanovení zmluvného záväzku. Vyjadrením súhlasu, najčastejšie vo forme podpisu, spotrebiteľ potvrdzuje, že sa oboznámil so znením zmluvy a súhlasí s v nej upravenými zmluvnými podmienkami.

V prípade, ak by došlo k riešeniu prípadných sporov prostredníctvom alternatívneho riešenia sporov alebo prostredníctvom súdu, za predpokladu, že sa nejedná o porušenie zákona dodávateľom (napr. neprijateľné zmluvné podmienky, nekalé obchodné praktiky), vychádza sa z predpokladu, že sa

spotrebiteľ oboznámil s ustanoveniami zmluvy, súhlasil aj s ich obsahom, čo v prípade dokazovania zhoršuje jeho pozíciu v prípadnom spore.

Čiastková kompetencia 6: Stručne zhrnúť hlavné princípy ochrany spotrebiteľov

Úroveň 1:

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť príklady možností na vrátenie výrobkov v miestnych obchodoch
- jednoducho opísať základné práva spotrebiteľov

Očakávanie:

- uviesť príklady možností na vrátenie výrobkov v miestnych obchodoch

Obsah vzdelávania – odborný text:

Reklamácia:

Ak si kúpim výrobok (výrobkom môže byť všetko od potravín, cez hračky až po oblečenie a pod.) a na tomto výrobku sa objavia chyby (vady), môžem ho vrátiť. Ak sa dá chyba opraviť, predávajúci ju čo najskôr opraví a výrobok mi vráti späť. Ak by šlo o neopraviteľnú chybu, predávajúci mi musí vrátiť peniaze, alebo vymeniť vec za novú a bezchybnú.

Nebezpečný výrobok:

Výrobok môžem vrátiť aj vtedy, keď zistím, že je pre mňa nebezpečný. Predávajúci mi je povinný vrátiť peniaze. Ak stratím doklad o kúpe, môžem výrobok vrátiť priamo výrobcovi alebo dovozcovi.

Očakávanie:

- jednoducho opísať základné práva spotrebiteľov
- 1.) Ako spotrebiteľ mám právo byť poučený, vzdelaný a informovaný. Keď chcem, aby mi predávajúci ukázal ako funguje nejaký výrobok (napríklad autíčko na ovládanie), môžem ho o to požiadať a on je povinný mi vyhovieť.
  - 2.) Predávajúci mi musí vydať doklad o kúpe (bloček).
  - 3.) Keď výrobok nefunguje ako má, alebo ak sú na ňom chyby (vady), môžem ho reklamovať.
  - 4.) Mám právo na ochranu svojho zdravia a bezpečnosti.

Čiastková kompetencia 6: Stručne zhrnúť hlavné princípy ochrany spotrebiteľov

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vyhľadať informácie o právach spotrebiteľov vrátane nároku na reklamáciu
- charakterizovať pojem finanční spotrebiteľa
- uviesť príklady klamlivých alebo zavádzajúcich obchodných praktík, ktoré zakazuje zákon o ochrane spotrebiteľov
- uviesť príklady falšovaných tovarov (fejkov).

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- vyhľadať informácie o právach spotrebiteľov vrátane nároku na reklamáciu

VYBRANÉ PRÁVA A POVINNOSTI PODEĽA ZÁKONA O OCHRANE SPOTREBITEĽA :

- 1.) Aby sa spotrebiteľ vedel správne rozhodnúť či nejakú vec alebo službu kúpiť alebo nie, má právo byť informovaný.

Toto právo zahŕňa:

informácie o vlastnostiach výrobku alebo charaktere služby; informácie o tom, ako výrobok použiť, zmontovať, udržiavať a skladovať; ako aj informáciu o prípadnom nebezpečenstve, ktoré môže vzniknúť z nesprávneho použitia; údaje o výrobcovi (alebo aj o dovozcovi a dodávateľovi); údaje o

miere alebo množstve; údaje o cene; právo, aby bol výrobok spotrebiteľovi predvedený, ak to jeho povaha umožňuje atď.

Ak je to potrebné, predávajúci je povinný priložiť k výrobku aj návod (čo je bežné napríklad pri elektronike). Ak sa vyššie uvedené informácie poskytujú písomne, musia byť v slovenskom jazyku. To však nevyklučuje, aby boli informácie okrem slovenčiny poskytnuté aj v iných jazykoch, alebo prostredníctvom piktogramov či iných symbolov.

Dôležitou spomedzi uvedených informácií je cena. Predávajúci je povinný zreteľne označiť výrobok aj službu cenou alebo cenu inak vhodne sprístupniť. Musí dbať na to, aby neuviedol spotrebiteľa do omylu ohľadne ceny, najmä na to, aby uviedol cenu správne a úplne. Rovnako je dôležitá prezentácia ceny, forma jej komunikácie, umiestnenia v predajni a pod.

V prípade tovarov, ktoré je možné deliť na menšie jednotky, napr. minerálka predávaná vo fľaši, je predávajúci povinný uvádzať aj jednotkovú cenu za mernú jednotku tovaru, napr. cena za liter vody. Dôvodom je, aby spotrebiteľ mal možnosť ľahko porovnať cenu pre rôzne veľké balenia.

- 2.) Predávajúci je povinný vydať spotrebiteľovi doklad o kúpe.
- 3.) Spotrebiteľ má právo na výrobky a služby v bežnej kvalite.
- 4.) Keď si spotrebiteľ výrobok kúpi a objavia sa na ňom chyby (vady), má právo výrobok reklamovať.

Postup spotrebiteľa pri reklamacii:

Keď sa na výrobku objavia chyby a spotrebiteľ chce uplatniť svoje právo na reklamáciu, výrobok nemá ďalej používať, aby sa vada nezhoršovala, príp. aby nedošlo k ďalším vadám, ale je potrebné si toto právo čo najskôr uplatniť. Výrobok môže byť reklamovaný v ktorejkoľvek prevádzkarni predávajúceho, kde je prijatie reklamácie možné. Zamestnanec, poverený vybavovaním reklamácií (ktorý musí byť v prevádzkarni prítomný) musí spotrebiteľa poučiť o jeho právach.

Práva pri reklamacii možno rozdeliť, podľa toho, či sa dá vada výrobku odstrániť alebo nie:

Odstrániteľné vady:

Ak ide o odstrániteľnú vadu, teda vadu, ktorá sa dá opraviť, má spotrebiteľ právo, aby bola vada bezplatne, včas a riadne odstránená. Namiesto odstránenia vady však môže spotrebiteľ žiadať aj výmenu veci, ak tým nespôsobí predávajúcemu nepríjemné náklady. Tiež je dobré vedieť, že predávajúci môže vždy namiesto odstránenia vady vymeniť vec za bezchybnú, ak tým spotrebiteľovi nespôsobí nepríjemné ťažkosti.

Ak sa tá istá vada vyskytuje opakovane, alebo ak je na výrobku naraz väčší počet väd, tak spotrebiteľ môže žiadať výmenu veci alebo vrátenie peňazí (ak žiada vrátenie peňazí, odstupuje tým v podstate od zmluvy).

Pre úplnosť uvádzame, že vrátiť alebo vymeniť tovar kúpený v kamennej predajni, ktorý nemá žiadne vady nie je zákonné právo spotrebiteľa. Niektorí predávajúci to umožňujú, avšak tí, ktorí to neumožnia, neporušujú žiadne právne predpisy.

Neodstrániteľné vady:

Ak je vada neodstrániteľná a vec pre túto vadu nemôže spotrebiteľ riadne užívať, môže žiadať výmenu veci alebo vrátenie peňazí. Rozhodnutie je na spotrebiteľovi a predávajúci ho nemôže nútiť, aby namiesto týchto svojich práv využil napr. poukážku na ďalší nákup.

Ak je vada neodstrániteľná, ale nebráni riadnemu užívaniu veci, má spotrebiteľ právo na zľavu.

Keď sa spotrebiteľ rozhodne, ktoré z týchto práv uplatní, predávajúci na základe tohto rozhodnutia určí spôsob vybavenia reklamácie. Vybavenie reklamácie nesmie trvať dlhšie ako 30 dní. Ak reklamácia nebude vybavená v tejto dobe, spotrebiteľ má právo na výmenu veci alebo na odstúpenie od zmluvy, teda na vrátenie peňazí.

Odborné posúdenie výrobku:

Odborným posúdením sa rozumie vyjadrenie znalca, tzv. skúšobne (autorizovaná, akreditovaná alebo notifikovaná osoba) alebo autorizovaného (značkového) servisu (tzv. určená osoba) o stave posudzovaného výrobku. Iba tieto osoby môžu posúdiť výrobok, nikto iný.

Zákon vyžaduje, aby predávajúci dal vyhotoviť odborný posudok reklamovanej výrobku, ak bola reklamácia uplatnená počas prvých 12 mesiacov od kúpy výrobku a predávajúci sa nestotožňuje s tvrdením a nárokom spotrebiteľa. Takúto reklamáciu môže predávajúci zamietnuť iba na základe odborného posúdenia.

Odborný posudok je tiež potrebný, ak predávajúci zamietol reklamáciu uplatnenú po 12 mesiacoch od kúpy výrobku. Takúto reklamáciu môže zamietnuť aj bez odborného posúdenia. Spotrebiteľ však môže na vlastné náklady dať si vyhotoviť odborný posudok a v prípade, ak sa odborným posudkom preukáže, že výrobok má výrobnú vadu, t.j. vadu, ktorú spotrebiteľ nespôsobil, môže spotrebiteľ znova uplatniť reklamáciu a predávajúci ju už nemôže zamietnuť.

Postup predávajúceho pri reklamacii:

Ako už bolo uvedené, predávajúci je povinný poučiť spotrebiteľa o jeho právach, na základe rozhodnutia spotrebiteľa určiť spôsob vybavenia reklamácie a reklamáciu vybaviť najneskôr do 30 dní.

Okrem toho je však predávajúci predovšetkým povinný prijať reklamáciu a vydať spotrebiteľovi potvrdenie, že si reklamáciu uplatnil. Predávajúci totiž zodpovedá za vady, ktoré sa vyskytnú v tzv. záručnej dobe. Táto je vo všeobecnosti 24 mesiacov. Avšak existujú výnimky, napr. pri použitých veciach 12 mesiacov, pri stavbách 18 mesiacov a tiež platí, že predávajúci môže poskytnúť záruku nad rámec zákona, ktorá bude presahovať 24 mesiacov.

Ak predávajúci reklamáciu zamietne a tovar bol reklamovaný do 12 mesiacov od kúpy, je predávajúci povinný vydať spotrebiteľovi kópiu odborného posúdenia odôvodňujúceho zamietnutie reklamácie.

Ak predávajúci reklamáciu zamietne a tovar bol reklamovaný po 12 mesiacoch od kúpy, v doklade o vybavení reklamácie musí byť uvedené, komu môže spotrebiteľ výrobok zaslať na odborné posúdenie.

Ak sa odborným posúdením zistí opodstatnenosť reklamácie, spotrebiteľ ju môže znova uplatniť a predávajúci už nie je oprávnený reklamáciu zamietnuť.

Predávajúci je tiež povinný vydať spotrebiteľovi doklad o vybavení reklamácie.

5.) Právo na ochranu zdravia a bezpečnosti.

Bezpečné výrobky a služby sú také, ktoré pre nás za bežných podmienok nepredstavujú nebezpečenstvo. Sú to výrobky, ktoré, keď používame takým spôsobom, ako to určil výrobca a na taký účel, na ktorý sú určené, nie sú pre nás nebezpečné. Naopak, ak sa používajú na iný účel alebo iným spôsobom, môžu byť nebezpečné. Naproti tomu, nebezpečný je taký výrobok, ktorý už pri riadnom používaní predstavuje pre užívateľa alebo jeho okolie nebezpečenstvo.

Príklad:

Ako príklad môže poslúžiť žehlička. Ak s ňou spotrebiteľ iba žehlí, nepredstavuje žiadne nebezpečenstvo. Ak by chcel však spotrebiteľ pomocou nej ohriať vodu vo vani, mohla by spôsobiť veľmi vážne poranenia. Pokiaľ však pri žehlení funguje tak, ako má, ide o bezpečný výrobok. Nebezpečným výrobkom by bola žehlička napríklad vtedy, ak by mala zle izolovaný kábel, a preto by hrozilo riziko elektrického šoku.

Ak spotrebiteľ zistí, že kúpil nebezpečný výrobok, môže ho vrátiť predávajúcemu a ten mu je povinný vrátiť peniaze. Ak už spotrebiteľ nemá doklad o kúpe tohto výrobku, vždy ho môže vrátiť výrobcovi alebo dovozcovi.

Je dobré vedieť, že nebezpečné výrobky, ktoré odhalila SOI alebo kontrolné orgány z iných členských štátov EÚ sú zverejňované na webových stránkach SOI: <http://www.soi.sk/sk/Nebezpecne-vyroby/Narodny-trh-SR.soi>.

VYBRANÉ PRÁVA A POVINNOSTI PODEĽA ZÁKONA Č.102/2014 Z. Z. O OCHRANE SPOTREBITEĽA PRI PREDAJI TOVARU ALEBO POSKYTOVANÍ SLUŽIEB NA ZÁKLADE ZMLUVY UZAVRETEJ NA DIAĽKU ALEBO ZMLUVY UZAVRETEJ MIMO PREVÁDZKOVÝCH PRIESTOROV PREDÁVAJÚCEHO A O ZMENE A DOPLNENÍ NIEKTORÝCH ZÁKONOV (ďalej len „zákon o predaji na diaľku“).

Pri predaji na diaľku alebo mimo prevádzkových priestorov poskytuje osobitný zákon spotrebiteľom určité práva a predávajúcim určité povinnosti nad rámec zákona o ochrane spotrebiteľa. Dôvodom je, že pri takomto predaji si buď spotrebiteľ nemôže fyzicky prezrieť tovar, alebo ho pri jeho rozhodovaní sprevádza určitý moment prekvapenia (napríklad keď podomový predajca navštívi spotrebiteľa doma).

K týmto právam a povinnostiam patrí:

- 1.) Spotrebiteľ má právo byť informovaný ešte pred uzavretím zmluvy.

Toto právo zahŕňa:

informácie o vlastnostiach výrobku alebo charaktere služby; informácie o predávajúcom vrátane kontaktu na predávajúceho; údaje o cene a o všetkých poplatkoch a nákladoch; platobné podmienky a dodacie podmienky; informácie o možnostiach odstúpenia od zmluvy atď.

Uvedené informácie mi musia byť poskytnuté aj na trvanlivom nosiči (e-mail, listina a pod.), a to najneskôr spolu s potvrdením o uzavretí zmluvy pri dodaní tovaru.

- 2.) Ak spotrebiteľ nebol poučený o ďalších poplatkoch či iných nákladoch (napríklad poplatok za poštovné), nie je povinný tieto náklady a poplatky nad rámec ceny zaplatiť.
- 3.) Aby sa predišlo tzv. internetovým pasciam (keď si spotrebiteľ myslel, že sa len bezplatne registroval, no v skutočnosti sa napr. zaviazal platiť pravidelný mesačný poplatok), musí byť tlačidlo pred samotným odoslaním objednávky označené slovami „s povinnosťou platby“. Ak takéto označenie chýba a následkom je, že o povinnosti platiť spotrebiteľ nevie, tak platiť nemusí.
- 4.) Ak si spotrebiteľ kúpu (na diaľku alebo mimo prevádzkových priestorov predávajúceho) rozmyslí, môže odstúpiť od zmluvy, a to aj bez uvedenia dôvodu. Odstúpenie od zmluvy znamená, že kúpený tovar zašle spotrebiteľ predávajúcemu naspäť, najlepšie spolu s listom (alebo aj emailom), v ktorom mu oznámi, že odstupuje od zmluvy. Lehota je 14 dní. Ak však predávajúci nepoučí spotrebiteľa o tomto práve, lehota sa predĺži až na 12 mesiacov a 14 dní. Aby sa spotrebiteľovi od zmluvy odstupovalo jednoduchšie, predávajúci je povinný priložiť mu k zmluve formulár, ktorý spotrebiteľ len vypíše a zašle. Vzor formuláru je aj v prílohe zákona o predaji na diaľku.

Z práva na odstúpenie od zmluvy existujú výnimky (napr. ak by to nebolo vhodné z hygienických dôvodov, ak ide o rýchlo sa kaziaci tovar, periodickú tlač, knihy a pod.).

Keď spotrebiteľ odstúpi od zmluvy, je povinný vrátiť predávajúcemu tovar do 14 dní. V rovnakej lehote je predávajúci povinný vrátiť spotrebiteľovi peniaze. Ak však tovar spotrebiteľ nevráti, predávajúci môže zadržať jeho platbu až do okamihu, keď tak spotrebiteľ urobí.

Keď spotrebiteľ využije svoje právo na odstúpenie od zmluvy, predávajúci ho za to nemôže nijako trestať účtovaním poplatkov či pokút.

Očakávanie:

- charakterizovať pojem finanční spotrebiteľa

Aby bolo možné charakterizovať pojem finančný spotrebiteľ, je najskôr nevyhnutné definovať pojem spotrebiteľ.

Pojem spotrebiteľ môžeme charakterizovať z pohľadu práva Európskej únie a podľa slovenského práva, kam spadá najmä Občiansky zákonník, zákon o ochrane spotrebiteľa a príslušná judikatúra. Pojem spotrebiteľ je možné vykladať iba vo vzájomných súvislostiach s celým právnym poriadkom.

Podľa § 52 ods. 4 Občianskeho zákonníka je spotrebiteľ fyzická osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy nekoná v rámci predmetu svojej obchodnej činnosti alebo inej podnikateľskej činnosti.

Občiansky zákonník má postavenie najvšeobecnejšieho právneho predpisu civilného práva. Táto definícia sa tak uplatňuje v rámci celého slovenského právneho poriadku, nielen v rámci výkladu Občianskeho zákonníka. Každé ďalšie zákonné vymedzenie pojmu spotrebiteľ má povahu špeciálnej úpravy používanej len v medziach príslušného zákona.

Podľa § 2 písm. a) zákona o ochrane spotrebiteľa je spotrebiteľom fyzická osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy nekoná v rámci predmetu svojej podnikateľskej činnosti, zamestnania alebo povolania.

Zákon o ochrane spotrebiteľa definíciu spotrebiteľa rozšíril a bližšie špecifikoval.

Ďalším príkladom je Zákon o ochrane spotrebiteľa pri finančných službách na diaľku za spotrebiteľa označuje fyzickú osobu, ktorej sa výlučne na osobnú spotrebu poskytujú finančné služby na základe zmluvy na diaľku a ktorá pri jej uzatváraní a plnení nekoná v rámci svojho zamestnania, povolania alebo podnikania.

Z uvedeného vyplýva, že jednotlivé zákonné definície sa do istej miery odlišujú. Možno však zhrnúť, že spotrebiteľmi sme všetci, keď nakupujeme výrobky alebo služby a pritom nevystupujeme ako podnikatelia ani zamestnanci.

Príklad:

Ak sa rozhodne ísť na nákup podnikateľ, aby zariadil svoju firmu novým nábytkom, ochrana spotrebiteľa sa naňho vzťahovať nebude. Na druhej strane, ak podnikateľ nakupuje výrobky alebo používa služby a nekoná v rámci predmetu svojho podnikania (napr. ide na dovolenku) ochrana spotrebiteľa sa naňho vzťahuje.

Očakávanie:

- uviesť príklady klamlivých alebo zavádzajúcich obchodných praktík, ktoré zakazuje zákon o ochrane spotrebiteľov

Obchodné praktiky a zákaz nekalých obchodných praktík

Zákon o ochrane spotrebiteľa pomenúva všetky formy správania podnikateľa vo vzťahu k spotrebiteľom pojmom obchodná praktika. Akákoľvek interakcia predávajúceho, či už pred uzatvorením spotrebiteľskej zmluvy až po dodanie produktu (výrobku, služby) spotrebiteľovi je z pohľadu zákona obchodnou praktikou podnikateľa voči spotrebiteľovi. Obchodnou praktikou je napr. leták hodený do schránky, slová a ich význam operátorky počas volania spotrebiteľa na call - centrum, ale rovnako ňou môže byť aj organizácia a zariadenie predajne. Cieľom je jediným pojmom pomenovať všetky formy správania, dokonca aj opomenutie, nekonanie vo vzťahu k spotrebiteľovi, tak, aby právna úprava bola univerzálne použiteľná na všetky situácie.

Nie každé správanie je samozrejme zakázané. Zakázané sú iba tie, o ktorých hovorí zákon – nekalé obchodné praktiky. Zákon presne vymedzuje, čo sa považuje za nekalú obchodnú praktiku.

Obchodná praktika sa považuje za nekalú ak

- je v rozpore s požiadavkou odbornej starostlivosti, a zároveň
- podstatne narušuje ekonomické správanie spotrebiteľa (tzn. keby spotrebiteľ nebol ovplyvnený nekalou praktikou, kúpil by neurobil).

Odbornou starostlivosťou sa rozumie konanie predávajúceho, ktoré je v súlade s čestnou a poctivou obchodnou praxou. Zjednodušene sa dá povedať, že je to konanie predávajúceho, ktoré od neho možno očakávať ako od poctivého a obozretného obchodníka. Neponúka spotrebiteľovi produkt, o ktorom vie, že je spotrebiteľa nevýhodný, nevhodný a pod., poskytuje spotrebiteľovi všetky relevantné informácie, ktoré spotrebiteľ potrebuje pre svoje rozhodnutie, neklame o žiadnych skutočnostiach. Rovnako však možno spomenúť rôzne ďalšie formy nedovoleného správania, napr. otravovanie spotrebiteľa telefonátmi, až kým nekúpi tovar, odobratie dokladov spotrebiteľa počas predajnej akcie (šmejdi) a ich vrátenie až po tom, čo si spotrebiteľ kúpi výrobok a pod.

Podstatným narušením ekonomického správania spotrebiteľa je už stav, kedy spotrebiteľ urobí nákupné rozhodnutie, ktoré je pre neho nevýhodné, a to z dôvodu, že predávajúci sa nesprával čestne a poctivo, napr. uviedol nesprávne informácie o produkte. Pritom je pravdepodobné, že spotrebiteľ by sa inak rozhodol, ak by na neho nepoctivé konanie predávajúceho nepôsobilo.

Nekalé obchodné praktiky možno rozdeliť na:

- klamlivé (obsahujú nesprávne informácie a sú preto nepravdivé, alebo uvádzajú spotrebiteľa do omylu, alebo opomínajú podstatné informácie),
- agresívne (používa sa pri nich obťažovanie, nátlak vrátane použitia fyzickej sily alebo neprimeraný vplyv).

Zoznam praktík, ktoré sa vždy považujú za nekalé možno nájsť v zákone o ochrane spotrebiteľa (zákon č. 250/2007 Z. z.). **Nekalé obchodné praktiky sú zakázané.**

Očakávanie:

- uviesť príklady falšovaných tovarov (fejkov).

Príklady:

<https://www.financnasprava.sk/sk/archiv-noviniiek/detail-novinky/fejkyDS-na/bc>

<https://www.financnasprava.sk/sk/archiv-noviniiek/detail-novinky/falosne-hodinky-objednali-spo/bc>

Ďalšie príklady (vrátane fotografií) budú v prípade potreby vyžiadané z Finančnej správy SR (Finančného riaditeľstva SR), nakoľko táto realizuje množstvo kontrol resp. záchyto (napr. falošné cigarety, kabelky, výrobné cigariet a pod.).

Európska komisia sa tiež snaží bojovať proti falšovaniu tovarov. Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre priemysel a podnikanie spustilo v roku 2013 **medzinárodnú informačnú kampaň v boji proti falzifikátom**, podporovanú Európskou komisiou v spolupráci a s podporou národných kompetentných inštitúcií v členských štátoch Európskej únie, najmä v spolupráci s policajnými, colnými a súdnymi orgánmi.

Činnosti súvisiace s falšovaním tovarov predstavujú pre svetovú ekonomiku stratu viac ako 200 mld. EUR ročne, podobne ako trh s nelegálnymi drogami. Podľa odhadov uvedená strata bude naďalej rásť. Tieto aktivity škodia európskej ekonomike, pretože škodia legálnemu podnikaniu a zabraňujú inováciám. Falzifikáty alebo „fejky“ neférovo konkurujú jedinečným produktom, čím ohrozujú viaceré zamestnania v Európe. Falšovateľia pôsobia na trhu s liekmi, módnym tovarom, potravinami, automobilovými súčiastkami, elektrickými spotrebičmi, kozmetikou, s hračkami pre deti a ďalšími druhmi tovarov.

V rámci kampane bola pripravená aj **brožúra** „Too good to be true: the real price of fake products“, preklad: „Príliš dobré, aby to bola pravda: skutočná cena falšovaných tovarov-fejkov“ distribuovaná do jednotlivých členských štátov EÚ. Bola zaslaná aj Štátnemu pedagogickému ústavu v marci 2014.

Cieľom kampane je zvýšiť povedomie o nebezpečenstve falšovaných tovarov ako aj podporiť bližšiu spoluprácu medzi Európskou komisiou, národnými inštitúciami, vrátane orgánov činných v trestnom konaní a colnej správy, výrobcami, obchodnými združeniami a spotrebiteľmi pri zastavení výroby a

obehu falšovaných tovarov, apelujúc na Európanov „postaviť sa na odpor“ proti „fejkom“ a kupovať originálne výrobky.

Súvisiace odkazy:

<http://ec.europa.eu/enterprise/stopfakes>

http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=6589&lang=en&tpa_id=0&displayType=news&nl_id=1028

Zaujímavé čísla, fakty a súvislosti k problematike falšovania tovarov:

http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-346_en.htm

Odkazy na webstránky inštitúcií venujúcich sa boju proti falšovaniu tovarov v Slovenskej republike, vrátane odkazov na uskutočnené kampane:

Úrad priemyselného vlastníctva SR (ÚPV SR): <http://www.upv.sk/> alebo <http://indprop.gov.sk>

Kampaň ÚPV SR “nefejkuj”:

<http://www.indprop.gov.sk/?novinky&clanok=nova-kampan-upv-sr-nefejkuj-sk>

<http://www.nefejkuj.sk/>

Finančná správa SR:

www.financnasprava.sk

Kampaň o boji proti falšným liekom:

www.falosnelieky.sk

Čiastková kompetencia 6: Stručne zhrnúť hlavné princípy ochrany spotrebiteľov

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť základné práva spotrebiteľov vrátane ich uplatnenia v praxi (modelové situácie)
- preskúmať internetové a tlačové zdroje aktuálnych informácií, týkajúce sa práv spotrebiteľov
- vyhodnotiť cenové triky a klamlivé zavádzajúce ponuky, fejky
- identifikovať bežné typy spotrebiteľských podvodov, vrátane on-line podvodov.

Očakávanie:

- vysvetliť základné práva spotrebiteľov vrátane ich uplatnenia v praxi (modelové situácie)

Obsah vzdelávania – odborný text:

Základné práva spotrebiteľov sú podrobne teoreticky rozpracované v téme „Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí“ v rámci čiastkovej kompetencie 5 (Určiť rôzne spôsoby komunikácie o finančných záležitostiach), úroveň 3, očakávanie: „Identifikovať základné povinnosti zmluvných strán pri uzatváraní dohôd alebo obchodu“ a v rámci čiastkovej kompetencie 6, úroveň 2, očakávanie: „Vyhľadať informácie o právach spotrebiteľov vrátane nároku na reklamáciu“. V tejto časti preto venujeme pozornosť uplatňovaniu spotrebiteľských práv v praxi a modelovým situáciám.

Uplatnenie spotrebiteľských práv v praxi, príklady modelových situácií, otázok, úloh a námetov na diskusiu:

- 1) Vymenujte čo najviac svojich spotrebiteľských práv. Nájdite ďalšie svoje práva v zákone o ochrane spotrebiteľa ,
- 2) Povedzte vlastnými slovami, čo je to neprijateľná zmluvná podmienka a uveďte aspoň jeden príklad. Nájdite ďalšie príklady neprijateľných zmluvných podmienok v Občianskom zákonníku.
- 3) Nájdite na webových stránkach Slovenskej obchodnej inšpekcie nebezpečné výrobky a uveďte, na čo máte právo, ak by ste niektorý z týchto výrobkov mali kúpený.

- 4) Pred mesiacom ste si kúpili nový mobil, ktorý sa Vám bez príčiny vypína. Naformulujte písomnú reklamáciu.
Predávajúci na základe odborného posúdenia zistil, že reklamácia je odôvodnená a že ide o neodstrániteľnú vadu. Predávajúci Vám na kúpu nového mobilu ponúkne poukážku v cene reklamovaného mobilného telefónu. Prijmete poukážku od predávajúceho? Uveďte prečo áno a prečo nie?
- 5) Uveďte ako by ste postupovali v prípade, ak sa Vám na topánkach kúpených pred 7 mesiacmi vyskytne opätovne po treťi raz tá istá vada (odlepená podrážka). Vadu ste už dvakrát reklamovali a bola odstránená zalepením podrážky.
- 6) Pred 31 dňami ste u predávajúceho reklamovali tablet, avšak reklamácia doposiaľ nebola vybavená. Uveďte aké máte práva. Naformulujte písomné odstúpenie.
- 7) Uveďte rozdiely medzi reklamáciou uplatnenou do 12 mesiacov od kúpy a po 12 mesiacoch od kúpy.
- 8) Rozhodli ste sa vrátiť tovar, ktorý ste si pred dvoma dňami kúpili v kamennej predajni. Tovar nemá žiadne vady, vy ste si však nákup rozmysleli. Predávajúci Vám to neumožní. Aký právny predpis predávajúci porušil?
- 9) Nájdite na webových stránkach Slovenskej obchodnej inšpekcie aktuálne predajné akcie. Uveďte, čo v prípade, ak konanie predajnej akcie nebude Slovenskej obchodnej inšpekcii oznámené.
- 10) Pred týždňom ste si cez internet kúpili novú knihu a teraz ste sa ju rozhodli vrátiť. Predávajúci Vám to neumožní. Posúďte, či predávajúci postupuje v súlade so zákonom.
- 11) Nájdite v zákone o predaji na diaľku a mimo prevádzkových priestorov (zákon o predaji na diaľku) prípady, kedy nemožno odstúpiť od zmluvy.
- 12) Medzi Vami a predávajúcim vznikne spor z dôvodu zamietnutia reklamácie bicykla, na ktorom sa zasekávajú brzdy. Uveďte aký ďalší postup na vyriešenie vzniknutej situácie zvolíte, ak ste si reklamáciu uplatnili do 12 mesiacov od kúpy a aký ďalší postup by bol najvhodnejší, ak by bola reklamácia uplatnená až po 12 mesiacoch od kúpy.

Očakávanie:

- preskúmať internetové a tlačové zdroje aktuálnych informácií, týkajúce sa práv spotrebiteľov

Príklady relevantných internetových zdrojov:

<http://www.mhsr.sk/>

<http://www.esc-sr.sk/>

<http://www.soi.sk/sk/Novinky-SOI.soi>

<http://ec.europa.eu/>

<http://www.consumerclassroom.eu/sk/node>

<http://www.sospotrebitelev.sk/>

<http://www.dtest.sk/>

<http://www.rpr.sk/>

Očakávanie:

- vyhodnotiť cenové triky a klamlivé zavádzajúce ponuky, fejkky
- identifikovať bežné typy spotrebiteľských podvodov, vrátane on-line podvodov.

Príklady modelových situácií, otázok, úloh a námetov na diskusiu:

- 1) Opíšte vlastnými slovami nekalú obchodnú praktiku. Nájdite ďalšie nekalé obchodné praktiky v zákone o ochrane spotrebiteľa .

- 2) Uved'te rozdiel medzi klamlivou a agresívnou obchodnou praktikou.
- 3) V schránke nájdete list, s takýmto obsahom:
 „PRIDELENIE VÝHRY V HODNOTE 20 000 € !!!
 Závazne prehlasujem, že chcem dostať výhru, ktorá mi právoplatne patrí. Aby som výhru mohol dostať, je samozrejmé, že si musím kúpiť aspoň jeden výrobok z Vášho sortimentu.“
 Posúďte, či táto obchodná praktika vykazuje znaky nekalej obchodnej praktiky, alebo nie. Uved'te dôvody, ktoré Vás viedli k Vášmu záveru.
- 4) „Vyhrali ste! Požiadajte o vyplatenie hlavnej ceny: €100 000!!! Ako si uplatniť nárok na výhru: Naša spoločnosť musí zaplatiť dane a pokryť náklady spojené s touto lotériou. Vašu výhru Vám vyplatíme, keď na nižšie uvedený bankový účet prevediete sumu 1 000 € s poznámkou: Výherca hlavnej ceny, [Vaše meno]“.
 Posúďte, či táto obchodná praktika vykazuje znaky nekalej obchodnej praktiky, alebo nie. Uved'te dôvody, ktoré Vás viedli k Vášmu záveru.
- 5) Vaši starí rodičia sa zúčastnili na predajnej akcii, kde si nakúpili hrnce v cene 1 500 €. Vaši starí rodičia uvádzajú, že ak by si hrnce nekúpili, predávajúci by im nedovolil opustiť miesto konania predajnej akcie. Ďalej uvádzajú, že predávajúci sa im vyhrážal, bol hrubý a teraz už hrnce nechcú. Poučte ich aké majú práva a akého konania sa predávajúci dopustil. Pripravte v ich mene odstúpenie od zmluvy. Využite pri tom formulár na odstúpenie od zmluvy, ktorý je v prílohe zákona o predaji na diaľku a mimo prevádzkových priestorov (zákon o predaji na diaľku).
- 6) Na internete vidíte reklamu: „Kúpte si tento jedinečný výrobok a vyhrajte v každom kasíne.“
 Posúďte, či táto obchodná praktika vykazuje znaky nekalej obchodnej praktiky, alebo nie. Uved'te dôvody, ktoré Vás viedli k Vášmu záveru.
- 7) „Áno, po papierovačkách môžeš odísť. Ak to nepodpíšeš necháme ťa tu.“
 Posúďte, či táto obchodná praktika vykazuje znaky nekalej obchodnej praktiky, alebo nie. Uved'te dôvody, ktoré Vás viedli k Vášmu záveru.
- 8) „Získajte bezplatne tento jedinečný tablet!!! Jediné, čo Vás delí od jeho získania je registrácia na našej webovej stránke a zaplatenie jednorazového registračného poplatku v sume 50,- €“.
 Posúďte, či táto obchodná praktika vykazuje znaky nekalej obchodnej praktiky, alebo nie. Uved'te dôvody, ktoré Vás viedli k Vášmu záveru.
- 9) Počuli ste už o tzv. internetových pasciach (keď si spotrebiteľ myslel, že sa len bezplatne registroval, no v skutočnosti sa napr. zaviazal platiť pravidelný mesačný poplatok), prípadne nachytali ste sa niekedy do internetovej pasce? Aká právna úprava bola prijatá, aby sa týmto pasciam zamedzilo?
- 10) Stretli ste sa už s tým, že cena uvedená na výrobku vzbudzovala dojem, že je nižšia ako v skutočnosti? Je takéto konanie predávajúceho v súlade so zákonom?
- 11) Diskutujte o odbornej starostlivosti, etike, dobrých mravoch, morálke a kultúre v podnikaní. Prečo niektorí podnikatelia využívajú nekalé obchodné praktiky a iní nie? Sú administratívne sankcie za používanie nekalých obchodných praktík podľa Vášho názoru dostatočné? Zamyslíte sa nad trestnoprávnym aspektom podvodov, s ktorými sa spotrebiteľia stretávajú.

Očakávanie:

- ilustrovať nasledovné pojmy - ochrana práv duševného vlastníctva, ochrana spotrebiteľa, ochrana vnútorného trhu, zákazy a obmedzenia na dovoz, vývoz a tranzit tovaru
- vysvetliť globálnu spoločenskú zodpovednosť za chránené druhy živočíchov a rastlín (Dohovor CITES), čo sa nesmie dovážať, prečo ich chránime, čo môžeme urobiť, ak sa dozviem o tovare podliehajúcom CITES

Dohovor CITES chráni ohrozené druhy živočíchov a rastlín pred ich vyhynutím. Ide o vzácne druhy, ktorých existuje vo voľnej prírode niekedy len niekoľko jedincov.

I keď väčšina z týchto chránených živočíchov a rastlín sa nachádza mimo Slovenska, dokonca mimo Európsku úniu, často v rozvojovom svete, dohodlo sa 176 krajín sveta, že ich bude chrániť a zakázať obchod ako so živými zvieratami a rastlinami, tak aj výrobkami z nich (napr. kožušiny, čaje, trofeje). Na Slovensku sa vyskytujú napr. Orol kráľovský, Sokol sťahovavý, či Snežienka jarná. S výrobkami pochádzajúcimi z chránených živočíchov a rastlín sa často môžeme stretávať na trhoviskách počas zahraničných dovolení. Ich dovozom do Slovenskej republiky sa môžete dostať do vážnych problémov s colnými orgánmi a políciou, riskujete vysokú pokutu, zadržanie, či niekoľkoročné väzenie.

V prípade, ak spozorujete predaj tovarov podliehajúcich Dohovoru CITES, oznámte to najbližšiemu colnému úradu alebo Kriminálnemu úradu finančnej správy osobne alebo prostredníctvom zelenej linky 0800110110, oskufs@financnasprava.sk. Aj anonymné oznámenia budú preverené.

Vysvetliť spoločenské dopady neevidovania tržieb v ERP, čo môžem urobiť, ak nedostanem daňový doklad

V roku 2013 vybral štát na dani z pridanej hodnoty viac ako 4 mld. Eur, na dani z príjmov takmer 2 mld. eur. Tieto prostriedky sú z veľkej časti využívané na zabezpečenie verejných služieb, teda služieb, ktoré využíva verejnosť bez priameho poplatku za poskytnutú službu, napr. verejné osvetlenie, stavba ciest, oddĺženie zdravotníctva, úhrada prepravcom za zľavy poskytované vo verejnom záujme. Evidovanie každého predaja tovaru a služby v elektronickej registračnej pokladni zabezpečí, že prostriedky, ktoré majú byť zdanené a využité v prospech všetkých, neskončia v rukách podvodníkov. Zároveň blok z registračnej pokladnice je jediným dokladom pre zákazníka, ktorým vie chrániť svoje práva spotrebiteľa.

V prípade, že poznáte prevádzku, kde pravidelne nedostávajú blok z elektronickej registračnej pokladnice, oznámte to finančnej správe na čísle **048/43 17 222**

Téma č. 3 Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb – príjem a práca

Čiastková kompetencia 1: Poznať a harmonizovať osobné, rodinné, spoločenské potreby

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť vzájomné vzťahy medzi životnými potrebami jednotlivca a rodiny.
- vysvetliť, kedy šetriť a kedy si požičiavať (rozdiel medzi úsporami a pôžičkou).

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- popísať Bankové a nebankové inštitúcie, rozhodnutia v súvislosti s tým

Banka resp. banková inštitúcia je inštitúcia, ktorá sa špecializuje na „obchod peňazí“, čiže na zhromažďovanie voľných finančných prostriedkov (prijímanie vkladov a pod.), poskytovanie úverov a prípadne sprostredkovanie ďalších bankových operácií, obchodov a transakcií (výkon inkasa, prevod peňazí, poskytovanie rôznych služieb a pod.) Zmyslom jej činnosti je realizácia bankového zisku.

Alebo inými slovami povedané **banka resp. banková inštitúcia** je právnická osoba so sídlom na území Slovenskej republiky založená ako akciová spoločnosť, ktorá:

a) prijíma vklady a

b) poskytuje úvery vrátane faktoringu a fofaitingu

a ktorá má na výkon činností Národnou bankou Slovenska udelené tzv. bankové povolenie. Banka môže okrem týchto činností vykonávať aj ďalšie bankové činnosti, ak ich má uvedené v bankovom povolení.

Základom je banková sústava, v ktorej existuje:

- jedna centrálna banka – **Národná banka Slovenska**
- množstvo **komerčných bánk**.

Národná banka Slovenska je centrálnou bankou Slovenska. Vznikla 1. januára 1993. Je nezávislou inštitúciou, ktorej základnou funkciou je udržiavanie cenovej stability. Za tým účelom:

- určuje menovú politiku,
  - vydáva bankovky a mince,
  - riadi, koordinuje a zabezpečuje peňažný obeh, platobný styk a zúčtovávanie dát platobného styku v rozsahu ustanovenom týmto zákonom a osobitným zákonom a stará sa o ich plynulosť a hospodárnosť,
  - vykonáva ďalšie činnosti podľa zákona o Národnej banke Slovenska a osobitných zákonov.
- Vykonáva tiež dohľad nad finančným trhom a iné činnosti.

Komerčné banky – sú orientované na dosahovanie zisku. Základná definícia vymedzuje komerčnú banku ako inštitúciu, ktorá prijíma peňažné vklady od vkladateľov, vypláca vkladateľom na ich požiadanie peniaze naspäť alebo ich prevádza na iné účty a voľné peňažné prostriedky požičiava vhodným zákazníkom alebo inými slovami povedané komerčná banka v širšom zmysle predstavuje univerzálnu banku, ktorá vykonáva všetky podstatné bankové operácie a v užšom zmysle je bankou špecializujúcou sa na určité bankové činnosti napr. na obchodné a priemyselné organizácie, pre ktoré uskutočňuje bežné bankové operácie.

Nebankové inštitúcie – sú podnikateľské subjekty ponúkajúce rýchle a krátkodobé pôžičky za účelom dosiahnutia zisku. RPMN - ročná percentuálna miera nákladov zväčša presahuje RPMN pri bankových produktoch.

Rozhodnutia spojené s investovaním, resp. požičaním si finančných prostriedkov treba vopred naplánovať a pre správne rozhodnutie je potrebné zvážiť všetky možnosti. Každý finančný spotrebiteľ sa rozhoduje podľa svojich potrieb. Volí rôzne produkty či už na zhodnocovanie voľných finančných

zdrojov alebo na zadlžovanie sa. V súvislosti s finančnými rozhodnutiami spotrebiteľov vo vzťahu k bankovým subjektom sa dá všeobecne povedať, že bankové subjekty používajú striktné stanovené pravidlá a majú zadané podmienky poskytovania pri všetkých produktoch. Na rozdiel od nebankových subjektov, ktoré ponúkajú svoje produkty zväčša za menej prísnych pravidiel ako banky a ktoré nie sú vždy pre spotrebiteľa vhodné. Akékoľvek finančné rozhodnutie ovplyvní spotrebiteľa na zbytok jeho života, resp. jeho rodiny. Môže mať pozitívne, ale aj negatívne dopady. Medzi pozitívne dopady patrí napríklad výhodné investovanie, medzi negatívne dopady patrí napríklad nadmerné zadlžovanie resp. predĺženie.

Očakávanie:

- popísať služby banky

Banka na výkon svojich činností má udelené bankové povolenie.

Služby banky sa zvyčajne delia na:

- osobné financie
- pre podnikateľov a firmy

Medzi poskytované služby banky patria predovšetkým:

- **prijímanie vkladov** - zverenie peňažných prostriedkov, ktoré predstavujú záväzok voči vkladateľovi na ich výplatu,
- **poskytovanie úverov** - dočasné poskytnutie peňažných prostriedkov v akejkoľvek forme vrátane faktoringu a forfajtingu
- **poskytovanie platobných služieb a zúčtovanie,**
- **poskytovanie investičných služieb, investičných činností a vedľajších služieb; ide najmä o:**
  1. obchodovanie s finančnými nástrojmi peňažného trhu v eurách a v cudzej mene, so zlatom vrátane zmenárenskej činnosti - medzibankové depozitá, cenné papiere splatné do jedného roka, termínové obchody do jedného roka s cennými papiermi splatnými do jedného roka a cennými papiermi splatnými nad jeden rok, iné deriváty a ich výnosy peňažné prostriedky v cudzej mene,
  2. obchodovanie s finančnými nástrojmi kapitálového trhu v eurách a v cudzej mene - akcie, dočasné listy, podielové listy a iné cenné papiere prijaté na trh burzy cenných papierov s dobou splatnosti nad jeden rok a ich výnosy,
  3. obchodovanie s mincami z drahých kovov, pamätnými bankovkami a pamätnými mincami, zberateľskými mincami, hárkami bankoviek a súbormi obehových mincí,
- **správa pohľadávok klienta na jeho účet vrátane súvisiaceho poradenstva,**
- **finančný lízing** - prenájom vecí za dohodnuté nájomné na dobu určitú, platené spravidla v pravidelných splátkach, s cieľom prevodu tejto veci do vlastníctva nájomcovi,
- **poskytovanie záruk,**
- **otváranie a potvrdzovanie akreditívov,**
- **poskytovanie poradenských služieb v oblasti podnikania,**
- **vydávanie cenných papierov, účasť na vydávaní cenných papierov a poskytovanie súvisiacich služieb,**
- **finančné sprostredkovanie** - sprostredkovanie finančných nástrojov peňažného trhu na medzibankovom trhu, vykonávanie činností vo vzťahu k vlastným finančným službám
- **uloženie vecí,**
- **prenájom bezpečnostných schránok,**
- **poskytovanie bankových informácií,**
- **osobitné hypotekárne obchody,**
- **funkciu depozitára,**
- **spracovávanie bankoviek a mincí,**
- **vydávanie a správa elektronických peňazí.**

Základným bankovým produktom je bankový produkt obsahujúci tieto bankové služby súvisiace s bežným účtom:

- zriadenie, vedenie a zrušenie bežného účtu vedeného v mene euro,
- vykonávanie týchto platobných operácií:

- vklad finančných prostriedkov v hotovosti v mene euro na bežný účet,
  - výber finančných prostriedkov v hotovosti v mene euro z bežného účtu,
  - bezhotovostné prevody finančných prostriedkov z bežného účtu alebo na bežný účet v mene euro
  - úhradou vrátane trvalého príkazu na úhradu,
  - inkasom vrátane trvalého príkazu na inkaso,
- vydanie medzinárodnej debetnej platobnej karty.

Každá banka si za svoje služby účtuje poplatky, ktoré sú uvedené v aktuálnom cenníku poskytovaných služieb.

Služby banky vrátane bežných účtov a balíky služieb je možné on line porovnať napr. cez internet.

Očakávanie:

- uviesť príklady, ako vracať dlhy

Príklad: Úver v banke –predčasné splatenie

Pani XY si vzala v banke úver v sume 3.300 €. Splatiť ho má za 12 mesiacov, pričom výška mesačnej splátky je 286,68 €. Pravidelne desať mesiacov pôžičku spláca, potom vyhrá v lotérii a chce sa dlhu zbaviť. Zostáva jej vyplatiť ešte dve splátky v sume 573,36 €. Po 10 mesiacoch je istina úveru 567,20 €. Za predčasné splatenie si banka vyúčtuje najviac 0,5 % zo zostatkovej istiny, čo je 2,84 €. Pani XY by tak vyplatila banke o 3,32 € menej ako pri pôvodných mesačných splátkach.

Príklad: Lízing

Pán AB si kúpil auto cez lízingovú spoločnosť. Úver v sume 10.950 € si vzal na štyri roky. Viac ako tri roky pravidelne každý mesiac lízing spláca. Potom mu brat vráti peniaze, takže pán AB môže vyplatiť svoje dlhy. V lízingovej spoločnosti mu zostáva zaplatiť posledných 2.500 €. Ak by mu do konca splatnosti zostával menej ako rok, zaplatí už len 0,5 % zo zostatku 2.500 €. Pán AB by tak vyplatil lízingovej spoločnosti navyše len 12,5 € a ušetril by tak 87,5 €. Ak by mu do konca splatnosti zostával viac ako rok, môže si finančná inštitúcia od neho vypýtať najviac jedno percento zo zostatku. Ak by bol v sume 2.500 €, zaplatí navyše 25 €.

Príklad: Stavebné sporenie

V sporiteľni je splatenie stavebného úveru bez ohľadu na dĺžku splácania a nesplateného zostatku bezplatné. Na stavebný úver má klient nárok po sporení najmenej 24 mesiacov. Ak klient nemá ešte nárok na stavebný úver, má možnosť požiadať o medziúver. Za jeho predčasné splatenie sa platí poplatok napr. vo výške od 1 % z poskytnutého už vyplateného medziúveru až po 9 % z tejto sumy. V štádiu medziúveru klient nespláca istinu, len platí úroky a až keď má nárok na stavebný úver, časť medziúveru sa jednorazovo splatí nasporenou sumou a zvyšok klient spláca už vo forme stavebného úveru, ktorého predčasné splatenie je bezplatné.

Príklad: Refinancovanie

Pani AB si pred piatimi rokmi zobrala úver v banke č.1 vo výške 50.000,-€ s dobou splatnosti 30 rokov, s úrokovou sadzbou 5,50%, pričom výška mesačnej splátky bola 283,89€. Celkove by za úver vrátane úrokov zaplatila 102.202,02€. Po 5 rokoch splácania úveru sa rozhodla kontaktovať banku č.2, ktorá prebrala všetky potrebné informácie a do 48 hodín zadarmo vypracovala ponuku ako ušetriť na mesačných splátkach. Nové parametre ponuky boli takéto: zostatok istiny bol už len 46.230,30€, takže výška nového úveru predstavovala 46.230,30€ s zvyšnou dobou splatnosti 25 rokov a vyjednanou výškou úrokovej sadzby 3,29%, pričom výška mesačnej splátky by bola 226,27€. Pani AB by tak vyplatila o 57,63€ menej ako pri pôvodnej banke č.1 a celkove by usporila po dobu 25 rokov 17.288,61 €.

Čiastková kompetencia 3: Identifikovať zdroje osobných príjmov

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť príklady zdrojov príjmu iných než mzda (napr. dar, provízia a zisk, peňažný príjem domácnosti, štátna sociálna podpora).

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

Príjem zo závislej činnosti a jeho zdaňovanie

Vedieť o zdanení príjmu zo závislej činnosti, o nezdaniteľnej časti, ktorá pre rok 2014 predstavuje sumu 3 803,33 eura. Teda dani podlieha iba príjem nad túto sumu.

Zdaňovanie ostatných príjmov

Aj ostatné druhy príjmov podliehajú dani. Povinnosť podať daňové priznanie k dani z príjmov v lehote do 31.3. za prechádzajúci kalendárny rok a zároveň v tejto lehote aj daň zaplatiť, teda finančné prostriedky neminúť, ale odložiť na zaplatenie dane.

Príjmy oslobodené od dane

Príklady druhov príjmov fyzickej osoby s poukázaním na príjmy, ktoré sú určené na osobnú potrebu až po ich zdanení (napr. príjmy zo závislej činnosti, príjmy z podnikania) a ktoré nepodliehajú zdaneniu (napr. príjmy nadobudnuté

Druhy príjmov oslobodených od dane z príjmov, ako sú dary, dedičstvo, dôchodky, sociálne dávky.

Čiastková kompetencia 3: Identifikovať zdroje osobných príjmov

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- rozlíšiť nominálnu a reálnu mzdu.
- vysvetliť vplyv inflácie na príjem.
- uviesť príklad štátneho príspevku k finančným produktom (napr. pri stavebnom sporení, hypotéky pre mladých)

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- uviesť príklad štátneho príspevku k finančným produktom (napr. pri stavebnom sporení, hypotéky pre mladých)

Niektoré druhy úverov sú podporované štátom **formou štátnej podpory**, ako napríklad:

- **štátna podpora spotrebných úverov,**
- **štátna podpora hypotekárnych úverov,**
- **štátny fond rozvoja bývania.**

1.Štátna podpora spotrebných úverov

Mladomanželský úver – Je to úver, na získanie ktorého prvou podmienkou je uzavretie manželstva. Obaja manželia na úverovej zmluve budú vystupovať ako jeden dlžník.

Samotná podpora pre mladomanželov:

- je podporovaná štátom – štátnym príspevkom,
- zvýhodnenie (zníženie) úrokovej sadzby o 4,5% p. a., pričom štát zaplatí 3% a banka 1,5% p. a..

Podmienky získania štátnej podpory – mladomanželského úveru:

- výška pôžičky bude najviac 10 000 eur,
- obaja mladomanželia musia mať maximálne 35 rokov v čase žiadosti o úver,
- manželstvo môže trvať najviac dva roky ku dňu podania žiadosti,

- ich spoločný príjem nesmie prekročiť 2,6-násobok priemernej mesačnej mzdy za predchádzajúci kalendárny štvrtrok,

Mladomanželia budú môcť požiadať o štátnu podporu mladomanželského úveru prostredníctvom banky, kde si budú vybavovať spotrebný úver.

2.Štátna podpora hypotekárnych úverov

Štátnym príspevkom sa rozumie percento, o ktoré štát znižuje výšku úrokovej sadzby určenú v zmluve o hypotekárnom úvere. Štátny príspevok sa určuje na jednotlivé kalendárne roky zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rok a v tom roku platí pre všetky zmluvy o hypotekárnom úvere.

Príspevok pre mladých

Štátny príspevok pre mladých **sa poskytne poberateľom, ktorí spĺňajú nasledovné zákonné podmienky (v prípade manželov musia spĺňať podmienky obaja):**

- fyzická osoba vo veku od 18 do 35 rokov,
- ku dňu podania žiadosti o hypotekárny úver má priemerný mesačný príjem vypočítaný z príjmu za kalendárny rok predchádzajúci kalendárnemu roku, v ktorom bola podaná žiadosť o hypotekárny úver, najviac vo výške 1,3 násobku priemernej mesačnej nominálnej mzdy zamestnanca v národnom hospodárstve Slovenskej republiky, ak sú mladými poberateľmi manželia, ich priemerný mesačný príjem spolu nesmie presiahnuť 2,6 násobok priemernej mesačnej nominálnej mzdy zamestnanca v národnom hospodárstve Slovenskej republiky,
- účel úveru je špecifikovaný ako kúpa, výstavba, rekonštrukcia bytu alebo domu na území SR, prípadne u manželov nadobudnutie do bezpodielového spoluvlastníctva,
- úver do výšky 50 000 eur, pri vyššom úvere sa štátna podpora poskytne len do tejto sumy.

V prípade, že žiadateľ spĺňa hore uvedené podmienky, má nárok na štátnu podporu - príspevok pre mladých (ak on požiadal):

- Banka sa zaväzuje príjemcovi štátneho príspevku pre mladých po dobu 5 rokov od poskytnutia a začatia úročenia hypotekárneho úveru:
  - znížiť úrokovú sadzbu určenú v zmluve o hypotekárnom úvere v rovnakej výške, ako sa určí štátny príspevok pre mladých, najviac však o 1%,
  - umožni odložiť splátky istiny hypotekárneho úveru,
  - umožni mimoriadnu splátku hypotekárneho úveru bez poplatku,
- Štát sa zaväzuje príjemcovi štátneho príspevku pre mladých po dobu 5 rokov:
  - znížiť úrokovú sadzbu určenú v zmluve o hypotekárnom úvere vo výške, ako sa určí štátny príspevok pre mladých zákonom o štátnom rozpočte pre daný rok.

Štátna podpora hypotekárnych úverov

Podľa zákona má každá fyzická osoba čerpajúca hypotekárny úver určený na zabezpečenie bývania a spĺňajúca zákonom stanovené podmienky, nárok na štátny príspevok (ak nepoberá štátny príspevok pre mladých), ktorý sa podobne ako štátny príspevok pre mladých určuje každoročne zákonom o štátnom rozpočte.

3.Štátny fond rozvoja bývania

Zameriava sa na financovanie štátnej bytovej politiky pri rozširovaní a zveľaďovaní bytového fondu.

Podporu zo štátneho fondu rozvoja bývania možno použiť na tieto účely:

- a.) obstaranie bytu,
  1. výstavbou bytu, nadstavbou bytu, vstavbou, prístavbou, prípadne prestavbou nebytového priestoru v bytovom dome, rodinnom dome alebo polyfunkčnom dome,
  2. kúpou bytu v bytovom dome alebo v polyfunkčnom dome,
- b.) obstaranie nájomného bytu,
  1. výstavbou nájomného bytu, nájomného bytu získaného nadstavbou, vstavbou, prístavbou, prípadne prestavbou nebytového priestoru v bytovom dome, rodinnom dome alebo polyfunkčnom dome,

2. kúpou nájomného bytu v bytovom dome alebo v polyfunkčnom dome,
- c.) obnovu bytovej budovy,
  1. modernizáciou alebo rekonštrukciou,
  2. odstránením systémovej poruchy bytového domu,
  3. stavebnými úpravami existujúceho bytového domu alebo jeho samostatne užíwanej časti alebo rodinného domu, ako je zásah do tepelnej ochrany zateplením a výmenou pôvodných otvorových výplní bytového domu alebo rodinného domu.

Žiadateľom podpory môže byť:

- fyzická osoba, ktorá je občanom členského štátu Európskej únie,
- ktorá má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt,
- dovŕšila vek 18 rokov,
- má príjem z podnikania alebo zo závislej činnosti.

Forma a výška podpory:

- podpora sa poskytuje vo forme úveru,
- s lehotou splatnosti najviac na 40 rokov,
- v rozsahu najviac 80 % obstarávacej ceny.

Podmienky a postup pri poskytovaní podpory:

- žiadateľ musí preukázať schopnosť platiť splátky istiny úveru a úroky z úveru v dohodnutej výške a v dohodnutých lehotách a
  - zabezpečiť záväzky vyplývajúce z úveru,
  - fond poskytuje podporu na základe zmluvy
- žiadateľ predkladá písomnú žiadosť fondu prostredníctvom obce alebo obvodného úradu v sídle kraja podľa miesta stavby.
- žiadosť musí obsahovať identifikačné údaje žiadateľa,
- účel a požadovanú výšku podpory,
- údaje o stavbe,
- preukázanie schopnosti platenia splátok istiny požadovaného úveru a úrokov z požadovaného úveru,
- návrh na zabezpečenie záväzkov.

Očakávanie:

- definovať pojmy: dar, nájom, úrok, dividenda, kapitálový výnos, prepitné, provízia, zisk.

Dar je súhrn hmotných i nehmotných statkov, ktoré darca dáva a obdarovaný prijíma. Nemusí ísť nevyhnutne o finančný dar, ale napríklad aj o ideu, poznatok, čas alebo výrobok. Proces darovania upravuje darovacia zmluva, pričom darca nevyžaduje od obdarovaného žiadne priame protiplnenie.

Darcovstvo je poskytnutie daru.

Nájom je právny pomer, na základe ktorého jeden účastník (prenajímateľ) prenecháva za odplatu druhému účastníkovi (nájomníkovi) vec, aby ju dočasne, v dohodnutom čase alebo bez časového určenia užíval alebo z nej bral úžitky. Na Slovensku ho upravuje Občiansky zákonník. Nájom je povinný platiť nájomca podľa zmluvy, inak nájomné obvyklé v čase uzavretia zmluvy s prihliadnutím na hodnotu prenajatej veci a spôsob jej užívania

Nájomná zmluva ju zmluva, ktorou prenajímateľ prenecháva za nájomné nájomcovi vec, aby ju dočasne (v dojednanej dobe) užíval alebo z nej bral aj úžitky.

Úrok je cena peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie. Pri vkladoch je to suma, ktorú platí banka klientovi, pri úveroch je to suma, ktorú platí klient banke. Je to tiež suma, ktorú finančné inštitúcie, štát alebo korporácie platia za používanie peňazí investora.

Dividenda je podiel akcionára na zisku spoločnosti, vyplývajúci z vlastníctva akcie spoločnosti. Na vyplatenie dividend nie je právny nárok, podlieha kolektívnemu schváleniu na valnom zhromaždení akcionárov. Môže byť vyplácaná vo forme peňažnej hotovosti alebo aj formou nových akcií. Vyjadruje sa buď pevnou sumou, alebo v percentách z menovitej hodnoty akcie.

Kapitálový výnos je príjem, ktorý sa dosiahne, keď predajná cena majetku presiahne jeho pôvodnú kúpnu cenu.

Prepitné je dobrovoľná peňažná odmena za poskytnutie služby, obsluhy a pod., je výrazom spokojnosti a vďaky.

Provízia je odmena za sprostredkovanie obchodu patriaca sprostredkovateľovi. Z latinčiny, odmena obchodnému zástupcovi, alebo inému sprostredkovateľovi obchodu za činnosť spojenú s uzavretím obchodu.

Zisk je kladný rozdiel medzi celkovými výnosmi (príjmami) a celkovými nákladmi (výdavkami) podniku alebo investície.

Téma č. 4 Plánovanie a hospodárenie s peniazmi

Čiastková kompetencia 1: Vypracovať osobný finančný plán

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť, ako používať rozpočet na kontrolu vynakladania prostriedkov na dosahovanie finančných cieľov
- vypracovať osobný rozpočet mladého samostatne žijúceho človeka
- analyzovať osobné a ekonomicko-spoločenské udalosti, ktoré môžu zmeniť alebo ovplyvniť osobný rozpočet
- opísať spôsoby krytia deficitu (úvery, splátkový predaj, leasing)
- vysvetliť, ako splácať dlhy
- opísať spôsoby riešenia schodkového a prebytkového rozpočtu
- vytvoriť si kartotékový systém pre finančné záznamy v papierovej aj elektronickej forme
- identifikovať fyzické osoby a právnické osoby, ktoré by mohli potencionálne byť dedičmi osobného majetku.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- opísať spôsoby krytia deficitu (úvery, splátkový predaj, leasing)

Jednoduchá definícia deficitu predstavuje prevahu výdavkov nad príjmami, často označovaný ako schodok, nedostatok alebo záporný rozdiel. Inak povedané, ak je suma príjmov jednotlivca resp. rodiny nižšia ako suma výdavkov, vzniká deficit zdrojov. Buďte si vedomý, koľko získate príjmov mesačne alebo za iné pravidelné obdobie a aké sú vaše pravidelné výdavky.

Deficit zdrojov je vždy potrebné z niečoho pokryť (financovať). Spôsoby sú rôzne, napr.:

- odstrániť/znížiť nepravidelné a špecifické výdavky (podľa možností aj fixné náklady),
- alebo financovať deficit formou cudzích zdrojov, čo však so sebou prináša dodatočné náklady vo forme úrokov a poplatkov.

Financovanie deficitu formou cudzích zdrojov je možné formou:

- pôžička,
- úver,
- leasing (lízing),
- splátkový predaj,
- iné.

Úver predstavuje poskytnutie finančných prostriedkov jednou osobou (veriteľom) druhej osobe (dlžníkovi), pričom dlžník sa zaväzuje v dohodnutej dobe prijaté prostriedky veriteľovi vrátiť a zaplatiť aj úroky z požičaných peňazí. Splátka úveru sa tak spravidla skladá z istiny požičanej sumy, úroku a prípadne aj poplatkov. Pri výbere úveru je dôležité zvážiť predovšetkým celkovú sumu a aj časové hľadisko pri krytí deficitu finančných prostriedkov.

Splátkový predaj je financovanie nákupu na úver. Má spoločné rysy so spotrebným úverom a umožňuje nákup tovarov a služieb aj bez potrebnej hotovosti. Úver ponúka priamo predajca, no poskytuje ho splátková spoločnosť. Klient sa podpisom zmluvy zaväzuje splácať istinu úveru a úroky. Úrokové sadzby a RPMN sa pohybujú od 0 % až po desiatky percent a doba splácania až do 60 mesiacov. Ich výška závisí od akontácie prvej splátky, doby splácania a iných okolností.

Výhody splátkového predaja:

- kupujúci sa stáva vlastníkom tovaru alebo služby
- rýchlosť a jednoduchosť vybavenia financovania

- možnosť nulovej akontácie

Nevýhody splátkového predaja:

- potrebné potvrdenie o príjme pri vyšších sumách
- preplatenie kupovanej veci s výnimkou ponúk s nulovým navýšením (zväčša sa však platí spracovateľský poplatok)

Riziká:

- nutnosť reálne zvážiť finančné možnosti v prípade nepredvídateľnej situácie (napr. strata zamestnania)
- schopnosť pravidelne splácať mesačné splátky
- potreba porovnať viacero ponúk a možností financovania
- nedôslednosť pri podpise zmluvy a následné nevýhodné podmienky pre spotrebiteľa
- riziko sankcií pri neuhradení splátky

Podstatou leasingu je skutočnosť, že ako klient lízingovej spoločnosti využívate predmet lízingu po dobu trvania lízingovej zmluvy. Lízing je teda prenájom tovaru dlhodobej spotreby, ide napr. o (auto, stroje, zariadenia ...). Platíte pravidelné splátky, no tento predmet nie je vo vašom vlastníctve, ale vo vlastníctve lízingovej spoločnosti,

- po ukončení doby lízingu sa mení vlastníctvo predmetu lízingu v závislosti od druhu lízingu. Spravidla sa vlastníkom stáva osoba, ktorá predmet lízingu užívala počas trvania lízingovej zmluvy.

Hlavné druhy lízingu

- finančný lízing, resp. finančný prenájom_(v niektorých zahraničných krajinách sa používa pojem kapitálový lízing),
- operatívny lízing, resp. operatívny prenájom,

Ako si vybrať medzi finančným a operatívnym lízingom?

Ak je zámerom obstaranie predmetu lízingu, spravidla zvolíme finančný lízing. Ak máte záujem iba užívať predmet lízingu, je vhodnejší operatívny lízing.

Dôležité:

- pred každým výberom spôsobu krytia deficitu si porovnajte viacero ponúk, aby ste sa vedeli správne rozhodovať
- v prípade zadlžovania myslite na to, že požičané prostriedky budete musieť vrátiť
- predtým, ako podpíšete nejakú zmluvu, dôkladne sa oboznámte s jej obsahom a nechajte si podrobne vysvetliť z nej vyplývajúce záväzky
- nepodpisujte zmluvy pod tlakom
- v prípade, že sa neviete správne rozhodnúť, využite napr. služby finančných poradcov

Očakávanie:

- vysvetliť, ako splácať dlhy

Odpoveď na otázku, ako sa zbaviť dlhov resp. ako splácať dlhy nebýva vždy jednoduchá. Veriteľ zvyčajne trvá na vymáhaní pohľadávky. Dôležité je dodržiavať uvedené zásady:

Platí zásada č.1: Ak sa chcete zbaviť dlhov je potrebné zvážiť najvýhodnejší spôsob splácania dlhu

Platí zásada č.2: Pôžičky sa musí dlžník naučiť splácať tak, aby to bolo pre neho čo najvýhodnejšie, pretože nie každé posielanie peňazí na účet veriteľa znižuje Váš dlh rovnakým spôsobom.

Platí zásada č.3: Nedostať sa do kolotoča pôžičiek a dlhov, ktorý nastáva ak sa dlžník dostane do situácie, že sa jeho pôžičky navýšia do takej miery, že už len pokrýva starú pôžičku novou.

Platí zásada č.4: Vyvarovať sa zbavovania dlhov formou čerpania úveru od nebankovej spoločnosti, pretože sú často nevýhodné vzhľadom na vysoký zmluvný úrok.

Platí zásada č.5: Vytvoriť si zálohu minimálne na tri mesiace dopredu. Záloha je potrebná pre nepredvídané okolnosti, ktoré prichádzajú často nečakane. Nie každý dlžník je však schopný si vytvoriť zálohu do budúcnosti.

Platí zásada č.6: Urobiť všetko pre to, aby ste uhradil svoje súčasné dlhy.

Platí zásada č.7: Vytvorenie si plánu ako sa zbaviť dlhov, ktorý musí byť zvolený správne a ktorý funguje od začiatku. Pokiaľ splácate svoj dlh veriteľovi a už ste sa dostali do omeškania je veľmi dôležité posielat' peniaze v čo najskoršom termíne.

Platí zásada č.8: Docieliť, aby dlžníkovi bolo umožnené postupné splácanie dlhu formou splátok. Výška splátok by mala byť taká, aby dlžník splátky zvládal splácať. Veľa dlžníkov má dlh často u viac ako 3 veriteľov naraz. Úroky bývajú obyčajne nevýhodné a vysoké (najmä ak si dlžník požičal od nebankovej spoločnosti).

Platí zásada č.9: Základným kľúčom ako sa zbaviť dlhov je spojiť všetky dlhy do jedného s výhodným úrokom. Obyčajne najvýhodnejší úrok je v prípade hypotekárnych úverov (ktorý sa pohybuje vo výške 4-5 % ročne).

Platí zásada č.10: Možnosť dlh si rozložiť aj na viac rokov, čím sa zníži celková výška splátky. Týmto spôsobom sa výrazne znížia mesačné splátky a dlžník bude schopný dlh splácať. Pri správnom optimalizovaní dlhov do jedného, dokonca nemusíte dlh preplatiť, hoci by ste ho splácali aj vyšší počet rokov.

Platí zásada č.11: Každý dlžník má svoje dlhy riešiť v čo najskoršom termíne, pretože dlhy môžu veritelia vymáhať súdnou a exekučnou cestou. Potom to už je len krok k tomu, aby dlžník prišiel o strechu nad hlavou. S veriteľom je najlepšie sa dohodnúť. Nie vždy je to však možné a veriteľ nielenže nepočúva žiadosti dlžníka o splátkový kalendár, ale ani nemieni s dlžníkom komunikovať.

Platí zásada č.12: Veriteľovi je potrebné ukázať, že ste na dlh nezabudli a chcete ho splácať.

Platí zásada č.13: V prípade, ak dlžník vlastní nehnuteľnosť, uvažovať aj nad prípadným predajom. Pokiaľ je na nehnuteľnosti zriadených niekoľko exekučných záložných práv, nehnuteľnosť nie je možné len tak jednoducho predat'. Najskôr je potrebné uhradiť všetky exekúcie, ktoré bránia predaju.

Platí zásada č.14: Prenechať oddĺženie na odborníkov.

Očakávanie:

- opísať spôsoby riešenia schodkového a prebytkového rozpočtu

Rodinný rozpočet je plán finančného hospodárenia domácnosti, ktorý vedie k získaniu kontroly nad finančnou situáciou rodiny a ku zníženiu rizika zbytočných výdavkov a prípadného zadlžovania. Na základe toho je možné nájsť zdroje pre rezervy a úspory a tak sa pripraviť na nečakané výdavky.

Pri zostavovaní rodinného rozpočtu je dôležité:

- zosumarizovať si všetky svoje čisté príjmy
- zosumarizovať si všetky výdavky vrátane mimoriadnych platieb
- urobiť si rozdiel medzi príjmami a výdavkami
- aktualizovať a kontrolovať stav

Typy rozpočtov:

- Vyrovnaný.....príjmy = výdavky
- Schodkový..... príjmy < výdavky
- Prebytkový..... príjmy > výdavky

Riešenie prebytkového rozpočtu - ak príjmy prevyšujú výdavky, máte prebytok peňazí a tvoríte si:

- rezervu
- úspory

Riešenie schodkového rozpočtu - ak výdavky prevyšujú príjmy, máte nedostatok peňazí. Je potrebné riešiť ako tento nedostatok peňazí doplniť alebo ho znížiť:

- uskromniť sa a vylúčiť alebo znížiť výdavky
- zamyslieť sa ako si zvýšiť svoj príjem
- ak sa jedná o neočakávanú udalosť alebo významný výdavok, ktorý nemáte šancu riešiť z krátkodobého hľadiska znížením výdavkov alebo zvýšením príjmov, ale realizáciou tohto výdavku dosiahnete dlhodobú úsporu (finančnú alebo časovú), požiadajte finančnú inštitúciu o zdroje, čiže o úver
- zadlžujte sa iba v odôvodnených prípadoch alebo iba účelne,
- porozmýšľajte a znížte svoje výdavky. Rozdeľte ich na:
  - nevyhnutné – nájomné, energie, strava, doprava,...
  - vedľajšie (luxusné) – zábava, jedlo v reštaurácii a pod. Tieto sa snažte znížiť alebo úplne vyškrtnúť
- snažte sa nájsť rovnakú vec za menej peňazí
- nerozhadzujte peniaze bezúčelovo
- plat'te štvrťrok, polrok alebo rok dopredu
- väčší spotrebiteľský výdavok riešte namiesto jednorazovej úhrady formou splátok, t.j. zadlžte sa, ale účelne.

Očakávanie:

- identifikovať zmeny v osobnom finančnom správaní, ktoré prispievajú k dosiahnutiu finančnej prosperity

Väčšina ľudí chce zarábať viac a viac peňazí bez stanovenia si konkrétnych parametrov, ako sú napríklad suma, akú chceme zarábať, časový horizont a pod.. K dosiahnutiu finančnej prosperity je dôležité si stanoviť konkrétne ciele a zmeniť svoje osobné finančné správanie.

Prosperita nemá vôbec nič spoločné s talentom, dokonca ani výška IQ nerozhoduje o tom, ako budeme prosperovať. Jediným nástrojom v začiatkoch na vytvorenie bohatstva je vytvorenie si programov prosperity a bohatstva vo svojom podvedomí.

K dosiahnutiu finančnej prosperity je dôležité si zodpovedať aj tieto základné otázky:

Máte účet v banke?

Platíte dane a odvody?

Máte úver, alebo sporenie?

Ste poistení?

Sporíte v druhom, alebo v treťom pilieri?

Investujete?

Používate peniaze?

Vplyvy na naše finančné správanie sú nasledovné:

- Spôsob výchovy v detstve
- Vplyv finančných návykov a ich zmeny
- Príliš šetrní a prísni rodičia
- Viac míňate ako je reálna potreba
- Prinútiť sa viac sporiť, menej míňať
- Držať sa zásady opatrnosti pri sporení
- Rozmaznávanie, vplyv očakávaní a právo na luxusný život
- Dobročinnosť a investovanie
- Žiadne finančné vzdelávanie versuz finančne gramotný jedinec
- Učenie sa z vlastných chýb
- Diverzifikácia rizika

- Závislosť na iných ľuďoch
- Rozvod partnerov
- Finančná nezávislosť
- A ostatné vplyvy

Pokiaľ naše vedomie spolupracuje s podvedomím na finančných cieľoch, iba vtedy môžeme zbohatnúť a dosiahnuť finančnú prosperitu.

Čiastková kompetencia 2: Popísať spôsob používania rôznych metód platenia

Úroveň 1:

Očakávania, že žiak je schopný:

- opísať, za čo všetko rodičia v domácnosti platia.
- vysvetliť používanie peňazí v bežných situáciách (hotovostná a bezhotovostná forma peňazí)

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- vysvetliť používanie peňazí v bežných situáciách (hotovostná a bezhotovostná forma peňazí)

Potrebujú Vaši rodičia uhradiť platbu za dovolenku, poslať peniaze na účet predajcu elektronicky alebo potrebujú jednorázovo splatiť nedoplatok za energie? Platia Vaši rodičia alebo blízki pravidelne nájomné, plyn, elektrinu, telefón a pod.? ...na toto všetko a aj ostatné veci sú potrebné peniaze.

Na pojem **peniaze** sa v hovorovej reči používajú výrazy ako eurá, koruny, financie, prachy, many, lóve, chechtáky a pod.

Peniaze všeobecne predstavujú čokoľvek, čo slúži ako prostriedok výmeny tovarov a služieb za iné tovary a služby a konkrétne slúžia ako zákonné platidlo.

V bežných situáciách sa peniaze používajú formou platobného styku.

Platobný styk sa môže uskutočniť:

- medzi dvoma subjektmi - pričom každý subjekt z nich dostáva určité plnenie od druhého subjektu:
  - podnik →(tovar)→ spotrebiteľ
  - podnik ←(peniaze)← spotrebiteľ
- ako jednostranný vzťah - ekonomický subjekt nedostáva protiplnenie
  - podnik →(platba dane)→ daňový úrad

Používanie peňazí v bežných situáciách:

- hotovostná forma peňazí – bankovky a mince
- bezhotovostná forma peňazí – účty, cenné papiere, zmenky a pod.

V rámci hotovostného platobného styku môžete vykonávať:

- **vklady hotovosti,**
- **výbery hotovosti,**
- zamieňanie poškodených bankoviek a mincí,
- predaj pamätných mincí, ktoré vydáva NBS,
- zmenárenské služby – nákup a predaj cudzej meny

Bezhotovostné prevody finančných prostriedkov môžete vykonávať prostredníctvom týchto nástrojov:

- **Príkaz na úhradu** - je určený na prevod peňažných prostriedkov z účtu klienta v prospech účtu príjemcu.

- **Súhlas s inkasom/Príkaz na inkaso** - je určený na úhradu pravidelne sa opakujúcich platieb, ktorých výška sa mení
- **Platba bankovou platobnou kartou** - umožňuje bezhotovostne platiť za tovar a služby..
- Platby bežným bankovým prevodom
- Internetbanking - nepretržitý prístup k svojim peňažným prostriedkom

Čiastková kompetencia 2: Popísať spôsob používania rôznych metód platenia

Úroveň 2:

Očakávaná, že žiak je schopný:

- charakterizovať rôzne typy miestnych finančných inštitúcií.
- opísať moderné spôsoby platenia.
- rozlíšiť platobné karty podľa funkcie (debetné, kreditné), podľa technológie (s magnetickým prúžkom a čipom) a podľa spôsobu prevedenia (embosované, neembosované, virtuálne)
- nájsť informácie z internetu o rôznych virtuálnych menách
- charakterizovať funkciu elektropeňažných inštitúcií
- uviesť príklady použitia hotovostného a bezhotovostného platobného styku
- vyhľadať trendy bezhotovostných operácií

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- charakterizovať rôzne typy miestnych finančných inštitúcií.

Národná banka Slovenska (NBS) je centrálnou bankou Slovenskej republiky.

Od 1. januára 2009 je súčasťou Eurosystemu. V spolupráci s Európskou centrálnou bankou a ostatnými centrálnymi bankami krajín eurozóny má prvotný cieľ udržiavať cenovú stabilitu v eurozóne. V rámci Eurosystemu je úlohou NBS prispievať k zabezpečeniu:

- menovej politiky
- devízových operácií a devízových rezerv
- vydávania eurových bankoviek a mincí
- platobného styku
- zberu a zostavovania štatistík
- medzinárodnej spolupráce
- vzájomnej spolupráce a podpore centrálnych bánk
- finančnej stability v eurozóne

Ďalšou dôležitou úlohou NBS je výkon dohľadu nad finančným trhom.

Banka je právnická osoba so sídlom na území SR založená ako akciová spoločnosť, ktorá prijíma vklady a poskytuje úvery a ktorá má na výkon uvedených činností udelené bankové povolenie. Banka môže okrem týchto činností vykonávať aj ďalšie bankové činnosti, ak ich má uvedené v bankovom povolení. Jednou zo základných podmienok na udelenie bankového povolenia je peňažný vklad do základného imania banky a to najmenej 16 600 000 eur a peňažný vklad do základného imania banky, ktorá vykonáva hypotekárne obchody, najmenej 33 200 000 eur.

Poisťovňa je akciovou spoločnosťou so sídlom na území Slovenskej republiky, ktorá vykonáva poisťovaciu činnosť na základe povolenia na vykonávanie poisťovacej činnosti udeleného NBS.

Správcovská spoločnosť je akciová spoločnosť založená na účel podnikania so sídlom na území Slovenskej republiky, ktorej predmetom činnosti je vytváranie a spravovanie podielových fondov alebo európskych fondov na základe povolenia na činnosť správcovskej spoločnosti udeleného NBS; zapisuje sa do obchodného registra.

Dôchodkové správcovské spoločnosti - pravidlá starobného dôchodkového sporenia, jeho rozsah, organizáciu, financovanie a dohľad nad vykonávaním starobného dôchodkového sporenia upravuje

zákon o starobnom dôchodkovom sporení. Účelom starobného dôchodkového sporenia je spoločne so starobným poistením (dávková schéma, ktorú ako priebežne financovaný podsystem dôchodkového poistenia vykonáva Sociálna poisťovňa) zabezpečiť príjem sporiteľovi v starobe alebo jeho pozostalým pre prípad smrti.

Očakávanie:

- opísať moderné spôsoby platenia

Elektronické bankovníctvo je jeden z najmodernejších bankových produktov, ktorý umožňuje klientom banky uskutočňovať určité druhy bankových operácií priamo zo svojho počítača bez toho, aby klient musel navštíviť banku, pričom máte svoje finančné prostriedky 24 hodín denne k dispozícii.

Pod pojmom elektronické bankovníctvo sa skrýva široká paleta služieb:

- [Telebanking \(nazýva sa aj ako phonebanking\)](#),
- [GSM banking](#),
- [Mailbanking](#),
- [SMS banking](#),
- [Internet banking](#),
- [WAP banking](#),
- [Home banking](#),
- [ePay](#),
- [Platby platobnou kartou cez internet](#).

Telebanking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou telefónneho spojenia,
- ide o nonstop a bezplatný prístup po prihlásení sa cez identifikačný kód,
- telefonický rozhovor môže prebiehať dvoma spôsobmi:
  - komunikáciou s automatickým telefónnym hlasovým systémom,
  - prostredníctvom komunikácie s telefónnym bankárom,
- cez automatickú hlasovú službu môžete:
  - získať informácie o produktoch a aktuálnych zostatkoch na Vašich bežných účtoch,
  - vykonávať úhrady či zadávať trvalé platobné príkazy,
- na to, aby ste mohli túto službu využívať, musíte mať k dispozícii telefón s tónovou voľbou.

GSM banking

- bankovníctvo uskutočňované prostredníctvom mobilného telefónu,
- banka do telefónu nahrá vlastnú bankovú aplikáciu, ktorá sa zobrazí v menu telefónu,
- prístup k tejto aplikácii je chránený bankovým PIN, ktorý sa nazýva BPIN,
- následne stačí listovať v menu aplikácie a vybrať niektorú zo základných služieb,
- informácie o Vami vybranej službe získate formou textovej správy na mobilný telefón, alebo formou e-mailu do e-mailovej schránky, ktorá je predtým definovaná,
- všetky dáta sú šifrované a každý mobilný telefón je vybavený bezpečnostným čipom, ktorý v kombinácii s PIN kódom jednoznačne klienta identifikuje,
- bezpečnosť je zaručená aj viacerými prístupovými heslami.

Mailbanking

- využíva komunikáciu medzi bankou a klientom prostredníctvom internetu,
- cieľom je poskytnúť rýchle informácie o operáciách vykonaných na účte v elektronickej forme,
- na používanie je potrebné v banke uzavrieť zmluvu o využívaní príslušných služieb a uviesť e-mailovú adresu, na ktorú majú byť správy doručované,
- princíp služby spočíva vtom, že banka posiela informácie priamo na e-mailovú adresu klienta,
- na zaručenie bezpečnosti prenášaných správ sa používa niekoľko spôsobov v závislosti od požiadaviek klienta,

- banky poskytujú uvedenú službu väčšinou bezplatne.

SMS banking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou mobilného telefónu cez funkciu SMS,
- banka Vám vystaví autentizačný kalkulátor, ktorý generuje kód, ktorý vkladáte do štruktúr SMS správy podľa predloženej predlohy,
- forma a predloha SMS má pre každý úkon inú štruktúru, ktorú by ste si mali zapamätať,
- nevýhodou je zložitá štruktúra SMS správ, pri ktorej si je treba dávať pozor, aby ste sa nepomýlili.

WAP banking

- komunikácia klienta s bankou prebieha prostredníctvom mobilného telefónu vybaveného technológiou WAP (Wireless Application Protocol), jedná sa o podobnú funkciu ako internet banking,
- pomocou mobilného telefónu a prehliadača sa dostanete na zabezpečené WAP stránky banky,
- po zadaní autorizačného kľúča môžete zadávať rôzne príkazy

Home banking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou internetu,
- na počítači, ktorý je pripojený na internet, musí byť nainštalovaný software dodaný bankou,
- je bezpečnejšia ako internet banking, keďže spravujete svoj bankový účet cez Váš osobný počítač,
- nevýhoda je v tom, že je potrebné inštalovať software, potrebný na pripojenie sa na Váš bankový účet a navyše nemáte k svojmu účtu pohodlný prístup z ľubovoľného miesta

ePay

- po kliknutí, na ikonu e-Pay sa zobrazí už vyplnený platobný príkaz, ktorý stačí iba schváliť,
- táto služba umožňuje kupujúcemu platiť prostredníctvom služby Internet Banking,
- tovar si môžete objednať a zaplatiť z pohľadia Vášho domova,
- výhodou tejto platby je rýchlosť a jednoduchosť spracovania transakcie,
- po zadaní platby sa peniaze z účtu poukazujú na účet obchodníka,
- nemusíte si už dávať zasielať tovar na dobierku.

Platby platobnou kartou cez internet

- realizácia platby pomocou platobnej karty cez internet priamo prostredníctvom obchodníka (internetové portály) za tovary a služby,
- najriskantnejší spôsob platby, pričom pri zadávaní informácií si obchodník môže uložiť všetky údaje o vašej karte a prakticky nemáte kontrolu nad ich ďalším použitím,
- odporúčame Vám nastaviť si nízky limit platby kartou cez internet, aby v prípade zneužitia banka nedovolila vyššie platby .

Očakávanie:

- rozlíšiť platobné karty

Platobné karty predstavujú pohodlný a bezpečný nástroj na bezhotovostné prevody peňažných prostriedkov.

Platobná karta umožňuje svojim držiteľom platiť za tovar v obchodoch, reštauráciách, hoteloch, na čerpacích staniách a dokonca i na internete. Navyše umožňuje vyberať hotovosť z bankomatov nepretržite 24 hodín denne, v banke alebo vo vybraných zmenárňach a iných finančných inštitúciách

Členenie platobných kariet podľa:

- Funkcie: - debetné
  - kreditné (charge karty, nákupné úverové karty splátkových spoločností, predplatené tzv. prepaidové karty)
- Technológie: - s magnetickým prúžkom
  - s čipom
- Spôsobu prevedenia: - embosované
  - neembosované
  - virtuálne

Debetné platobné karty:

- platobná karta pevne naviazaná na bankový bežný účet, ktorou možno čerpať prostriedky do výšky zostatku na bankovom účte,
- platby či výbery touto kartou sú strhávané priamo z bežného účtu, na ktorý bola táto karta vydaná,
- karta môže mať domácu, ale aj medzinárodnú platnosť,
- zúčtovanie platieb dochádza bezodkladne, kedy sa finančná inštitúcia o platbách dozvie.

Kreditné platobné karty (úverová karta):

- je druh platobnej karty, ktorá má pridelený úverový limit poskytnutý bankou alebo nebankovou finančnou inštitúciou,
- tento limit závisí od bonity klienta, ktorému bola daná karta poskytnutá,
- na rozdiel od bežného úveru máte tieto prostriedky okamžite pripravené na čerpanie,
- v prípade, že použijete túto kartu pri platbe alebo na výber hotovosti, automaticky čerpáte pôžičku, ktorú je treba splácať,
- úver čerpaný formou kreditnej karty je úročený úrokovou sadzbou, ktorá je spravidla uvedená v ročnom vyjadrení,
- každá inštitúcia, ktorá vydáva kreditnú kartu, ponúka držiteľom kariet určité bezúročné obdobie, počas ktorých čerpané prostriedky neúročí. V prípade, že splatíte pôžičku čerpanú kartou počas tohto obdobia, neplatíte žiaden úrok,
- výhodou kreditnej karty je možnosť robiť rezervácie v hoteloch, sprostredkovať si prenájom automobilového vozidla. V prípadoch, že cestujete do zahraničia, máte často automaticky dohodnuté rôzne druhy úrazového a cestovného poistenia,
- tieto úvery bývajú úročené sadzbou, ktorá zväčša prevyšuje sadzbu u iných krátkodobých úverov,
- uvedená karta nie je vhodná pre klientov, ktorí radi utrácajú alebo nemajú prehľad o svojich výdavkoch
- kreditné karty majú svoje termíny splatnosti, kedy príde výpis o platbách a výberoch hotovosti vykonaných platobnou kartou. Skontrolujte výpis a snažte sa uhradiť čo najvyššiu sumu v rámci bezúročného obdobia.

Platobné karty s magnetickým prúžkom:

- magnetický prúžok je nosič informácií o platobnej karte a býva umiestnený na zadnej (rubovej) strane. Najčastejšie je na ňom uložené číslo platobnej karty a PIN.
- Nevýhodou magnetického prúžku je jeho obmedzená kapacita záznamu údajov.
- Využívanie magnetického prúžku pomaly ustupuje a viac sa začína využívať napríklad čip.

Platobné karty s čipom:

- čipy v platobných kartách sú multifunkčné. Dajú sa na ne nahrat' najrôznejšie informácie od zdravotného stavu držiteľa karty, cez elektronický podpis až po aplikácie vernostných programov, a pod.
- Čipy poskytujú efektívny nástroj overenia totožnosti držiteľa karty.
- Hlavnou výhodou čipového zabezpečenia je nemanipulovateľnosť.
- Falšovanie vylučuje metóda autentifikácie karty (CAM), zatiaľ čo zneužitie odcudzených čipových kariet a terminálov zabráni metóda overenia držiteľa karty (CVM).

Embosovaná platobná karta:

- je karta, ktorá má na prednej strane vytlačené všetky informácie, ktoré sú potrebné na zúčtovanie transakcie,
- uvedenými informáciami sú číslo karty, meno držiteľa a platnosť karty,
- u uvedenej karte nie je potrebné zadať PIN kód (stačí podpis),
- s uvedenou kartou možno platiť aj v obchodoch, ktoré majú imprinter (mechanické snímacie zariadenie, prostredníctvom ktorého sa informácie z embosovanej platobnej karty otláčia na účtenku).

Neembosovaná, indentovaná platobná karta:

- je platobná karta, kde sú údaje vyznačené nehmateľným, plochým písmom,
- je určená k výberu hotovosti z bankomatov a pre platby u obchodníkov, ktorý sú vybavený elektronickými platobnými terminálmi, pre uskutočnenie operácie je potrebné zadať PIN kód.

Virtuálna platobná karta:

- virtuálne platobné karty majú podobu čísla, ktoré vám prideli banka pre zvýšenie bezpečnosti platieb v internetovej sieti.
- virtuálna karta je napojená na váš účet a neprideli sa jej PIN.
- Všetky potrebné údaje k realizácii transakcie na internete dostane držiteľ karty v špeciálnej bezpečnostnej obálke, ktorá obsahuje číslo virtuálnej karty, jej platnosť a bezpečnostný kód CVC2. Tieto údaje potom umožnia držiteľovi karty uskutočniť platbu za tovar alebo služby u internetových obchodníkov.
- Virtuálna karta sa dá využiť pre platbu typov „e-commerce“ a „mobil commerce“

V súčasnosti je už trendom vydávať karty, ktoré obsahujú minimálne dve so spomenutých technológií. Obvykle ide o kombináciu magnetického prúžku s čipom a s embosom. Táto forma umožňuje platiť kartou na viacerých obchodných miestach a okrem toho je viac chránená proti zneužitiu.

Očakávanie:

- nájsť informácie z internetu o rôznych virtuálnych menách

Čo je Bitcoin?

Bitcoin je virtuálna mena, a zároveň decentralizovaná sieť, prostredníctvom ktorej je možné vykonávať peňažné prevody kedykoľvek a kdekoľvek na svete bez čakania a za bezkonkurenčne nízke poplatky.

Bitcoin pracuje na princípe vzájomne prepojených klientských aplikácií, ktoré sa starajú o bezpečné prevody a predvídateľnú tvorbu nových peňazí. Na fungovanie systému nemusí dohliadať banka, ani žiadna iná inštitúcia.

Projekt vznikol v roku 2009, kedy jednotlivec, alebo skupina jednotlivcov, vystupujúci pod pseudonymom Satoshi Nakamoto zverejnil dokument popisujúci fungovanie novej virtuálnej meny, spolu s prvou verziou aplikácie, ktorá uvádzala jeho myšlienky do praxe.

Krátko na to sa o projekt začali zaujímať ďalší vývojári a technologickí nadšenci. Okrem nich sa o Bitcoin dnes zaujímajú aj obchodníci a investori.

Chcem vedieť viac

	O čo ide? Bitcoin je digitálna mena, ktorú v roku 2009 navrhol Satoshi Nakamoto. Ide o tzv. kryptomenu, keďže overovanie transakcií a tvorba meny závisí na komplikovaných matematických výpočtoch
	Decentralizácia Bitcoin funguje ako distribuovaná sieť, kde sa transakcie šíria medzi jednotlivými aplikáciami nainštalovanými na počítačoch užívateľov. Niektoré z nich majú na starosti

	ich overovanie, iné ich len preposielajú ďalej. Medzi prijímateľom a odosielateľom ale nieje postavená banka, ani žiadna iná inštitúcia
	Dostupnosť Vaše Bitcoin y sú dostupné kdekoľvek na svete kde máte k dispozícii internetové pripojenie. Na mieste nezáleží.
	Vy vlastníte svoje peniaze Svoju bitcoin “peňaženku“ vlastníte Vy. Neexistuje nikto kto by mohol váš účet zmraziť či už nedopatrením alebo systémovou chybou. Peňaženka sa dá skladovať napríklad na USB kľúči. V prípade potreby je možné vytvoriť si aj záložnú kópiu.
	Nízke poplatky Výška poplatkov nutných na rýchly a zaručený priebeh transakcií sa pohybuje na úrovni 0,0005 BTC. Neplatíte žiadne skryté poplatky ani poplatky za vedenie účtu ako v banke.
	Použitie Bitcoin y sa dajú použiť na nákup tovaru a služieb, no dajú sa vymieňať aj za iné meny ako napríklad dolár či euro. Okruh obchodníkov akceptujúcich bitcoin y sa neustále rozrastá, takže už teraz si za ne môžete zadovážiť jedlo, oblečenie, hry, ubytovanie a rôzne iné služby

Informácie z internetu ohľadne virtuálnych mien ako napríklad Bitcoin, Litecoin, Dogecoin, 42coin a pod. je možné nájsť aj na týchto stránkach:

<https://bitcoins.sk/>

<http://www.investicne.sk/2013/11/28/tu-je-vsetko-co-potrebujete-vediet-o-litecoine-vylepsenom-bitcoine/>

<http://www.kryptomena.sk/co-je-to-kryptomena/>

<http://www.42coin.org/>

Očakávanie:

- charakterizovať funkciu elektropenažných inštitúcií

Inštitúcia elektronického peňažníctva alebo elektronicko-peňažná inštitúcia je právnická osoba, ktorej bola udelená licencia na vydávanie elektronických peňazí.

Elektronické peniaze predstavujú peňažnú hodnotu v elektronickej forme, ktorá predstavuje peňažný záväzok vydavateľa a ktorá je uchovávaná na platobnom prostriedku elektronických peňazí.

Inštitúcie elektronického peňažníctva plnia rôzne funkcie, napríklad: distribujú elektronické peniaze vrátane predaja alebo opätovného predaja produktov elektronického peňažníctva verejnosti, čo slúži ako prostriedok distribúcie elektronických peňazí zákazníkom alebo zámene elektronických peňazí na žiadosť zákazníkov, alebo dopĺňania zákaznických produktov elektronického peňažníctva prostredníctvom fyzických alebo právnických osôb v ich mene, v súlade s požiadavkami príslušných obchodných modelov.

Inštitúcie elektronického peňažníctva ďalej vydávajú a spravujú platobné prostriedky vo forme elektronických peňazí;

Inštitúcie elektronického peňažníctva sú okrem vydávania elektronických peňazí oprávnené vykonávať akúkoľvek z týchto činností:

- poskytovanie platobných služieb,
- poskytovanie úverov súvisiacich s platobnými službami,
- poskytovanie prevádzkových služieb a s nimi úzko súvisiacich pomocných služieb, pokiaľ ide o vydávanie elektronických peňazí alebo poskytované platobných služieb,
- prevádzkovanie platobných systémov,
- obchodné činnosti iné ako vydávanie elektronických peňazí

Inštitúcie elektronického peňažníctva neprijímajú od verejnosti vklady alebo iné splatné prostriedky.

Peňažné prostriedky prijaté inštitúciou elektronického peňažníctva od majiteľa elektronických peňazí sa bezodkladne vymenia za elektronické peniaze.

V súčasnosti na území Slovenskej republiky nepôsobia inštitúcie elektronických peňazí a ani pobočky zahraničných inštitúcií elektronických peňazí, oprávnené vykonávať činnosť na základe povolenia, udeleného Národnou bankou Slovenska.

Avšak do zoznamu inštitúcií elektronických peňazí poskytujúcich služby na území SR na cezhraničnej báze patria napríklad:

Google Payment Limited

PayWizard PLC

Očakávanie:

- uviesť príklady použitia hotovostného a bezhotovostného platobného styku

Platobný styk sú všetky platby, ktoré sa uskutočnia medzi ekonomickými subjektami bez ohľadu na dôvod platenia. V bežných situáciách sa používajú peniaze ako forma platobného styku.

Platobný styk sa môže uskutočniť:

- medzi dvoma subjektmi - pričom každý subjekt z nich dostáva určité plnenie od druhého subjektu:
  - podnik →(tovar)→ spotrebiteľ
  - podnik ←(peniaze)← spotrebiteľ
- ako jednostranný vzťah - ekonomický subjekt nedostáva protiplnenie
  - podnik →(platba dane)→ daňový úrad

Členenie platobného styku:

- z územného hľadiska
  - tuzemský platobný styk
  - zahraničný platobný styk
  - medzinárodný platobný styk
- podľa použitého nástroja platenia
  - hotovostný platobný styk – bankovky a mince
  - bezhotovostný platobný styk – účty, cenné papiere, zmenky
  - kombinovaný platobný styk

V rámci hotovostného platobného styku môžete vykonávať napríklad:

- vklady hotovosti,
- výbery hotovosti,
- zamieňanie poškodených bankoviek a mincí,
- predaj pamätných mincí, ktoré vydáva NBS,
- zmenárenské služby – nákup a predaj cudzej meny

Bezhotovostné prevody finančných prostriedkov môžete vykonávať prostredníctvom aj týchto nástrojov:

- Príkaz na úhradu - je určený na prevod peňažných prostriedkov z účtu klienta v prospech účtu príjemcu.
- Súhlas s inkasom/Príkaz na inkaso - je určený na úhradu pravidelne sa opakujúcich platieb, ktorých výška sa mení
- Platba bankovou platobnou kartou - umožňuje bezhotovostne platiť za tovar a služby..
- Platby bežným bankovým prevodom
- Internetbanking - nepretržitý prístup k svojim peňažným prostriedkom

Očakávanie:

- vyhľadať trendy bezhotovostných operácií

Bezhotovostné operácie môžu byť realizované prostredníctvom:

- platobných príkazov v listinnej forme predkladaných v ktorejkoľvek pobočke
- elektronického bankovníctva

Formy bezhotovostných operácií:

- Úhradová forma prostredníctvom: -príkazu na úhradu
-trvalého príkazu na úhradu
-hromadného príkazu na úhradu
- Inkasná forma prostredníctvom: -súhlasu na inkaso

Trendy bezhotovostných operácií sú nasledovné:

Telebanking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou telefónneho spojenia,
- ide o nonstop a bezplatný prístup po prihlásení sa cez identifikačný kód,
- telefonický rozhovor môže prebiehať dvoma spôsobmi:
  - komunikáciou s automatickým telefónnym hlasovým systémom,
  - prostredníctvom komunikácie s telefónnym bankárom,
- cez automatickú hlasovú službu môžete:
  - získať informácie o produktoch a aktuálnych zostatkoch na Vašich bežných účtoch,
  - vykonávať úhrady či zadávať trvalé platobné príkazy,
- na to, aby ste mohli túto službu využívať, musíte mať k dispozícii telefón s tónovou voľbou.

GSM banking

- bankovníctvo uskutočňované prostredníctvom mobilného telefónu,
- banka do telefónu nahrá vlastnú bankovú aplikáciu, ktorá sa zobrazí v menu telefónu,
- prístup k tejto aplikácii je chránený bankovým PIN, ktorý sa nazýva BPIN,
- následne stačí listovať v menu aplikácie a vybrať niektorú zo základných služieb,
- informácie o Vami vybranej službe získate formou textovej správy na mobilný telefón, alebo formou e-mailu do e-mailovej schránky, ktorá je predtým definovaná,
- všetky dáta sú šifrované a každý mobilný telefón je vybavený bezpečnostným čipom, ktorý v kombinácii s PIN kódom jednoznačne klienta identifikuje,
- bezpečnosť je zaručená aj viacerými prístupovými heslami.

Mailbanking

- využíva komunikáciu medzi bankou a klientom prostredníctvom internetu,
- cieľom je poskytnúť rýchle informácie o operáciách vykonaných na účte v elektronickej forme,
- na používanie je potrebné v banke uzavrieť zmluvu o využívaní príslušných služieb a uviesť e-mailovú adresu, na ktorú majú byť správy doručované,
- princíp služby spočíva vtom, že banka posiela informácie priamo na e-mailovú adresu klienta,
- na zaručenie bezpečnosti prenášaných správ sa používa niekoľko spôsobov v závislosti od požiadaviek klienta,
- banky poskytujú uvedenú službu väčšinou bezplatne.

SMS banking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou mobilného telefónu cez funkciu SMS,
- banka Vám vystaví autentizačný kalkulátor, ktorý generuje kód, ktorý vkladáte do štruktúr SMS správy podľa predloženej predlohy,
- forma a predloha SMS má pre každý úkon inú štruktúru, ktorú by ste si mali zapamätať,

- nevýhodou je zložitá štruktúra SMS správ, pri ktorej si je treba dávať pozor, aby ste sa nepomýlili.

WAP banking

- komunikácia klienta s bankou prebieha prostredníctvom mobilného telefónu vybaveného technológiou WAP (Wireless Application Protocol), jedná sa o podobnú funkciu ako internet banking,
- pomocou mobilného telefónu a prehliadača sa dostanete na zabezpečené WAP stránky banky,
- po zadaní autorizačného kľúča môžete zadávať rôzne príkazy

Home banking

- komunikácia klienta s bankou prebieha formou internetu,
- na počítači, ktorý je pripojený na internet, musí byť nainštalovaný software dodaný bankou,
- je bezpečnejšia ako internet banking, keďže spravujete svoj bankový účet cez Váš osobný počítač,
- nevýhoda je v tom, že je potrebné inštalovať software, potrebný na pripojenie sa na Váš bankový účet a navyše nemáte k svojmu účtu pohodlný prístup z ľubovoľného miesta

ePay

- po kliknutí, na ikonu e-Pay sa zobrazí už vyplnený platobný príkaz, ktorý stačí iba schváliť,
- táto služba umožňuje kupujúcemu platiť prostredníctvom služby Internet Banking,
- tovar si môžete objednať a zaplatiť z pohodlia Vášho domova,
- výhodou tejto platby je rýchlosť a jednoduchosť spracovania transakcie,
- po zadaní platby sa peniaze z účtu poukazujú na účet obchodníka,
- nemusíte si už dávať zasielať tovar na dobierku.

Platby platobnou kartou cez internet

- realizácia platby pomocou platobnej karty cez internet priamo prostredníctvom obchodníka (internetové portály) za tovary a služby,
- najriskynejší spôsob platby, pričom pri zadávaní informácií si obchodník môže uložiť všetky údaje o vašej karte a prakticky nemáte kontrolu nad ich ďalším použitím,

odporúčame Vám nastaviť si nízky limit platby kartou cez internet, aby v prípade zneužitia banka nedovolila vyššie platby .

Očakávanie:

- opísať platbu v tuzemskej a zahraničnej mene

Platbu v tuzemskej alebo zahraničnej mene je možné riešiť bankovým prevodom.

Pri bežnom bankovom prevode dochádza k presunu peňažných prostriedkov medzi dvoma bankovými účtami. Ide o tzv. bezhotovostný platobný styk, ktorý prebieha na základe príkazu klienta v banke (tzv. platobný príkaz).

Vo všeobecnosti platobný príkaz je možné uskutočniť:

- z vášho účtu na iný váš účet, alebo na účet niekoho iného v rovnakej banke
- z vášho účtu na iný váš účet, alebo na účet niekoho iného v inej banke v SR alebo v zahraničí

Finančný spotrebiteľ môže vykonať bankový prevod:

- platobným príkazom
- trvalým platobným príkazom
- hromadným platobným príkazom na úhradu
- príkazom na inkaso

Aby bola banka schopná realizovať vami zadaný bankový prevod, musíte jej poskytnúť nasledovné informácie:

- číslo bankového účtu, z ktorého budú tieto prostriedky hradené,
- meno majiteľa bankového účtu
- ak zadávate prevod v rámci SR:
- číslo bankového účtu,
- kód banky príjemcu platby,
- konštantný symbol (povinný údaj vyjadrujúci charakter platby),
- variabilný symbol,
- špecifický symbol, ak ho príjemca vyžaduje
- ak zadávate príkaz na úhradu do zahraničia:
- okrem čísla vášho účtu je potrebné uviesť aj:
  - IBAN kód (číslo účtu vo formáte IBAN) účtu príjemcu. Spôsob jeho použitia v platobnom styku je vám povinná oznámiť banka, ktorá vám vedie účet. Informatívny výpočet nájdete na stránke <http://www.nbs.sk/sk/platobne-systemy/iban/vypocet-a-kontrola-iban-pre-slovensku-republiku>
  - SWIFT kód, resp. BIC banky príjemcu (pozn.: kód vašej banky vám dajú priamo na pobočke banky alebo ho nájdete na výpise z vášho účtu)
  - kontaktné údaje zahraničného príjemcu platby (adresa a meno majiteľa účtu)
- od 1.2.2014 sa na **platby v tuzemskej mene** (EUR) využíva systém SEPA, ktorý predstavuje zjednotenie pravidiel a štandardov pri realizácii bezhotovostných platieb v eurách v rámci krajín Európskej únie, ktorý by malo postupne vytvárať 32 štátov (z toho 27 štátov EÚ + 3 štáty EHP Island, Nórsko, Lichtenštajnsko + Švajčiarsko a Monako a banky na územiach: Alandské ostrovy, Azory, Ceuta a Melilla, Francúzska Guyana, Gibraltar, Guadalupe, Kanárske ostrovy, Madeira, Martinik, Mayotte, Reunion, Svätý Bartolomej, Svätý Martin, Svätý Pierre a Miquelon. SEPA je záväzný len pre krajiny eurozóny,
- **platby v inej resp. zahraničnej mene**, napr. USD, GBP nie sú považované za SEPA platby, V záujme hladkého a bezproblémového prevodu finančných prostriedkov z účtu príkazcu na účet príjemcu je nutné uviesť všetky potrebné a nevyhnutné informácie o vašom bankovom spojení vrátane sumy a meny platby.

Príklad požadovaných informácií o bankovom spojení na zmluvách, faktúrach alebo iných dokladoch:

**Platíte, prosím, v náš prospech
na účet** (číslo bežného účtu)
vedený v banke..... so sídlom.....
kód banky: .....
SWIFT: .....
korešpondenčná banka
(banka s nostro účtom banky)
špecifikácia platby: faktúra číslo....., zmluva zo dňa....
(slovný popis účelu platby/PT platobný titul)

**Please pay in our favour
account** (číslo bežného účtu)
with bank .....
Bank code: .....
SWIFT: .....
correspondent bank
(banka s nostro účtom bank)
details of payment: invoice No., agreement No.
(slovný popis účelu platby/PT platobný titul)

Pripísanie finančných prostriedkov:

- pri platbách v eurách v rámci SR musia byť finančné prostriedky prevedené na účet prijímateľa nasledujúci pracovný deň po dni splatnosti platobného príkazu, ak bol príkaz predložený v listinnej forme, môže sa lehota predĺžiť o jeden deň
- pri platbách v eurách do Európskej únie, resp. EHP musia byť finančné prostriedky prevedené na účet prijímateľa najviac do 3 pracovných dní odo dňa splatnosti platobného príkazu, ak bol príkaz predložený v listinnej forme, môže sa lehota predĺžiť o jeden deň
- pri platbách mimo Európskej únie, resp. EHP a v menách iných ako euro je potrebné sa informovať o lehotách priamo vo vašej banke
- banky uplatňujú kratšie lehoty v prípade prevodov medzi účtami, ktoré vedie tá istá banka (prijímateľ obdrží finančné prostriedky na účet ešte v ten istý pracovný deň, kedy bol platobný príkaz splatný), alebo ak sa jedná o prevod medzi účtami, ktoré sú vedené u bánk tej istej bankovej skupiny pri cezhraničných platbách

Každá banka si za prevody v tuzemskej alebo zahraničnej mene zvyčajne účtuje poplatky, ktorých výška závisí od banky, typu účtu alebo typu úhrady (prevod tuzemský alebo zahraničný). Je preto dôležité sa informovať v banke, aký poplatok platíte za daný prevod. Každá banka má individuálny sadzobník poplatkov.

Čiastková kompetencia 2: Popísať spôsob používania rôznych metód platenia

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- porovnať charakteristiky a náklady na bežný účet a debetnú platobnú kartu ponúkané finančnými inštitúciami
- používať kurzový lístok pri výmene peňazí
- diskutovať o výhodách a nevýhodách jednotlivých platobných metód
- rozlíšiť aktívne a pasívne operácie banky

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- porovnať charakteristiky a náklady na bežný účet a debetnú platobnú kartu ponúkané finančnými inštitúciami

Bežný účet je základný bankový produkt, prostredníctvom ktorého môže klient vykonávať každodenné bankové operácie. Medzi základné operácie patrí:

- vklad,
- výber,
- prevod peňazí na iný účet.

Keď si chcete založiť bežný účet v banke je potrebné zvážiť jeho priemerné ročné náklady za vedenie a správu, taktiež treba zvážiť operácie s ním spojené a ich frekvenciu.

Štandardnými službami spojenými s bežným účtom sú:

- Jednorázové prevody
- Trvalé príkazy
- Inkaso
- Platby kartou
- Výbery v bankomate

Za vedenie bežného účtu si obyčajne banka účtuje poplatok. Avšak obyčajne si však môžete vybrať s rôznymi "balíčkov", ktoré za určitý zvýhodnený poplatok poskytujú objem služieb. Zorientovať sa v širokej ponuke takýchto balíčkových bežných účtov rozhodne nie je jednoduché. Pre porovnanie ponúk bánk je možné využiť aj tieto zdroje:

<http://www.finance.sk/bankovníctvo/bezne-ucty/balik-fo/>

<http://ekonomika.sme.sk/bezne-ucty/>

<http://openiazoch.zoznam.sk/bankove-ucty/rebricke?TopListID=BUPVU>
<http://www.menej.sk/bezne-ucty/>

Debetná platobná karta je najrozšírenejším druhom platobných kariet na Slovensku. Zvyčajne býva súčasťou balíka služieb. Nemôže existovať bez bežného účtu, t.zn. že môže byť vydaná len k bežnému účtu. Majiteľovi účtu umožňuje predovšetkým:

- okamžitý prístup k vlastným peniazom na bežnom účte
- vyberať hotovosť (napríklad z bankomatu alebo na pobočke banky),
- uhrádzať platby za tovary a služby (pomocou platobného terminálu alebo imprinteru),

Pri platbe debetnou kartou v obchode alebo pri výbere z bankomatu používa klient banky vždy iba vlastné peniaze. Najviac môže vybrať peniaze do výšky disponibilného zostatku.

Slovensko má z porovnávaných krajín najnižšie poplatky za vedenie platobných kariet. Najväčší podiel na celkových nákladoch majú v prípade Slovenska paušálne poplatky za správu účtu a vedenie výpisov.

Očakávanie:

- diskutovať o výhodách a nevýhodách jednotlivých platobných metód

Platobná metóda predstavuje spôsob vyrovnania finančného záväzku, a to:

- bezhotovostne (platby bežným bankovým prevodom),
- platenie cez internet (internet banking),
- platenie pomocou bankových kariet (kreditnou kartou, debetnou kartou, charge kartou)
- hotovosťou,
- a iné.

Platby bežným bankovým prevodom:

- **platobným príkazom** na úhradu - touto formou sa realizujú jednorázové platby rôzne veľkých súm
- **trvalým platobným príkazom** na úhradu - t.j. môžete požiadať svoju banku, aby vami definovanú výšku peňazí posielala pravidelne v stanovený deň tomu istému príjemcovi sumy
- **hromadným platobným príkazom na úhradu** - tento príkaz môžete využiť, ak chcete naraz urobiť niekoľko prevodov z daného účtu. Ak využijete túto formu úhrady, banka vám bude účtovať iba jeden poplatok a vy ušetríte
- **príkazom na inkaso** - využíva sa na pravidelné úhrady čiastok, ktoré nemusia mať rovnakú výšku (napr. úhrada za telefón)
  - inkasná inštrukcia dáva právo určenej osobe alebo organizácii (napr. plynárne, elektrárne, mobilný operátor,...) požadovať stiahnutie istej finančnej čiastky z vášho účtu v jej prospech
  - v banke si môžete nastaviť maximálny limit – t. j. zadefinovať maximálnu čiastku, ktorá sa môže v stanovených časových periódach (napr. mesačne) uhradiť konkrétnemu príjemcovi z vášho účtu
  - pokiaľ platba, ktorú žiada zaplatiť príjemca, je väčšia ako vami zadaný inkasný limit, banka túto platbu zamietne a na účet príjemcu nepošle žiadnu čiastku
  - inkasná platba bude vykonaná za predpokladu, že ste o tejto platbe vopred informovaný, t.j. máte písomnú alebo elektronickú informáciu o čiastke a dátume jej odčítania z vášho účtu
  - predtým, ako zadáte inkasný príkaz, informujte vopred organizáciu, ktorej chcete platiť touto formou a vyplňte jej príkaz k inkasnej platbe

Platenie cez internet:

- spotrebiteľ, využívajúci službu Internet Banking (ďalej v texte "IB"), môže z pohodlia svojho domova alebo kancelárie robiť väčšinu bankových operácií bez toho, aby osobne navštívil pobočku

- okrem času vám IB šetrí aj peniaze, pretože banka vám za transakcie bude účtovať menej, ako keby ste ich uskutočnili na pobočke. Pre banky to totiž znamená zníženie nákladov na počet a vybavenosť klasických pobočiek
- výrazný konkurenčný boj finančných inštitúcií o klienta spôsobil, že platby a príkazy zadávané cez IB sú často krát bezplatné (závisí to od každej finančnej inštitúcie samostatne)
- je možné uskutočňovať uvedené operácie:

Pasívne operácie

- informácie o zostatkoch na bežnom účte
- výpis z účtu
- história pohybov na účte podľa nastavených kritérií
- prehľad investície do investičných fondov spravovaných vašou bankou
- sledovanie platieb s platobnými bankovými kartami a mnoho iných funkcií

Aktívne operácie

- možnosť zadávať a rušiť platobné príkazy na úhradu a inkasné príkazy (vrátane trvalých príkazov) domáce i cezhraničné
- možnosť disponovať s termínovanými vkladmi, vrátane ich zrušenia
- možnosť uzavretie poistenia
- nastavenie limitov na výbery hotovosti, pre platby platobnými kartami a na platby cez internet

Vaše požiadavky sú posielané do banky a banka s vami komunikuje v reálnom čase. Všetky vaše požiadavky sa musia zobrazíť na obrazovke počítača a je ich možné tlačiť alebo posielat' emailom.

Platenie pomocou bankových kariet:

- Debetná karta
  - je pevne naviazaná na bankový účet, umožňuje čerpať prostriedky do výšky disponibilného zostatku na bežnom účte
  - platby či výbery touto kartou sú strhávané priamo z bežného účtu, ku ktorému bola táto karta vydaná
  - karta môže mať domácu, ale aj medzinárodnú platnosť
  - finančné prostriedky sa strhávajú z účtu ihneď, nemáte teda možnosť využiť tzv. bezúročné obdobie ako v prípade kreditnej karty
- Kreditná karta
  - je druh platobnej karty, ktorá má pridelený úverový limit poskytnutý bankou alebo nebankovou inštitúciou
  - karta môže mať domácu, ale aj medzinárodnú platnosť
  - výška úverového limitu závisí od bonity klienta, ktorému bola daná karta poskytnutá
  - finančné prostriedky do výšky úverového limitu sú okamžite pripravené na čerpanie. V prípade, že použijete túto kartu pri platbe alebo na výber hotovosti, automaticky čerpáte pôžičku, ktorú je treba splácať
  - každá inštitúcia, ktorá vydáva kreditnú kartu, ponúka držiteľom kariet určité bezúročné obdobie (spravidla 30 - 50 dní), počas ktorých čerpané prostriedky neúročí. V prípade, že splatíte pôžičku čerpanú kartou počas tohto obdobia, neplatíte žiaden úrok.
  - vždy dbajte pri kreditnej karte na sledovanie stavu vášho účtu, kedy je splatný "úver", ktorý ste čerpali kreditnou kartou. Ak nechcete platiť vysoké úroky, resp. ak chcete plne využiť bezúročné obdobie a následne úver ihneď splatiť, nastavte si trvalý príkaz na inkaso k vášmu úverovému účtu
- Charge karty
  - je druh platobnej karty, ktorá má pridelený úverový limit
  - držiteľ takejto karty môže vykonávať transakcie (čerpať úver) do výšky schváleného úverového limitu počas definovaného obdobia (zvyčajne počas 1 mesiaca)

- na konci účtovného obdobia (zvyčajne na konci kalendárneho mesiaca) je držiteľ karty povinný celý dlh splatiť naraz (a nie postupne ako v prípade kreditnej karty). Následne môže opäť čerpať svoj úverový limit

Očakávanie:

- rozlíšiť aktívne a pasívne operácie banky

Všetky operácie, ktoré vykonávajú obchodné banky môžeme rozdeliť do dvoch skupín:

1. pasívne operácie

2. aktívne operácie

U pasívnych operácií ide o sústreďovanie cudzích zdrojov, ktoré predstavujú rozhodujúcu časť bankového kapitálu, potrebného na podnikanie. Banka tu vystupuje ako **dlžník**.

Formy sústreďovania cudzieho kapitálu predstavujú:

- **vklady všeobecne (fyzických a právnických osôb),**
- **vklady na požiadanie** - sú vlastne peniaze, ktoré si klienti ukladajú na svoj bežný účet a môžu nimi voľne disponovať. Sú to vklady bez časovej viazanosti a pre banku sú veľmi nákladným a najmenej stabilným cudzím zdrojom, preto sú aj najmenej úročené. Ku vkladom na požiadanie patria:
  - **vklady podnikateľských subjektov** – ide o bežný účet podnikateľských subjektov. Môžu byť bez úverového rámca, alebo s úverovým rámcem. Sú úročené veľmi nízko. Slúžia na ukladanie peňažných prostriedkov v €, na realizáciu platobného styku. Účet sa zriaďuje na základe písomne uzavretej zmluvy o bežnom účte ku ktorej sa prikladá podpisový vzor.
  - **vklady obyvateľstva** – jedná sa o:
    - sporožirové,
    - osobné,
    - kontokorentné účty a podobne.

Podiel týchto vkladov rastie s rozširujúcim sa bezhotovostným platobným stykom. Obyvateľstvo využíva tieto vklady na úhradu svojich platobných záväzkov, pravidelne sa opakujúcich platieb, jednorázových príkazov na úhradu, výbery hotovosti z bankomatu pomocou bankomatových kariet a podobne.

- **vklady vlády a miestnych orgánov** – predstavujú malý podiel na celkových vkladoch na požiadanie. Vznikajú v priebehu rozpočtového obdobia a prechodného prebytku ich príjmov nad výdavkami.
- **vklady bánk v iných bankách** – súvisia s technikou vykonávania platobného styku a zúčtovania medzi bankami. Niekedy si malé banky ukladajú svoje prostriedky vo veľkých bankách z dôvodu zachovania likvidity, resp. iných dôvodov.

- **úsporné vklady**- slúžia na dlhodobjšie uloženie prostriedkov klienta a nemožno ich využívať v platobnom styku. Pre banku sú pomerne stabilný úverový zdroj, preto je pri nich vyšší úrok.

Formy úsporných vkladov:

- **vkladové účty** – sú najrozšírenejšie, najčastejšie sú spojené s vkladnou knižkou. Vkladná knižka je cenný papier, ktorý vystaví peňažný ústav klientovi pri prvom vklade, t.j. ako potvrdenie o vklade. Obsahuje zmeny sumy vkladu, konečné zostatky, úroky, výpovedné lehoty a iné skutočnosti. Druhy vkladných knižiek:
  - vkladná knižka bez výpovednej lehoty,
  - vkladná knižka pre deti a mládež,
  - výherné vkladné knižky.
- **účty majetkového sporenia** – na nich sa ukladajú vklady slúžiace na dlhodobé investovanie do cenných papierov.
- **účty stavebného sporenia – organizujú ich špecializované stavebné sporiteľne, napr. Prvá stavebná** sporiteľňa alebo VÚB Wüstenrot. Sú spojené s vyplácaním štátnej prémie,
- **účty poisťového sporenia** – predstavujú kombináciu úsporného vkladu a životného poistenia.
- **termínované vklady**- sú dlhodobjšie viazané vklady, klient sa dobrovoľne zaväzuje nedisponovať s vkladom po určitý čas. Pre banku sú pomerne stabilným peňažným zdrojom. Často sú spojené s mnohými výhodami, úročené sú vyššou úrokovou sadzbou

- **vkľadov  listy** sú kr tkodob  cenné papiere. Banky ich vydávajú na dohodnut  obdobie (od 1 mesiaca do 1 roka) s pevnou úrokovou sadzbou.
- **bankov  obligácie,**
- ** very a p z i ky** od centrálnej banky a od ostatných bánk

Pre obchodn  banku je pri ziskovan  cudzích zdrojov veľmi d ležit :

- **štruktúra ziskann ch zdrojov,**
- **výška úroku,** ktor  sa banka zaväzuje zaplatiť

Aktívne operácie predstavujú činnosti, ktorými sa mení objem aktív. Banka vystupuje ako veriteľ. Patria sem:

-  verov  operácie,
- investičn  činnosti bánk.

Najčastejšie poskytovan  úvery sú:

- **bankov  úver** – predstavuje dočasné poz i anie peňazí obchodnou bankou /veriteľ/ jej klientovi /dl zn k/ za určit  cenu –  rok.
- **reeskont zmeniek** – banka, ktor  potrebuje ziskat  peniaze a vlastn  obchodovateľn  zmeny, predá ich pred ich splatnosťou inej banke,
- ** ver na bežnom účte** –  erpanie úveru na bežnom účte, na ktorom sa uskutočňuje medzibankov  platobn  styk,
- **reeskontovan  úver** – emisn  banka odkupuje eskontované zmenky,
- **vkľady bánk v iných bankách** – ide o kr tkodob  úvery
- **lombardn  úver od emisnej banky** – ako záloha hnutel'n  majetok.

Zlat  pravidlo investovania je rozumn  rozlozenie rizika medzi niekoľko inštituc i. Do rizikových investic i by nemalo byť vložen  viac ako 10 – 20% úspor. Platí, že čím v šš  výnos očakávame, t m v ššie riziko musíme podstúpiť preto je d ležit  zvolit  vhodn  kombináciu rizika a výnosu.

Očakávanie:

- poznať typy poplatkov pri virtuálnych menách a porovnať ich s transakciami pri ostatných menách

Virtuálne meny umožňujú vykon vat  platby vo virtuálnom prostredí, napríklad pri hran  hier, alebo na sociálnych sieťach. Stávajú sa obchodovateľnými komoditami, menami ako sú napr. Bitcoin, E-Gold, Litecoin, Peercoin a pod. Sú vyuz van  na výmenu online kreditu za tovary a služby. Neexistuje centrálna banka, ktor  by ich emitovala. Sú vytv ran  online.

Pre objektivitu je treba zdôrazniť, že väčšina firiem prijíma virtuálne meny len ako prepočet za ostatn  menu. Pri prij man  virtuálnej meny ako spôsobu platby ťetria za nemal  transakčn  náklady, ktorým firmy čelia, keď im niekto platí za tovar či službu kreditnou kartou alebo niektorým z rozšírených platobných systémov. Platby majú veľmi nízke náklady a odbúrava sa potrebu dať zarobiť prostredníkom. A preto obchodník ťetr  náklady. Keď prijíma platbu prostredníctvom platobnej karty online, pr de zvyčajne o 2 až 7% sumy. Pri virtuálnych menách je tento poplatok okolo 1%. Za ušetren  náklady môže napríklad prijat  nového zamestnanca, brigádnika alebo investovat  do rozvoja firmy. Preto je prijímanie platieb vo virtuálnych menách stále populárnejšie a bude ďalej rásť.

Transakcie medzi pouz vateľmi sú priame, bez zbytočných poplatkov a v podstate úplne anonymn . Nie sú kryt  zlatom ani inými ceninami. Ich hodnota závisí výlučne od dôvery ľudí a ich ochoty s nimi obchodovat , inak povedané, od aktuálneho záujmu o t to menu.

Na virtuálne meny sa dá pozerať aj ako na technológie, ktor  umožňujú veľmi rýchlo presunúť nemal  čiastky po svete. Ak napríklad podnikáte v EU a obchodujete s americkou firmou, musíte zaplatiť faktúru v dolároch. Banka vám musí urobiť prepočet, kde stratíte nejak  to percento len pri prevode z eura na dolár a potom vám ešte stiahne z úctu poplatok za zrealizovanie platby. Poplatok nezaplatíte len vy, ale aj protistrana, ktor  platbu prijala. Ak si d  váš partner do podmienok, že transakčn  náklady sú na výše triko, musíte zaplatiť často sumu prevyšujúcu 50 . Samozrejme, k tomu poplatok za prevod meny v nev hodnom kurze. Pri platbe virtuálnou menou je suma preveden  na druhú stranu Atlantického oceánu za niekoľko minút a s veľmi symbolickým poplatkom, napr. 0.005

BTC. Navyše je platba virtuálnou menou jednoduchšia, nemusíte sa prihlasovať do internet bankingu a vyplňať množstvo údajov ako iban, bic/swift, sumu, adresu odosielateľa, adresu banky.

Virtuálne meny sú aj investíciou, lebo jeho hodnota významne rastie voči ostatným menám. Hlavnú úlohu tu zohráva jeho deflačný charakter. Počet virtuálnych mien v obehú rastie pomalšie, ako počet užívateľov a to má za následok, že rastie jeho cena. Pri investovaní však hrá značný faktor aj špekulácia, preto sú veľmi volatilné a ich kurz rastie alebo klesá aj o 20-30% denne. Je preto nevyhnutné pri investovaní do virtuálnej meny investovať len toľko, koľko môžete stratiť a koľko psychologicky dokážete uniesť.

Virtuálne meny v porovnaní s ostatnými menami ťahajú za kratší koniec.

Spôsoby platenia daní

Poukazať na spôsob platby, v hotovosti, poštovým poukazom, bankovým prevodom.

Daň sa môže zaplatiť:

1. bezhotovostne z účtu vedeného v banke. Znamená to, že ak máme peniaze v banke, banka na základe nášho príkazu z nášho účtu zaplatí daň. Musíme mať tam také množstvo peňazí, aby stačili na zaplatenie dane, ktorá bola vypočítaná a ktorá sa má zaplatiť.
2. v hotovosti poštovým poukazom. Ak vieme koľko peňazí potrebujeme na zaplatenie dane, tak vypíšeme poštovú poukážku, ktorú dostaneme na pošte. Poukážku vypíšeme tak, že uvedieme naše meno, sumu dane a daňový úrad, ktorému platíme daň. Pošta naše peniaze prevezme, opečiatkuje poukážku a jednu časť z nej nám vráti, aby sme mali doklad, že sme daň zaplatili. Pošta poukáže peniaze daňovému úradu.
3. v hotovosti, v prípade keď platíme daň obci, napr. daň za pozemok, dom, psa a iné. Daň na obecnom úrade môžeme v hotovosti zaplatiť len do výšky 300 eur.

Lehoty na platenia daní

Keďže máme rôzne druhy daní, každá daň má zákonom stanovenú lehotu na jej zaplatenie.

Daň z príjmov – do 31.3. za predchádzajúci kalendárny rok

DPH – do 25 dní po skončení zdaňovacieho obdobia, ktorým je buď kalendárny mesiac alebo kalendárny štvrtrok.

Daň z motorových vozidiel – do 31. januára za predchádzajúci kalendárny rok

Možnosť odkladu platenia daní a zaplatenie dane v splátkach

Ak daňovník nemá k dispozícii finančné prostriedky v termíne na zaplatenie dane, môže daňový úrad povoliť odklad zaplatiť daň alebo zaplatiť daň v splátkach.

Pri odklade platenia dane je potrebné požiadať o tento odklad daňový úrad s uvedením lehoty, v ktorej bude daň zaplatená.

Pri platení dane v splátkach je tiež potrebné požiadať o tieto splátky daňový úrad a zároveň stanoviť sumy a termíny platieb.

Za dobu odkladu zaplatenia dane alebo za zaplatenie dane v splátkach sa platí úrok.

Výpočet úroku

Za dobu povoleného odkladu platenia dane alebo platenia dane v splátkach zaplatí daňovník úrok zo sumy odkladu dane alebo zo sumy povolenej splátky. Pri výpočte úroku sa použije trojnásobok základnej úrokovej sadzby Európskej centrálnej banky platnej v deň, ktorý nasleduje po dni splatnosti dane. Ak trojnásobok základnej úrokovej sadzby ECB nedosiahne 10 %, pri výpočte úroku sa namiesto trojnásobku základnej úrokovej sadzby ECB použije ročná úroková sadzba 10 %. Úrok sa vypočíta za každý deň povoleného odkladu platenia dane alebo povoleného platenia dane v splátkach.

Príklad:

Daňovník podal daňové priznanie k dani z príjmov za rok 2013, v ktorom vykázal daň vo výške 2 500 eur. Daňový úrad mu povolil odklad zaplatenia tejto dane do 30.9.2014, pričom daňovník túto lehotu dodrží a daň zaplatí dňa 30.9.2014.

Daňový úrad vyrubí daňovníkovi úrok za každý deň omeškania od 31.3.2014 do 29.9.2014, t.j. za 183 dní.

Pri výpočte úroku sa použije 4-násobok základnej úrokovej sadzby ECB platnej v deň vzniku daňového nedoplatku, t.j. platnej dňa 31.3.2014. Keďže základná úroková sadzba ECB platná dňa 31.3.2014 bola 0,25 % a jej trojnásobok predstavuje iba 0,75 %, pri výpočte sa použije 10 %.

Výpočet: $2\,500 \times 10 \% / 365 \times 183 \text{ dní} = 250 : 365 \times 183 = 125,3367$ eura – po zaokrúhlení 125,30 eura.

Sankcie za nezaplatenie dane – výpočet sankcie

Rozlišujeme sankciu za oneskorenú úhradu dane (t.j. úrok z omeškania) a sankciu za priznanie dane v daňovom priznaní v nesprávnej výške (t.j. pokuta).

Úrok z omeškania sa vypočíta z dlžnej sumy za každý deň omeškania platby vo výške 4-násobku základnej úrokovej sadzby Európskej centrálnej banky, minimálne však vo výške 15 %.

Príklad:

Daňovník mal zaplatiť daň z príjmov dňa 31.3.2014 v sume 540 eur. Túto daň zaplatil až 30.4.2014. Počet dní omeškania platby je 30 dní.

Výpočet:

$540 \times 15 \% / 365 \times 30 \text{ dní} = 81 : 365 \times 30 = 6,657$ eura – po zaokrúhlení 6,60 eura.

Pokuta z rozdielu dane uvedenej v daňovom priznaní a zistenej správcom dane

vypočíta sa ako súčin 3-násobku základnej úrokovej sadzby Európskej centrálnej banky a sumy rozdielu dane, minimálne však vo výške 10 % rozdielu dane.

Príklad:

Daňovník priznal daň z príjmov v daňovom priznaní vo výške 540 eur. Správca dane na základe vykonanej daňovej kontroly zistil, že daň má byť 1 000 €. Rozdiel je 460 eur. Základná úroková sadzba ECB je 0,25 %.

Výpočet:

$460 \times 10 \% = 46$ eur.

Daňovníkovi bude uložená pokuta vo výške 46 eur.

Čiastková kompetencia 3: Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom rozhodovaní o nákupe

Úroveň 2:

Očakávaná, že žiak je schopný:

- opísať tvorbu ceny ako súčasť nákladov, zisku, DPH,
- zhodnotiť vplyv ponuky a dopytu na tvorbu ceny a jej zmeny,
- uviesť príklady ako vonkajšie činitele (napr. marketing alebo reklamné techniky) môžu u rozličných jedincov ovplyvniť rozhodnutie, na čo minúť peniaze
- opísať spôsob rozhodovania pri sporení a míňaní finančných prostriedkov
- kriticky zhodnotiť informácie poskytované reklamou.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- opísať tvorbu ceny ako súčasť nákladov, zisku, DPH,

DPH a SD ovplyvňujú cenu tovarov a služieb.

Poukázat' na sadzbu DPH 20 % a sadzbu DPH 10 % pre vybrané druhy tovarov, ako sú napr. lieky, farmaceutické výrobky, knihy, obrázkové knižky, hudobniny, pomôcky pre ťažko zdravotne postihnuté osoby.

Vysvetliť tvorbu ceny s DPH, výpočet DPH z ceny tovaru vzorcom $\frac{\text{cena} \times 20}{120}$

120

Príklad: Nákup čokolády v obchode v hodnote 2,50 eura, z toho DPH predstavuje 0,42 eura.

Výpočet DPH = $2,50 \times 20 : 120$

Spotrebné dane zaťažujú tie druhy tovarov, ktoré nie sú pre život potrebné a zaraďujú sa do tzv. luxusných výrobkov. Ide o:

Alkoholické nápoje – lieh, víno, pivo

Tabakové výrobky – cigareta, cigara, tabak

Elektrina, uhlie a zemný plyn – okrem domácností

Minerálne oleje – motorová nafta, benzín, vykurovací olej

Príklady výpočtu DPH a SD

0,7 l fľaša vodky 40%	7,00 €
v tom DPH	1,17 €
SD	3,02 €
cena bez daní	2,81 €

0,5 l piva 10°	1,20 €
v tom DPH	0,20 €
SD	0,15 €
cena bez daní	0,85 €

0,75 l sektu (tzv. šampanské):	4,50 €
v tom DPH	0,75 €
SD	0,60 €
cena bez daní	3,15 €

Bežné víno patrí na Slovensku medzi tradičné poľnohospodárske produkty, preto má nulovú sadzbu dane – daň sa neplatí

Krabička bežných cigariet	3,00 €
v tom DPH	0,50 €
SD	1,73 €
cena bez daní	0,77 €

Tabak do fajky (100 g)	26,00 €
v tom DPH	4,33 €
SD	7,11 €
cena bez daní	14,56 €

Očakávanie:

- uviesť príklady ako vonkajšie činitele (napr. marketing alebo reklamné techniky) môžu u rozličných jedincov ovplyvniť rozhodnutie, na čo minúť peniaze
- kriticky zhodnotiť informácie poskytované reklamou.

Reklama je podľa zákona č. 147/2001 Z. z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o reklame“) **predvedenie, prezentácia alebo iné oznámenie v každej podobe** súvisiace s obchodnou, podnikateľskou alebo inou zárobkovou činnosťou **s cieľom uplatniť produkty na trhu.**

Reklama nesmie najmä:

- a) obsahovať čokoľvek, čo znevažuje ľudskú dôstojnosť, uráža národnostné cítienie alebo náboženské cítienie, ako aj akúkoľvek diskrimináciu na základe pohlavia, rasy a sociálneho pôvodu,
- b) propagovať násilie, vandalizmus alebo vulgárnosť a navádzať na protiprávne konanie alebo vyjadrovať s ním súhlas,
- c) prezentovať nahotu ľudského tela pohoršujúcim spôsobom,
- d) prezentovať produkty poškodzujúce životné prostredie alebo produkty škodlivé životu alebo zdraviu ľudí, zvierat alebo rastlín bez toho, aby sa na škodlivosť výslovne a zreteľne neupozornilo,
- e) ohrozovať fyzické zdravie ani psychické zdravie občana,
- f) atď.

Reklama musí dodržiavať zásady jazykovej kultúry ako aj gramatické a pravopisné pravidlá.

Porovnávací reklama je reklama, ktorá priamo alebo nepriamo označuje iného podnikateľa alebo jeho produkty.

Porovnávací reklama je prípustná, len keď:

- a) porovnáva tovary, služby alebo nehnuteľnosti, ktoré uspokojujú rovnaké potreby alebo sú určené na rovnaký účel,
- b) nediskredituje ani nehaní tovary a služby iného podnikateľa,
- c) nevyužíva nečestne výhodu dobrého mena iného podnikateľa,
- d) nevyvoláva zámenu medzi obchodníkmi,
- e) atď.

Príklady modelových situácií, otázok, úloh a námetov na diskusiu:

- 1.) Nájdite čo ďalšie, okrem vyššie uvedeného, nie je v reklame prípustné podľa zákona o reklame.
- 2.) Stretli ste sa už s porovnávacou reklamou? Bola podľa Vášho názoru prípustná v zmysle zákona o reklame?
- 3.) Nájdite v zákone o reklame ďalšie podmienky za akých je prípustná porovnávací reklama.
- 4.) Skúste vlastnými slovami charakterizovať tzv. podprahovú reklamu. Stretli ste sa už s podprahovou reklamou? Je podľa Vášho názoru prípustná? Nájdite odpoveď v zákone o reklame.
- 5.) „Poznáte výrobky firmy XZY123? Tak na tie zabudnite! Sú ničím v porovnaní s našimi novými jedinečnými výrobkami. Od dnes využívajte len nás! Len my Vám ponúkame kvalitu a dobrú cenu. Od teraz viac nemusíte čeliť nekvalite a druhotriednosti, sme tu pre Vás.“
Posúďte, či je táto reklama v súlade so zákonom o reklame. Uveďte dôvody, ktoré Vás viedli k Vášmu záveru.
- 6.) Skúste vlastnými slovami charakterizovať tzv. vábivú reklamu. Stretli ste sa už s vábivou reklamou? Je podľa Vášho názoru prípustná, resp. povolená? Nájdite odpoveď v zákone o ochrane spotrebiteľa
- 7.) Skúste vlastnými slovami charakterizovať reklamu typu nalákať a zmeniť. Stretli ste sa už s takouto reklamou? Je podľa Vášho názoru prípustná, resp. povolená? Nájdite odpoveď v zákone o ochrane spotrebiteľa

Čiastková kompetencia 3: Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom rozhodovaní o nákupe

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť účinok inflácie na kúpnu silu
- rozlíšiť pozitívne a negatívne vplyvy reklamy na spotrebiteľa.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- rozlíšiť pozitívne a negatívne vplyvy reklamy na spotrebiteľa

Zákon o reklame stanovuje všeobecné požiadavky na reklamu (viď. úroveň 2 tejto čiastkovej kompetencie). Reklama však musí byť v súlade aj s inými právnymi predpismi (napríklad zákon o ochrane spotrebiteľa...).

Reklama nesmie byť, rovnako ako iné obchodné praktiky predávajúcich, nekalá (viď. úroveň 2 a úroveň 3 čiastkovej kompetencie 6: Stručne zhrnúť hlavné princípy ochrany spotrebiteľov v Teme: Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí). Zákon o reklame stanovuje všeobecné požiadavky na reklamu. Ak ide o reklamu určenú pre spotrebiteľov, obsah reklamy sa musí vždy hodnotiť, či nepredstavuje nekalú obchodnú praktiku v zmysle zákona o ochrane spotrebiteľa.

Čiastková kompetencia 4: Vysvetliť daňový a odvodový systém

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť rozdiel medzi daňou z pridanej hodnoty a daňou z príjmu
- uviesť príklady, ako štát využíva príjmy z daní
- použiť internetovú kalkulačku na výpočet výšky čistej mzdy.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- uviesť príklady, ako štát využíva príjmy z daní

Štátny rozpočet predstavuje:

- základnú súčasť rozpočtu verejnej správy
- bilanciu príjmov a výdavkov štátu
- centralizovaný peňažný fond, ktorý je vytváraný, rozdeľovaný a používaný predovšetkým s využitím nenávratného a neekvivalentného spôsobu rozdeľovania
- vyjadruje peňažne vzťahy spojené s plnením funkcií štátu;
- plán príjmov a výdavkov štátu,
- najdôležitejší finančný nástroj presadzovania štátnej hospodárskej politiky,
- zabezpečuje sa ním financovanie hlavných funkcií štátu v príslušnom rozpočtovom roku.
- základný operatívny program vlády vyjadrený v číslach,
- schválený vrcholným zákonodarným zborom,
- schvaľuje parlament zákonom o štátnom rozpočte
- jeho základnou funkciou je redistribúcia národného dôchodku v súlade s plnením politických, ekonomických a sociálnych úloh štátu

Štátny rozpočet ukazuje, aké plánované výdavky budú v konkrétnom roku vyžadovať jednotlivé vládne programy a aké príjmy môže vláda očakávať pri existujúcom daňovom systéme. Rozpočtové obdobie je jednoročné.

Štát využíva svoje rozpočtové prostriedky na:

- ovplyvňovanie investícií,
- urýchľovanie ekonomického rastu
- alebo stimulovanie rozvoja vybraných odvetví.

Zákonom o štátnom rozpočte sa schvaľuje najmä:

- výška príjmov štátneho rozpočtu,
- limit výdavkov štátneho rozpočtu,
- maximálna výška rozpočtovaného schodku
- alebo minimálna výška rozpočtovaného prebytku štátneho rozpočtu, ak nie sú príjmy a výdavky vyrovnané.

Štátny rozpočet tvoria najmä:

1. Príjmy štátneho rozpočtu

- Hlavným zdrojov príjmov štátneho rozpočtu sú dane od právnických a fyzických osôb, ktoré tvoria najvýznamnejšiu položku (okrem daní, ktoré sú príjmom rozpočtov obcí a vyšších územných celkov), príslušné prostriedky Európskej únie, poplatky, pokuty a iné sankcie.

Medzi daňové príjmy zaraďujeme:

- **Dane**
- **Clá**
- **Poplatky**
- **Poistné na sociálne zabezpečenie**

Daň je povinná, zákonom stanovená platba nenávratného charakteru, ktorú ekonomické subjekty pravidelne odvádzajú do štátneho rozpočtu stanovenej výške a stanovenom termíne. Dane sú charakteristické:

- nenávratnosťou,
- neekvivalenciou,
- nedobrovoľnosťou

Clo je jednorazovo platená dávka pri prevoze tovaru cez hranice

Poplatky sú platby, ktoré ekonomické subjekty hradia za výkony štátnych a miestnych orgánov, pričom sú charakteristické istou mierou protihodnoty

Poistné na sociálne zabezpečenie predstavuje napr. dôchodkové a zdravotné poistenie, príspevok na štátnu politiku zamestnanosti a iné

Nedaňové príjmy štátu tvoria:

- Príjmy z podnikateľskej činnosti,
- Príjmy z prenájmu štátneho majetku,
- Prijaté sankčné platby,
- Prijaté úroky,
- Prijaté splátky pôžičiek,
- Prijaté peňažné dary,
- Výnosy z predaja cenných papierov,
- a iné.

2. Výdavky štátneho rozpočtu

Predstavujú najmä tieto výdavkové položky:

- **transferové platby,**
- **vládne výdavky na nákup výrobkov a služieb.**
- v členení podľa **kapitol** sú to najmä:
  - výdavky štátnych rozpočtových organizácií zabezpečujúcich plnenie úloh štátu,
  - výdavky na financovanie spoločných programov SR a EÚ,
  - výdavky na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy územnej samospráve.

Transferom sa rozumejú také výdavky štátneho rozpočtu, za ktoré štátne orgány nedostanú od príjemcu žiadnu protihodnotu. Ide napríklad o :

- výplaty starobných, invalidných alebo vdovských dôchodkov,
- podpory v nezamestnanosti,
- sociálne dávky,
- rodinné prídavky,
- štipendiá
- iné druhy podpôr.

Rozdiel medzi daňami a transferovými platbami je označovaný pojmom čisté dane.

Výdavky na nákup výrobkov a služieb, teda štátne nákupy sú vynakladané na tržné transakcie. Zdrojom týchto výdavkov sú čisté dane.

Ak ich rozsah nie je dostatočný, štátne nákupy sú realizované prostredníctvom:

- pôžičky,
- či emisie dodatočných peňažných prostriedkov.

3. Prebytok štátneho rozpočtu alebo schodok štátneho rozpočtu

- ak príjmy a výdavky nie sú vyrovnané

Charakterizovať základné druhy daní – daň z príjmov a DPH /priame a nepriame dane a prečo sa tak volajú.

Poukázať na všetky druhy daní, pričom bližšie špecifikovať iba daň z príjmov a DPH.

1. Daň z príjmov – fyzických osôb a právnických osôb
2. DPH
3. Spotrebné dane – z alkoholických nápojov, z tabakových výrobkov, z minerálnych olejov, elektriny, uhlia a zemného plynu
4. Miestne dane – daň z nehnuteľností, daň za psa, daň za ubytovanie, daň za komunálny odpad, daň za predajné automaty, daň za nevýherné hracie prístroje

Bližšie poukázať na **daň z príjmov fyzických osôb**, a to:

- z príjmov zo závislej činnosti – t.j. zo zamestnania
- z príjmov z podnikania – živnostenský list – napr. majiteľ obchodu, remeselník (murár, stolár, maliar), kaderníčka, krajčírka
- z príjmov z inej samostatnej zárobkovej činnosti – napr. umelec – spevák, herec, sochár, maliar, spisovateľ, profesionálny športovec – futbalista,
- z príjmov z prenájmu nehnuteľností – ak majiteľ bytu prenajme byt inému užívateľovi
- z príjmov z kapitálového majetku – napr. úroky z vkladov na vkladných knižkách, úroky z vkladov na účtoch v banke,
- z ostatných príjmov – napr. z príležitostného príjmu z predaja ovocia na trhu, z príjmu z predaja bytu, z predaja auta, výhry z reklamných súťaží

Daň z príjmov právnických osôb – platí sa zo zisku obchodných spoločností a družstiev

Daň z pridanej hodnoty (DPH)

1. Kto má povinnosť sa registrovať – zdaniteľná osoba, ktorá dosiahla za najviac 12 predchádzajúcich po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov obrat 49 790 eur. Zdaniteľnou osobou je každá osoba, ktorá vykonáva akúkoľvek ekonomickú činnosť, z ktorej dosahuje príjem a ktorá zahŕňa činnosť výrobcov, obchodníkov a dodávateľov služieb.
2. Povinnosť podávať daňové priznanie k DPH, a to v lehote do 25 dní po skončení zdaňovacieho obdobia. Zdaňovacím obdobím je kalendárny mesiac.

Oslobodené príjmy z dane príjmov fyzických osôb – určiť niektoré typy/ napr: ktoré dávky sú považované za oslobodené, do akej výšky mám oslobodený príjem pri výhre; resp. z ktorých výhier neplatím daň, uviesť príklady

Vysvetliť daň z príjmov zo závislej činnosti, jej výpočet; čo je to nezdaniteľná časť, kto si ju môže uplatniť

Uviesť príklady z vlastného života, ktoré verejné tovary a služby žiak využíva

Čiastková kompetencia 4: Vysvetliť daňový a odvodový systém

Úroveň 3:

Očakávaná, že žiak je schopný:

- charakterizovať daňový a odvodový systém v SR
- vyplniť tlačivo „Daň z príjmu FO“

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- charakterizovať daňový a odvodový systém v SR

Daňová sústava v SR, priame a nepriame dane

Priame dane – sa platia priamo správcovi dane, ktorým je buď daňový úrad alebo obecný (mestský) úrad.

Medzi priame dane, ktoré sa platia na daňový úrad patrí: daň z príjmov a daň z motorových vozidiel

Medzi priame dane, ktoré sa platia na obecný (mestský) úrad patria:

Daň z nehnuteľností, daň za psa, daň za ubytovanie, poplatok za komunálny odpad, daň za nevýherné hracie prístroje, daň za predajné automaty, daň za jadrové zariadenia

Nepriame dane – platia sa nepriamo prostredníctvom cien tovarov a služieb

Sem patrí DPH a spotrebné dane.

Správa daní – daňové úrady a mestá a obce

Vysvetliť pojem správa daní ako postup súvisiaci so správnym zistením dane vrátane daňovej kontroly a vydávania rozhodnutí.

Správcom dane je daňový úrad a obecný (mestský) úrad.

Každý správca dane vykonáva správu tých daní, ktoré vyberá.

Charakterizovať jednotlivé druhy daní

Poznať všetky druhy daní, kto ich platí, kde ich platí, kedy ich platí

Daň z príjmov fyzických a právnických osôb

DPH

Spotrebné dane

Miestne dane

Vysvetliť daň z príjmov zo závislej činnosti a jej výpočet

Vysvetliť kto ju platí a ako ju platí. Vedieť vypočítať praktický príklad.

Príklad je zverejnený aj na internetovej stránke finančnej správy – link

https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/dan-z-prijmov/zamestnanci#priklad_DP_Zamestnany

Poukázať na zamestnanecké požitky – peňažné a nepeňažné

Čo sú to vlastne zamestnanecké požitky (benefity) ?

Sú to plnenia poskytnuté od zamestnávateľa v peňažnej aj v nepeňažnej forme pre vlastných zamestnancov alebo aj pre ich rodinných príslušníkov. Tieto požitky predstavujú príjem.

Zdaňované zamestnanecké požitky:

- odmeny vrátane odmien pri životných a pracovných jubileách
- poskytnuté vozidlo zamestnávateľa zamestnancovi na súkromné účely
- poskytnuté ubytovanie, resp. byt pre zamestnanca
- poskytnuté rekreačné, rekondičné pobyty, ktoré zamestnávateľ “dobrovoľne“ (t.j. nie povinne) poskytuje svojim zamestnancom a ich rodinným príslušníkom v zariadeniach, ktoré nie sú majetkom zamestnávateľa alebo zamestnávateľom prenajaté
- školné pre zamestnanca, deti zamestnanca – poskytnuté v predškolskom zariadení, vzdelávacom alebo telovýchovnom zariadení, ktoré nie je vlastníctvom zamestnávateľa alebo v prenájme zamestnávateľa
- úrok z pôžičky od zamestnávateľa pre zamestnanca – zdaňuje sa „iba“ zvýhodnenie t.j. úrok, ktorý nemusí platiť zamestnanec (napr.) banke (keď by si zobral pôžičku od banky)
- Všetky cenové zvýhodnenia = zľavy z ceny výrobkov, služieb zamestnávateľa – napr. zľava na cestovnom zamestnanca (príp. rodinného príslušníka) dopravného podniku a pod.

Príklady nezdaňovaných (oslobodených) benefitov zamestnancov :

- rekreačné pobyty vo vlastných zariadeniach zamestnávateľa alebo v prenajatých zariadeniach
- náhrady príjmu pri práceneschopnosti aj príplatky k náhrade príjmu pri práceneschopnosti (zamestnancovi „povinne“ vyplatené zamestnávateľom)
- strava pre zamestnancov na pracovisku alebo stravovanie zamestnancov cez iné subjekty – poskytnuté stravovacie poukážky na nákup potravín, stravy)

- finančný príspevok na stravovanie pre zamestnanca, ktorý sa pre zdravotné dôvody nemôže stravovať vyššie uvedeným spôsobom
- nealkoholické nápoje na pracovisku
- pracovné prostriedky, pracovné a ochranné odevy (aj uniformy) aj príspevky na ich údržbu, poskytnuté zamestnancom aj žiakom odborných stredných škôl a odborných učilišť
- cestovné náhrady a niektoré súvisiace výdavky zamestnanca, okrem vreckového pri zahraničných pracovných cestách
- použitie zdravotníckych zariadení, vzdelávacích, predškolských, telovýchovných alebo športových zariadení zamestnávateľa alebo ním prenajatých
- príspevky na doškoľovanie zamestnancov, ktoré súvisí s činnosťou zamestnávateľa
- vecné a peňažné dary pre príslušníkov Hasičského a záchranného zboru, zamestnancom a členom hasičských jednotiek a tiež aj fyzickým osobám pri záchrane života a majetku (pri požiaroch, živelných pohromách a udalostiach a pod.)

Vysvetliť daň z príjmov z podnikania

Príjmy z podnikania sa rozdeľujú podľa skutočnosti, na základe akého právneho podkladu daňovník vykonáva podnikateľskú činnosť. Ide o príjmy:

- **z poľnohospodárskej výroby, lesného a vodného hospodárstva**, kde patria príjmy, ktoré dosahuje samostatne hospodáriaci roľník, ktorý vykonáva činnosť na základe osvedčenia vydaného podľa zákona o súkromnom podnikaní občanov a príjmy spoločníkov pozemkových spoločenstiev bez právnej subjektivity
- **príjmy zo živnosti**, ktoré dosahuje daňovník vykonávajúci činnosť na základe živnostenského oprávnenia podľa zákona o živnostenskom podnikaní,
- **príjmy z podnikania vykonávaného podľa osobitných predpisov**, kde patria príjmy daňových poradcov, audítorov, exekútorov, súkromných lekárov, notárov a pod., čiže patria sem také druhy príjmov, ktoré sú dosahované činnosťou vykonávanou len na základe osobitných právnych predpisov,
- **príjmy spoločníkov verejnej obchodnej spoločnosti a komplementárov komanditnej spoločnosti**

Daň sa vypočítava zo základu dane zníženého o nezdaniteľné časti základu dane.

Základ dane = rozdiel medzi príjmami a daňovými výdavkami.

Do daňových výdavkov možno zahrnúť iba výdavky, ktoré sú preukázané účtovnými dokladmi a súvisia s dosahovaním, zabezpečením a udrжанím zdaniteľného príjmu z podnikania.

Do daňových výdavkov nemožno zahrňovať výdavky na osobnú potrebu daňovníka, ako napr. nákup oblečenia, hodínok, šperkov, okuliarov, výdavky na plastickú chirurgiu, zuby a pod.

Príklady ďalších príjmov, ktoré podliehajú zdaneniu

Príjmy z inej samostatnej zárobkovej činnosti – lekár, zubár, umelec, maliar, spisovateľ, herec, športovec – priznávajú sa v daňovom priznaní fyzickej osoby

Príjmy z kapitálového majetku – úroky z vkladov na vkladných knižkách, z vkladov na účte v banke, úroky a iné výnosy z poskytnutých úverov a pôžičiek – zdaňujú sa zrážkou, ktorú je povinný vykonať platiteľ pri výplate, poukázaní alebo pri pripísaní úhrady v prospech daňovníka. Zrážkou dane je daň vysporiadaná a preto tieto príjmy sa neuvádzajú v daňovom priznaní.

Ostatné príjmy – napr. z predaja ovocia a zeleniny na trhu, z predaja bytu, z predaja cenných papierov, výhry, ktoré nie sú od dane oslobodené. Tieto príjmy sa priznávajú v daňovom priznaní.

Očakávanie:

- vyplniť tlačivo „Daň z príjmu FO“

Kto je povinný podať daňové priznanie k dani z príjmov fyzickej osoby a v akej lehote

Daňové priznanie k dani z príjmov je povinná podať každá fyzická osoba, ktorá v príslušnom zdaňovacom období dosiahla zdaniteľný príjem presahujúci 50 % sumy nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka, alebo ak vykazuje daňovú stratu. Za rok 2014 je povinná fyzická osoba podať daňové priznanie, ak jej zdaniteľný príjem v roku 2014 presiahol sumu 1 901,67 eura. Do zdaniteľného príjmu sa zahrňujú príjmy, ktoré nie sú od dane oslobodené.

Ak napr. daňovník dosiahne príjem z výhry do 350 eur, ktorá je oslobodená, potom sa tento príjem nezapočítava do stanovenej sumy 1 901,67 eura.

Daňové priznanie k dani z príjmov sa podáva do 31. marca nasledujúceho kalendárneho roka za predchádzajúci kalendárny rok. Daňové priznanie za rok 2014 sa bude podávať do 31. marca 2015.

Štruktúra tlačiva daňového priznania k dani z príjmov fyzickej osoby

Rozlíšiť tlačivá daňového priznania typu A a B, kedy sa použijú.

Príklad na vyplnenie daňového priznania k dani z príjmov zo závislej činnosti

Príklad na vyplnenie daňového priznania k dani z príjmov z podnikania

Tlačivo daňového priznania B, ktoré podáva podnikateľ. Príklad je zverejnený na internetovej stránke finančnej správy

– link <https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/dane/dan-z-prijmov#prikladyvyplneniaDP>

Definovať a prakticky ilustrovať pojmy: **clo, colné orgány, colná únia, jednotný trh, voľný obchod, tretie krajiny, systém odvodov ciel, daní a poplatkov, WCO, WTO, GATT**

Vysvetliť rozdiel medzi daňou z pridanej hodnoty, daňou z príjmu, spotrebnou daňou a clom. Uviesť príklady výrobkov a služieb zaťažených spotrebnou daňou alebo clom.

Čiastková kompetencia 5: **Zvážiť príspevky na darcovstvo a filantropiu**

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- opísať možnosti účasti na charitatívnych aktivitách.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- opísať možnosti účasti na charitatívnych aktivitách.

Možnosť poukázania podielu zaplatenej dane pre neziskové organizácie; ako sa poukazujú 2 alebo 3 % z podielu zaplatenej dane; komu sa poukazujú- prijímatelia

Poukázať podiel zo zaplatenej dane na osobitné účely môže **daňovník - fyzická osoba alebo právnická osoba.**

Fyzická osoba, ktorá podáva daňové priznanie k dani z príjmov vyplní priamo v daňovom priznaní vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane, kde uvedie sumu, ktorá bude prostredníctvom daňového úradu poukázaná prijímateľovi a údaje o prijímateľovi.

Podiel zo zaplatenej dane je 2 %, ak daňovník vykonával dobrovoľnícku činnosť, môže poukázať sumu **do výšky 3 %** zo zaplatenej dane.

Vyplnené vyhlásenie sa podáva v lehote na podanie na podanie daňového priznania

Zamestnanec, ktorému zamestnávateľ vykonal ročné zúčtovanie preddavkov na daň z príjmov predkladá daňovému úradu vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane osobitne, v ktorom uvedie sumu, ktorá bude prostredníctvom daňového úradu poukázaná prijímateľovi a údaje o prijímateľovi. Vyhlásenie je **osobitným tlačivom.**

Vyhlásenie a potvrdenie o zaplattení dane zamestnanec predkladá daňovému úradu **do 30. apríla** po skončení zdaňovacieho obdobia.

U fyzických osôb je **podiel zo zaplatenej dane najmenej 3 eurá**. Daňovník môže poukázať podiel zo zaplatenej dane len **jednému prijímateľovi**.

Právnická osoba, ktorá podáva daňové priznanie k dani z príjmov právnickej osoby vyplní priamo v daňovom priznaní vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane, kde uvedie sumu, ktorá bude prostredníctvom daňového úradu poukázaná prijímateľovi a údaje o prijímateľovi.

Ak v zdaňovacom období právnická osoba **darovala** finančné prostriedky najmenej vo výške **0,5 %** zo zaplatenej dane daňovníkom, ktorí nie sú založení na podnikanie, podiel zo zaplatenej dane je 2 %, ak takýto dar neposkytla, podiel zo zaplatenej dane je 1,5 %.

U právnických osôb je **podiel zo zaplatenej dane najmenej 8 eur**. Daňovník môže určiť **jedného alebo viacerých prijímateľov** s uvedením príslušných súm, **každému však najmenej 8 eur**.

Podiel zo zaplatenej dane možno poskytnúť **prijímateľovi**, ktorým je napr. občianske združenie, nadácia, účelové zariadenia cirkvi a náboženskej spoločnosti, Slovenský Červený kríž.

Predmetom činnosti týchto prijímateľov musí byť napr. ochrana a podpora zdravia, podpora a rozvoj telesnej kultúry, zachovanie kultúrnych hodnôt, podpora vzdelávania, ochrana ľudských práv, ochrana a tvorba životného prostredia.

Prijímatelia a ich predmet činnosti, ktorým je možné poskytnúť podiel zo zaplatenej dane sú presne určené v zákone o dani z príjmov.

Zoznam prijímateľov je verejný zoznam, ktorý zverejňuje Notárska komora SR.

Podiel zo zaplatenej dane **nie je možné poskytnúť fyzickej osobe**.

Čiastková kompetencia 5: **Zvážiť príspevky na darcovstvo a filantropiu**

Úroveň 3:

Očakávaná, že žiak je schopný:

- vysvetliť význam charitatívnych aktivít a opísať možnosti účasti na nich.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- vysvetliť význam charitatívnych aktivít a opísať možnosti účasti na nich

Informácia o možnosti poukázania podielu zaplatenej dane pre neziskové organizácie

Na tejto úrovni platí obsah úrovne 2 doplnený o:

Podiel zo zaplatenej dane možno poskytnúť **prijímateľovi**, ktorým je

- občianske združenie ,
- nadácia,
- neinvestičný fond,
- nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby,
- účelové zariadenia cirkvi a náboženskej spoločnosti,
- organizácia s medzinárodným prvkom,
- Slovenský Červený kríž,
- subjekty výskumu a vývoja,
- Fond rozvoja odborného vzdelávania a prípravy,

ktorých **predmetom činnosti** sú:

- ochrana a podpora zdravia; prevencia, liečba, resocializácia drogovu závislých v oblasti zdravotníctva a sociálnych služieb,
- podpora a rozvoj telesnej kultúry,
- poskytovanie sociálnej pomoci,
- zachovanie kultúrnych hodnôt,
- podpora vzdelávania,
- ochrana ľudských práv,
- ochrana a tvorba životného prostredia,
- veda a výskum,
- organizovanie a sprostredkovanie dobrovoľníckej činnosti.

Zoznam prijímateľov je verejný zoznam, ktorý zverejňuje Notárska komora SR. Zoznam prijímateľov je uvedený na internetovej stránke www.notar.sk. Aby prijímateľovi mohol byť poukázaný 2 % resp. 3 % podiel zaplatenej dane, musí byť uvedený v tomto zozname.

Podiel zo zaplatenej dane **nie je možné poskytnúť fyzickej osobe.**

Daňovník - **fyzická osoba** alebo **právnická osoba**, ktorí využijú inštitút o použití podielu zaplatenej dane na osobitné účely **nemôžu mať** do lehoty na podanie daňového priznania **nedoplatok na dani**, **nemôže mať ani povolený odklad platenia dane** a **ani povolenie platenia dane v splátkach.**

Téma č. 5 Úver a dlh

Čiastková kompetencia 1: Identifikovať náklady a prínosy jednotlivých typov úverov

Úroveň 2:

Očakávaná, že žiak je schopný:

- zhodnotiť výhody a nevýhody využívania úveru
- aplikovať na príkladoch jednoduché úročenie
- identifikovať platený a prijatý úrok
- vysvetliť, prečo je používanie kreditnej karty určitou formou pôžičky
- analyzovať možnosti získavania finančných prostriedkov cez bankové a nebankové subjekty a význam nákupov na úver

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- zhodnotiť výhody a nevýhody využívania úveru

Úver:

- predstavuje poskytnutie finančných prostriedkov jednou osobou (veriteľom) druhej osobe (dlžníkovi), pričom dlžník sa zaväzuje v dohodnutej dobe prijaté prostriedky veriteľovi vrátiť a zaplatiť aj úroky z požičaných peňazí. Splátka úveru sa tak spravidla skladá z istiny a úroku.

Úvery možno rozdeliť nasledovne:

1. Povolené prečerpanie - (kontokorentný úver) je forma spotrebiteľského úveru, ktorý umožňuje spotrebiteľovi disponovať s peňažnými prostriedkami nad rámec aktuálneho zostatku jeho účtu na krátkodobé preklopenie nedostatku finančných zdrojov klienta. Čiže umožňujú ísť tzv. „do mínusu“.

Výhody/nevýhody:

- jedná sa o bezúčelový úver (môžete ho použiť na nákup elektroniky, dovolenky, úpravy bytu,...),
- tento úver je Vám v podstate kedykoľvek k dispozícii - môžete ho čerpať vtedy, keď potrebujete, pričom úroky platíte len z aktuálne vyčerpanej sumy,
- úver splácaťe automaticky svojimi vkladmi na účet, na ktorom ste prečerpali finančné zdroje do výšky povoleného prečerpania,
- banka poskytuje peniaze do výšky úverového limitu (celkové množstvo peňazí, ktoré môžete čerpať zo svojho účtu, ak Váš zostatok na účte bude nulový), - výška úveru je individuálna a závisí od výšky príjmov žiadateľa,
- relatívne pohodlné a nenáročné na vybavenie (v prípade, že už ste klientom banky a pravidelne Vám na účet prichádza pravidelný príjem, banka Vám môže zriadiť povolené prečerpania na tomto účte),
- v prípade, že sa jedná o zaistený úver je ručenie zabezpečené termínovaným vkladom v rovnakej čiastke (alebo vyššej) ako je úverový rámec,
- v prípade nezaisteného úveru – tu nemusí byť žiadne istenie,
- úrok sa počíta z čerpanej čiastky a to až do doby kým je táto čiastka zaplatená,
- výšku úrokov stanovuje banka a v rôznych bankách môže byť rôzna,
- poplatok za povolené čerpanie je spravidla už súčasťou balíka služieb, ktorý si klient platí,
- výška poplatku za balík služieb k bežnému účtu je rôzna a závisí od banky a druhu balíka.

2. Kreditná karta - patrí medzi úverové produkty, ktorá umožňuje klientovi čerpať úver do bankou schválenej výšky, tzv. úverového limitu. Umožňuje uskutočňovať platby a výbery v hotovosti.

Výhody/nevýhody:

- klient nemusí mať bežný účet,

- klient môže čerpať úver počas istého obdobia bezúročne,
- ide o krátkodobú pôžičku s bezúčelovým využitím
- poskytnutie kedykoľvek v prípade potreby
- dĺžka bezúročného obdobia ovplyvňuje dátum splatnosti,
- po uplynutí bezúročného obdobia musí klient zaplatiť minimálnu splátku a zostatok úverového limitu môže použiť v ďalšom období,
- v prípade nesplatenia v bezúročnom období majú však vysoké úrokové sadzby a sankcie.

3. Spotrebiteľský úver - je dočasné poskytnutie peňažných prostriedkov na základe zmluvy o spotrebiteľskom úvere vo forme pôžičky, úveru, odloženej platby alebo obdobnej finančnej pomoci poskytnutej veriteľom (napr. banka alebo nebanková spoločnosť) spotrebiteľovi.

Výhody/nevýhody:

V závislosti od účelu rozlišujeme:

- **bezúčelový spotrebiteľský úver**, kde nemusíte dokladovať účel použitia finančných prostriedkov, záleží na klientovi na čo poskytnutí úver použije,
- **účelový spotrebiteľský úver**, kde dokladujete použitie prostriedkov, sú poskytnuté na konkrétny vopred stanovený účel, (úvery na auto, úvery na rekonštrukciu),

V závislosti od typu výplaty rozlišujeme:

- **hotovostné úvery** – finančné prostriedky sú poskytnuté v hotovosti,
- **bezhotovostné úvery** – finančné prostriedky sú klientovi zaslané na jeho bankový účet,

V závislosti podľa zaistenia rozlišujeme:

- **zaistené úvery** – veriteľ vyžaduje istenie, napr. založenie nehnuteľnosti, zmenku, ručiteľa
- **nezaistené úvery** – nevyžaduje sa istenie

V závislosti od doby splatnosti:

- **krátkodobé úvery** – splatné do jedného roka,
- **strednodobé úvery** – splatné od 2 do 5 rokov,
- **dlhodobé úvery** – splatné 5 a viac rokov.

Úroky

- výška úrokovej sadzby závisí od výšky ručenia alebo zabezpečenia, pričom platí - čím vyššie zabezpečenie, tým nižšia úroková sadzba,
- zvýhodnené sadzby sú poskytované aj pri účelových úveroch na kúpu automobilu a pod.

Poplatky

- poskytnutie spotrebiteľského úveru - jednorazový poplatok alebo určité percento z požičanej sumy,

4. Hypotekárny úver - je to úver s lehotou splatnosti najmenej štyri roky a najviac 30 rokov, zabezpečený záložným právom k tuzemskej nehnuteľnosti, a to aj rozostavanej, financovaný prostredníctvom vydávania a predaja hypotekárnych záložných listov hypotekárnou bankou, ktoré poskytuje hypotekárna banka na zákonom stanovené účely. Môže byť poskytnutý maximálne do výšky 70 % hodnoty založenej nehnuteľnosti.

Výhody/nevýhody:

- Klient si môže uplatniť nárok na štátnu podporu, ak ju štát poskytuje a zároveň splňa zákonné podmienky,
- Náklady spojené s hypotekárnym úverom predstavujú okrem iného aj úroky a poplatky
- vo všeobecnosti platí, čím rizikovejší klient z pohľadu finančnej inštitúcie, tým vyššia je výsledná úroková sadzba,
- ak si klient zvolí pohyblivú úrokovú sadzbu, tá je spravidla nižšia ako fixná, ale môže sa počas doby trvania úveru meniť a tým aj výška splátok úveru v budúcnosti,

Niektoré poplatky v súvislosti s hypotekárnymi úvermi:

- **poplatok za poskytnutie úveru** – spravidla jednorazový,
  - **poplatok za predčasné splatenie hypotekárneho úveru** zväčša je vyjadrovaný v percentách z predčasne splatenej sumy a jeho minimálnou hodnotou. V období skončenia lehoty fixácie je – v závislosti od úverovej zmluvy, mimo povolené obdobie býva pomerne vysoký,
  - **poplatky za zmenu zmluvných podmienok** – napr. zmena výšky splátky, zmena splatnosti, atď. (pred každú banku individuálne),
  - **poplatok za znalecký posudok**, niektoré banky preplácajú tento poplatok do určitej výšky,
  - **poplatok za vklad do katastra** – v závislosti od toho, či sa jedná o štandardné konanie (30 dňová lehota) alebo zrýchlené (15 dňová lehota),
  - **poistenie žiadateľa proti insolventnosti**,
  - **iné poplatky** – je potrebné overiť si priamo u finančnej inštitúcie, ktorá úver poskytuje, či s úverom nie sú spojené aj iné, menej štandardné poplatky,
- splácanie úverov závisí od spôsobu ich čerpania, úver je možné čerpať postupne alebo jednorazovo,
  - v prípade, že čerpáte úver postupne, splácate najskôr iba úrok z tej časti úveru, ktorú ste už vyčerpali a to až dotedy, kým nevyčerpáte celý úver. Následne začínajú riadne splátky, najčastejšie v podobe anuitných splátok (pravidelné rovnaké sumy splátok, ktoré zahŕňajú istinu aj úrok),
  - v súčasnosti niektoré banky umožňujú svojim klientom zvoliť si aj iné splácanie istiny úveru ako sú anuitné splátky. Jedná sa hlavne o degresívne alebo progresívne splácanie, to znamená, že veľkosť splátok je v čase buď klesajúca (degresívna) alebo rastúca (progresívna),
  - degresívne splátky sú vhodnejšie pre staršie vekové skupiny, ktoré chcú väčšiu časť istiny splácať v blízkej budúcnosti a naopak progresívne splátky sú vhodnejšie pre mladších, kde sa predpokladá, že ich príjem bude časom rásť a budú si môcť dovoliť splácať viac,
  - v princípe už každá banka v Slovenskej republike umožňuje predčasne splatiť úver - či už časť alebo aj celý úver, ale každá má iné pravidlá. Preto je potrebné oboznámiť sa s možnosťami predčasného splatenia už pri podpise úverovej zmluvy,
  - vo všeobecnosti však platí, že klient môže očakávať sankcie, ak sa rozhodne pre mimoriadne splatenie úveru mimo obdobia, kedy mu to banka povolí bez poplatku, alebo nad povolený rámec,
  - po úplnom splatení úveru by banka mala vydať Vám alebo priamo sama zariadiť na katastri nehnuteľností potvrdenie (kvitanciu) o zániku úveru (toto potvrdenie kataster nehnuteľností požaduje, aby vymazal záložné právo banky z listu vlastníctva

5. Americká hypotéka - jedná sa o dlhodobý bezúčelový úver zabezpečený nehnuteľnosťou, ktorý má vyššie úrokové sadzby ako pri hypotekárnom úvere,

Výhody/nevýhody:

- výška Americkej hypotéky je nižšia ako pri hypotekárnom úvere
  - splatnosť úveru - môže byť aj kratšia ako zákonom stanovené 4 roky; prípadne dlhšia ako 30 rokov,
  - nie je potrebné dokladovať účel použitia prostriedkov,
  - maximálna výška úveru môže presiahnuť 70% hodnoty nehnuteľnosti (v prípade klasického hypotekárneho úveru to nie je možné),
  - vďaka záložnému právu má takýto spotrebiteľský úver oveľa nižšie úročenie a hlavne dlhšiu dobu splatnosti, ako spotrebiteľský úver bez zriadenia záložného práva,
- nevýhodou však je, že na takéto spotrebiteľské úvery sa nevzťahuje štátny príspevok pre mladých,
- výška úveru závisí od hodnoty nehnuteľnosti a Vašej schopnosti splácať istinu úveru,
- splatnosť zväčša od 1 až 30 rokov,
- klient spláca najčastejšie anuitné splátky (rovnaká mesačná výška splátky, ktorá zahŕňa splátku istiny aj úrok, no je možné si dohodnúť aj iný spôsob splácania,

- úver máte možnosť predčasne splatiť, no mimo povoleného obdobia je potrebné počítať s poplatkom (určité percento z predčasne splatenej sumy istiny úveru),
- Náklady spojené s hypotekárnym úverom predstavujú okrem iného aj úroky a poplatky,
- úroková sadzba zvyčajne vychádza z aktuálnej situácie na finančných trhoch a z ohodnotenia Vašej bonity interným ratingovým systémom banky (nie je k dispozícii klientovi),

6. Stavebný úver - je úver, ktorý je poskytnutý po skončení sporiacej fázy stavebného sporenia a po splnení určených podmienok sporiteľovi stavebného sporenia. Po skončení sporiacej fázy nasleduje úverová fáza, kedy má účastník sporenia nárok na úver.

Výhody/nevýhody:

- Výška úveru sa vyráta ako rozdiel medzi cieľovou sumou a nasparenou sumou. Úroková sadzba sa odvíja od typu sporenia.

7. Medziúver - je úver, ktorý sa poskytuje pokiaľ účastník stavebného sporenia nenasporil dostatočne vysoký vklad požadovaný stavebnou sporiteľňou. Ide o preklenovací úver, ktorým sa preklenie obdobie, než sporiteľ splní všetky podmienky na poskytnutie úveru. Možno ho získať aj ako nový klient stavebného sporenia bez predchádzajúceho sporenia a bez potreby vložiť vklad.

Niektoré druhy úverov sú podporované štátom formou štátnej podpory, napr.:

- štátna podpora hypotekárnych úverov,
- štátny fond rozvoja bývania.

Očakávanie:

- identifikovať platený a prijatý úrok

Úrok - je cena peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie.

- Pri vkladoch je to suma, ktorú platí banka klientovi (platený úrok)
- pri úveroch je to suma, ktorú platí klient banke (prijatý úrok)

Alebo iná definícia úroku – predstavuje príjem (dôchodok) plynúci z kapitálu, je základnou formou výnosu z kapitálu. Je to cena za získanie peňazí niekoho druhého, túto sumu musí zaplatiť dlžník veriteľovi. Vypočítanie úrokov z istiny podľa určitej úrokovej miery sa nazýva úrokovanie.

V trhovej ekonomike je jedným z nástrojov ovplyvňovania úverovej politiky. Je sumou peňazí, ktorú musí dlžník zaplatiť veriteľovi za to, že si od neho na určitý čas požičiava určitú sumu peňazí (kapitálu).

Úrok je daný úrokovou mierou, ktorá vyjadruje pomer úroku a veľkosti kapitálu. Úroková miera sa vytvára na trhu kapitálu ako výsledok vzájomného vzťahu dopytu po financovaní a ponukou financovania. Vo väčšine krajín však centrálna banka v rámci svojej monetárnej politiky úrokovú mieru priamo alebo nepriamo určuje.

Očakávanie:

- analyzovať možnosti získavania finančných prostriedkov cez bankové a nebankové subjekty a význam nákupov na úver

Získavanie finančných prostriedkov cez bankové subjekty možno rozdeliť nasledovne:

1. Povolené prečerpanie,
2. Kreditná karta,
3. Spotrebiteľský úver,
4. Hypotekárny úver,
5. Americká hypotéka,
6. Stavebný úver/mediúver.

Získavanie finančných prostriedkov cez nebankové subjekty – ponúkajú rýchle a krátkodobé pôžičky, pričom si k úveru môžu prirátavať rôzne poistenia, poplatky resp. doplatky a neúmerne navyšujú celkové náklady za poskytnutý spotrebiteľský úver. RPMN-ročná percentuálna miera

nákladov potom dosahuje hodnotu tisíc až desiatky tisíc percent. Vďaka prepracovaným praktikám (letáky, televízne reklamy, bilbordy, sms správy a pod.) dokážu ľahko prehovoriť ľudí na úvery, ktoré nie sú vždy pre spotrebiteľa vhodné.

RPMN predstavuje celkové náklady spotrebiteľa na úver (t.j. všetky náklady vrátane úroku a poplatkov, ktoré sú spojené s poskytnutím spotrebiteľského úveru) vyjadrené ako ročné percento z celkovej výšky spotrebiteľského úveru.

Príklad:

Porovnaním bezúčelového úveru vo výške 2 000 eur s počtom splátok 24 a s fixnou mesačnou platbou 130 eur, t. j. priemerná úroková sadzba (47% p.a.) pri poplatku za poskytnutie 40 eur je RPMN vo výške 62% p.a. a bezúčelovej pôžičky na tú istú sumu so splatnosťou 24 mesiacov a priemernou úrokovou sadzbou 30% p.a. a RPMN 75% p.a. je zrejmé, že bezúčelový úver je výhodnejší.

Nákup na úver – predstavuje spotrebiteľský úver, ktorého výhodou je:

- získanie finančných prostriedkov bez potvrdenia o príjme
- bez čakania
- bez ručiteľa a založenia nehnuteľnosti
- jedná sa napr. o úver na auto a motocykel

Analýza možností získavania finančných prostriedkov:

- pri porovnávaní ponúk je dôležité mať vybrané vstupné parametre v každej ponuke rovnaké, teda rovnakú splatnosť, výšku úveru a typ úrokovej sadzby
- pri porovnávaní ponúk je potrebné sa zamerať najmä na:
  - aktuálne úročenie (výška úrokovej sadzby). Nie vždy platí, že čím je nižší úrok, tým je to výhodnejšie. Do úvahy treba zobrať aj RPMN. Pre spotrebiteľa je najvýhodnejším úverom alebo pôžičkou tá, ktorá má najnižšiu hodnotu RPMN pri rovnakých vstupných parametroch.
  - formy zabezpečenia.
  - ak dve banky ponúkajú úver pri rovnakej úrokovej sadzbe, pričom jedna požaduje zabezpečenie iba nehnuteľnosťou a druhá požaduje navyše ďalšie zabezpečenie (ručiteľ, prístup k dlhu, zmenku), je lepšie sa spotrebiteľovi rozhodnúť pre prvú banku. Čím menej zabezpečovacích nástrojov spotrebiteľ podpíše, tým je to lepšie.
  - možnosť predčasného splatenia úveru (zistite si výšky poplatkov za predčasné splatenie úveru, ideálne je bez poplatkov). Predčasné splatenie vám ušetrí budúce úroky, ktoré by ste museli platiť, ak by ste úver splácali do splatnosti
  - vo všeobecnosti však platí, že klient môže očakávať vysoké sankcie, ak sa rozhodne pre mimoriadne splatenie úveru mimo obdobia, kedy mu to banka povolí bez poplatku alebo nad povolený rámec (napr. banka poskytuje možnosť splatiť ročne maximálne 20% istiny bez sankčného poplatku). Uvedené sankcie za predčasné splatenie by však nemali prekročiť 4% z nesplatennej sumy istiny úveru (legislatívne obmedzenie)
- pri výbere spôsobu financovania teda zohľadnite úrokovú sadzbu (výšku a typ úrokovej sadzby), ale aj vstupné poplatky, pravidelné poplatky spojené s úverom a možnosť predčasného splatenia, RPMN
- nezabudnite, že je potrebné porovnávať výšku mesačnej splátky vrátane všetkých poplatkov, nielen úrokovú sadzbu
- variabilná úroková sadzba alebo fixácia úrokovej sadzby na kratšie obdobie dáva spotrebiteľovi väčšiu flexibilitu v možnosti predčasného splatenia úveru

Formy platenia daní

- odklad platenia daní a platenie dane v splátkach ako forma úveru

Ak daňovník nemá k dispozícii finančné prostriedky v termíne na zaplatenie dane, môže daňový úrad povoliť odklad zaplatiť daň alebo zaplatiť daň v splátkach.

Pri odklade platenia dane je potrebné požiadať o tento odklad daňový úrad s uvedením lehoty, v ktorej bude daň zaplatená.

Pri platení dane v splátkach je tiež potrebné požiadať o tieto splátky daňový úrad a zároveň stanoviť sumy a termíny platieb.

Za dobu odkladu zaplataenia dane alebo za zaplataenie dane v splátkach sa platí úrok

Čiastková kompetencia 1: Identifikovať náklady a prínosy jednotlivých typov úverov

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- použiť finančnú alebo on-line kalkulačku na zistenie celkovej ceny splatenia pôžičky s odlišnými úrokovými sadzbami a odlišnou dĺžkou splácania.
- vysvetliť zložené úročenie.
- charakterizovať ročnú percentuálnu mieru nákladov (RPMN).
- rozlíšiť pojem: úroková miera, fixácia, predčasné splatenie úveru
- vysvetliť, ako vplývajú tolerančné obdobia na kreditných kartách, metódy výpočtu úroku a poplatky na cenu úveru.
- navrhnúť výber najvhodnejšieho finančného produktu vzhľadom na svoje potreby.
- identifikovať rozličné typy študentských pôžičiek a alternatív k pôžičkám ako spôsobu financovania vysokoškolského vzdelávania.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- charakterizovať ročnú percentuálnu mieru nákladov (RPMN).

V prípade, že chcete financovať predmet dlhodobej spotreby, ktorý je finančne náročný alebo potrebujete iba prefinancovať krátkodobý deficit medzi vašimi príjmami a výdavkami, môžete sa obrátiť na bankové alebo nebankové finančné inštitúcie so žiadosťou o úver.

Vzhľadom na skutočnosť, že o úver často žiada finančný spotrebiteľ v situácii, kedy dané prostriedky súrne potrebuje, nevenuje veľa času porovnaniu produktov jednotlivých finančných inštitúcií či detailnému štúdiu zmluvných podmienok. Navyše nie je jednoduché odhadnúť skutočné náklady na úver vzhľadom na to, že sa ukrývajú nielen v úrokovej sadzbe, deklarovanej danou finančnou inštitúciou, ale i v rozličných poplatkoch spojených s úverom. Z tohto dôvodu bol na ochranu spotrebiteľa v rámci Európskej únie zavedený pojem RPMN - tzv. ročná percentuálna miera nákladov

Ročná percentuálna miera nákladov (RPMN) - predstavuje celkové náklady spojené s úverom (napr. spotrebiteľským) alebo pôžičkou. RPMN je číslo vyjadrené v percentách, ktoré spotrebiteľovi umožňuje jednoduché porovnanie spotrebiteľských úverov a pôžičiek v predzmluvnej fáze. Do výpočtu sa zahŕňajú nielen výška úrokovej sadzby, ale aj poplatky, ktoré sú spojené s úverom alebo pôžičkou. Pre spotrebiteľa je najvýhodnejším úverom alebo pôžičkou tá, ktorá má najnižšiu hodnotu RPMN (pri rovnakej sume úveru a dobe, na ktorú je poskytnutý).

Príklad:

Pre bezúčelový úver vo výške 2 000 eur s počtom splátok 24 a s fixnou mesačnou platbou 130 eur, t. j. priemerná úroková sadzba (47% p.a.) pri poplatku za poskytnutie 40 eur je RPMN vo výške 62% p.a.

- spotrebiteľovi umožňuje jednoduché porovnanie spotrebiteľských úverov a pôžičiek s rovnakou splatnosťou a v rovnakej výške
- pre spotrebiteľa je najvýhodnejším úverom alebo pôžičkou tá, ktorá má najnižšiu hodnotu RPMN pri rovnakých vstupných dátach (suma úveru a doba, na ktorú je poskytnutá)

Príklad:

Porovnaním bezúčelového bankového úveru na sumu 2 000 eur so splatnosťou 24 mesiacov s RPMN 13,5% p.a. a bezúčelovej pôžičky nebankovej inštitúcie na sumu 2 000 eur so splatnosťou 24 mesiacov s RPMN 62% p.a. je zrejmé, že bezúčelový bankový úver je pre vás výhodnejší.

- RPMN musí byť vyjadrená vo forme ročného percentuálneho podielu z hodnoty poskytnutého úveru

- RPMN musí byť vyjadrená v % a vypočítaná zákonným spôsobom, preto inštitúcie nemôžu cez tento ukazovateľ zavádzať finančného spotrebiteľa
- RPMN musí byť zverejnené na prístupnom a viditeľnom mieste a na miestach, kde sa ponúka úver. Zároveň musí byť súčasťou zmlúv o spotrebiteľskom úvere
- RPMN je uvedené v zmluve - vo väčšine prípadov v obchodných podmienkach úverovej zmluvy alebo zmluvy o pôžičke.

V prípade, ak RPMN nie je uvedená v zmluve, považuje sa takto poskytnutá pôžička alebo úver za bezúročný a bezodplatný, t.j. splácať len požičanú sumu bez zvýšenia o úroky a poplatky.

Zákon pripúšťa aj zmluvu bez udania RPMN, ak ju „nemožno určiť“ a niektoré bankové a nebankové inštitúcie túto možnosť využívajú. Spotrebiteľ však v takomto prípade musí byť pred uzavretím zmluvy informovaný o:

- úverovom limite
- nákladoch spotrebiteľa spojených so spotrebiteľským úverom
- spôsobe výpočtu ročnej percentuálnej miery nákladov
- podmienkach, za ktorých môže byť zmluva zmenená
- spôsobe a termíne skončenia zmluvného vzťahu

RPMN zahŕňa:

- výšku úrokovej sadzby určenú v percentách napr. 15% p.a.
- poplatky, ktoré sú spojené s úverom alebo pôžičkou, ktoré sú zvyčajne:
  - jednorazové, ktoré sa platia na začiatku úverového vzťahu (poplatok za poskytnutie úveru, administratívny poplatok, poplatok za posúdenie žiadosti o úver). Tento poplatok závisí od konkrétnej inštitúcie, ktorá úver poskytla; väčšinou sa pohybuje vo výške 13 eur až 20 eur ročne
  - pravidelné, ktoré sa platia spolu so splátkou úveru v mesačnej/štvrt'ročnej periodicite (poplatok za úverový účet a pod.)

Výpočet RPMN by nemal obsahovať:

- sankcie v prípade nesplácania úveru
- poplatky, ktoré ste povinný zaplatiť pri kúpe tovaru, ktorý týmto úverom financujete
- poplatky za prevod peňažných prostriedkov súvisiacich so splácaním úveru
- poplatky za udržiavanie účtu, ktorý bol zriadený na prijímanie vašich platieb
- poplatky za poistenie alebo záruky

Odporúčania a rady

- RPMN musí banka alebo splátková spoločnosť poskytnúť spotrebiteľovi už pri písomnej ponuke úveru alebo pôžičky prostredníctvom predzmluvného formulára
- RPMN je použiteľná na porovnávanie úverov alebo pôžičiek s rovnakou dobou splatnosti a s rovnakou výškou spotrebiteľského úveru
- cenovo najvýhodnejší je ten úver, ktorý má najnižšiu hodnotu RPMN, pričom vaše rozhodnutie môže byť aj iné na základe parametrov, ktoré sa do výpočtu RPMN nezahŕňajú
- ak nájdete finančnú inštitúciu, ktorá vám ponúka produkt s vyššou RPMN, ale zároveň vám umožňuje splatiť úver kedykoľvek a bez poplatku, tak ak máte záujem úver predčasne splatiť, môžete rozhodnúť aj pre tento úver
- nechajte si vypracovať písomné ponuky úveru u viacerých finančných inštitúcií, pričom ak niečomu nerozumiete, pýtajte sa priamo pracovníka inštitúcie, ktorý vám úver ponúka
- RPMN musí byť uvedená v zmluve o spotrebiteľskom úvere, pýtajte sa preto na jeho umiestnenie v zmluve
- ak RPMN nie je uvedená v zmluve, môžete považovať daný úver za bezúročný a teda neplatíte úroky ani poplatky spojené s takýmto úverom
- zisťovať podmienky úveru až potom, keď je už zmluva podpísaná, je neskoro

Očakávanie:

- rozlíšiť pojem: úroková miera, fixácia, predčasné splatenie úveru

Úroková miera

Cena, ktorú zaplatíte za vypožičanie peňazí na určité obdobie. Vyjadruje sa ako percento z peňažnej sumy požičanej na jeden rok alebo vyjadrené inými slovami je to sadzba, ktorou je úročený úver počas obdobia, kedy čerpáte dané prostriedky z banky alebo inej finančnej inštitúcie, ktorá vám poskytla úver

Fixácia - Fixná úroková sadzba

Fixná úroková sadzba je úroková sadzba pri úveroch, ktorá sa počas doby fixácie nemení. Obdobie fixácie vzniká na základe dohody medzi klientom a bankou. Fixná úroková miera sa najčastejšie používa pri hypotékach. Doba fixácie býva zvyčajne od 1 do 10 rokov.

Predčasné splatenie úveru

Ak klient banke po vzájomnej dohode uhradí nesplatenú časť úverovej pohľadávky skôr, ako bola pôvodne dojednaná lehota splatnosti úveru v úverovej zmluve, ide o predčasné splatenie úveru. Takáto dohoda medzi bankou a klientom musí mať vždy písomnú formu. V niektorých prípadoch je predčasné splatenie úveru spoplatnené v závislosti od úverovej zmluvy, mimo povolené obdobie býva pomerne vysoký. V tomto prípade sa jedná o poplatok za predčasné splatenie úveru, ktorý sa môže meniť aj vzhľadom od obdobia fixácie, akú ste si pôvodne určili.

Očakávanie:

- vysvetliť, ako vplývajú tolerančné obdobia na kreditných kartách, metódy výpočtu úroku a poplatky na cenu úveru.

Tolerančné obdobie

Čas, kedy dlžník môže splatiť dlžnú sumu splatného úveru v plnej výške bez finančných poplatkov alebo splatiť poisťovnú istinu bez pokuty.

Kreditná karta - je úverový produkt, ktorý umožňuje klientovi čerpať úver, do bankou schválenej výšky úverového limitu umožňujúca uskutočňovať platby a výbery hotovosti. Na rozdiel od debetnej platobnej karty, klient nemusí mať v banke bežný účet. Majiteľ kreditnej karty môže čerpať úver počas istého obdobia (väčšinou 30 až 50 dní) bezúročne. Zväčša sú tieto prostriedky bankou neúročené nejakú vopred stanovenú dobu, dokedy je možné úverový rámec splatiť bez akéhokoľvek úročenia. Táto doba sa volá bezúročné obdobie. Dĺžka bezúročného obdobia ovplyvňuje dátum splatnosti. Využiť bezúročné obdobie znamená splatiť všetko, čo bolo kartou zaplatené v priebehu jedného mesiaca do istého dňa ďalšieho mesiaca. Nad tento časový rámec sa musí splatiť aspoň vopred dohodnutá minimálna splátka a rozdiel prečerpanej sumy sa úročí vopred dohodnutou úrokovou sadzbou. Po uplynutí bezúročného obdobia musí klient zaplatiť minimálnu splátku (od 5 do 10 % z vyčerpanej sumy) a zostatok úverového limitu môže použiť v ďalšom období.

Kreditná karta s bezúročným obdobím 45 dní – príklad:

Začiatok používania karty: od 1.1

Trvanie bezúročného obdobia. 45 dní od 1.1. (termín splatnosti je do 45 dní od 1.1., t.j. do 14.2.)

Platby kartou od 1.1. do 31.1.: 500,- EUR

Výbery hotovosti od 1.1. do 31.1.: 200 ,-EUR

Využiť bezúročné obdobie pre platby kartou znamená splatiť všetko, čo bolo z karty vyčerpané v priebehu januára (500 € + 200 € + poplatky + úroky z hotovostných výberov) najneskôr do 14. februára. Presnú hodnotu dlžného zostatku k 31. 1. sa dozviete z mesačného výpisu za január, ktorý dostanete začiatkom februára. Ak nesplátate celý tento dlžný zostatok do 14. 2., platby kartu sa späťne zúčtujú odo dňa ich zaúčtovania na kartovom účte.

Poplatky

Medzi najdôležitejšie poplatky pri kreditných kartách patria:

- [ročný poplatok za kartu](#),
- [mesačný poplatok za vedenie alebo správu kartového účtu](#),
- [poplatok za výbery z bankomatu](#),
- [sankčný poplatok \(poplatok za rizikovú pohľadávku\)](#).

Ročný poplatok za kartu je účtovaný bez ohľadu na to, či kreditnú kartu používate alebo nie. Jeho výška je rôzna a často závisí od prestíže kreditnej karty. Čím je kreditná karta prestížnejšia alebo čím viac doplnkových služieb a benefitov ponúka, tým je ročný poplatok za kartu vyšší. Za štandardnú kreditnú kartu zaplatíte väčšinou 10 – 30 € ročne.

Prvýkrát sa ročný poplatok účtuje pri vydaní kreditnej karty (poplatok za vydanie karty). Niektoré banky Vám poplatok v prvom roku používania karty odpustia, iné ho znížia alebo úplne odpustia, ak splníte podmienky ich vernostného programu. Vernostný program môže byť založený na aktívnom používaní karty alebo na množstve aktívnych produktov v danej banke.

Mesačný poplatok je bankou interpretovaný zväčša ako mesačný poplatok za správu alebo vedenie kartového účtu. Spravidla platí, že banky účtujú buď mesačný alebo ročný poplatok, zriedka obidva súčasne. Výhodou kariet s mesačným poplatkom je, že pokiaľ z karty nie sú vyčerpané žiadne peniaze, mesačný poplatok nie je účtovaný. Pokiaľ kartu budete aktívne využívať celý rok, na mesačných poplatkoch zaplatíte približne rovnako ako na ročných.

Mesačné poplatky môžu byť znížené alebo úplne odpustené, ak splníte podmienky vernostného programu, pokiaľ ho banka má.

Poplatok za výber z bankomatu - aj keď je kreditná karta nástrojom určeným pre realizáciu bezhotovostného platobného styku, je z nej možné vyberať aj hotovosť z bankomatov. Nevýhodou hotovostných výberov je, že sa na ne nevzťahuje bezúročné obdobie, takže sú úročené odo dňa ich zaúčtovania na karte. Navyše, každý výber z bankomatu je spoplatnený. Banky stanovujú poplatok za výber z bankomatu väčšinou ako % z vyberanej sumy a zároveň určujú aj jeho minimálnu hodnotu.

Poplatok za rizikovú pohľadávku (za zaslanie výzvy, za upomienku) - tento poplatok má v podstate formu pokuty za neuhradenie minimálnej mesačnej splátky. Spravidla sa účtuje hneď po termíne splatnosti, pokiaľ banka na úhradu ešte nejaký čas nečaká. Je stanovený pevnou sumou alebo ako % z výšky celkového dlhu resp. dlžnej splátky. Keďže každá banka má inú poplatkovú politiku a zároveň inak pristupuje k rizikovým pohľadávkam, nedá sa jednoznačne povedať, koľko za omeškanú splátku zaplatíte.

Metódy výpočtu úroku kreditných kariet

Úrok je cena, ktorú platíte za to, že Vám banka požičiava peniaze. Niektorí vydavatelia kreditných kariet uvádzajú úroky na kreditkách v mesačnom vyjadrení. Ročné úrokové sadzby sa najčastejšie pohybujú v rozpätí 17 až 23 %

Pri kreditných kartách sa stretnete so:

- štandardnou úrokovou sadzbou, ktorou budú úročené transakcie v riadnom režime splácania,
- sankčnou úrokovou sadzbou (úrok z omeškania), ktorá predstavuje úročenie v prípade omeškanej splátky.

Štandardná úroková sadzba sa využíva pre úročenie dlžného zostatku na kreditnej karte. Dlžný zostatok je tvorený sumou vyčerpaných prostriedkov z karty, úrokov a poplatkov. Časť dlžného zostatku tvorená transakciami, ktoré spadajú do bezúročného obdobia, sa neúročí. Pokiaľ bezúročné obdobie nevyužijete, táto časť dlžného zostatku sa spätne zúročí.

Všetky spôsoby čerpania (platby kartou na POS termináloch alebo na internete, výbery hotovosti z bankomatov, bezhotovostné prevody z karty) sú väčšinou úročené rovnakou úrokovou sadzbou.

Pri niektorých kreditných kartách sa môžete stretnúť s tzv. úvodnou úrokovou sadzbou, komunikovanou ako 0% úrok na určité obdobie od vydania karty (prvé tri mesiace, prvých šesť mesiacov). 0% úrok sa väčšinou vzťahuje len na istý typ transakcií, často len na platby kartou u obchodníkov alebo len na jednu konkrétnu transakciu.

Niekedy sa vydavateľ karty rozhodne zvýhodniť určitý typ transakcií inou úrokovou sadzbou. V takom prípade má kreditná karta dve štandardné úrokové sadzby. V praxi sa touto formou najčastejšie „zvýhodňujú“ platby kartou na POS termináloch oproti hotovostným výberom z bankomatov, alebo sa takto zvýhodňujú platby kartou v uzavretej skupine obchodníkov oproti ostatným platbám kartou.

Sankčná úroková sadzba sa začína úročiť dlžný zostatok vtedy, keď neuhradíte včas aspoň povinnú minimálnu splátku. V Zmysle Zákona je výška úrokov z omeškania o 8 percentuálnych bodov vyššia ako základná úroková sadzba Európskej centrálnej banky platná k prvému dňu omeškania s plnením peňažného dlhu. Sankčné úročenie pri omeškaní je vždy vyššie ako štandardná úroková sadzba.

Očakávanie:

- popísať možnosť povolenia odkladu platenia daní a zaplatenie dane v splátkach a výpočet úroku z odkladu platenia daní

Úrok za dobu odkladu platenia dane alebo za platenie dane v splátkach sa vypočíta za každý deň omeškania platby z dlžnej sumy vo výške 4-násobku základnej úrokovej sadzby Európskej centrálnej banky, minimálne však vo výške 15%.

Príklad:

Daňovník podal daňové priznanie k dani z príjmov za rok 2013, v ktorom vykázal daň vo výške 2 500 eur. Daňový úrad mu povolil odklad zaplatenia tejto dane do 30.9.2014, pričom daňovník túto lehotu dodrží a daň zaplatí dňa 30.9.2014.

Daňový úrad vyrubí daňovníkovi úrok za každý deň omeškania od 31.3.2014 do 29.9.2014, t.j. za 183 dní.

Pri výpočte úroku sa použije 4-násobok základnej úrokovej sadzby ECB platnej v deň vzniku daňového nedoplatku, t.j. platnej dňa 31.3.2014. Keďže základná úroková sadzba ECB platná dňa 31.3.2014 bola 0,25 % a jej štvornásobok predstavuje iba 1 %, pri výpočte sa použije 15 %.

Výpočet: $2\,500 \times 15\% / 366 \times 183 \text{ dní} = 375 : 366 \times 183 = 187,4835$ eura – po zaokrúhlení 187,40 eura.

Čiastková kompetencia 2: Zhodnotiť spôsoby, ako sa vyhnúť problémom so zadlžením (predĺžením) alebo ako ich zvládnuť

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť rozdiel medzi bankovými a nebankovými subjektmi.
- uviesť príklady legálnych a nelegálnych postupov pri vymáhaní dlhov.
- zhodnotiť význam úverovej histórie a budovanie pozitívnej úverovej histórie

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- vysvetliť rozdiel medzi bankovými a nebankovými subjektmi.

Hlavný rozdiel medzi bankovými a nebankovými subjektmi je v tom, že bankové subjekty majú na výkon svojej činnosti udelené bankové povolenie, resp. bankovú licenciu.

Banka je právnická osoba so sídlom na území SR založená ako akciová spoločnosť, ktorá prijíma vklady a poskytuje úvery a ktorá má na výkon uvedených činností udelené bankové povolenie. Banka môže okrem týchto činností vykonávať aj ďalšie bankové činnosti, ak ich má uvedené v bankovom povolení.

Jednou zo základných podmienok na udelenie bankového povolenia je peňažný vklad do základného imania banky a to najmenej 16 600 000 eur a peňažný vklad do základného imania banky, ktorá vykonáva hypotekárne obchody, najmenej 33 200 000 eur.

Národná banka Slovenska vedie zoznam všetkých úverových inštitúcií, ktoré majú oprávnenie vykonávať svoju činnosť na území SR, na svojej webovej stránke v časti:

Dohľad nad finančným trhom - Dohľad nad bankovníctvom - Zoznam bánk a iných úverových inštitúcií, linka:

<http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/dohlad-nad-bankovnictvom/zoznam-uverovych-institucii>

Zásada jednej licencie resp. vzájomného uznávania bankových licencií zabezpečuje úverovej inštitúcii vykonávať bankové činnosti na celom území Európskeho hospodárskeho priestoru buď prostredníctvom pobočky alebo bez založenia pobočky, ak jej už bolo povolenie na výkon bankových činností udelené v jej domovskej krajine, t.j. v niektorom zo štátov Európskeho hospodárskeho priestoru. Pri svojej činnosti je úverová inštitúcia dohliadaná jej domovským orgánom dohľadu. Taktiež vklady klientov chráni fond na ochranu vkladov (alebo iný zodpovedajúci orgán) jej domovskej krajiny, pričom pobočky zahraničných bánk sa môžu dobrovoľne zapojiť do systému ochrany vkladov v Slovenskej republike za účelom zabezpečenia zvýšenej ochrany vkladov.

Členskými krajinami Európskeho hospodárskeho priestoru sú okrem krajín EÚ aj Island, Lichtenštajnsko a Nórsko.

Očakávanie:

- uviesť príklady legálnych a nelegálnych postupov pri vymáhaní dlhov

Dlžník v prípade neplnenia si svojich finančných záväzkov sa dostáva do iného pomeru vo vzťahu k veriteľovi pri vymáhaní dlhov.

Veriteľ:

- osoba, voči ktorej má dlžník záväzok (dlh),
- sa môže stať ktokoľvek,
- má právo na zaplatenie konkrétnej dlžnej čiastky
- je ten, ktorému určitá osoba dlží čiastku po termíne splatnosti, na ktorej sa dohodli.

Dlžník:

- je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá je veriteľovi zviazaná peňažným, vecným alebo iným plnením (v službách alebo výkonoch),
- je v rámci zákona povinný záväzok uhradiť.

Akékoľvek vymáhanie resp. splatenie dlžnej čiastky má tiež svoje pravidlá, ktoré by mali byť veriteľom ako aj samotným dlžníkom dodržované a rešpektované.

Legálne spôsoby na vymáhanie dlžnej čiastky:

- jeden zo základných spôsobov: **upomienky od samotného veriteľa**. Ten sa snaží, aby dlžník zaplatil a verí, že v prípade napomínania si túto svoju povinnosť splní. Tento spôsob však nie je natoľko efektívny, ako si niektorí veritelia myslia. Predsa len dlžníci tiež poznajú svoje práva a vedia, že sa im týmto spôsobom (pokiaľ ide len o upomienky) nemôže nič stať.
- najčastejší spôsob: **podanie žaloby na zaplatenie konkrétnej dlžnej čiastky**. Súd vydá platobný rozkaz a po nadobudnutí právoplatnosti je spravidla do troch dní dlžník povinný uhradiť dlžnú čiastku, súdny poplatok a náklady konania, ktoré žalobcovi vznikli. V dnešnej dobe sa stretávame s tým, že si veriteľ najme právnika alebo advokátsku kanceláriu, ktorá ho v tejto veci zastupuje. V takomto prípade potom musí dlžník zaplatiť aj náklady advokátskej kancelárie podľa platných cenníkov.
- ďalší spôsob: **exekučné konanie** a to v prípade ak dlžník nezaplatí po vydaní platobného rozkazu alebo rozsudku, avšak ktorý opäť dlžníka stojí peniaze navyše. Platobný rozkaz alebo rozsudok slúži ako exekučný titul, na základe ktorého je možné vydať uznesenie o nariadení exekúcie. V tomto prípade musí dlžník uhradiť navyše ešte náklady exekútora.
- iný spôsob vymáhania: **najatie si súkromnej firmy**, ktorá sa zaoberá touto problematikou. Je však nutné dbať na to, aby takáto spoločnosť bola renomovaná a neuchyľovala sa k nezákonným praktikám.

- ďalší spôsob: **predaj pohľadávky veriteľom**. Pri niektorých pohľadávkach predstavuje výhodný spôsob, pretože sa veriteľovi opláti viac, než niekoľko rokov čakať na zaplatenie od dlžníka. V danom okamihu dostane napríklad 40% finančných prostriedkov z dlhu, čo môže byť pre neho stále výhodnejšie, ako čakať na úhradu dlhu od dlžníka, ktorej sa niekedy ani nemusí dočkať.

Nelegálne spôsoby na vymáhanie dlžnej čiastky:

- zo strany niektorých veriteľov môže dochádzať k určitým činnostiam, ktoré nie sú príliš korektné a môžu vykazovať aj znaky trestného činu.
- impulzívne konanie zo strany veriteľa, ktoré môže niest' až známky agresie,
- neprijateľné správanie predstavuje vyhrážanie sa ublížením na zdraví či živote alebo poškodením majetku a to ako dlžníkovi samotnému, tak i jeho rodinným príslušníkom alebo známym.
- navodzovanie dojmu zастраšovania alebo vydierania,
- nevhodné správanie: veriteľ ponúkne dlžníkovi odpustenie termínu splatnosti finančnej čiastky, ale napr. sa zvýši niekoľko násobne úrok z omeškania. V takomto prípade by mohlo ísť o úžeru a v súvislosti s tým, by súd v konaní o zaplatení dlžnej čiastky mohol rozhodnúť o neoprávnených úrokoch a tieto veriteľovi nepriznať,
- používanie úkonov, ktoré majú tendenciu smerovať k uplatňovaniu násilia, vydierania alebo psychického nátlaku.

Odporúčanie:

- aj keď má dlžník povinnosť veriteľovi zaplatiť určitú finančnú čiastku, ktorá je predmetom vzťahu, **všetko musí prebehnúť v medziach zákona a na jeho základe**.
- veriteľ samozrejme môže dlžníka napomínať a to ako ústne aj písomne, ale musí byť dodržaná takzvaná **spoločenská norma**,
- jednoznačne odporúčame **riešiť veci s chladnou hlavou a s odstupom času**.
- ak už sa veriteľ rozhodne vymáhať dlh prostredníctvom **súkromnej spoločnosti**, ktorá je zameraná na profesionálne vymáhanie dlžných pohľadávok, mal by si veriteľ poriadne preveriť existenciu firmy, jej recenzie činnosti a prípadne aj skúsenosti iných veriteľov s touto spoločnosťou.

Záver:

- každý veriteľ si zvolí spôsob vymáhania dlžnej čiastky, ktorý mu najviac vyhovuje,
- v každom prípade, ale musí byť takýto spôsob legálny a jeho vykonávanie musí byť v súlade s platným právnym poriadkom Slovenskej republiky

Očakávanie:

- zhodnotiť význam úverovej histórie a budovanie pozitívnej úverovej histórie

Pri podaní žiadosti o úver banku zaujíma okrem iného aj úverová história klienta. Do žiadosti o úver sa vpisujú informácie o všetkých aktuálnych úverových produktoch klienta, ktoré si banky preverujú prostredníctvom úverového registra.

Úlohou úverového registra je:

- poskytovanie informácií o klientovi banke, ktorá tieto potrebuje pri rozhodovaní o poskytnutí úveru (pri hodnotení bonity klienta, platobnej kapacity klienta a pod.),
- obmedzenie poskytovania úverov nebonitným klientom (neplatičom).
- spravuje informácie o úveroch, povolenom prečerpaní na účtoch, kreditných kartách, podaných žiadostiach o úvery v bankách a pod.

Na prvý pohľad sa možno javí, že najlepšie je nemať žiadny úver. Nie vždy to je ale tak. Niekedy pomôže ak klient v minulosti úver mal, alebo stále má a banka vidí, že ho vždy riadne splácal. Tomu sa hovorí „čistý úverový register“.

V prípade ak klient kedykoľvek v minulosti splácal úver s omeškaním, alebo nesplácal vôbec, veriteľská banka urobí v registri tzv. „zápis“. Aj tieto zápisy môžu mať rôznu hodnotu alebo váhu. Tá závisí od toho koľko dní bol klient so splátkou v omeškaní, koľko krát bol v omeškaní, ako často a pod.

Každá banka má pri zápisoch inú politiku. Niektoré akceptujú len čistú úverovú históriu, iné zas majú určitú mieru tolerancie. Čistý úverový register sa vyžaduje napr. pri žiadaní o úver bez dokladovania príjmu.

Úverová história:

- je história úverov a ich splácania,
- môže byť prázdna – ak vlastník histórie nikdy nemal žiaden záznam
- týka sa úverov, kontokorentných účtov, kreditných kárt, ale aj, že ste ako ručiteľ prevzali splácanie pôžičky a pod .
- je potrebné si budovať pozitívnu úverovú históriu, teda bez negatívnych záznamov ako napr. omeškanie alebo úplné nesplácanie úveru.

Záznam úverovej histórie obsahuje najmä tieto údaje:

- výška a typ využitého úveru,
- dlžné sumy,
- akékoľvek porušenia povinností,
- vyhlásenia bankrotu,
- daňové pohľadávky

Pozitívnu úverovú históriu si vytvoríte:

- založením bankového účtu, na ktorý vám prichádzajú pravidelné príjmy (mzda, dividendy, príjmy z prenájmu, ...).
- založením vkladnej knižky, na ktorú budete pravidelne vkladať určitú čiastku
- používaním kreditnej karty, pričom včas splácate svoje dlhy.
- pravidelným používaním debetnej karty na platenie drobných nákupov.
- čerpaním malých pôžičiek, ktoré by ste ani nepotrebovali a ktoré včas a rýchlo splatíte
- splátky leasingu,
- splátky spotrebných úverov a iných úverových produktov.
- tzv. povolené prečerpanie na bežnom účte (tiež známe ako kontokorentný úver).

Aj keď mal klient v minulosti negatívne záznamy v úverovom registri, neznamená to, že nemôže získať úver. Niektoré banky majú istú mieru tolerancie záznamov v úverom registri. Je však dôležité ale vedieť o týchto skutočnostiach ešte pred podaním žiadosti o úver.

Vzájomná komunikácia medzi finančnou správou a klientom, ktorou je možné sa vyhnúť daňovému exekučnému konaniu /opravné prostriedky, výzva na zaplatenie nedoplatku a pod./

Daňové exekučné konanie na vymáhanie daňových nedoplatkov

O daňovom exekučnom konaní hovoríme vtedy, ak daňový úrad vymáha daňový nedoplatok, čiže dlžnú sumu dane, ktorú mal daňovník zaplatiť do určenia termínu na zaplatenie dane a túto daň nezaplatil.

Pri exekúcii ide o nútený zásah do majetkových práv osoby, ktorá nezaplatila daň. Pred začatím exekúcie, aby dlžník vedel o tom, že sa začína exekučné konanie zašle dlžníkovi o tom oznámenie a zároveň určí lehotu na zaplatenie dlžnej sumy. Dlžník môže v lehote do 15 dní dlžnú sumu zaplatiť Najčastejším spôsobom daňovej exekúcie je daňová exekúcia zrážkami zo mzdy alebo z iných príjmov, či prikázaním pohľadávky z účtu dlžníka vedeného v banke.

Čiastková kompetencia 2: Zhodnotiť spôsoby, ako sa vyhnúť problémom so zadlžením (predĺžením) alebo ako ich zvládnuť

Úroveň 3:

Očakávaná, že žiak je schopný:

- opísať možné dôsledky nadmerného zadlženia (predĺženia).
- vysvetliť spôsoby vyrovnaní opätovného zadlženia.
- analyzovať dôsledky finančných rozhodnutí v súvislosti s bankovými alebo nebankovými subjektmi.
- posúdiť účel vyhlásenia (osobného) bankrotu a jeho možné dôsledky na majetok, zamestnanosť, cenu a dostupnosť úverov.
- zhrnúť práva dlžníkov a veriteľov, týkajúce sa zrážok zo mzdy a odňatia majetku v prípade nezaplatenia dlhu (exekúcia)

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- opísať možné dôsledky nadmerného zadlženia (predĺženia).

Na Slovensku máme relatívne nízku zadlženosť na jednotlivca, ktorá vo všeobecnosti je chápaná ako stav dlžníka, kedy svoje pohľadávky alebo ich časť nespláca riadne a včas. Typické pre tento stav sú prvé neuhradené splátky, ktoré však neohrozujú fungovanie jedinca a jeho rodiny. Preto je potrebné si dobre zvážiť každý úver.

Ľudia veľakrát zlyhávajú pri splácaní malých úverov z dôvodu:

- vysokého úročenia (kreditné karty, kontokorentné úvery, pôžičky z nebankových domov a pod.)
- z objektívnych dôvodov (strata zamestnania, zdravotné problémy a pod.)
- nedostatočným finančným a právnym povedomím
- neschopnosťou zhodnotiť svoje finančné možnosti
- neschopnosťou viesť rodinný rozpočet
- neschopnosťou racionálne prijať a efektívne riešiť dôsledky plynúce z vlastného zadlženia.

Základom úspechu je dobre si prepočítať celkové náklady úveru. V prípade nesplácania úveru hrozia totiž dlžníkovi úroky z omeškania a celá dlžná suma sa tak geometrickým radom zvyšuje a to môže časom spôsobiť veľké problémy a krátkodobá indispozícia môže vyústiť až do predĺženia, ktorá je vo všeobecnosti chápaná ako stav, kedy človek nie je schopný plniť svoje finančné záväzky dlhodobo, opakovane. Postihuje prevažne:

- sociálne znevýhodnených jedincov,
- sociálne znevýhodnené skupiny obyvateľstva.

Dôsledky nadmerného zadlženia (predĺženia) sú podstatne komplexnejšou záležitosťou. Negatívne následky prichádzajú postupne, navzájom sa na seba viažu a nabaľujú a pomaly ale isto dostávajú dlžníka a jeho rodinu do veľmi nepriaznivej životnej situácie. Finančnými problémami dlhová pasca začína a končí sa až v rovine sociálnej, kedy sa dlžník a jeho rodina môže dostať až na okraj spoločnosti, dostať sa do sociálneho vylúčenia. Ide predovšetkým o:

- oblasť finančnú,
- oblasť sociálneho zabezpečenia rodiny,
- oblasť psychickej pohody a vyrovnanosti dlžníka a jeho blízkych (depresie, pocity vlastného zlyhania, alkoholizmus, gambling a pod.)
- oblasť trestno-právnu (poškodzovanie, resp. zvyhodňovanie veriteľa, úverové podvody, zavinenie úpadku, či marenie exekučného konania)
- oblasť sociálno-patologických javov (nezamestnanosť, závislosť na sociálnych dávkach, ohrozená strata bývania, nedostatok existenčných potrieb a pod.)

Príčiny zlyhania napr. ako nezamestnanosť môže byť na jednej strane dôvodom zadlženia, na strane druhej však aj jej dôsledkom. Predpokladom na riadne plnenie záväzkov je stabilný príjem. Dlhodobejší výpadok môže odštartovať finančnú krízu jedinca či rodiny. Zároveň však môže vyvolať ďalší rad problémov, ktoré súvisia napr. so sociálnym vylúčením, ktorá súvisí s individuálnou

zodpovednosťou za finančné, resp. existenčné zabezpečenie, pomoc sebe a svojej rodiny, ktoré časom nesú známky individuálneho zlyhania.

Očakávanie:

- vysvetliť spôsoby vyrovnania opätovného zadlženia.

Existuje viacero spôsobov vyrovnania opätovného zadlženia, medzi ktoré patria:

Poistenie neschopnosti splácať

- cieľ: zabezpečiť, aby prípadná nepriaznivá náhle vzniknutá situácia nemala vplyv na naše splácanie
- predstavuje určitú formu ochrany nás a našich blízkych pred možnými finančnými problémami v prípade neočakávaných situácií, akými sú dlhodobá práceneschopnosť, dočasná, či trvalá invalidita, strata zamestnania, či dokonca úmrtie dlžníka.
- slúži ako na ochranu dlžníka, tak aj na ochranu veriteľa
- poistenie úveru je možné zabezpečiť priamo pri uzatváraní zmluvy (niekedy býva poistenie úveru podmienkou na jeho poskytnutie), prípadne aj dodatočne, ak spĺňame potrebné náležitosti

Refinancovanie

- táto forma predstavuje zjednotenie stávajúcich záväzkov obvykle voči viacerým subjektom, úpravu, resp. zúženie veriteľov do jedného
- absolútny dlh je nemenný, dlžníkovi však môžu pomôcť upraviť finančnú situáciu a to jej sprehľadnením a najmä znížením splátok

Predsúdne vymáhanie pohľadávok

- je považované primárne za prejav dobrej vôle veriteľa
- existuje možnosť využiť služby vymáhacích agentúr a advokátskych kancelárií
- základom je: dlžník je schopný a ochotný prijať fakt, že do situácia do ktorej sa dostal, si pomohol sám a musí niesť dôsledky z nej plynúce. Čím skôr si toto dlžník uvedomí, tým skôr sa môže vydať na cestu svojho finančného ozdravenia
- riešenie: uvedomiť si pôvod problému, prijať dôsledky a chcieť spolupracovať na oboch stranách
- predpokladom úspechu: pozitívna spolupráca a preukázateľná snaha dlžníka situáciu riešiť už v mimosúdnom štádiu, kedy sám veriteľ sa môže rozhodnúť pre mimoriadne na zákazníka orientované riešenia, vďaka ktorým sa dopady zadlženia dotknú len v minimálnej miere, prípadne vôbec

Konkurzné konanie/Osobný bankrot

- jednou z možností riešenia je podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu, resp. osobný bankrot.
- tento spôsob riešenia uprednostňujú, resp. uplatňujú v podstatne vyššej miere predovšetkým právnické osoby.
- nevýhoda: bežný spotrebiteľ, dlžník (fyzická osoba) nemá dostatok vedomostí o možnostiach, podmienkach a priebehu konkurzného konania, nie je vždy tým najvýhodnejším riešením pre dlžníka. A to najmä vtedy, ak majetok dlžníka dosahuje, alebo výrazne prevyšuje výšku existujúcich záväzkov. V takomto prípade by speňaženie majetku dlžníka padlo nielen na uspokojenie veriteľov, ale tiež na pokrytie nákladov súvisiacich s konkurzným konaním, ktoré nie sú práve najnižšie.

Oddĺženie

- súčasťou konkurzného konania môže byť aj návrh dlžníka na oddĺženie, za predpokladu, že je dlžníkom fyzická osoba. Predpokladá sa poctivý zámer dlžníka a snaha o uspokojenie veriteľov.

Avšak základom je jednoznačne prevencia, ktorá súvisí predovšetkým s:

- Rozširovaním finančnej gramotnosti

- Finančným poradenstvom
- Poistením neschopnosti splácať

Očakávanie:

- analyzovať dôsledky finančných rozhodnutí v súvislosti s bankovými alebo nebankovými subjektmi.

Každý finančný spotrebiteľ sa rozhoduje podľa svojich potrieb v každej fáze svojho života odlišne. Volí rôzne produkty či už na zhodnocovanie voľných finančných zdrojov alebo na zadlžovanie sa. V súvislosti s finančnými rozhodnutiami spotrebiteľov vo vzťahu k bankovým subjektom sa dá všeobecne povedať, že bankové subjekty používajú striktné stanovené pravidlá a majú zadefinované podmienky poskytovania pri všetkých produktoch. Na rozdiel od nebankových subjektov, ktoré ponúkajú svoje produkty zväčša za menej prísnych pravidiel ako banky a ktoré nie sú vždy pre spotrebiteľa vhodné. Akékoľvek finančné rozhodnutie ovplyvní spotrebiteľa na zbytok jeho života, resp. jeho rodiny. Môže mať pozitívne, ale aj negatívne dopady. Medzi pozitívne dopady patrí napríklad výhodné investovanie, medzi negatívne dopady patrí napríklad nadmerné zadlžovanie resp. predĺženie.

V čase prebytku financií je vhodné pre spotrebiteľa šetriť viac, tzn. rozhodnúť sa sporiť a investovať, aby v čase prechodného nedostatku nebolo potrebné si požičiavať peniaze. Je dôležité zo svojich príjmov odkladať časť, ktorú bude možné zhodnocovať a držať ako rezervu do budúcnosti.

Na trhu je veľa finančných produktov, ktoré lákajú ľudí vysokými výnosmi. Pri rozhodovaní sa o určitom type investovania je potrebné byť opatrní. Za vysokými výnosmi sa skrýva aj vyššie riziko a platí pravidlo, že ako môžete rýchlo získať, tak môžete aj rýchlo stratiť.

Prehľad najznámejších finančných produktov na zhodnocovanie peniaze:

- sporiace účty
- niektoré druhy vysoko likvidných cenných papierov (akcie vysoko bonitných spoločností obchodované na významných svetových burzách, dlhopisy rozvinutých štátov, ...)
- otvorené podielové fondy
- termínované vklady
- stavebné sporenie
- uzavreté podielové fondy
- garantované vklady
- životné poistenie
- ostatné cenné papiere

Sporiace účty

- dĺžka investície: na dobu neurčitú
- riziko: veľmi nízke riziko, tieto vklady sú chránené **fondom ochrany vkladov** bez ohraničenia hornej sumy vkladu na účte
- likvidita: v prípade potreby je možnosť bez poplatkov previesť na bežný účet a ihneď nimi disponovať.

Termínované vklady

- dĺžka investície: na dobu určitú
- riziko: veľmi nízke riziko, tento vklad je chránený fondom ochrany vkladov
- likvidita: v prípade predčasného výberu finančná inštitúcia účtuje poplatky za predčasný výber

Stavebné sporenie

- dĺžka investície: 6 a viac rokov
- riziko: veľmi nízke riziko, tento vklad je chránený fondom ochrany vkladov. Táto forma je podporovaná aj štátom
- likvidita: obmedzená možnosť vyberať peniaze pred uplynutím 6 ročného cyklu a takisto viazanie prostriedkov na zákonom určený účel v prípade, že chcete využiť stavebný úver v budúcnosti.

Podielové fondy

- určené sú: menej skúseným investorom, ktorí nechcú svoje finančné prostriedky investovať samostatne do cenných papierov, alebo iných finančných nástrojov. Dĺžka investície: V závislosti od typu podielových fondov, zväčša od 6 mesiacov až po niekoľko rokov.
- riziko: široká škála fondov s rôznou rizikovosťou
- likvidita: v prípade otvorených podielových fondov je správcovská spoločnosť povinná odkúpiť podielové listy kedykoľvek, treba si však dávať pozor na poplatky spojené s predajom podielových listov. V prípade uzavretých podielových fondov podielník nemá právo, aby mu na jeho žiadosť boli vyplatené podielové listy pred dohodnutým termínom splatnosti

Cenné papiere

- určené sú: predpokladá sa určitý stupeň finančnej gramotnosti finančného spotrebiteľa.
- dĺžka investície: ľubovoľná a závisí od zvolenej stratégie obchodovania
- riziko: Korporátne cenné papiere vykazujú nebezpečenstvo straty časti vložených prostriedkov. V prípade investovania do dlhových cenných papierov (štátnych dlhopisov) je možné očakávať nízke riziko
- likvidita: závisí od konkrétneho cenného papiera

V čase nedostatku financií je potrebné deficit zdrojov vždy z niečoho financovať. Existujú rôzne spôsoby, napr.:

- odstránením resp, znížením výdavkov
- formou cudzích zdrojov

Prehľad najznámejších finančných produktov v prípade nedostatku financií:

- Povolené prečerpanie,
- Kreditná karta,
- Spotrebiteľský úver,
- Hypotekárny úver,
- <http://www.fininfo.sk/sk/financne-produkty/bankovnictvo/hypotekarny-uver> Americká hypotéka,
- Stavebný úver/mediúver

Očakávanie:

- zhrnúť práva dlžníkov a veriteľov, týkajúce sa zrážok zo mzdy a odňatia majetku v prípade nezaplatenia dlhu (exekúcia)

Exekúcia zrážkami zo mzdy

Exekučné konanie je konanie o nútenom výkone súdnych a iných rozhodnutí. **Exekútor** je osoba splnomocnená na vykonávanie núteného výkonu súdnych a iných rozhodnutí, na tento účel sa mu priznáva postavenie verejného činiteľa.

Exekútor poverený vykonaním exekúcie

- a) upovedomí o začatí exekúcie zrážkami zo mzdy oprávneného(veriteľ) a povinného (dlžník),
- b) prikáže platiteľovi mzdy (zamestnávateľ), aby odo dňa doručenia príkazu na začatie exekúcie zrážkami zo mzdy povinného (ďalej len "príkaz na začatie exekúcie") vykonával zo mzdy povinného určené zrážky a nevyplácal zrazené sumy povinnému.

Exekútor doručí príkaz na začatie exekúcie platiteľovi (zamestnávateľovi) mzdy do vlastných rúk.

Povinný stráca dňom, keď sa platiteľovi mzdy doručí príkaz na začatie exekúcie, právo na vyplatenie tej časti mzdy, ktorá zodpovedá určenej výške zrážok.

Exekútor vydá exekučný príkaz (príkaz na vykonanie exekúcie zrážkami zo mzdy) po uplynutí lehoty na vznesenie námietok proti exekúcii alebo po tom, keď mu bolo doručené rozhodnutie súdu o námietkach, ktorým sa námietky zamietli.

Exekučný príkaz sa doručí oprávnenému, povinnému a platiteľovi mzdy. Povinnému a platiteľovi mzdy sa doručí do vlastných rúk.

Platiteľ mzdy je povinný odo dňa doručenia exekučného príkazu vyplácať oprávnenému sumy zrazené zo mzdy povinného.

Zrážky zo mzdy a z iných príjmov možno vykonávať len do výšky rozhodnutím priznanej pohľadávky a jej príslušenstva.

Ak sa oprávnený s povinným dohodne, že sa uspokojí s nižšími zrážkami, ako ustanovuje zákon, a ak to obaja oznámia exekútorovi, vyzve exekútor platiteľa mzdy, aby zrážal zo mzdy povinného mesačne len sumu, s ktorou sa oprávnený uspokojí, ak táto suma neprevýši v príslušnom výplatnom období prípustnú výšku zrážok podľa tohto zákona. Ak ju prevýši, vykoná platiteľ mzdy v príslušnom výplatnom období zrážky len v rozsahu ustanovenom v zákone.

Oprávnený môže kedykoľvek oznámiť exekútorovi, že svoj súhlas s vykonávaním nižších zrážok odvoláva. Exekútor o tom upovedomí povinného a platiteľa mzdy.

Ak povinný prestal pracovať u doterajšieho platiteľa mzdy, musí to oznámiť do jedného týždňa exekútorovi, ktorý vydal príkaz na začatie exekúcie. Do jedného týždňa musí povinný takisto exekútorovi oznámiť, že nastúpil do zamestnania u iného platiteľa mzdy.

Ak povinný poberá mzdu od niekoľkých platiteľov mzdy, vzťahuje sa príkaz na začatie exekúcie a exekučný príkaz na všetky jeho mzdy.

Exekúcia predajom hnuiteľných vecí

Ak sa majú exekúciou postihnúť hnuiteľné veci povinného, ktoré slúžia alebo súvisia s podnikaním, exekútor je povinný postupovať tak, aby exekúciou neohrozil podnikateľskú činnosť povinného nad nevyhnutnú mieru. Hnuiteľné veci je povinný postihovať exekúciou v tomto poradí: veci, ktoré neslúžia na podnikanie, veci, ktoré súvisia s podnikaním, ale bez ktorých je podnikanie možné, veci, bez ktorých nie je podnikanie možné. Exekúcia sa nemôže týkať vecí, ktoré dlžník potrebuje na uspokojovanie hmotných potrieb svojich a svojej rodiny alebo na plnenie svojich pracovných úloh alebo na svoje podnikanie, ani iných vecí, ktorých predaj by bol v rozpore s morálnymi zásadami.

Exekúcia sa môže vykonať aj podľa návrhu oprávneného s výslovným určením vecí, ktoré sa majú prediť.

Exekútor vykoná súpis majetku, môže vykonať aj osobnú prehliadku (osoba rovnakého pohlavia). Spísané veci sa odhadnú – znalec, do 665 eur stačí odhad exekútora.

Dražba sa skončí, len čo dosiahnutý výt'azok stačí na uspokojenie oprávneného.

Exekúcia predajom nehnuteľnosti

Exekúciu predajom nehnuteľnosti možno vykonať len vtedy, ak oprávnený s exekúciou predajom nehnuteľnosti označenej v upovedomení o začatí exekúcie predajom nehnuteľnosti (ďalej len "upovedomenie o začatí exekúcie") súhlasí a ak sa preukázalo, že nehnuteľnosť je vo vlastníctve povinného.

Ak výt'azok predaja prevyšuje všetky pohľadávky podľa odsekov 1 a 2, vyplatí exekútor po úhrade pohľadávok všetkých oprávnených zvyšok výt'azku povinnému.

Daňové exekučné konanie na vymáhanie daňových nedoplatkov

O daňovom exekučnom konaní hovoríme vtedy, ak daňový úrad vymáha daňový nedoplatok, čiže dlžnú sumu dane, ktorú mal daňovník zaplatiť do určenia termínu na zaplatenie dane a túto daň nezaplatil.

Pri exekúcii ide o nútený zásah do majetkových práv osoby, ktorá nezaplatila daň. Pred začatím exekúcie, aby dlžník vedel o tom, že sa začína exekučné konanie zašle dlžníkovi o tom oznámenie a zároveň určí lehotu na zaplatenie dlžnej sumy. Dlžník môže v lehote do 15 dní dlžnú sumu zaplatiť.

Postup daňového exekučného konania

Ak daňový dlžník neuhradí daňový nedoplatok ani v lehote na základe zaslanej výzvy daňovým úradom a nevyužil možnosť zaplatiť daň v určenej lehote, daňový úrad vydá daňový dokument, ktorý sa volá **exekučný príkaz** na vykonanie daňovej exekúcie.

Exekúciu možno vykonať podľa zákona uvedeným spôsobom:

- a) zrážkami zo mzdy a z iných príjmov /vykoná sa tak, že daňovník nedostane celú mzdu -výplatu, ale len časť a z ďalšej časti sa zaplatí dlžná daň/
- b) prikázaním pohľadávky z účtu daňového dlžníka v banke na účet daňového úradu
- c) predajom hnutel'nych vecí, napr. televízor, nábytok a iné.
- d) odobratím peňazí v hotovosti a iných vecí, pri ktorých nedochádza k predaju,
- e) predajom cenných papierov, / listina, doklad vydaný ako protihodnotu získania finančných či kapitálových prostriedkov/.
- f) predajom nehnuteľnosti, napr. dom, pozemok a iné.
- g) predajom podniku alebo jeho časti, napr. rôzne továrne, časť továrne, výrobné a iné.
- h) postihnutím majetkových práv spojených s obchodným podielom spoločníka v obchodnej spoločnosti /napr. ide o právo vyplávajúce z patentu, úžitkového vzoru, ochrany známky a pod/.

Najčastejším spôsobom daňovej exekúcie je daňová exekúcia zrážkami zo mzdy alebo z iných príjmov, či prikázaním pohľadávky z účtu dlžníka vedeného v banke.

Čiastková kompetencia 3: Mat' základné informácie o jednotlivých druhoch spotrebiteľských úverov.

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť príklady spotrebiteľských úverov a ich poskytovateľov
- identifikovať rôzne druhy úverov a ich zabezpečenie.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- uviesť príklady spotrebiteľských úverov a ich poskytovateľov

Spotrebiteľským úverom sa rozumie dočasné poskytnutie peňažných prostriedkov na základe zmluvy o spotrebiteľskom úvere.

Príklady spotrebiteľských úverov:

- pôžičky,
- úvery,
- odložené platby,
- alebo obdobná finančná pomoc,
- povolené prečerpanie - je forma spotrebiteľského úveru, ktorý umožňuje spotrebiteľovi disponovať s peňažnými prostriedkami nad rámec aktuálneho zostatku jeho platobného účtu, ktorý má vedený u veriteľa,

Zmluvou o spotrebiteľskom úvere sa rozumie zmluva, ktorou sa veriteľ zaväzuje poskytnúť spotrebiteľovi spotrebiteľský úver a spotrebiteľ sa zaväzuje poskytnuté peňažné prostriedky vrátiť a zaplatiť celkové náklady spotrebiteľa spojené so spotrebiteľským úverom.

V závislosti od účelu rozlišujeme:

- **bezúčelový spotrebiteľský úver**, kde klient nemusí dokladovať účel použitia finančných prostriedkov, záleží na klientovi na čo poskytnutý úver použije,
- **účelový spotrebiteľský úver**, kde klient dokladuje použitie prostriedkov, sú poskytnuté na konkrétny vopred stanovený účel, (úvery na auto, úvery na rekonštrukciu),

Poskytovateľom spotrebiteľských úverov sú:

- banky
- nebankové spoločnosti

Očakávanie:

- identifikovať rôzne druhy úverov a ich zabezpečenie.

Úver predstavuje poskytnutie finančných prostriedkov jednou osobou (veriteľom) druhej osobe (dlžníkovi), pričom dlžník sa zaväzuje v dohodnutej dobe prijaté prostriedky veriteľovi vrátiť a zaplatiť aj úroky z požičaných peňazí. Splátka úveru sa tak spravidla skladá z istiny a úroku.

Úvery možno rozdeliť nasledovne:

1. [Povolené prečerpanie](#),
2. [Kreditná karta](#),
3. [Spotrebiteľský úver](#),
4. [Hypotekárny úver](#),
5. [Americká hypotéka](#),
6. [Stavebný úver/mediúver](#).

Zabezpečenie úveru je nástroj, ktorý využívajú predovšetkým banky pre krytie rizika v prípade neschopnosti klienta splácať úver alebo ak to stanovuje zákon ako napríklad v prípade hypotekárnych úverov, kde banka podmieňuje poskytnutie úveru jeho zabezpečením. Banky nevyžadujú zabezpečenie pri všetkých úveroch. Spravidla sa zabezpečujú úvery poskytujúce vyššie objemy peňazí. Najčastejšími spôsobmi zabezpečenia úveru sú:

- zabezpečenie ručiteľom,
- zabezpečenie zriadením záložného práva na nehnuteľnú alebo hnutel'nú vec,
- zabezpečenie vinkuláciou vkladu alebo poistného plnenia.

Ďalšie typy dodatočného zabezpečenia môžu byť napríklad:

- [zmenkové ručenie](#),
- [notárska zápisnica](#),
- [postúpenie pohľadávky](#),
- [prevzatie dlhu atď.](#)

Zabezpečenie ručiteľom - je najčastejšou formou zabezpečenia pri **krátkodobých úveroch**. Ručiteľom je ten, kto veriteľovi prehlási, že vyrovná dlh v prípade, že tak neurobí dlžník. Prehlásenie ručiteľa má písomnú formu. Ručiteľov môže byť i viac, pričom každý z nich ručí do výšky popísanej v prehlásení ručiteľa alebo v celom rozsahu záväzku. Pri zabezpečení úveru ručiteľom banka overuje bonitu a platobnú schopnosť klienta a aj ručiteľa.

Zabezpečenie záložným právom -podmienkou pre získanie napríklad **americkej hypotéky** je zabezpečenie úveru nehnuteľnosťou, t.j. zriadenie záložného práva k nehnuteľnosti v prospech banky. Záložné právo (označované tiež ľarcha) je vecným právom k cudzej veci. Služi na zabezpečenie úveru tak, že v prípade jeho nesplácania je banka oprávnená domáhať sa uspokojenia z veci založenej, predat' ju a peniaze do výšky nesplatennej časti úveru si ponechať. **Hypotekárny úver** nemusí byť zabezpečený tou nehnuteľnosťou, na ktorú si klient úver berie. Tiež platí, že klient nemusí byť vlastníkom zakladanej nehnuteľnosti, ak využije tzv. záložného ručiteľa, ktorý je ochotný založiť vlastnú nehnuteľnosť v prospech zabezpečenia úveru klienta. Hypotekárny úver možno zabezpečiť súčasne viacerými nehnuteľnosťami.

V priebehu splácania úveru zabezpečeného nehnuteľnosťou môže nastať situácia, že založená nehnuteľnosť stratí časť svojej ceny a zabezpečeniu úveru sa stane nedostatočným. Banka má v takom prípade právo žiadať klienta - dlžníka o doplnenie zabezpečenia úveru (napr. založením ďalšej nehnuteľnosti). Ak tak klient neučiní, časť nezabezpečeného úveru sa stáva okamžite splatnou. Záložné právo zaniká splatením úveru.

Zabezpečenie vinkuláciou vkladu t.zn. zabezpečenie finančnými prostriedkami čo predstavuje viazanie alebo obmedzenie dispozičného práva až do splnenia určitej podmienky. Pri **úverových produktoch** sa najčastejšie vinkuluje poistenie (pri **hypotekárnych úveroch**) a vklad.

Vinkulácia vkladu znamená, že úver dostane klient až vtedy, keď presne určenú časť z výšky úveru (niekedy aj nad 100 % z výšky úveru) vinkuluje v prospech banky na niektorom z jej vkladových produktov. Vinkulované môžu byť vlastné úspory alebo úspory inej osoby.

Zmenkové ručenie – pri poskytovaní úveru môže byť zmenka využitá ako súčasť obchodného úverového vzťahu, kedy je zmenka zároveň úverovým aj zabezpečovacím nástrojom. Zmenka nie je eskontovaná, ale uložená v banke ako zabezpečenie úveru. Len čo úverový dlžník splní svoj záväzok (splatí poskytnutý úver), zmenka sa mu vráti. Ak záväzok nesplní (nesplatí poskytnutý úver), použije banka zmenku na vymáhanie pohľadávky voči dlžníkovi. Zmenkový dlžník vystaví a akceptuje zmenku v prospech banky ako veriteľa. Na tejto zmenke sa vyžaduje podpis ručiteľa. Na tejto zmenke sa vyžaduje podpis ručiteľa.

Postúpenie pohľadávok - veriteľ môže postúpiť svoju pohľadávku písomnou zmluvou inej osobe (postupník) a to v prípade, ak napriek písomnej výzve veriteľa je dlžník nepretržite dlhšie ako 90 kalendárnych dní v omeškaní so splnením čo i len časti svojho peňažného záväzku. S postúpenou pohľadávkou prechádza aj jej príslušenstvo napr. zmluvné pokuty a penále.

Toto právo veriteľ (banka alebo pobočka zahraničnej banky) nemôže uplatniť v prípade, ak dlžník ešte pred postúpením pohľadávky uhradil veriteľovi omeškaný peňažný záväzok v celom rozsahu vrátane jeho príslušenstva; to neplatí, ak súčet všetkých omeškaní dlžníka so splnením čo i len časti toho istého peňažného záväzku voči veriteľovi presiahol jeden rok. Pri postúpení pohľadávky je veriteľ povinný odovzdať postupníkovi aj dokumentáciu o záväzkovom vzťahu, na ktorého základe vznikla postúpená pohľadávka.

Čiastková kompetencia 3: Mat' základné informácie o jednotlivých druhoch spotrebiteľských úverov

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť systém ochrany spotrebiteľa pri spotrebiteľských úveroch vrátane ochranných prvkov, ktoré zakotvuje príslušná právna úprava

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- vysvetliť systém ochrany spotrebiteľa pri spotrebiteľských úveroch vrátane ochranných prvkov, ktoré zakotvuje príslušná právna úprava

Spotrebiteľ - je fyzická osoba, ktorá nekoná v rámci predmetu svojho podnikania alebo povolania.

Spotrebiteľské úvery môže poskytovať iba veriteľ vedený v registri veriteľov Národnej banky Slovenska.

Systém ochrany spotrebiteľa pri spotrebiteľských úveroch sa vzťahuje na:

- oblasť reklamy,
- predzmluvných informačných povinností,
- náležitosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere
- a informačných povinností po uzatvorení zmluvy o spotrebiteľskom úvere.

Pred uzavretím zmluvy o spotrebiteľskom úvere alebo pred prijatím ponuky o spotrebiteľskom úvere je potrebné poskytnúť spotrebiteľovi v súlade so zmluvnými podmienkami informácie o:

- druhu spotrebiteľského úveru,
- veriteľovi, prípadne finančnom agentovi spotrebiteľského úveru,
- celkovej výške,
- konkrétnej mene ponúkaného spotrebiteľského úveru,
- podmienkach jeho čerpania,
- dobe trvania zmluvy ,
- tovare alebo službe,
- cene tovaru alebo poskytnutej služby, ak ide o spotrebiteľský úver vo forme odloženej platby za tovar alebo poskytnutú službu alebo o zmluvu o viazanom spotrebiteľskom úvere,
- úrokovej sadzbe spotrebiteľského úveru,

- celkovej čiastke, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť,
- výške, počte a termínoch splátok istiny, úrokov a iných poplatkov, poplatkoch za vedenie jedného alebo viacerých účtov, na ktorých sa zaznamenávajú platobné operácie a čerpania,
- výške poplatkov hradených spotrebiteľom za úkony notára,
- povinnosti uzavrieť zmluvu o doplnkovej službe,
- úrokovej sadzbe, ktorá sa použije v prípade omeškania, následkoch nesplácania, veriteľom vyžadovanom zabezpečení alebo poistení,
- práve na odstúpenie od zmluvy o spotrebiteľskom úvere,
- práve na splatenie spotrebiteľského úveru pred lehotou splatnosti,
- práve spotrebiteľa na okamžité a bezplatné informácie o výsledku nahliadnutia veriteľa do príslušnej databázy na účely posúdenia jeho schopnosti splácať spotrebiteľský úver,
- ročnej percentuálnej miere nákladov
- práve spotrebiteľa dostať na vlastnú žiadosť a bezplatne jedno vyhotovenie návrhu zmluvy o spotrebiteľskom úvere,
- dobe, počas ktorej je veriteľ viazaný informáciami poskytovanými pred uzavretím zmluvy o spotrebiteľskom úvere,
- priemernej hodnote ročnej percentuálnej miery nákladov na príslušný spotrebiteľský úver zverejnenej za príslušný kalendárny štvrt'rok.

Informácie sú povinní poskytnúť prostredníctvom formulára pre štandardné informácie. Zmluva o spotrebiteľskom úvere musí mať písomnú formu. Každá zmluvná strana dostane najmenej jedno jej vyhotovenie v listinnej podobe alebo na inom trvanlivom médiu, ktoré je dostupné spotrebiteľovi.

Zmluva o spotrebiteľskom úvere musí obsahovať tieto náležitosti:

- označenie, že ide o spotrebiteľský úver,
- obchodné meno, sídlo a identifikačné číslo veriteľa,
- adresu predávajúceho,
- meno, priezvisko a adresu trvalého pobytu spotrebiteľa,
- dobu trvania zmluvy,
- celkovú výšku spotrebiteľského úveru,
- konkrétnu menu spotrebiteľského úveru a podmienky upravujúce jeho čerpanie,
- úrokovú sadzbu spotrebiteľského úveru,
- podmienky upravujúce uplatňovanie úrokovej sadzby,
- ročnú percentuálnu mieru nákladov
- celkovú čiastku, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť,
- výšku, počet a termíny splátok istiny, úrokov a iných poplatkov,
- právo spotrebiteľa vyžiadať si výpis z účtu vo forme amortizačnej tabuľky,
- súhrnný prehľad, ktorý obsahuje lehoty a podmienky splácania úrokov a súvisiacich pravidelných a nepravidelných poplatkov, prípadne poplatky za vedenie jedného alebo viacerých účtov, na ktorých sa zaznamenávajú platobné transakcie a čerpania,
- úrokovú sadzbu, ktorá sa použije v prípade omeškania upozornenie týkajúce sa následkov nesplácania, veriteľom vyžadované ručenie alebo poistenie,
- výšku poplatkov, právo na splatenie spotrebiteľského úveru pred lehotou splatnosti, spôsob zániku záväzku zo zmluvy, informáciu o možnosti mimosúdneho riešenia sporov, právo na odstúpenie od zmluvy, názov a adresu príslušného kontrolného orgánu, priemernú hodnotu ročnej percentuálnej miery nákladov.

Veriteľ je pred uzavretím zmluvy o spotrebiteľskom úvere alebo pred zmenou tejto zmluvy spočívajúcej v navýšení spotrebiteľského úveru povinný posúdiť s odbornou starostlivosťou schopnosť spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver, pričom berie do úvahy najmä:

- dobu, na ktorú sa poskytuje spotrebiteľský úver,
- výšku spotrebiteľského úveru,
- príjem spotrebiteľa a

- prípadne aj účel spotrebiteľského úveru.

Spotrebiteľ je povinný poskytnúť veriteľovi na jeho žiadosť úplné, presné a pravdivé údaje.

Legislatívne je vo vzťahu k spotrebiteľským úverom zakotvené právo na predčasné splatenie úveru, a to kedykoľvek počas doby trvania zmluvy o spotrebiteľskom úvere úplne alebo čiastočne splatiť pred dohodnutou lehotou splatnosti. V takom prípade je spotrebiteľ povinný uhradiť úrok a náklady vzniknuté len za časové obdobie od poskytnutia spotrebiteľského úveru do jeho splatenia.

V dôsledku nedodržania niektorých ustanovení zákona o spotrebiteľských úveroch sa úver môže stať bezúročným.

Právo na informácie o zmene úrokovej sadzby, na základe ktorého je veriteľ povinný v zmluve uviesť priemernú hodnotu ročnej percentuálnej miery nákladov pre podobný produkt na trhu, na základe ktorej si spotrebiteľ môže porovnať výhodnosť úveru oproti iným podobným produktom na trhu.

Kontrolu nad dodržiavaním poskytovania spotrebiteľských úverov vykonáva Slovenská obchodná inšpekcia.

Zneužívaním zlej životnej situácie spotrebiteľa sa môžu konkrétne osoby dopustiť trestného činu úžery podľa Trestného zákona. Je pritom irelevantné, či konajú v mene banky, nebankovky, alebo ide len o finančného sprostredkovateľa. Trestné oznámenie možno podať na prokuratúre, alebo na polícii.

Spotrebiteľ sa môže obrátiť aj na súd, pričom podanie návrhu v spotrebiteľskej veci je oslobodené od súdneho poplatku. Spotrebiteľ sa na súd môže obrátiť napríklad s návrhom (žalobou) na vyslovenie neplatnosti neprijateľnej zmluvnej podmienky.

Téma č. 6 Sporenie a investovanie

Čiastková kompetencia 1: Diskutovať o tom, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť príklady, ako sporenie môže zlepšiť finančnú prosperitu.
- opísať pozitívne a negatívne stránky sporenia na krátkodobé a strednodobé ciele. Vysvetliť hodnotu a význam „núdzového fondu“.
- vysvetliť, prečo je sporenie základným predpokladom pre investovanie

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- vysvetliť, prečo je sporenie základným predpokladom pre investovanie

Základná charakteristika sporenia

- pravidelné odkladanie finančných čiastok za účelom dosiahnutia určitej sumy peňazí
- sporenie pre vás znamená zisk, ak sa uložené peniaze zhodnocujú nad úroveň inflácie
- predpokladom pre investovanie je predovšetkým finančne zodpovedné správanie sa jednotlivca vo vzťahu k plánovaniu a plneniu svojich finančných cieľov formou vlastných rozhodnutí spojených so sporením, pretože sporenie je základným predpokladom pre investovanie

Základná charakteristika investovania

- investovanie je proces, kedy obmedzujeme súčasnú spotrebu na úkor budúceho výnosu (teraz neminiem nasporené peniaze, ale vložím ich do vybraného finančného produktu, ktorý keď predám o určitý čas, tak až potom využijem kúpnu silu investovaných peňazí)
- výnos z investície je vlastne prémieou za to, že sme odložili súčasnú spotrebu, je odmenou za čakanie

Odporúčania a rady

- pre správny výber investície si vypracujte váš osobný finančný plán (príjmy - výdavky), aby ste videli koľko viete pohodlne investovať
- pri investovaní sa nikdy neponáhľajte
- stanovte si do čoho by ste chceli investovať
- investície sa navzájom líšia potenciálnou mierou výnosu, likvidity a stupňom rizika
- vždy si jasne povedzte, koľko ste ochotní prerobiť v prípade investície do rizikovejších aktív
- informácie o investičných príležitostiach získate priamo v bankách, poisťovniach, investičných spoločnostiach alebo u sprostredkovateľov
- pýtajte si vždy zrozumiteľné informácie a jednoduché prospekty
- neočakávajte rýchle závrtné zisky a buďte pri investovaní trpezliví
- všeobecne platí, že čím neistejšia je budúca hodnota aktív, tým vyššia je miera návratnosti
- diverzifikácia znižuje riziko prostredníctvom rozloženia aktív do niekoľkých druhov investícií a priemyselných sektorov

Príklad:

Rozhodli ste sa, že mesačne vyčleníte zo svojho rodinného rozpočtu na budúcnosť svojho dieťaťa 200 eur. Aby ste svojmu dieťaťu zabezpečili jednak kapitál a jednak zabezpečenie, rozhodli ste sa, že 150 eur budete investovať formou sporiaceho alebo investičného produktu a zvyšných 50 eur budete mesačne uhrádzať na účet poisťovne, kde ste pre svoje dieťa vybrali jednu z foriem poistenia. Formou sporiacich produktov nepodstupujete výrazné riziko, keďže vklady sú chránené a máte garantované vyplatenie toho, čo ste investovali. Ak sa však rozhodnete pre investovanie do investičných produktov, napr. do podielových fondov, máte svoje prostriedky zhodnocované väčšou mierou ako na sporiacich

produktov a podstupujete vyššie riziko. Je na každom z vás, akú formu zhodnocovania kapitálu si vyberiete.

Čiastková kompetencia 1: Diskutovať o tom, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- opísať pozitívne a negatívne stránky sporenia na krátkodobé, strednodobé a dlhodobé ciele.
- vysvetliť rozdiel medzi sporením a investovaním.

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- vysvetliť rozdiel medzi sporením a investovaním.

Sporenie - predstavuje proces vyčleňovania časti príjmu na použitie v budúcnosti. Úspory sú zdrojom okamžitej hotovosti v prípadoch núdze a zároveň sú určené na plnenie krátkodobých cieľov a investovanie.

Klient banky na svoje účty vkladá jednorazovo alebo pravidelne určité finančné zdroje úročené úrokovou sadzbou, ktorá závisí od výšky vkladu a doby viazanosti. Jedná sa o najkonzervatívnejšiu formu kumulovania kapitálu, pričom finančné prostriedky sú chránené Fondom ochrany vkladov najviac však do výšky 100 000 EUR.

Základná charakteristika sporenia

- pravidelné odkladanie finančných čiastok za účelom dosiahnutia určitej sumy peňazí
- sporenie pre vás znamená zisk, ak sa uložené peniaze zhodnocujú nad úroveň inflácie

Základné produkty

- sporiace účty
- termínované vklady
- garantovaný vklad
- stavebné sporenie

Výhody a nevýhody

- najkonzervatívnejšia forma kumulovania kapitálu
- vopred známy výnos
- finančné prostriedky sú chránené Fondom ochrany vkladov
- nevýhodou je, že tieto prostriedky sú na dohodnuté obdobie viazané

Investovanie - predstavuje činnosť, ktorá je zameraná na rozloženie (umiestnenie) voľného kapitálu, s cieľom jeho zhodnotenia. Najčastejšie ide o nákup cenných papierov, ako sú akcie, dlhopisy, podielové listy a nehnuteľnosti, za účelom dosiahnutia zisku po istom čase. S investovaním je spojené riziko straty, preto je potrebné analyzovať a rozložiť riziko (minimalizovať ho), vyhodnotiť výšku možného výnosu (investičná stratégia) a stanoviť trvanie investície (investičný horizont).

Klient investuje svoje voľné zdroje buď do podielových fondov alebo ako skúsenejší investor do cenných papierov s cieľom napr. zabezpečiť svojmu dieťaťu kapitál na rozbeh do budúcnosti, ktorý sa ale počas doby, na ktorú ste sa rozhodli investovať, môže zhodnocovať vyššou mierou ako to je pri sporiacich produktoch.

Základné charakteristiky

- možné zhodnotenie investície výrazne nad úroveň inflácie
- rôzna variabilita investičných produktov, každý si nájde svoj produkt, do ktorého by rád investoval.

Výnos a miera rizika závisia od výberu konkrétneho typu investície (čím konzervatívnejšia investícia, tým menšie riziko, ale aj nižší výnos). Pri investovaní treba počítať s poplatkami, ktoré sumárne znižujú výnos.

Dlhodobejšie formy investovania (podielové fondy, investície do cenných papierov, investičné životné a kapitálové poistenie) poskytujú väčšiu škálu výberu produktov ako krátkodobé formy investovania.

Základné produkty

- kolektívne investovanie alebo inak povedané investovanie do podielových fondov
- individuálne investovanie alebo inak povedané investovanie do cenných papierov

Výhody a nevýhody

- investované prostriedky sú zväčša rýchlo likvidné
- možný očakávaný výnos je vyšší ako pri sporiacich produktoch, avšak tento výnos podlieha aj väčšiemu riziku
- je potrebná vyššia znalosť produktov, do ktorých máte záujem investovať

Odporúčania a rady

- vypracujte si váš osobný finančný plán (príjmy - výdavky), aby ste videli, koľko viete zo svojho prebytku odkladať buď formou sporenia resp. investovania
- čím konzervatívnejšie produkty využívate, tým je výnos nižší a bezpečnejší
- čím rizikovejšie produkty využívate, tým je výnos vyšší
- požiadajte finančnú inštitúciu alebo finančného poradcu o odporúčenie pri výbere správneho umiestnenia finančného prebytku
- dobre si prečítajte zmluvu (predmet, úroky, predčasné vyplatenie, iné)
- nechajte si vysvetliť prípadné otázky dedenia alebo pokračovania v úsporách v prípade smrti alebo úrazu
- nepodpisujte zmluvu pod časovým tlakom

Čiastková kompetencia 2: Vysvetliť, akým spôsobom investovanie zhodnocuje majetok a pomáha pri plnení finančných cieľov

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť, ako sa môže meniť hodnota investície

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- vysvetliť, ako sa môže meniť hodnota investície

Na príklade kúpy nehnuteľnosti - bytu je možné vysvetliť hodnotu investície. Realitný trh je ovplyvňovaný celým radom faktorov, ktorých intenzita sa v čase mení. Dôležité je poznať mieru vplyvu týchto faktorov, medzi ktoré predovšetkým patria:

- ponuka nehnuteľností určených na predaj
- dopyt a rastúca ochota obstarávať si bývanie,
- relatívne dobre dostupné úverové zdroje.

V minulosti rastúci dopyt po bývaní spôsobil pomerne dynamický rast cien nehnuteľností na bývanie. Neskôr aj v dôsledku vonkajších a vnútorných vplyvov došlo postupne k stagnácii na realitnom trhu a k poklesu cien nehnuteľností spôsobenej finančnou krízou.

Medzi ostatné faktory vplyvajúce na cenu nehnuteľností patria aj:

- lokalita
- poloha bytu
- úroveň vybavenia bytu vrátane napr. stavu okien, podláh, zateplenia, balkón, garáž
- cena nehnuteľnosti

- amortizácia bytu
- mesačné náklady na energie,
- novostavba alebo existujúca stavba,
- jedná sa o prvého majiteľa bytu alebo ďalších
- sprostredkovanie cez realitnú kanceláriu alebo individuálne
- dopravná dostupnosť, vybavenosť a infraštruktúra

Cenu bytu ovplyvňuje celý rad faktorov, ale všeobecne platí, že ak dopyt prevyšuje ponuku, tak cena investície do kúpy nehnuteľnosti – bytu rastie, čo platí aj naopak.

Príklad faktorov vplyvajúcich na nominálny rast cien nehnuteľnosti na strane dopytu:

- narastajúca dostupnosť úverov
- nízke úrokové sadzby
- migrácia obyvateľstva do väčších miest
- rast miezd
- miera nezamestnanosti
- demografický vývoj

Príklad faktorov vplyvajúcich na nominálny rast cien nehnuteľnosti na strane ponuky:

- nedostatok stavebných pozemkov
- komplikovaný proces výstavby
- počet novostavieb a ich cena

Na jednoduchom príklade možno vysvetliť ako sa môže hodnota investície meniť:

Pán Miroslav si plánoval kúpiť byt v hlavnom meste, avšak nakoľko býval v menšom meste potreboval najprv predať byt tam. Za predaný byt získal 50 000,- EUR. Na kúpu bytu vo väčšom meste potreboval úver. Len pre porovnanie:

- V prvom prípade, ak by získané prostriedky chcel investovať do kúpy staršieho bytu, ktorý by ho v porovnaní s novostavbou vyšiel lacnejšie, by musel zobrať do úvahy aj dodatočné náklady na prestavbu a rekonštrukciu, čo by ho vo finále mohlo vyjsť drahšie ako kúpa novostavby. Takisto aj náklady spojené s bývaním by ho vychádzali drahšie ako pri novostavbe. Časom by však zistil, že mu do starého bytu zateká a že má aj ďaleko do obchodu. A tak po zvážení všetkých pre a proti sa rozhodol byt predať. Avšak záujemcov vzhľadom na cenu bolo minimálne, a tí čo aj prišli neboli spokojní s prestavbou. Nakoniec bol časom prinútený s cenou bytu ísť dole a to do takej miery, že by bol stratový. Cenu investície ovplyvnil celý rad faktorov, ktoré mali za dopad, že zlú investíciu by musel predať pod cenu.
- V druhom prípade, ak by získané prostriedky chcel investovať do kúpy novostavby, ktorý by ho v porovnaní so staršou stavbou vyšlo drahšie, by nemusel zobrať do úvahy žiadne dodatočné náklady na prestavbu a rekonštrukciu. Takisto aj náklady spojené s bývaním by ho vychádzali lacnejšie ako pri staršej stavbe. Utvrdil sa v tom, že mu novostavba maximálne vyhovuje avšak má ďaleko do obchodu. A tak po zvážení všetkých pre a proti sa rozhodol byt predať. Keďže sa jednalo o novostavbu, tak o byt bol veľký záujem, a tak nakoniec cenu bytu mierne navýšil a predal a to do takej miery, že by bol nestratový resp. ziskový. Cenu investície ovplyvnil celý rad faktorov, ktoré mali za dopad, že dobrú investíciu by vedel predať nad pôvodnú cenu.

Očakávanie:

- vysvetliť, ako sa môže meniť hodnota investície

Na príklade akcie si môžeme vysvetliť ako sa môže meniť hodnota investície.

Akcia je druh cenného papiera, s ktorým sú spojené práva jeho majiteľa (akcionára) podieľať sa na riadení, zisku a likvidačnom zostatku akciovej spoločnosti

V teórii aj podľa zákona má akcia trojakú definíciu:

- cenný papier vyjadrujúci podiel na základnom imaní
- časť základného imania vyjadrujúca výšku vkladu akcionára do základného imania
- vyjadrenie súhrnu práv a povinností akcionára (najmä povinnosť vkladu, právo na účasť na riadení, právo na podiel na zisku, právo na likvidačný zostatok)

Skutočnou hodnotou akcie je jej **kurz na burze cenných papierov**. Výška kurzu je ovplyvnená predovšetkým:

- dosahovanými, resp. očakávanými hospodárskymi výsledkami spoločnosti,
- vývojom priemyslového odvetvia,
- stavom ekonomiky štátu, v ktorom spoločnosť vyvíja svoju činnosť,
- objem produkcie firmy,
- vývoj tržného podielu firmy,
- schopnosť manažmentu firmy
- pozitívnu či negatívnu správou o danej akciovej spoločnosti

Kurz sa vytvára na základe:

- **ponuky a dopytu po akciách** danej akciovej spoločnosti na burze cenných papierov,
- kurz nezostáva stabilný, tzn. môže sa výrazne meniť v priebehu jedného obchodného dňa, ba v priebehu niekoľkých hodín či minút.

Nasledujúce **vybrané faktory ovplyvňujú hodnotu investície**, ktoré sa prejavujú buď na raste alebo na poklese danej akcie:

Kurz vzrastie, keď?

- Rastie zisk firmy
- Rastie obrat firmy
- Firma prevedie úspešnú reštrukturalizáciu
- Vzrastie základné imanie spoločnosti
- Rastie dividenda na akciu
- Vyjde iná pozitívna správa o firme
- Rastie produkcia odvetvia
- Rastie zamestnanosť
- Rastie miera investícií v ekonomike
- Panuje stabilné politické prostredie
- Klesnú úrokové sadzby
- Je na trhu previs dopytu

Kurz klesne, keď?

- Poklesne zisk firmy
- Poklesne obrat firmy
- Manažment chybné rozhodne
- Klesá vyplácaná dividenda
- Stane sa havária, požiar, atd. ?
- Vyjde iná negatívna správa o firme
- Poklesne produkcia odvetvia
- Zaznamenáme významné politické chyby
- Zvýšia sa úrokové sadzby
- Rastú ceny
- Na trhu je previs ponuky

Čiastková kompetencia 2: Vysvetliť, akým spôsobom investovanie zhodnocuje majetok a pomáha pri plnení finančných cieľov

Úroveň 3:

Očakávaná, že žiak je schopný:

- rozlíšiť obchodovanie na vlastný účet a na cudzí účet.

Obchodovanie na vlastný účet je obchodovanie s vlastným majetkom, ktorého výsledkom je uzavretie obchodov s jedným alebo viacerými finančnými nástrojmi; obchodovaním na vlastný účet nie je spravovanie vlastného majetku.

- **dealeri** (obchodovanie s cenným papierom svojím menom na vlastný účet):
  - spájajú predávajúcich s kupujúcimi,
  - kótujú ceny stanovených cenných papierov na báze nákupnej a predajnej ceny (bid/ask),
  - zisk dosahujú na základe rozpätia (spreadu) medzi nákupnou a predajnou cenou,
  - uskutočňuje obchody vo vlastnom mene na vlastný i cudzí účet

Obchodovanie na cudzí účet znamená, že obchodník vstupuje do zmluvných vzťahov s tretími osobami vo svojom mene alebo v mene klienta, kde práva, povinnosti, výnosy resp. straty alebo riziká znáša klient.

- **broker** (obchodovanie s cenným papierom svojím menom na príkaz a na účet svojich zákazníkov):
  - t. zn. uskutočňuje obchody vo vlastnom mene na cudzí účet
  - zisk vo forme provízie (brokerage),
  - sprostredkovateľ medzi kupujúcimi a predávajúcimi, pričom na trhu vystupuje ako ich agent,
  - je zainteresovaný na objeme obchodov,
  - nepodstupuje trhové riziko, pretože nedrží zásobu cenných papierov,
  - podstupuje riziko poklesu objemu sprostredkovateľských obchodov a straty kľúčových klientov,
- **maklér**
  - zastupuje brokerskú firmu pri jednaní s klientom,
  - všeobecné označenie pre obchodníka s cennými papiermi
  - značná časť jeho príjmov závisí od objemu sprostredkovateľských obchodov.

Čiastková kompetencia 3: Zhodnotiť investičné alternatívy

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť príklad investície, ktorá umožňuje rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom.
- uviesť spôsoby využitia voľných finančných prostriedkov (sporenie, produkty so štátnym príspevkom, nehnuteľnosti)

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- uviesť príklad investície, ktorá umožňuje rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom.

Napríklad typ investície, ktorá umožňuje rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom predstavuje otvorený podielový fond, pri ktorom sa stretávame s pojmom kolektívne investovanie. To znamená, že ako jednotliviec neinvestujete samostatne do cenných papierov alebo iných investičných nástrojov, ale vyberiete si konkrétny typ fondu, do ktorého vložíte finančné prostriedky, ktoré chcete investovať. Následne daný fond investuje vaše peniaze do cenných papierov, komodít, nehnuteľností, derivátov, alebo iných nástrojov, do ktorých má povolené vložiť finančné prostriedky. Vy sa tak stávate spolu s ostatnými investormi fondu spoločným vlastníkom majetku podielového fondu, ktorého podielové listy môžete kedykoľvek a v akomkoľvek množstve od investičnej spoločnosti nakúpiť, ale zároveň ich môžete aj kedykoľvek odpredať späť.

Výhody investovania do otvorených podielových fondov:

- **možné vyššie výnosy** -peniaze uložené do podielových fondov dlhodobo vynášajú viac ako bankové vklady a nezáleží na výške vkladu,

- **vysoká likvidita** - peniaze môžete kedykoľvek vybrať bez výpovednej lehoty a bez transakčných poplatkov v čo najkratšom termíne,
- **rozloženie rizika** – portfólio fondu je vytvárané rôznymi cennými papiermi od rôznych spoločností tak, aby pokles hodnoty jedného cenného papiera bol vyvážený rastom hodnoty iného. Hodnota vašej investície preto nekolíše ako pri priamom nákupe akcií alebo dlhopisov,
- **profesionálna správa** - kvalifikovanými odborníkmi v oblasti finančných trhov,
- **dostupnosť a jednoduchosť**
- **veľký výber** - výber podľa toho, na akú dlhú dobu chcete peniaze uložiť, aký vysoký výnos by ste chceli dosiahnuť a aké veľké investičné riziko ste ochotný zniesť,
- **dostatok informácií**
- **nové investičné možnosti** - podielové fondy umožňujú využívať aj také investície, ktoré by jednotlivcom za iných okolností zostali nedostupné, napr. štátne pokladničné poukážky,
- **nižšie transakčné náklady** - podielové fondy nakupujú cenné papiere vo väčšom množstve naraz, a preto platia nižšie poplatky ako jednotliví investori.

Ďalší príklad typu investície, ktorá umožňuje rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom predstavujú likvidné akcie.

Čiastková kompetencia 3: Zhodnotiť investičné alternatívy

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- porovnať hlavné črty úročených účtov vo finančných inštitúciách (bežné účty, sporiace účty, termínované vklady)
- vysvetliť, čo sú finančné trhy/burzy
- popísať, s čím sa obchoduje na finančných trhoch (akcie, dlhopisy, fondy, komodity a ďalšie)
- vysvetliť úlohu obchodníka s cennými papiermi
- opísať účel MIFID dotazníka
- porovnať investovanie do jednotlivých akcií a dlhopisov s investovaním do podielových fondov akcií alebo dlhopisov
- vysvetliť, ako inflácia ovplyvňuje výnosy z investícií (súčasná hodnota peňazí). Vysvetliť, ako prispôbiť investovanie finančným cieľom
- porovnať riziká a výnosy z rôznych typov investícií
- zdôvodniť výber najvhodnejšieho produktu pre investovanie voľných finančných prostriedkov
- identifikovať vhodné typy investícií na akumulovanie prostriedkov na päťročné štúdium na vysokej škole, svadbu, založenie nového podniku, splátky na nové auto a dom a dôchodok

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- porovnať hlavné črty úročených účtov vo finančných inštitúciách (bežné účty, sporiace účty, termínované vklady)

Bežný účet - je základný bankový produkt, prostredníctvom ktorého môže klient vykonávať každodenné bankové operácie. Medzi základné operácie patrí vklad, výber a prevod peňazí na iný účet. Štandardnými službami spojenými s bežným účtom sú trvalé príkazy a inkasá. Za vedenie bežného účtu si obyčajne banka účtuje poplatok. Nevýhoda:

- nevýhodný resp. veľmi nízky úrok

Sporiaci účet - je krátkodobý vkladový produkt, kombinácia termínovaného vkladu a bežného účtu. Na jednej strane poskytuje vyššie úročenie, podobne ako termínované vklady, na strane druhej peniaze na účte nie sú viazané, podobne ako na bežnom účte. Výhody sú:

- peniaze vždy poruke
- výhodný úrok
- možnosť extra vkladov

Termínovaný vklad - je produkt bánk, ktorý umožňuje zhodnotiť peniaze klienta, počas pevne stanoveného obdobia. Ide o produkt, ktorý je vhodný pre ľudí, ktorí si plánujú vložiť určitú sumu peňazí na vopred stanovenú dobu. Termínovaný vklad môže byť buď:

- jednorazový
- automaticky obnovovaný

Úroky sa pri termínovaných vkladoch pripisujú k vkladu:

- pravidelne v určitých intervaloch,
- alebo ich banka môže prevádzať na bežný účet, ktoré sa ďalej úročia čím vkladateľ získava aj úroky z úrokov.

Z pohľadu lehoty viazanosti (fixácie úrokovej sadzby) poznáme:

- krátkodobé s lehotou viazanosti od niekoľkých dní do 1 roka,
- strednodobé s lehotou viazanosti vyššou ako 1 rok,
- dlhodobé termínované vklady s lehotou viazanosti dlhšou ako 5 rokov.

Úročenie termínovaných vkladov závisí od:

- lehoty viazanosti vkladu,
- výšky vlozenej sumy.

Čím je dlhšia viazanosť a čím vyššia je vložená suma, tým je úročenie vkladu vyššie. Lehoty viazanosti si klient zvolí pri zriaďovaní vkladu. Najčastejšie banky ponúkajú termínované vklady na 1,3,6,9 mesiacov a potom 1 až 5 rokov.

Predčasné výbery z termínovaného vkladu pred uplynutím lehoty viazanosti sú zväčša spoplatňované. Tieto poplatky sú vo forme časti zarobených úrokov, prípadne niektoré banky strhnú aj celý úrok.

Očakávanie:

- vysvetliť, čo sú finančné trhy/burzy

z Wikipédie **Finančný trh (v širšom zmysle)** alebo **peňažný trh (v širšom zmysle)** je mechanizmus a súbor inštitúcií a transakcií, ktorým(i) sa stretávajú ponuka a dopyt po voľných finančných prostriedkoch (a spravidla aj drahých kovoch), ktoré sú úsporami niektorých ekonomických subjektov.

Úlohou finančného trhu: premiestňovať finančné prostriedky od subjektov, ktoré majú prebytok finančných prostriedkov /veriteľov, investorov/ k subjektom, ktoré majú nedostatok finančných prostriedkov /dlžníkom, veriteľom/.

Funkcie finančného trhu:

- **akumulačná funkcia**– ide o sústreďovanie dočasne voľných peňažných prostriedkov zo všetkých zdrojov,
- **alokačná funkcia** – umiestnenie peňažných prostriedkov tak, aby boli čo najviac zhodnotené,
- **prerozdelená funkcia** – ide o sprostredkovanie zmeny držby /vlastníckych práv/ finančných nástrojov a zabezpečenie likvidity cenných papierov,
- **selektívna funkcia** – zabezpečuje rovnováhu medzi úsporami a investíciami, čo znamená, že urýchlí uje zánik neperspektívnych subjektov a podporuje rozvoj životaschopných subjektov.

Finančný trh možno členiť z viacerých hľadísk:

1. **z časového hľadiska**

- **peňažný trh**– trh s krátkodobými finančnými nástrojmi,
- **kapitálový trh** – trh so strednodobými a dlhodobými finančnými nástrojmi

2. **z hľadiska opakovanosti obchodovania s cennými papiermi**

- **primárny trh**- obchoduje sa na ňom s novými cennými
- **sekundárny trh** – je to trh starých cenných papierov, obchoduje sa na ňom už s emitovanými cennými papiermi

3. **z vecného /predmetového hľadiska/**

- peňažný trh (v užšom zmysle) = trh krátkodobých peňazí
- kapitálový trh = trh dlhodobých peňazí, finančný trh v užšom zmysle
- devízový trh
- trh zlata a drahých kovov
- poisťný trh

Kapitálový trh alebo **trh dlhodobých peňazí** alebo **finančný trh** (v užšom zmysle) je mechanizmus a súbor inštitúcií a transakcií, ktorým(i) sa stretávajú ponuka a dopyt po stredno- a dlhodobom peňažnom kapitále.

4. **z hľadiska opakovanosti obchodovania s cennými papiermi**
  - primárny trh- obchoduje sa na ňom s novými cennými papiermi
  - sekundárny trh – je to trh starých cenných papierov, obchoduje sa na ňom už s emitovanými cennými papiermi.
5. **z hľadiska organizovanosti**
  - organizovaný
  - neorganizovaný – bankovou formou, burzovou formou
6. **z hľadiska účastníkov na finančnom trhu, resp. inštitúcií**
  - bankový trh
  - medzibankový trh
  - mimobankový trh
  - burzový trh
  - mimoburzový trh
7. **z teritoriálneho hľadiska**
  - národný trh
  - medzinárodný trh

Burza je osobitný druh organizovaného trhu, na ktorom predávajúci, kupujúci a spravidla aj sprostredkovatelia (tzv. brokeri, makléri, dealeri, a pod.) uskutočňujú obchody istých zastupiteľných objektov (cenných papierov, tovarov, devíz, valút, poisťiek, služieb a pod.) alebo práv na tieto objekty, pričom:

- tieto objekty obchodu musia byť na obchodovanie na burze pripustené („kótované“)
- tieto objekty obchodu nie sú na tomto organizovanom trhu fyzicky k dispozícii (alebo dokonca ešte ani neexistujú)
- tento organizovaný trh sa koná pravidelne na určitom mieste a v určitom čase
- podmienky tohto organizovaného trhu sú štandardizované
- tento organizovaný trh je pod štátnym alebo medzinárodným dohľadom

Na burze sa sústreďuje dopyt a ponuka po obchodovanom objekte, a to je nakoniec aj účel burzy.

V slovenskej zákonnej definícii (Zákon o burze cenných papierov, Zákon o komoditnej burze) pojem burza cenných papierov zahŕňa všetky finančné nástroje, teda okrem cenných papierov a nástrojov peňažného trhu aj všetky deriváty, pričom komoditné deriváty sú zahrnuté aj v pojme komoditná burza.

Najznámejšie burzy na svete:

- NYSE - New York Stock Exchange - burza cenných papierov
- TSE - Tokyo Stock Exchange - burza cenných papierov
- LSE - London Stock Exchange - burza cenných papierov
- NASDAQ - burza zameraná na obchod s technológiami
- FSE - Frankfurt Stock Exchange - Frankfurtská burza, v srdci eurozóny.

Na Slovensku existuje:

- BSSE/BCPB - Burza cenných papierov v Bratislave
- KBB - Komoditná burza Bratislava

Očakávanie:

- popísať, s čím sa obchoduje na finančných trhoch (akcie, dlhopisy, fondy, komodity a ďalšie)

Z vecného /predmetového hľadiska/ sa finančné trhy delia na:

- peňažný trh (v užšom zmysle) = trh krátkodobých peňazí
- kapitálový trh = trh dlhodobých peňazí, finančný trh v užšom zmysle
- devízový trh
- trh zlata a drahých kovov
- poistný trh

Kapitálový trh alebo trh dlhodobých peňazí alebo finančný trh (v užšom zmysle) je mechanizmus a súbor inštitúcií a transakcií, ktorým(i) sa stretávajú ponuka a dopyt po stredno- a dlhodobom peňažnom kapitále.

Nástroje kapitálového trhu sú najmä:

- dlhopisy,
- akcie,
- hypotekárne záložné listy,
- podielové listy

Dlhopis – je cenný papier vydávaný dlžníkom (emitentom), ktorým môže byť štát, banka, podnik, mesto, alebo aj fyzická osoba, ktorá je zapísaná v obchodnom registri. Dlžník (emitent) sa zaväzuje vyplatiť požičané peniaze podľa vopred stanovených pravidiel vo vopred stanovenom čase a navyše vyplatiť aj úrok. Dlhopis sa označuje aj pojmom obligácia (napr. komunálne obligácie, zamestnanecké obligácie).

Akcia - je druh cenného papiera, s ktorým sú spojené práva jeho majiteľa (akcionára) podieľať sa na riadení, zisku a likvidačnom zostatku akciovej spoločnosti tak, ako to určuje Obchodný zákonník a stanovy akciovej spoločnosti, jej definícia znie:

- cenný papier vyjadrujúci podiel na základnom imaní
- časť základného imania vyjadrujúca výšku vkladu akcionára do základného imania
- vyjadrenie súhrnu práv a povinností akcionára (najmä povinnosť vkladu, právo na účasť na riadení, právo na podiel na zisku, právo na likvidačný zostatok)

Náležitosti akcie sú uvedené v Zákone o cenných papieroch a prípadne stanovách danej spoločnosti.

Komodita (commodity) - v užšom (častejšom) zmysle: vzájomne zastupiteľné hmotné predmety obchodu (najmä suroviny a materiály), najmä obchodované na organizovaných trhoch (napr. burzách) a/alebo vôbec svetových trhoch. V širšom zmysle:

- hmotné predmety obchodu (najmä medzinárodného obchodu),
- v medzinárodných tovarových dohodách, inak často nepresne: tovar.

Očakávanie:

- vysvetliť úlohu obchodníka s cennými papiermi

Obchodník s cennými papiermi (CP) (podľa wikipédie) :

- každý, kto obchoduje s cennými papiermi
- akciová spoločnosť so sídlom na území SR, ktorej predmetom činnosti je poskytovanie jednej alebo viacerých investičných služieb klientom alebo výkon jednej alebo viacerých investičných činností na základe povolenia na poskytovanie investičných služieb udeleného Národnou bankou Slovenska

Investičný služby a investičné činnosti sú:

- prijatie a postúpenie pokynu klienta týkajúceho sa jedného alebo viacerých finančných nástrojov,
- vykonanie pokynu klienta na jeho účet,
- obchodovanie na vlastný účet,
- riadenie portfólia,

- investičné poradenstvo,
- upisovanie a umiestňovanie finančných nástrojov na základe pevného záväzku,
- umiestňovanie finančných nástrojov bez pevného záväzku,
- organizovanie mnohostranného obchodného systému.

Obchodník s CP plní pri vydávaní cenných papierov najmä nasledovné úlohy:

- poskytuje emitentovi základné poradenstvo o možnostiach vydania cenných papierov,
- navrhuje vhodný spôsob financovania,
- realizuje due dilligence,
- vykonáva úlohy manažéra emisie,
- podieľa sa na príprave prospektu a emisných podmienok,
- zverejňuje emisné podmienky,
- zverejňuje prospekt,
- preberá čiastočné alebo úplné garancie za upísanie emisie,
- vytvára a riadi konzorcium upisovateľov,
- rozpredáva emisiu,
- uskutočňuje PR aktivity,
- registruje emisiu v Centrálnom depozitárovi CP,
- uvádza cenné papiere na Burze CP v Bratislave (BCPB) vrátane účasti na analytickom rozhovore s Výborom pre kótovanie BCPB
- zabezpečuje podporu kurzu po uvedení emisie na burzu CP
- aktivity manažéra po prijatí emisie na BCPB, t.zn.:
  - splátky kupónov,
  - určovanie úrokovej sadzby
  - operácie súvisiace s postupným znižovaním objemu emisie
  - pri akciách výplata dividend
  - pri dlhopisoch splatenie CP.

Klientom obchodníka s cennými papiermi sa rozumie fyzická alebo právnická osoba, ktorej obchodník s cennými papiermi poskytuje investičnú alebo vedľajšiu službu.

Očakávanie:

- Opísať účel MIFID dotazníka

Základné informácie

MiFID „Markets in Financial Instruments Directive“ je Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/65/EÚ z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi, ktorou sa mení smernica 2002/92/ES a smernica 2011/61/EÚ, ktorá bola na Slovensku implementovaná zákonom do právneho poriadku SR s účinnosťou od dňa 1. novembra 2007 so šesťmesačným prechodným obdobím.

MiFID predstavuje ďalší krok k jednotnému európskemu trhu a regulačnému režimu pre poskytovanie investičných služieb. Zahŕňa spoločnosti poskytujúce investičné služby (obchodníkov s cennými papiermi, banky s povolením poskytovať investičné služby atď.) v rámci EÚ, ktoré vykonávajú investičné služby a činnosti alebo vedľajšie služby (napr. úschova a správa finančných nástrojov na účet klienta, vrátane držiteľskej správy cenných papierov), ako aj obchodné systémy.

Hlavným cieľom MiFID je:

- vytvoriť rovnaké podmienky pre investičné služby vo všetkých členských štátoch EÚ,
- zvýšiť ochranu klientov – investorov,
- zvýšiť trhovú transparentnosť a konkurencieschopnosť,
- vytvoriť efektívnejší kapitálový trh.

Hlavná zmena v prístupe obchodníka s cenným papierom alebo banky s povolením na poskytovanie investičných služieb smerom ku klientovi spočíva v tom, že pri každom predaji finančných nástrojov majú klientski pracovníci podrobne preskúmať vhodnosť daného produktu pre klienta prostredníctvom tzv. test vhodnosti a primeranosti alebo investičného dotazníka. V týchto testoch sa získavajú informácie o klientovi, na základe ktorých je obchodník s cennými papiermi alebo banka s povolením

na poskytovanie investičných služieb schopná posúdiť, či je príslušný finančný produkt vhodný a primeraný pre klienta z hľadiska jeho skúseností s investovaním, charakteru finančného produktu, finančnej situácie klienta a investičných zámerov.

Hlavným výstupom testovania je určenie správneho produktu pre správneho klienta.

Implementácia MiFID z pohľadu klientov upravuje:

- a.) kategorizáciu klientov,
- b) informačné povinnosti obchodníka s CP,
- c) ochrana aktív klienta,
- d) test vhodnosti a test primeranosti.

a) Kategorizácia klientov

MiFID zaviedol nový režim zaradenia klienta do jednotlivých kategórií, ktorými sú:

- profesionálny klient,
- neprofesionálny klient,
- oprávnené protistrany.

Pre každú kategóriu klientov sú v zákone presne definované požiadavky na obsah a rozsah informácií, ktoré je obchodník s cennými papiermi povinný poskytnúť klientovi pred poskytovaním služby, pričom neprofesionálni klienti majú najvyššiu úroveň ochrany.

b) Informačné povinnosti obchodníka s cennými papiermi

Obchodník s cennými papiermi je povinný poskytnúť klientovi v zrozumiteľnej forme všetky informácie, ktoré sú potrebné na to, aby mohol správne porozumieť charakteru a rizikám investičnej služby, konkrétnemu druhu ponúkaného finančného nástroja a následne zodpovedne prijať investičné rozhodnutia.

Informácie musia obsahovať údaje o:

- investičných službách, ktoré finančná inštitúcia poskytuje,
- finančných nástrojoch a navrhovaných investičných stratégiách vrátane príslušných poučení a upozornení v súvislosti s rizikami spojenými s investíciami v týchto nástrojoch alebo s konkrétnymi investičnými stratégiami ochrane finančných nástrojov alebo peňažných prostriedkov klienta,
- mieste výkonu služby,
- nákladoch a súvisiacich poplatkoch.

c) Ochrana klienta

Ochrana majetku určeného na investovanie zabezpečuje Garančný fond investícií.

d) Test vhodnosti a primeranosti

Pri poskytovaní vybraných investičných produktov a služieb je obchodník s cennými papiermi povinný získať potrebné informácie týkajúce sa znalostí a skúseností klienta alebo potenciálneho klienta v oblasti investícií, vzťahujúce sa na konkrétny typ investičného produktu a služby. Zároveň je povinný posúdiť finančnú situáciu a investičné ciele klienta, a na základe takto získaných informácií odporučiť klientovi alebo potenciálnemu klientovi investičný produkt alebo službu, ktoré sú pre neho vhodné so zreteľom na zistenú úroveň jeho znalostí a skúseností.

Test vhodnosti a primeranosti sa pred poskytnutím vybranej služby vykonáva len u neprofesionálneho klienta. Test vhodnosti sa opakuje najneskôr do 2 rokov od posledného testu.

Test obsahuje otázky z nasledovných oblastí:

- odbornosť vo finančníctve/skúsenosť,
- majetok/dynamika príjmu,
- ochota riskovať,
- transakčné zvyklosti.

Obchodník s cennými papiermi nesmie ovplyvňovať klienta alebo potenciálneho klienta na neposkytnutie požadovaných informácií. Výpočet investičného profilu sa vykonáva automaticky u

obchodníka s cennými papiermi po vyplnení príslušného formulára a výsledkom testu vhodnosti a primeranosti je investičný profil klienta.

Na základe investičného profilu obchodník s cennými papiermi môže klientovi ponúknuť príslušné produkty a služby. V prípade, že klient požaduje od obchodníka s cennými papiermi produkt, ktorý nevyhovuje jeho investičnému profilu, je klient povinný podpísať prehlásenie.

Očakávanie:

- porovnať investovanie do jednotlivých akcií a dlhopisov s investovaním do podielových fondov akcií alebo dlhopisov

Základné pravidlo investovania hovorí, že výnos je priamo úmerný riziku - t.j. čím vyššie riziko, tým by mal byť potenciálny výnos vyšší a naopak. Aby ste dosahovali väčšie výnosy, musíte investovať do rizikovejších finančných nástrojov (akcie, komodity, cenné papiere okrem štátnych). S cieľom neprísť o celú vašu investíciu je dôležité nájsť optimálny pomer medzi týmito dvoma faktormi (riziko a výnos). Pri rozhodovaní medzi dvomi aktívami s rovnakým výnosom si vyberte to aktívum, ktorého riziko je menšie, tzn. že je potrebná **diverzifikácia**, čo všeobecne znamená rozloženie peňažných prostriedkov do viacerých finančných nástrojov. Cieľom je zníženie rizika spojeného s investíciou v porovnaní s vložením všetkých peňažných prostriedkov len do jediného finančného nástroja.

Pri investovaní do podielových fondov sa stretávame s pojmom kolektívne investovanie. To znamená, že ako jednotlivец neinvestujete samostatne do cenných papierov alebo iných investičných nástrojov, ale vyberiete si konkrétny typ fondu, do ktorého vložíte finančné prostriedky, ktoré chcete investovať. Následne daný fond investuje vaše peniaze do cenných papierov, komodít, nehnuteľností, derivátov, alebo iných nástrojov, do ktorých má povolené vložiť finančné prostriedky. Vy sa tak stávate spolu s ostatnými investormi fondu spoločným vlastníkom majetku podielového fondu. Správca fondu investuje do diverzifikovaného portfólia cenných papierov, akými sú napr. akcie, dlhopisy alebo nástroje peňažného trhu. Podielový fond je založený na účely zhodnotenia majetku podielnikov formou investovania na finančných trhoch. Majetkové práva podielnikov sú reprezentované podielovými listami.

Výhody investovania do podielových fondov

- finančné prostriedky spravujú odborníci na investovanie, so skúsenosťami na finančných trhoch
- diverzifikácia investovaných prostriedkov
- aktívne riadenie rizika a výnosu vo fonde

Nevýhody investovanie do podielových fondov

- viacero poplatkov spojených s investovaním
- neviete ovplyvniť, do čoho presne bude fond investovať, viete si len vybrať druh aktív (peňažne, dlhopisové, akciové, realitné fondy)
- neviete dopredu aký bude výnos, na rozdiel od termínovaných vkladov

Očakávanie:

- vysvetliť, ako inflácia ovplyvňuje výnosy z investícií (súčasná hodnota peňazí). Vysvetliť, ako prispôbiť investovanie finančným cieľom

Inflácia – je znehodnotenie peňazí, ktorého najčastejším prejavom je celkové zvýšenie cenovej hladiny tovarov a služieb v ekonomike; opakom je menej bežná deflácia. Rast obeživa v miere presahujúcej množstvo tovaru a služieb na trhu.

Vplyv inflácie – niekoľko číselných príkladov ako sa časom mení cena tovaru, ktorý dnes stojí určitú sumu peňazí (napr. 10 eur).

Na výpočet jednotlivých hodnôt bol použitý tento vzorec:

$$\text{Cena po } n \text{ rokoch} = € 10 \times (1 + \pi)^n$$

kde π označuje predpokladanú mieru inflácie (ako desatinné číslo) a n je počet rokov.

Príklad č.1:

Ak je napríklad predpokladaná miera inflácie 30 % a počet rokov 10 (políčko tabuľky vpravo dole), cena sa vypočíta takto:

$$\text{Cena po 10 rokoch} = € 10 \times (1 + 0,30)^{10} = € 137,86$$

Príklad č.2 -Tabuľka inflácie

Vplyv inflácie na cenu dvoch akcií, ktoré dnes stoja 10 eur (po n rokoch)

Ročná miera inflácie:	1 %	2 %	5 %	10 %	30 %
	Stabilné ceny		Inflačné prostredie		
po 1 roku	10,10	10,20	10,50	11,00	13,00
po 2 rokoch	10,20	10,40	11,03	12,10	16,90
po 3 rokoch	10,30	10,61	11,58	13,31	21,97
po 4 rokoch	10,41	10,82	12,16	14,64	28,56
po 5 rokoch	10,51	11,04	12,76	16,11	37,13
po 6 rokoch	10,62	11,26	13,40	17,72	48,27
po 7 rokoch	10,72	11,49	14,07	19,49	62,75
po 8 rokoch	10,83	11,72	14,77	21,44	81,57
po 9 rokoch	10,94	11,95	15,51	23,58	106,04
po 10 rokoch	11,05	12,19	16,29	25,94	137,86

Príklad č.3 -Tabuľka inflácie

Vplyv inflácie na kúpnu silu peňazí (východisková hodnota = 100, po n rokoch pri danej miere inflácie, hodnoty sú vyjadrené v percentách)

Ročná miera inflácie:	1 %	2 %	5 %	10 %	30 %
	Stabilné ceny		Inflačné prostredie		
po 1 roku	99,0	98,0	95,2	90,9	76,9
po 2 rokoch	98,0	96,1	90,7	82,6	59,2
po 3 rokoch	97,1	94,2	86,4	75,1	45,5
po 4 rokoch	96,1	92,4	82,3	68,3	35,0
po 5 rokoch	95,1	90,6	78,4	62,1	26,9
po 6 rokoch	94,2	88,8	74,6	56,4	20,7
po 7 rokoch	93,3	87,1	71,1	51,3	15,9
po 8 rokoch	92,3	85,3	67,7	46,7	12,3
po 9 rokoch	91,4	83,7	64,5	42,4	9,4
po 10 rokoch	90,5	82,0	61,4	38,6	7,3

Každý človek by mal myslieť na budúcnosť a v čase prebytku financií šetriť viac, aby si nemusel v čase prechodného nedostatku požičiavať peniaze. Je dôležité zo svojich príjmov odkladať časť, ktorú budete investovať a zhodnocovať, resp. držať ako rezervu do budúcnosti. Je potrebné mať stanovené krátkodobé, strednodobé resp. dlhodobé finančné ciele. Do úvahy pri investovaní treba zobrať aj mieru inflácie, ktorá znižuje návratnosť investície.

Príklad č.4:

V prípade, že ročný výnos investície je 3 % p.a. a inflácia (rast cien tovarov a služieb v ekonomike) 2 % p.a., tzv. reálny výnos z investície je 1% p.a. (reálny = upravený o infláciu)

Očakávanie:

- porovnať riziká a výnosy z rôznych typov investícií.

Na finančnom trhu sa stretávame z rôznymi formami investovania. Jednou z foriem investovania, do ktorého by sa mali púšťať skôr skúsenejší investori, sú investície do cenných papierov.

Existuje relatívne veľké množstvo cenných papierov, ale medzi najpoužívanejšie cenné papiere patria:

- **Akcia** - dáva majiteľovi právo na majetkový podiel v spoločnosti a takisto podiel na zisku v podobe dividend, ak ich firma vypláca
  - dividenda je výnos z akcie a štandardne sa uvádza v nominálnej hodnote na jednu akciu (napríklad 20 centov na jeden kus akcie)
  - dividenda môže byť vyplácaná aj niekoľkokrát do roka
  - dividendy nepodliehajú zdaneniu
  - akcia je vo všeobecnosti vysoko riziková investícia, ktorej hodnota sa môže v priebehu jedného dňa zmeniť o niekoľko percent (nahor aj nadol)
  - dosiahnutý výnos na akcii predstavuje rozdiel medzi cenou, za ktorú sme akciu kúpili (podlieha dani z príjmov vo výške 19%) a cenou, za ktorú sme ju predali plus vyplatené dividendy (nezdaňuje sa)
- **Podielový list** - dáva majiteľovi podiel na majetku v podielovom fonde a právo podieľať sa na výnose v podielovom fonde

- výnos na podielovom liste predstavuje rozdiel medzi cenou, za ktorú sme tento podielový list kúpili a cenou, za ktorú sme ho predali
- výnosy z podielových fondov podliehajú dani z príjmov, pri vyberaní peňazí z fondu vám správcovská spoločnosť strhne túto daň
- rizikovosť investície do podielového fondu, ako i výnosy z podielového listu závisia od typu aktív, do ktorých podielový fond investuje. Vo všeobecnosti investície do podielových fondov sú menej rizikové ako investície do akcií (a to aj v prípade, že sa jedná o podielový fond, ktorý investuje do akcií, nakoľko sú investície vo fonde rozložené (hovoríme, že sú diverzifikované, t.j. má nižší stupeň rizikovosti ako akcia)
- **Dlhopis** - je forma pôžičky, ktorú investor poskytuje firme (alebo inému subjektu – napr. štátu, finančnej inštitúcii,...), ktorá sa zaväzuje ho splatiť vo vopred dohodnutom termíne (rozdiel voči úveru je aj v tom, že úver sa zväčša platí v pravidelných splátkach, zatiaľ čo emitent CP platí pravidelne iba úrok a istinu zaplatí na konci splatnosti dlhopisu)
  - dlhopisy väčšinou vyplácajú kupóny (okrem bezkupónových dlhopisov)
  - riziko ale aj výnos pri dlhopisoch je spravidla nižšie ako u akcií
  - v porovnaní s termínovanými vkladmi prinášajú dlhopisy zaujímavejšie výnosy, ale na investovanie je potrebných viac finančných prostriedkov (zvyčajne v tisícoch eur)
  - základné delenie dlhopisov podľa typu kupónu:
    - **s fixným kupónom** - výška výplat je vopred dohodnutá, v percentuálnom tvare z nominálu (napríklad 5% kupón). Štandardne sa fixný kupón vypláca raz ročne
    - **s pohyblivým kupónom** - výška splátok sa časom mení, je naviazaná na medzibankové sadzby typu EURIBOR. Uvádza sa v tvare EURIBOR plus dohodnutá marža (napríklad 3 mesačný EURIBOR + 0,9%). Pohyblivý kupón sa vypláca štvrt'ročne, polročne alebo ročne
  - ďalšie členenie dlhopisov je možné podľa typu emitenta, teda subjektu, ktorý dlhopis vydáva:
    - **štátne** - vydávané štátmi, považované spravidla za bezpečnejšie dlhopisy ako napr. komunálne, bankové či korporátne
    - **komunálne** - dlhopisy vydávané VÚC a mestami, stupeň rizika sa blíži k štátnym dlhopisom
    - **bankové** - vydávané bankami
    - **korporátne** - vydávané podnikmi
- **Hypotekárny záložný list - HZL**
  - typ bankového dlhopisu, ktorý je krytý hypotekárnymi úvermi zabezpečenými záložným právom k nehnuteľnostiam. V prípade bankrotu banky prechádzajú tieto hypotéky k inej banke a sú použité na vyplatenie úrokov a nominálu HZL. Preto sú menej rizikové ako obyčajné bankové dlhopisy.
- **Pokladničná poukážka**
  - má podobné charakteristiky ako dlhopis, ale kratšiu splatnosť
  - väčšinou nevyplácajú kupóny, vyplatia len nominál na konci obdobia
  - investor nakupuje pokladničné poukážky s istým diskontom voči nominálnej hodnote a jeho výnos predstavuje rozdiel medzi touto kúpnu cenou a nominálom, ktorý dostane pri splatnosti poukážky. Ak je nominál 1 000 eur a nákupná cena je 98,5% z nominálu, tak diskont je $1000 - 985 = 15$ eur
  - väčšinou pokladničné poukážky vydávajú len štáty. Zo spomínaných CP má štátna pokladničná poukážka najnižší stupeň rizika, lebo je garantovaná štátom

Očakávanie:

- zdôvodniť výber najvhodnejšieho produktu pre investovanie voľných fin. prostriedkov

Formy investovania voľných finančných prostriedkov, s ktorými sa najčastejšie môžeme stretnúť na finančnom trhu, sú rôzne. Aby sme boli schopní porovnávať tieto produkty, musíme si zdefinovať:

- na akú dlhú dobu sme ochotný svoje prostriedky viazať (čiže nemať k nim prístup)
- či chceme vkladať jednorazovo alebo pravidelne
- akú sumu chceme investovať
- aký je účel investovania
- aký výnos očakávame z tejto investície
- aké riziko sme ochotný podstúpiť
- aká je očakávaná miera likvidity (tzn. premeny daného finančného produktu na hotovosť v prípade potreby)

Výnos, riziko a likvidita sú tri základné faktory, ktoré sú navzájom prepojené, čo znamená, že pri zmene jedného faktora dôjde k zmenám u ostatných dvoch faktorov.

Následne si vo finančnej inštitúcii zistíme:

- aký je približný ročný výnos je spojený z investíciou,
- aké poplatky budeme ročne platiť za vedenie investičného produktu,
- ako budeme obmedzovaný pri viazanosti vášho vkladu,
- úpravu výnosu o zrážkovú daň.

Uvedené údaje je vhodné si zapísať napr. formou prehľadnej tabuľky, na základe ktorej je možné sa rozhodnúť, akú formu investovania budete preferovať.

Investovanie predstavuje zhodnotenie vlastných financií. Jedná sa o činnosť, zameranú na rozloženie (umiestnenie) voľného kapitálu s cieľom jeho zhodnotenia. V porovnaní so sporením, finančný spotrebiteľ pri investovaní podstupuje väčšie riziko straty finančných prostriedkov. Pri investovaní je okrem iného potrebné sa rozhodnúť:

- či chcete investovať kolektívne (podielové fondy),
- alebo individuálne (cenné papiere).

Individuálne investovať je vhodnejšie pre skúsenejších finančných spotrebiteľov, keďže touto formou sa podstupujú vyššie riziká straty svojich peňazí.

Základné pravidlo investovania hovorí, že výnos je priamo úmerný riziku - t.j. čím vyššie riziko, tým by mal byť potenciálny výnos vyšší a naopak. Pre dosiahnutie vyšších výnosov je potrebné investovať do rizikovejších finančných nástrojov (akcie, komodity, cenné papiere okrem štátnych). S cieľom neprísť o celú investíciu je dôležité nájsť optimálny pomer medzi týmito dvoma faktormi (riziko a výnos). Pri rozhodovaní medzi dvomi aktívami s rovnakým výnosom je výhodnejšie vybrať si to aktívum, ktorého riziko je menšie. Ponuku na investovanie finančných prostriedkov je dobré si preveriť a v prípade pochybností si nechať poradiť, najlepšie od renomovaného finančného poradcu s licenciou NBS.

Čiastková kompetencia 4: Vysvetliť spôsob regulácie a dohľadu nad finančnými trhmi

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- opísať úlohu Fondu ochrany vkladov
- opísať rozdiel medzi pobočkou zahraničnej banky a dcérskou spoločnosťou

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- opísať úlohu Fondu ochrany vkladov

Fond ochrany vkladov

Je zo zákona poverený zabezpečením a výkonom činností, súvisiacich s ochranou vkladov fyzických osôb a zákonom vymedzených právnických osôb, uložených v bankách a pobočkách zahraničných bánk, ktoré sú účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike, a to sú najmä:

- sústreďovanie finančných príspevkov od bánk a pobočiek zahraničných bánk do Fondu ochrany vkladov a nakladanie s týmito finančnými príspevkami a

- poskytovanie náhrad za nedostupné vklady v bankách a v pobočkách zahraničných bánk, v rozsahu a za podmienok ustanovených zákonom o ochrane vkladov a všeobecnými podmienkami vyplácania náhrad za zákonom chránené nedostupné bankové vklady.

Účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike, podľa zákona o ochrane vkladov, sú banky a pobočky zahraničných bánk na celom jej území. Od 30. decembra 2010 sa poskytuje jednému vkladateľovi náhrada za nedostupné vklady v bankách v SR a v ďalších krajinách EÚ, chránené jednotne podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v do výšky 100 000 EUR.

Napríklad vklady na bežných účtov spadajú pod Fond ochrany vkladov www.fovsr.sk, ktorý garantuje náhradu v plnej výške tohto vkladu, pokiaľ je banka, ktorá poskytla tento vklad účastníkom systému ochrany vkladov.

Koho sa týka ochrana vkladov?

- fyzických osôb
- nadácií, neinvestičných fondov, neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby, občianskych združení, spoločenstiev vlastníkov bytov, alebo nebytových združení
- právnických osôb s výnimkou finančných inštitúcií, obchodných spoločností, ktoré musia mať účtovnú závierku overenú audítorom a štátnych inštitúcií

Výška náhrad

- v prípade nedostupnosti vkladov zabezpečuje Fond ochrany vkladov ich náhradu v plnej výške, pričom chránené sú okrem všetkých vašich vkladov v danej banke aj úroky a iné majetkové výhody spojené s vkladmi
- výška samotnej náhrady závisí od vašich záväzkov voči danej banke, pretože tie sa takisto ako aj premlčané vklady odrátajú od súčtu vkladov a úrokov. Vyplatený je teda iba kladný rozdiel medzi vašimi pohľadávkami a záväzkami voči banke.

Očakávanie:

- opísať rozdiel medzi pobočkou zahraničnej banky a dcérskou spoločnosťou

Pobočka zahraničnej banky je organizačná zložka zahraničnej banky umiestnená na území Slovenskej republiky, ktorá priamo vykonáva najmä bankové činnosti (prijímanie vkladov a poskytovanie úverov) a ktorá má na výkon týchto činností udelené bankové povolenie v štáte, v ktorom má sídlo zahraničná banka resp. domovským štátom. Všetky pobočky zahraničnej banky zriadené v Slovenskej republike zahraničnou bankou so sídlom v členskom štáte Európskej únie alebo inom zmluvnom štáte Európskeho hospodárskeho priestoru sa považujú z hľadiska oprávnenia vykonávať bankové činnosti za jednu pobočku danej zahraničnej banky.

Za dcérsku spoločnosť v zmysle dostupných ekonomických slovníkov možno vo všeobecnosti považovať takú filiálku resp. spoločnosť, ktorej väčšia časť spoločného kapitálu je v rukách inej spoločnosti, ktorá sa nazýva materská spoločnosť alebo inak povedané dcérskou spoločnosťou sa rozumie právnická osoba, nad ktorou je vykonávaná kontrola materskou spoločnosťou, a tiež akákoľvek dcérska spoločnosť dcérskej spoločnosti.

Pobočky zahraničných bánk na rozdiel od domácich bánk a dcérskych spoločností zahraničných bánk nemusia na Slovensku podľa centrálnej banky investovať žiadny vlastný kapitál.

Účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike sú banky, ako aj pobočky zahraničných bánk. No pobočka nie je povinná byť zapojená do systému ochrany vkladov v SR. Aktuálne ani jedna pobočka zahraničnej banky nie je účastníkom systému ochrany vkladov v Slovenskej republike. Vklady v bankách v SR a v ďalších krajinách EÚ sú chránené jednotne do výšky 100 000 EUR. Zároveň to znamená, že vklady v pobočkách zahraničných bánk vykonávajúcich činnosť na území SR sú chránené podľa pravidiel domovského systému ochrany vkladov v členskom štáte, na území ktorého má zahraničná banka svoje sídlo. Komplikáciu pre klientov môže predstavovať výplata nedostupných vkladov v prípade zlyhania banky, ktorá na Slovensku pôsobí formou pobočky. **Pri pobočkách pôsobiacich na území SR môžu nastať v prípade vyplácania náhrad za nedostupné**

vkłady prekážky najmä v súvislosti s prípadnou nutnosťou vycestovať do krajiny ústredia zahraničnej banky, komunikovať v lokálnom jazyku banky, resp. vyplácanie náhrad v príslušnej mene krajiny.

Rozdiel pri dohľade vo vzťahu k pobočke zahraničnej banky a k dcérskej spoločnosti je v tom, že Národná banka Slovenska (NBS) dohliada na činnosť dcérskej spoločnosti, avšak dohľad pobočkou sa riadi podľa pravidiel domovského systému dohľadu v členskom štáte, na území ktorého má sídlo zahraničná banka. Národná banka Slovenska môže vykonávať dohľad nad pobočkami bánk, ktoré pôsobia na území iného štátu, a nad dcérskou spoločnosťou banky, ktorá je bankou na území iného štátu, ak to pripúšťajú právne predpisy tohto štátu a dohoda uzavretá medzi NBS orgánmi dohľadu tohto štátu.

Očakávanie:

- vysvetliť ako ochrana vkladov chráni investorov
  - systém ochrany vkladov v Slovenskej republike Vám poskytuje garanciu, že peňažné prostriedky, ktoré ste zverili bankám, prípadne sporiteľňiam, ktoré sú zapojené do tohto systému, budú v prípade ich nedostupnosti nahradené, najviac však do výšky 100 000 eur,
  - systém ochrany vkladov v SR sa týka tak vkladov v tuzemských bankách, ako aj v pobočkách zahraničných bánk na našom území zapojených do tohto systému,
  - zapojenie tuzemských bánk v systéme je povinné a podstata spočíva v povinných príspevkoch všetkých bánk do Fondu ochrany vkladov (ďalej len „FOV“),
  - zahraničné banky a pobočky zahraničných bánk na našom území, nemusia byť vďaka výnimke zapojené do nášho systému ochrany vkladov, no ich ochranu zabezpečuje krajina, kde má príslušná banka sídlo,
  - dajte si pozor pod akú ochranu vkladov patrí vaša banka v prípade, že je to iná krajina, zistíte si do akej výšky sú chránené vklady tejto banky.

Príklad: Vklady klientov mBank sú chránené podľa poľského systému ochrany vkladov. Nevýhodou je, že nemusia byť chránené v plnej výške, a môžu byť vyplatené aj v inej mene ako v EUR (napr. v prípade mBank poľský zlotý). Ale vždy do 100 000 EUR.

Z ochrany vkladov sú vyňaté:

- vklady, ktoré nie sú vedené pre vkladateľa,
- vklady na doručiteľa a zostatok zrušeného vkladu na doručiteľa,
- podielové listy, vklad potvrdený cennými papiermi a iné cenné papiere a finančné nástroje, (verejne obchodovateľné cenné papiere a iné investičné nástroje ochraňuje Garančný fond investícií),
- dlhopisy, zmenky a šeky,
- pokiaľ nie sú splnené špecifické zákonné podmienky, tak aj notárske úschovy a spoločné vklady a samozrejme vklady, ktoré sú vlastným zdrojom financovania bánk.

FOV sa využije v prípade, ak banka nie je schopná vyplácať svoje vklady počas 48 hodín aj napriek tomu, že použila všetky svoje likvidné prostriedky. V takomto prípade musí banka oznámiť túto skutočnosť FOV a Národnej banke Slovenska (ďalej len „NBS“), ktorá vyhlási banku za neschopnú vyplácať vklady do 3 pracovných dní od doručenia oznámenia,

- od tohto okamihu sú pozastavené všetky transakcie týkajúce sa existujúcich vkladov v danej banke (týka sa aj operácií cez platobné karty), transakcie ohľadom pohľadávok a záväzkov banky ako takej, ale aj uzatváranie nových zmlúv,
- výnimku má len prijímanie splátok na úvery, ktoré už banka poskytla, tento stav trvá až do skončenia vyplácania náhrad.

Výška náhrad

- v prípade nedostupnosti vkladov zabezpečuje FOV náhradu jednému vkladateľovi alebo inej oprávnenej osobe, najviac však do výšky 100 000 eur, pričom chránené sú okrem všetkých vašich vkladov v danej banke aj úroky a iné majetkové výhody spojené s vkladmi,
- výška samotnej náhrady závisí od záväzkov vkladateľa voči banke, pretože tie sa takisto, ako aj premlčané vklady, najmä nesplatené úvery, poplatky a iné záväzky ku dňu, keď sa vklady v

banke stali nedostupné, odrátajú od súčtu vkladov a úrokov. Vyplatený je teda iba kladný rozdiel medzi vašimi pohľadávkami a záväzkami voči banke.

Čas, spôsob a miesto

- vyplácania náhrad určuje FOV, pričom tieto informácie sa zverejnia okrem médií aj v samotnej banke,
- v bežných prípadoch sa vyplácanie náhrad deje jednorázovo, prostredníctvom určenej vyplácajúcej banky.

Postup

- ak máte záujem o vyplatenie náhrad za nedostupný vklad, musíte postupovať podľa informácií zverejnených FOV,
- je potrebné preukázať svoju totožnosť a právo na výplatu vkladu,
- na potvrdenie práva na výplatu sú potrebné originály listín o vklade, ktoré vydala banka, sú nimi napríklad:
  1. vkladná knižka,
  2. preukazný lístok alebo zmluvy o založení účtu s výpisom z účtu,
  3. vkladové listy na meno vydané bankou – avšak len tie neobchodovateľné,
  4. súdne rozhodnutia a osvedčenia,
- samozrejme, že v prípade zastupovania vkladateľa, je potrebné odovzdať aj právoplatný doklad o práve na zastupovanie, overené splnomocnenie alebo notársky overený doklad, ktorý vám určil vlastníctvo k danému vkladu na základe dedičského konania,
- keď vkladateľ dostane za svoj nedostupný vklad v banke náhradu od FOV, jeho pohľadávka voči banke zanikne,
- ak ste presvedčený, že postup banky pri vyplácaní náhrad za vklady nebol správny, môžete sa obrátiť na samotný Fond ochrany vkladov - <http://www.fovsr.sk/>,

Odporúčania a rady

- pri každom vkladovom produkte u akejkoľvek finančnej inštitúcie sa pýtajte, či spadá pod ochranu vkladov podľa zákona NR SR č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- požadujte informácie o finančných produktoch od vašej finančnej inštitúcie, či daný produkt spadá do systému ochrany vkladov alebo nie.

Čiastková kompetencia 4: Vysvetliť spôsob regulácie a dohľadu nad finančnými trhmi

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť dohľad nad finančným trhom v Slovenskej republike – Národná banka Slovenska ako „jednotné kontaktné miesto“
- vysvetliť rozdiel medzi Fondom ochrany vkladov a Garančným fondom investícií

Obsah vzdelávania – odborný text:

Očakávanie:

- vysvetliť dohľad nad finančným trhom v Slovenskej republike – Národná banka Slovenska ako „jednotné kontaktné miesto“

Národná banka Slovenska (NBS) v súlade s § 1 ods. 3 písm. c) zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vybavuje podania klientov súvisiace s poskytovaním finančných služieb alebo s inými obchodmi dohliadaných subjektov. **Národná banka Slovenska vykonáva od 10.6. 2013 funkciu jednotného kontaktného miesta na vybavovanie všetkých podaní finančných spotrebiteľov.**

Ak na vybavenie podania nebude vecne príslušná Národná banka Slovenska, postúpi podanie vecne príslušnému subjektu a o tejto skutočnosti bude NBS finančného spotrebiteľa informovať. Na

zjednodušenie zasielania týchto podaní pripravila NBS elektronický formulár. Finanční spotrebiteľia môžu však aj naďalej zasielať svoje podania v listinnej podobe na adresu:

Národná banka Slovenska
Oddelenie ochrany finančných spotrebiteľov
Imricha Karvaša 1
813 25 Bratislava

Námietky proti postupu poskytovateľov finančných služieb možno podať aj osobne, priamo v Národnej banke Slovenska. Listinná podoba formulára podania je k dispozícii v podateľni Národnej banky Slovenska.

Činnosť jednotného kontaktného miesta vykonáva NBS prijímaním písomných podaní. Národná banka Slovenska neprijíma podania ústnou formou, ani neposkytuje právne poradenstvo pri sporoch s dohliadanými subjektmi. Národná banka Slovenska je nezávislý orgán dohľadu a nemá kompetenciu rozhodovať spory medzi dohliadanými subjektmi a ich klientmi.

Očakávanie:

- vysvetliť rozdiel medzi Fondom ochrany vkladov a Garančným fondom investícií

Fond ochrany vkladov je zo zákona poverený zabezpečením a výkonom činností, súvisiacich s ochranou vkladov fyzických osôb a zákonom vymedzených právnických osôb, uložených v bankách a pobočkách zahraničných bánk, ktoré sú účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike, a to sú najmä:

- sústreďovanie finančných príspevkov od bánk a pobočiek zahraničných bánk do Fondu ochrany vkladov a nakladanie s týmito finančnými príspevkami a
- poskytovanie náhrad za nedostupné vklady v bankách a v pobočkách zahraničných bánk, v rozsahu a za podmienok ustanovených zákonom o ochrane vkladov a všeobecnými podmienkami vyplácania náhrad za zákonom chránené nedostupné bankové vklady.

Garančný fond investícií (ďalej len „fond“) je zriadený zákonom o cenných papieroch a investičných službách. Fond sústreďuje peňažné príspevky obchodníkov s cennými papiermi a pobočiek zahraničných obchodníkov s cennými papiermi, správcovských spoločností a pobočiek zahraničných správcovských spoločností na poskytovanie náhrad za nedostupný klientsky majetok prijatý obchodníkom s cennými papiermi alebo zahraničným obchodníkom s cennými papiermi, správcovskou spoločnosťou alebo zahraničnou správcovskou spoločnosťou na vykonanie investičnej služby a nakladá s nadobudnutými peňažnými prostriedkami v súlade so zákonom o cenných papieroch.

Fond je právnická osoba a zapisuje sa do obchodného registra. Podrobnosti o činnosti fondu a o jeho organizácii upravujú stanovy fondu v súlade so zákonom o cenných papieroch. Dohľad nad činnosťou fondu vykonáva Národná banka Slovenska.

Rada fondu je najvyšším orgánom fondu. V právomoci rady fondu je okrem iného aj určenie výšky ročných príspevkov obchodníkov s cennými papiermi a lehotu splatnosti mimoriadnych príspevkov, schvaľovanie všeobecné podmienky vyplácania náhrad za nedostupný klientsky majetok u obchodníkov s cennými papiermi, tzn. fond slúži na výplatu náhrad za nedostupný klientsky majetok: klientov — obchodníkov s cennými papiermi, správcovských spoločností, vykonávajúcich správu individuálnych portfólií.

Očakávanie:

- banková únia - integrovaný finančný rámec

Na júnovom Summite 2012 bol prezident Európskej Rady vyzvaný, aby v úzkej spolupráci s prezidentom Komisie, Prezidentom Euroskupiny a prezidentom ECB vypracoval plán na dosiahnutie skutočnej ekonomickej a menovej únie. Na základe tejto výzvy bola predložená správa „Towards a genuine Economic and Monetary Union“, ktorá načrtáva opatrenia, ktoré by mali byť vykonané

v priebehu najbližších desiatich rokoch na dosiahnutie stability a celistvosti Európskej menovej únie. Podľa tejto správy by mala byť EMU založená na štyroch pilieroch:

1. integrovaný finančný rámec,
2. integrovaný rozpočtový rámec,
3. integrovaná sústava ekonomických politík a
4. demokratická zodpovednosť.

V súčasnosti sú opatrenia na úrovni EU na zabezpečenie finančnej stability v zodpovednosti národných orgánov, čo je v rozpore s podstatou integračného rámca EMU a čo v súčasnosti taktiež zhoršuje situáciu na jednotnom trhu. Cieľom integrovaného finančného rámca je pomocou jednotných mechanizmov zabezpečiť striktné a nezaujaté vykonávanie opatrení, ktoré odstránia roztrieštenosť a neistotu na finančných trhoch a prispievajú tak k stabilite a celistvosti EMU.

Banková únia je postavená na týchto troch základných pilieroch:

I. Pilier: Jednotný mechanizmus dohľadu (SSM – Single Supervisory Mechanism) - Mnohé banky rozvinuli svoje činnosti až za hranice a trhy národných štátov, pričom dohľad na národnej úrovni je nad nadnárodnými finančnými skupinami už neefektívny. Z tohto dôvodu bolo navrhnuté, aby boli viaceré právomoci v oblasti dohľadu presunuté z národných regulátorov na nadnárodnú úroveň, t. j. na Európsku centrálnu banku. Vytvorenie jednotného mechanizmu dohľadu, by tak malo vytvoriť záruky na dôslednejšie a efektívnejšie vykonávanie dohľadu, ktorý by mal prispieť k znižovaniu vysokého prepojenia medzi dlhmi štátov a bankami a minimalizovať tak možnosť vzniku systémovej bankovej krízy.

II. Pilier: Jednotný rezolučný mechanizmus (SRM Single Resolution Mechanism)– Súčasťou druhého základného prvku Integrovaného finančného rámca je vytvorenie Rezolučného rámca, ktorý je pomocou svojich nástrojov a opatrení hlavným predpokladom pre včasné riešenie krízovej situácie upadajúcej finančnej inštitúcie. Takýto mechanizmus by mal na jednej strane umožniť prijímanie nevyhnutných krokov v krátkom časovom rozmedzí v prípade problémov upadajúcich finančných inštitúcií a na strane druhej by mal napomáhať pri odstraňovaní prekážok v snahe zabezpečiť promptné vyriešenie krízovej situácie. Rezolučný mechanizmus by mal zároveň dopĺňať jednotný mechanizmus dohľadu s cieľom zabezpečiť istotu na finančných trhoch, v prípade upadajúcich finančných inštitúcií bez zbytočného odd'ovania a dodatočných nákladov.

Pred samotným prijatím a predstavením legislatívneho návrhu na vytvorenie jednotného mechanizmu na ozdravenie a záchranu bánk v krízových situáciách bolo potrebné vytvorenie sústavy, ktorá zabezpečí jednotné postupy správania pre finančné inštitúcie v problémoch a homogénne opatrenia členských štátov. Z tohto dôvodu bolo prvým stupňom vytvorenia druhého piliera bankovej únie predstavenie Smernice o krízovom manažmente BRRD (Bank recovery and resolution directive) a revidovanie pravidiel štátnej pomoci.

III. Pilier: Jednotný rámec ochrany vkladov - DGS

Deposit Guarantee schemes je posledný prvkom bankovej únie, pomocou ktorého je možné zabezpečiť vyššiu mieru dôveryhodnosti obyvateľstva k finančnému sektoru. Takýto rámec by do vnútroštátnych systémov ochrany vkladov pre banky pod európskym dohľadom mohol zaviesť európsky rozmer, čím by sa posilnila dôveryhodnosť existujúcich mechanizmov. Zároveň by takto nastavený rámec slúžil ako dôležitá záruka, že oprávnené vklady všetkých úverových inštitúcií sú dostatočne chránené čo by posilnilo dôveryhodnosť celého bankového systému v rámci Eurozóny a Európskej únie.

Očakávanie:

- banková licencia

Čo je zásada jednej licencie?

Zásada jednej licencie resp. vzájomného uznávania bankových licencií zabezpečuje úverovej inštitúcií vykonávať bankové činnosti na celom území Európskeho hospodárskeho priestoru buď prostredníctvom pobočky alebo bez založenia pobočky, ak jej už bolo povolenie na výkon bankových činností udelené v jej domovskej krajine, t.j. v niektorom zo štátov Európskeho hospodárskeho

priestoru. Pri svojej činnosti je úverová inštitúcia dohliadaná jej domovským orgánom dohľadu. Taktiež vklady klientov chráni fond na ochranu vkladov (alebo iný zodpovedajúci orgán) jej domovskej krajiny, pričom pobočky zahraničných bánk sa môžu dobrovoľne zapojiť do systému ochrany vkladov v Slovenskej republike za účelom zabezpečenia zvýšenej ochrany vkladov.

Subjekty finančného trhu so sídlom na území Slovenskej republiky môžu po splnení stanovených podmienok NBS vykonávať činnosť na území ktoréhokoľvek členského štátu Európskej únie buď na základe práva zriaďovať pobočky alebo na základe práva slobodného poskytovania služieb na základe povolenia, ktoré im bolo udelené v Slovenskej republike.

Očakávanie:

- licencované a nelicencované subjekty

Národná banka Slovenska (NBS) ako verejnoprávny orgán je oprávnený udeľovať príslušné bankové povolenia (licencie) podľa zákonov regulujúcich finančný trh. Na základe splnenia podmienok žiadateľa NBS udelí povolenie, ktoré oprávňuje spoločnosť vykonávať činnosti podľa príslušných zákonov vzťahujúcich sa na vykonávanie činností na finančnom trhu Slovenskej republiky.

Právomoci NBS pri dohľade na finančnom trhu sa majú v blízkej dobe rozšíriť. Vyplyva to z koncepcie ochrany spotrebiteľov na finančnom trhu, ktorú schválila vláda. Cieľom je vytvorenie uceleného systému nástrojov a opatrení, aby klienti finančných inštitúcií mohli účinnejšie presadzovať svoje práva a najmä sa brániť v prípade neseriózneho správania sa zo strany finančných inštitúcií.

NBS by tak v budúcnosti mala dohliadať všetky licencované subjekty, teda nie len v súčasnosti dohliadané subjekty finančného trhu. Nebankové subjekty pôsobiace v SR by mali byť postupne licencované.

Nebankové nelicencované subjekty sa vo vedomí ľudí spájajú so svetom finančných inštitúcií, ktorý sa dáva do súvisu predovšetkým s názvami konkrétnych spoločností zameraných na získavanie resp. poskytovanie finančných zdrojov. Tieto subjekty nevlastnia licenciu udelenú štátnym orgánom ako napríklad banky, poisťovne, obchodníci s cennými papiermi alebo správcovské spoločnosti.

V blízkej dobe finančné prostriedky budú môcť požičať iba licencované subjekty, ktoré tak budú podnikáť pod dohľadom NBS. Cieľom takejto iniciatívy je vysporiadať sa s nekalými podnikajúcimi nebankovými subjektmi prostredníctvom návrhu na licencovanie, ako aj kontrolovanie týchto subjektov zo strany NBS.

NBS vedie zoznam všetkých úverových inštitúcií, ktoré majú oprávnenie vykonávať svoju činnosť na území SR, na svojej webovej stránke v časti Dohľad nad finančným trhom - Dohľad nad bankovníctvom - Zoznam bánk a iných úverových inštitúcií.

NBS okrem iného na svojej internetovej stránke upozorňuje potenciálnych klientov na nepovolenú činnosť subjektov resp. konkrétne spoločnosti uvedeným spôsobom:

- Upozornenia NBS
- Upozornenia dohliadacích orgánov iných štátov EHP
- Upozornenia na neetické a nekalé praktiky na kapitálovom trhu

Očakávanie:

- opísať podvodné finančné inštitúcie, domáce a zahraničné

Medzi dôležité inštitúcie finančného trhu patria:

- Banky
- Sporiteľne
- Dôchodkové fondy
- Poisťovne
- Peňažné burzy
- Investičné fondy
- Investičné spoločnosti

Avšak existujú aj internetoví podvodníci, ktorí vytvoria každý týždeň niekoľko tisíc falošných stránok s názvami známych firiem resp. spoločností, ktoré sa snažia pomocou rôznych techník pretlačiť na vrcholné pozície vyhľadávačov.

V priemere pritom zneužívajú predovšetkým známe firemné značky z celého sveta. Medzi najčastejšie používané značky patria:

- eBay,
- Western Union,
- VISA,
- Amazon,
- Bank of America,
- PayPal.

Útočníci sa snažia obeť nalákať na podvodné stránky, ktoré sú graficky identické s originálnymi webmi zneužitých firiem. Používateľ si tak nevedomky stiahne nebezpečný softvér alebo zverí dôverné údaje ako čísla kreditných kariet do cudzích rúk.

Medzi najviac napádané inštitúcie, ktoré predstavujú podvodné weby imitujúce vzhľad so snahou vymámiť prihlasovacie a platobné údaje patria najmä:

- banky,
- aukčné portály na čele s eBay,
- iné finančné inštitúcie,
- vládne organizácie, platobné brány ako PayPal, internetoví poskytovatelia a herné stránky, najmä World of Warcraft.

Očakávanie:

- opísať garančné schémy pre finančných spotrebiteľov

Garančné schémy pre finančných spotrebiteľov predstavujú:

- Fond ochrany vkladov
- Garančný fond investícií

Téma č. 7 Riadenie rizika a poistenie

Čiastková kompetencia 1: Vysvetliť pojem riziko a pojem poistenie.

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- popísať spôsoby, akými by sa dali znížiť rôzne druhy rizík alebo ako by sa im dalo úplne vyhnúť
- diskutovať o vzťahu medzi rizikom a poistením
- uviesť základné druhy poistenia (životné a neživotné)

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- diskutovať o vzťahu medzi rizikom a hrozbou
- popísať výber najvhodnejšieho poistného produktu s ohľadom na vlastné potreby

Čiastková kompetencia 2: Charakterizovať verejné poistenie a vysvetliť rozdiel medzi verejným a súkromným (komerčným) poistením.

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť základný účel verejného poistenia
- charakterizovať zdravotné poistenie, sociálne poistenie a v rámci neho predovšetkým nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie a poistenie v nezamestnanosti

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- demonštrovať na konkrétnom príklade, aké druhy verejného poistenia je potrebné platiť pri brigádnickej činnosti študentov
- charakterizovať dôchodkové poistenie – 1. pilier, 2. pilier a 3. pilier

Čiastková kompetencia 3: Charakterizovať komerčné poistenie.

Úroveň 2:

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť podstatu a význam poistenia
- rozoznať jednotlivé hlavné typy poistenia motorových vozidiel
- uviesť príklady, na ktoré sa vzťahuje havarijné poistenie vozidla a povinné zmluvné poistenie vozidla
- vysvetliť rozdiel medzi poistením bytu, resp. domu a poistením jeho zariadenia

Úroveň 3:

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť druhy poistenia, ktoré by sa mohli vzťahovať na náhodné poškodenie majetku alebo zdravia inej osoby
- porovnať podmienky návrhov poistných zmlúv v rámci povinného zmluvného poistenia vozidla z rôznych poisťovní
- vysvetliť rozdiel medzi poistením vlastného majetku a poistením zodpovednosti súvisiacej s vlastníctvom tohto majetku
- identifikovať skutočnosti, ktoré ovplyvňujú cenu poistenia bývania
- vysvetliť podstatu a význam životného poistenia s vymedzením rozdielom medzi rizikovým, rezervotvorným a investičným životným poistením

Obsah vzdelávania

- z hľadiska identifikovaných čiastkových kompetencií sa zameriava na charakterizovanie poisťovníctva ako špeciálneho odvetvia peňažných služieb poskytovaných fyzickým aj

právnickým osobám, na vysvetlenie jeho podstaty, vzájomného vzťahu medzi rizikom a poistením, vysvetlenie jeho významu a dôležitosti pri ochrane zdravia, života a majetku, charakteristiku a vysvetlenie rozdielov medzi verejným a súkromným (komerčným) poistením, na oboznámenie s princípmi fungovania a postavenia poistenia v roli finančného investora s významnými funkciami v ekonomike spoločnosti.

Učebnice a publikácie:

- Podniková ekonomika 4 pre 4. ročník študijného odboru OA - Velichová, Orbánová
- Maturujem z ekonomiky - Velichová, Orbánová
- Ako funguje poisťovníctvo- Európska federácia národných asociácií poisťovní Insurance Europe - preklad Slovenská asociácia poisťovní

a ďalej:

<http://www.slaspo.sk/17244> a http://www.slaspo.sk/poistne_produkty

OBSAH:

Strana

Téma č. 1	Človek vo sfére peňazí.....	1
Č. k. 1	Vyhodnotiť trvalé životné hodnoty a osvojiť si vzťah medzi životnými potrebami a financiami ako prostriedku ich zabezpečenia	1
Č. k. 2	Pochopiť vzťah ľudská práca – peniaze a etickú súvislosť medzi bohatstvom a chudobou.....	1
Č. k. 3	Osvojiť si, čo znamená žiť hospodárne	1
Téma č. 2	Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí	2
Č. k. 2	Nájsť a vyhodnotiť informácie z rôznych zdrojov	2
Č. k. 3	Posúdiť význam boja proti korupcii, ochrany proti praniu špinavých peňazí a ochrany finančných záujmov EÚ	11
Č. k. 4	Prijímať finančné rozhodnutia zvažovaním alternatív a dôsledkov	26
Č. k. 5	Určiť rôzne spôsoby komunikácie o finančných záležitostiach	30
Č. k. 6	Stručne zhrnúť hlavné nástroje na ochranu spotrebiteľov	36
Téma č. 3	Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb – príjem a práca.....	46
Č. k. 1	Poznať a harmonizovať osobné, rodinné, spoločenské potreby	46
Č. k. 3	Identifikovať zdroje osobných príjmov	48
Téma č. 4	Plánovanie a hospodárenie s peniazmi	53
Č. k. 1	Vypracovať osobný finančný plán.....	53
Č. k. 2	Popísať spôsob používania rôznych metód platenia.....	68
Č. k. 3	Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom rozhodovaní o nákupe.....	74
Č. k. 4	Vysvetliť daňový a odvodový systém	77
Č. k. 5	Zvážiť príspevky na darcovstvo a filantropiu.....	82
Téma č. 5	Úver a dlh	85
Č. k. 1	Identifikovať náklady a prínosy jednotlivých typov úverov.....	85
Č. k. 2	Zhodnotiť spôsoby, ako sa vyhnúť problémom so zdĺžením alebo ako ich zvládnuť.....	94
Č. k. 3	Mať základné informácie o jednotlivých druhoch spotrebiteľských úverov	103
Téma č. 6	Sporenie a investovanie	108
Č. k. 1	Diskutovať o tom, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite	108
Č. k. 2	Vysvetliť, akým spôsobom investovanie zhodnocuje majetok a pomáha pri plnení finančných cieľov	110
Č. k. 3	Zhodnotiť investičné alternatívy.....	113
Č. k. 4	Vysvetliť spôsob regulácie a dohľadu nad finančnými trhmi.....	124
Téma č. 7	Riadenie rizika a poistenie	132
Č. k. 1	Vysvetliť pojem riziko a pojem poistenie.....	132
Č. k. 2	Charakterizovať verejné poistenie a vysvetliť rozdiel medzi verejným a súkromným (komerčným) poistením.....	132
Č. k. 3	Charakterizovať komerčné poistenie	132